

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
ARAP DİLİ VE BELAĞATI BİLİM DALI

**ARAPÇA VE İNGİLİZCEDEKİ EDİLGEN YAPILARIN KARŞITSAL
ÇÖZÜMLEMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Erkam SELVİ

Ankara 2021

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
ARAP DİLİ VE BELAĞATI BİLİM DALI

**ARAPÇA VE İNGİLİZCEDEKİ EDİLGEN YAPILARIN KARŞITSAL
ÇÖZÜMLEMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Erkam SELVİ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ömer ACAR

Ankara 2021

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
ARAP DİLİ VE BELAĞATI BİLİM DALI

Ahmet Erkam SELVİ

**ARAPÇA VE İNGİLİZCEDEKİ EDİLGEN YAPILARIN KARŞITSAL
ÇÖZÜMLEMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ömer ACAR

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmzası
Prof. Dr. Musa YILDIZ	
Prof. Dr. Soner GÜNDÜZÖZ	
Doç. Dr. Ömer ACAR	

Tez Sınav Tarihi: 15/06/2021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (..../..../2021)

Ahmet Erkam SELVİ

ÖZET

Danışman: Doç. Dr. Ömer ACAR

Bu çalışmada dilbilimin bir kolu olan karşıtsal çözümle metoduyla Arapça ve İngilizcedeki edilgen yapı formlarını incelemeye çalıştık. Dilbilim kavramının anlatılmasıyla giriş yaptığımız çalışmamızın birinci bölümünde Arap dilindeki edilgen yapıları, ikinci bölümde İngiliz Dilindeki edilgen yapıları inceledik. Üçüncü bölümde ise söz konusu iki dilin edilgen yapıları arasındaki benzerlik ve farklılıklarını ortaya koyduk. Böylece farklı uyruklu öğrenciler tarafından öğrenilmek istenen hedef dildeki edilgen çatıdaki karşılaşılması muhtemel zorlukları tespit etmeye çalıştık. Bu zorlukları aşabilmek için birkaç çözüm önerisi sunarak hedef dil öğrenimi ve kazanımı esnasında yapılan tercümelerin ve eğitimlerin daha işlevsel, anlaşılabilir ve faydalı olacağı neticesine ulaştık.

Arapça edilgen yapıların açıklanmasında temel olarak Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye* ve Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz'ın kaleme aldığı *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş 1-2*; İngilizce edilgen yapılarla ilgili Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik'in telif ettiği *A Comprehensive Grammar of the English Language* ve John Eastwood'un kaleme aldığı *Oxford Guide to English Grammar* adlı kitaplardan yararlandık. Arapça ve İngilizcedeki edilgen çatıların örnek cümlelerini olabildiğince dilbilim kitapları, ders kitapları, tefsir kitapları, belâğat kitapları, edebiyat kitapları, bilim kitapları, gastronomi kitapları, gazeteler, dergiler, sosyal medya kaynakları, romanlar, hikâyeler, internet site haberleri, atlaslar, ansiklopediler, sözlükler, dil sınavları, ürün tanıtım paketleri ve katalogları, fıkralar, deyimler, atasözleri, hadisler, resmi evraklar, görsel ve işitsel tabanlı belgeseller, filimler, şarkılar, elektronik oyunlar ve klasik eserler gibi çeşitli kaynaklar üzerinden vermeye çalıştık. Kısacası yaşayan dil nerdeyse oradan örnek cümleler toparlamaya gayret ettik. Bunların yanı sıra Kur'ân-ı Kerîm'in hem kendisinden hem İngilizce tercümesinden alınan cümlelerle çalışmamızda edilgen yapıların örneklendirilmesini yaptık. Bu çalışmanın sonucunda farklı dil ailelerine mensup her iki dildeki edilgen çatıların, kimi durumlarda benzer şekilde kullanıldıkları kimi durumlarda ise tamamen farklı kullanıldıkları neticesine ulaştık.

Çalışmamızın, hedef dil kazanımına, eğitimine ve tercümesine olumlu yönde fayda sağlayacağını ve özellikle söz konusu her iki dilden birine vakıf olan bireyin ya da öğrencinin hedef dili daha kolay öğrenmesine yardımcı olmasını umut ederiz.

Anahtar Kelimeler: Arapça, İngilizce, Edilgen Yapı, Edilgen Çatı, Mechûl Yapı, Cümle Çatısı, Cümle Yapısı, Etken Çatı, Etken Fiil, Edilgen Fiil.

ABSTRACT

Adviser: Doç. Dr. Ömer ACAR

In this study, we tried to examine the passive voices in Arabic and English with the contrastive analysis method, which is a branch of linguistics. In the first part of our study, which we have introduced with the concept of linguistics, we examined the passive voices in the Arabic language and in the second part we also examined the passive voices in the English language. In the third part, we revealed the similarities and differences between the passive voices of these two languages. Thus, we tried to identify possible difficulties within the passive voice in the target language, which is desired to be learned by students of different nationalities. In order to overcome these difficulties, we offered several solutions. We concluded that the translations and trainings that were carried out through the target language learning and acquisition would be more functional, understandable and useful.

When clarifying Arabic passive voices, we used *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, written by Mustafa al-Galâyînî and *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş 1-2*, written by Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın and Hacı Yılmaz. As regards to English passive voices, we used the books titled *A Comprehensive Grammar of the English Language*, written by Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech and Jan Svartvik, and *Oxford Guide to English Grammar*, written by John Eastwood. Examples of passive voices in Arabic and English were quoted from various linguistics books, textbooks, commentary books, rhetoric books, literature books, science books, cookbooks, newspapers, magazines, social media resources, novels, stories, website news, atlases, encyclopediae, dictionaries, language exams, product promotion packages and catalogs, anecdotes, idioms, proverbs, hadiths, official documents, audiovisual-based documentaries, movies, songs, video games and classical studies. In short, we tried to collect sample sentences from the language which is used in every sphere of life. In addition to this, we have exemplified the passive voices in our study with sentences taken from both in Arabic and English translation of the Holy Quran. As a result of this study, we have reached the conclusion that passive phrases in both languages belonging to different language families are used similarly in some cases and completely different in other ones.

We hope that our study will benefit the acquisition, education and translation of the target language and help the individual or student, who has a language ability in both languages, to learn the target language more easily.

Key Words: Arabic, English, Passive Voice, Passive Structure, Sentence Structure, Active Voice, Active Verb, Passive Verb.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEMALAR LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
ÖNSÖZ.....	xiv
GİRİŞ.....	xvii

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAPÇADA EDİLGEN YAPI

1.1. ARAPÇADA EDİLGEN YAPI KAVRAMI.....	1
1.2. EDİLGEN YAPI TÜRLERİ.....	10
1.2.1. Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı.....	12
1.2.2. Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı.....	22
1.2.3. Sülâsî Mücerred Gelecek Zaman Edilgen Yapı.....	33
1.2.4. Sülâsî Mezîd Geçmiş Zaman Edilgen Yapı.....	37
1.2.5. Sülâsî Mezîd Geniş Zaman Edilgen Yapı.....	42
1.2.6. Sülâsî Mezîd Gelecek Zaman Edilgen Yapı.....	43
1.2.7. Rubâî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı.....	48
1.2.8. Rubâî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı.....	50
1.2.9. Rubâî Mücerred Gelecek Zaman Edilgen Yapı.....	51
1.2.10. Edilgen Yapı Bildiren Kalıplar.....	51
1.2.11. <i>Temme</i> "تَمَّ" ve <i>Cera</i> "جَرَى" Fiilleri İle Edilgen Yapı.....	69

İKİNCİ BÖLÜM

İNGİLİZCEDE EDİLGEN YAPI

1.1. İNGİLİZCEDE EDİLGEN YAPI KAVRAMI.....	76
1.2. EDİLGEN YAPI TÜRLERİ.....	79
1.2.1. Geniş Zaman Edilgen Yapı (Present Simple Passive).....	79
1.2.2. Şimdiki Zaman Edilgen Yapı (Present Progressive Passive).....	83
1.2.3. Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Simple Passive).....	85
1.2.4. Şimdiki Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Progressive Passive).....	88
1.2.5. Yakın Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Present Perfect Passive).....	90
1.2.6. Uzak Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Perfect Passive).....	93
1.2.7. Gelecek Zaman Edilgen Yapı (Future Simple Passive).....	95
1.2.8. Yakın Gelecek Zaman Edilgen Yapı (Future Perfect Passive).....	96
1.2.9. Kip’li Edilgen Yapı (Modality Passive).....	98
1.2.10. “Get” Fiili Kullanılarak Yapılan Edilgen Yapı (Passive Voice With Get).....	102

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE EDİLGEN YAPILARIN

KARŞITSAL ÇÖZÜMLEMESİ

1. ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE EDİLGEN YAPI KAVRAMI.....	108
2. ARAPÇA VE İNGİLİZCEDEKİ EDİLGEN YAPI ARASINDAKİ BENZERLİK VE FARKLILIKLAR.....	112
3. GÜÇLÜK SIRA DÜZENLEMESİNE GÖRE ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE EDİLGEN YAPILARIN ÖĞRENİMİNDE KARŞILAŞILMASI MUHTEMEL ZORLUKLAR.....	141
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	146
KAYNAKÇA.....	149

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Sâlim Fiil Formülasyonu	12
Tablo 1.2: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Mudâaf Fiil Formülasyonu	14
Tablo 1.3: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Mehmûz Fiil Formülasyonu	16
Tablo 1.4: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Misâl Fiil Formülasyonu	17
Tablo 1.5: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Ecvef Fiil Formülasyonu	18
Tablo 1.6: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Nâkıs Fiil Formülasyonu	20
Tablo 1.7: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Lefîf Fiil Formülasyonu	21
Tablo 2.1: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Sâlim Fiil Formülasyonu	23
Tablo 2.2: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Mudâaf Fiil Formülasyonu	25
Tablo 2.3: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Mehmûz Fiil Formülasyonu	26
Tablo 2.4: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Misâl Fiil Formülasyonu	28
Tablo 2.5: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Ecvef Fiil Formülasyonu	29
Tablo 2.6: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Nâkıs Fiil Formülasyonu	31
Tablo 2.7: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Lefîf Fiil Formülasyonu	32
Tablo 3.1: Sülâsî Mücerred Gelecek Zaman Edilgen Yapı Sahîh Fiil Formülasyonu	34

Tablo 3.2: Sülâsî Mücerred Gelecek Zaman Edilgen Yapı Mu'tel Fiil Formülasyonu	36
Tablo 4.1: Sülâsî Mezîd Geçmiş Zaman Bir Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu	38
Tablo 4.2: Sülâsî Mezîd Geçmiş Zaman Üç Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu	40
Tablo 5.1: Sülâsî Mezîd Geniş Zaman Bir Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu	42
Tablo 5.2: Sülâsî Mezîd Geniş Zaman Üç Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu	44
Tablo 6.1: Sülâsî Mezîd Gelecek Zaman Bir Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu	46
Tablo 6.2: Sülâsî Mezîd Gelecek Zaman Üç Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu	47
Tablo 7: Rubâî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu	49
Tablo 8: Rubâî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu	50
Tablo 9: Rubâî Mücerred Gelecek Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu	51
Tablo 10.1: Sülâsî Mezîd Geçmiş Zaman İki Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu	54
Tablo 10.2: Sülâsî Mezîd Geniş Zaman İki Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu	56
Tablo 10.3: Sülâsî Mezîd Gelecek Zaman İki Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu	59
Tablo 11.1: Rubâî Mezîd Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu	62
Tablo 11.2: Rubâî Mezîd Geniş Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu	63
Tablo 11.3: Rubâî Mezîd Gelecek Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu	65
Tablo 12: <i>Temme</i> "تَمَّ" ve <i>Cera</i> "جَرَى" Fiilleri İle Edilgen Yapı Formülasyonu	71
Tablo 13: Geniş Zaman Edilgen Yapı (Present Simple Passive) Formülasyonu	80
Tablo 14: Şimdiki Zaman Edilgen Yapı (Present Progressive Passive) Formülasyonu	83

Tablo 15: Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Simple Passive) Formülasyonu	86
Tablo 16: Şimdiki Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Progressive Passive) Formülasyonu	89
Tablo 17: Yakın Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Present Perfect Passive) Formülasyonu	91
Tablo 18: Uzak Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Perfect Passive) Formülasyonu	93
Tablo 19: Gelecek Zaman Edilgen Yapı (Future Simple Passive) Formülasyonu	95
Tablo 20: Yakın Gelecek Zaman Edilgen Yapı (Future Perfect Passive) Formülasyonu	97
Tablo 21.1: Geniş Zaman Kip’li Edilgen Yapı (Modality Passive) Formülasyonu	99
Tablo 21.2: Geçmiş Zaman Kip’li Edilgen Yapı (Modality Passive) Formülasyonu	100
Tablo 22: “Get” Fiili İle Edilgen Yapı (Modality Passive) Formülasyonu	104
Tablo 23: Arapça ve İngilizce Edilgen Yapıların Formülasyonu	117

ŞEMALAR LİSTESİ

Şema 1: Edilgen Yapıya Ulaşım.....	5
Şema 2: Arapça Etken-Edilgen Yapı Döngüsü.....	9
Şema 3: Sahîh ve Mu‘tel Fiillerin Ayrımı.....	10
Şema 4: Fiillerin Mücerred ve Mezîd Ayrımı.....	11
Şema 5: Rubâî Mücerred Kalıbı.....	48
Şema 6: Rubâî Mezîd Kalıpları.....	61
Şema 7: İsm-i Mef‘ûl’un Kısımları.....	66
Şema 8: İngilizce Etken-Edilgen Yapı Döngüsü.....	78
Şema 9: İngilizce Şimdiki Zaman Çizelgesi.....	83
Şema 10: İngilizce Şimdiki Geçmiş Zaman Çizelgesi.....	88
Şema 11: İngilizce Yakın Geçmiş Zaman Çizelgesi.....	91
Şema 12: İngilizce Uzak Geçmiş Zaman Çizelgesi.....	93
Şema 13: İngilizce “Be” ve “Get” Yardımcı Fiillerinin Ayrımı.....	104
Şema 14: Arapça Fiil ve İsim Şeması.....	109

KISALTMALAR LİSTESİ

- a.g.e.** : Adı Geçen Eser
akt. : Aktaran
c. : Cilt
s. : Sayfa
ss. : İlgili makale sayfalar arasında
b.y. : Basım Yeri Yok
thk. : Tahkik
t.y. : Tarih Yok
y.y. : Yayıncı Yok
vb. : ve benzeri
vs. : vesaire

ÖNSÖZ

Anadil ve insan arasında kurulan köprü anne karnında başlamaktadır. Ceninin anne karnındayken başladığı dil öğrenme süreci dünyaya geldikten sonra da devam eder. Anne karnındaki sözsüz iletişim ileride konuşma yetisine dönüşerek sözlü iletişim halini alır. Bu sözlü iletişimle hayat bulan anadil yetisini kullanarak fikirlerimizi, duygularımızı, hislerimizi, geçmişte yaşadığımız bir anıyı, şu an etrafımızda olup biten olayları, eylemleri, durumları ve geleceğe dair planlarımızı ve düşüncelerimizi alıcıya aktarır ve onunla etkileşime geçerek sosyal bir canlı sıfatına bürünürüz.

Doğuştan sahip olduğumuz anadil, sadece içerisinde yaşadığımız toplumun dilini ve kültürünü anlayıp özümsemeye kullanılan bir araç değildir. Anadil kanalıyla başka toplumların dilini öğrenebilir, bu toplumlara ait insanlarla interaktif iletişime geçebilir ve sahip oldukları yaşam tarzlarına, dünyaya olan bakış açılarına, bireyler arasındaki iletişim biçimine, yemek, giyim ve mimari kültürleri başta olmak üzere çeşitli kültürlerine vakıf olabiliriz. Bunlara bağlı olarak günümüzde özel sektör ticareti ve iş piyasası kapsamında birçok firmanın yabancı dil bilmeyi şart koşması veyahut akademik çalışmaların çoğunun yabancı bir dilde yazılması bizim yabancı dil yetisine sahip olmamızı bir keyfiyetten daha da öteye taşıyarak zorunlu hale getirmiştir. Ayrıca anadil dışında yeni bir dil öğrenmenin mâli kaynak sağlamasının yanı sıra beynimizin gelişmesine ve olayları farklı açılardan görebilmemize katkı sağladığı bilinen bir gerçektir. Öyle ki kendimizi yabancı dille tanıtip, düşüncelerimizi bu yabancı dil kanalıyla aktarabilmemiz kendimize olan özgüvenimizi artırmakta ve psikolojimizi dinç tutmaktadır.

Anadilimizden farklı yeni bir dil kazanımı elde ederken büyük oranda hedef dilde bulunan dilbilgisi kurallarını anadilimizde kullandığımız kurallarla bağdaştırmak isteriz. Bilinçaltımızda gerçekleşen bu bağdaştırmada, kazanım sürecinde olduğumuz yabancı dil ile anadilimiz arasında mevcut bulunan benzerlikler bu süreci hızlandırırken farklılıklar ise bu süreci uzatmaktadır. Bu bağdaştırmayı etkili bir biçimde gerçekleştirebilmemiz için anadilimize iyi derece vakıf olmalı ve onu düzgün kullanabilmeliyiz. Dolayısıyla bu çalışmanın yöntemini oluşturan karşıtsal çözümlemenin çerçevesi tamamen bu noktada odaklanmaktadır. Bu çalışma yöntemi kapsamında, her iki dilin dil bilgisi yapılarının karşılaştırılmasında ortaya çıkan benzerlik ve farklılıklardan hareketle yeni dil kazanımı sürecinde karşılaşılabilecek muhtemel zorluklar daha işin başındayken tespit edilebilir ve bu zorlukların üstesinden gelinmesi adına birtakım çözüm önerileri sunulabilir. Bu bilgiler ışığında karşıtsal çözümleme metodunun yabancı dil kazanımının sürecini hızlandırarak gerek eğitim gören gerek eğitim veren nezdinde faydalı olacağını belirtmek yerinde olacaktır.

Bu çalışmada Arapça ve İngilizce edilgen çatı kavramı ve türleri karşılıklı çözümleme metoduyla ele alınmıştır. Arapça ve İngilizcenin, anadil olarak konuşulduğu bölgelerin haricinde ekonomik ve ticari iş olanaklarına ek olarak kültürel nedenlerle bu bölgelerin dışında yaşayan insanlar tarafından geniş çapta öğrenildiği ve öğretildiği bilinmektedir. Hami-Sami dil ailesinin Sami koluna mensup olan Arapça tarih öncesi dönemlerden bu yana aktif olarak kullanılan bir dil olma özelliğini sürdürmektedir. Arapça İslamın anlaşılması ve tebliğ edilmesine fırsat sağlamasıyla Arapların dışında Müslüman olan toplumlarda da çok değerli kabul edilmekte ve Kur'ân dili olması hasebiyle de üstün tutulmaktadır. İslam dininin daha geniş topraklara yayılması sonucu o bölgede yaşayan toplumlar ve bu toplumların dilleri, kültürleri ve yaşam tarzları arasında çok büyük etkileşimler olmuştur. Hiç şüphesiz bu etkileşimde en büyük paya sahip olan Arapçadır. Öte yandan coğrafi keşiflerin başlamasıyla yeryüzünde yedi kıtaya sirayet eden İngilizce Hint-Avrupa dil ailesinin Avrupa kolundan Cermen dillerindendir. Birbirlerinin dillerini bilmeyen farklı toplumlar İngilizce üzerinden anlaşmakta ve iletişim kurmaktadır. İngilizcenin dünyada yaygın bir şekilde konuşulması ve baskın dil olması elbette ki teknolojik gelişmelerin, sömürgecilik girişimlerinin ve toplumların asimile edilme sürecinin bir ürünüdür. Bu denli geniş yayılmanın sonucu olarak uluslararası ilişkiler, diplomasi, pozitif bilimler ve ticari iş piyasası başta olmak üzere farklı disiplinlerde dünyada her toplumun müracaat ettiği ortak bir dil haline gelmiştir.

Kökenleri farklı dil ailelerine dayanan Arapça ve İngilizcenin dil yapıları da farklılık göstermektedir. Bükümlü bir dil olan Arapçada fiil kökünden gelen birçok kelime belirli kalıplara sokularak türetilmektedir ve türetilen ilgili kelimelere yeni ve farklı anlamlar kazandırılmaktadır. Örneğin; كَتَبَ - يَكْتُبُ - كِتَابَةٌ - كَاتِبٌ - مَكْتُوبٌ - مَكْتُبٌ (yazdı, yazıyor, yazmak/yazı, yazar, yazılmış, yazıhane, kitap). Diğer taraftan İngilizcede fiiller kalıplara göre çekime tabi tutulmazlar. İngilizce kelime yapısı açısından bağlantılı dil grubundandır. Kelime türetme yolları kök kelimenin başına ve sonuna eklenen morfemlerle gerçekleştirilir. Örneğin; to think, think, thinking, thinker, thought, thinkable, unthinkable (düşünmek, düşünür, düşünme, düşünen, düşündü/düşünce, düşünülebilir, düşünülemez).

Yazılı, görsel ve işitsel tabanlı anlatım biçimleriyle aktarılan herhangi bir yargıda eylemi gerçekleştiren kişinin ya da maddenin bilinmesi durumunda oluşturulan cümlelerin fiil çatılarında etken çatı tercih edilmektedir. Buna mukabil gerçekleşen eylem ya da durumda ilgili özne gerçekte bilinmiyor, bilinse bile çeşitli nedenlerden dolayı söylenmek istenmiyor ya da söylenmesine gerek duyulmadığı için etken çatı tercih edilmiyorsa ve mübalağa yapılmak isteniyorsa sentaktik/sözdizilimsel bakımdan cümlelerin fiil çatısı edilgen çatı olarak tercih edilir. Bu yüzden edilgen çatının, kullanılması gerektiği durumlarda yapılan yanlışlık, anlam kaymalarına sebebiyet vereceğinden iyi bir şekilde özümsemesi gerekmektedir. İngilizcede edilgen yapılar sadece zaman dilimlerine göre incelenirken Arapçada zaman dilimlerinin alt başlıklarında ilgili kalıplara göre müstakil birer başlık altında incelenmektedir; ancak zaman dilimlerine bağlı olarak edilgen çatı kavramını dinleyiciye yansıtan başka formüller de mevcuttur.

Her iki dile ait gerek klasik gerek modern gramer kaynaklarında edilgen çatıların konusu bulunmaktadır. Dolayısıyla bu kaynaklardan hareketle bu çalışmanın temelini oluşturan edilgen yapılar temelde zaman dilimlerine ve edilgen yapı bildiren kalıplara göre kategorize edilmiştir. Her iki dilde de var olan edilgen çatıların Arapça ve İngilizce karşılıklarını ifade ederken zaman zaman “mechûl yapı” ve “passive voice” terimlerine başvurulmuştur. Örnek cümleler kapsamında gerekli görülen durumlarda ilgili cümlelere atıf açıklamalar verilmiştir. Konu anlatım bölümlerinde dil kazanım sürecinde olan bireyin kafasını karıştırabilecek noktalar örnek cümlelerle açıklanmış böylece yanlışa sürekleyen bu karışıklıklar engellenmeye çalışılmıştır. Ayrıca dijital materyellerden alınan örnek cümlelerin analizleri tarafımızca yapılmış olup bazılarının orijinal metinleri ve tercümeleri sunulmuştur.

Birinci bölümdeki Arapça tercümelerimi ve üçüncü bölümdeki Arapça özgün örnek cümlelerimi kontrol eden Emekli Öğretim Görevlisi Hüseyin AKINCI hocama, ikinci bölümdeki İngilizce tercümelerimi ve üçüncü bölümdeki İngilizce özgün örnek cümlelerimi kontrol eden T.C. Sanayi Bakanlığı Dışilişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Avrupa Birliği Projeleri Uzmanı ağabeyim Osman Cihan SELVİ’ye, klasik Arapça cümlelerin tercümesinde bana yardımcı olan Dr. Recep Kırcı hocama, danışmanlığı sürecinde yaptığım çalışmalar kapsamında bana yardımcı olan ve yoluma ışık tutan Sayın Doç. Dr. Ömer ACAR hocama, literatür taramasında bana destek sunan Sayın Prof. Dr. Soner Gündüzöz hocama ve son olarak bana Arapçayı sevdiren ve Arapçanın yanında İngilizcenin önemini vurgulayarak bilişsel ufkumu genişleten Sayın Prof. Dr. Musa YILDIZ hocama teşekkürlerimi arz ederim.

GİRİŞ

Karşıtsal çözümleme dilbilimin dallarından biridir. Karşıtsal çözümleme anadil ve kazanılan diğer dil arasında bulunan benzer ve farklı yönleri tespit etmeye çalışan bir bilim dalıdır. Zira karşıtsal çözümleme bu iki dildeki benzerliklerden ziyade farklılıkların ortaya konması konusunda odaklanır. Karşıtsal çözümleme köken olarak farklı dil ailelerinden gelen iki dil arasındaki karşılaştırmanın yapılabilmesini öngörür. Bu metot kanalıyla gerek anadil gerek kazanılan ikinci dil ile üçüncü dil arasındaki benzerlik ve farklılıklar belirlenir. Belirlenen bu farklılıkların sonradan kazanılan yabancı dil yetisi sürecinde yol açacağı zorluklar saptanır. Elde edilen tespitler neticesinde ortaya çıkan sonuçlardan öğretim materyallerinin hazırlanmasında faydalanılmalı, daha önce işlenen ders konularında karşılaşılan zorluklar üzerinde durulmalı ve bol bol alıştırma çözülerek konu özümzenmelidir.

Yeni bir dil yetisi kazanma sürecinde olan birey anadilinden bağımsız olarak bu işlemi gerçekleştiremez. Bu sebeple anadilde öğrendiği düşünce tarzını yeni kazandığı dile de ister istemez yansıtmak durumunda kalır. Bu yansımayı daha önce kazanılan bir yetinin yeni kazanılan bir yetiye etkisi olarak tanımlayabiliriz. Kazanılan dil ile önceden kazanılmış mevcut dil arasındaki biçimsel, gramatik ve kavramsal benzerlikler bu yansımaların olumlu yönde olmasına katkı sağlar. Buna mukabil farklı düşünce tarzlarına bağlı olarak eylemleri, olayları ve durumları farklı açılardan görme ve yorumlamadan kaynaklanan farklı cümle yapılarında ve semantik anlamlarda ortaya çıkan bu yansımalar ise yeni dil kazanımına olumsuz yönde etki yapmaktadır.

Bu çerçevede karşıtsal çözümlemenin dil kazanım sürecine ışık tutan bir yöntem olduğu unutulmamalıdır. Dil öğrenme sürecinde sadece anadil ile hedef dil arasında bulunan farklılıklardan kaynaklanan zorluklar etkili değildir. Öyle ki yabancı dil öğrenme aşamasında olan bireyde meydana gelen maddi, fiziki, ruhsal, psikolojik ve dış faktörlerden kaynaklı problemlerin yanı sıra, eğitim verilen ortamdaki çevresel sorunlar, materyal eksiklikleri, hedef dili sevmeyip ısınamama gibi çeşitli sebepler yeni bir dil öğrenimindeki süreyi artıracabilecek olumsuzluklardır.

Öte yandan, globalleşen dünyada teknolojinin hızla ilerlemesine dayalı olarak, görsel ve işitsel tabanlı ders kaynakları, uzman eğitimci, dil kazanımına açık ve istekli birey ve bu kazanıma olumlu yönde katkı sağlayacak ortamı oluşturan öğelerin bir araya toplanmasıyla, dil öğreniminde bireyin minimum sürede maksimum performans gösterebilmesi için çalışmaların devam ettiği belirtilmelidir.

BİRİNCİ BÖLÜM
ARAPÇADA EDİLGEN YAPI

1.1. ARAPÇADA EDİLGEN YAPI KAVRAMI

Toplumların konuştukları diller o toplumların nasıl düşündüklerinin de birer aynası gibidir. Diller, olayların, eylemlerin ve durumların anlatım üsluplarına göre de farklılık göstermektedir. Ünlü Roma İmparatoru Charlemagne “Başka bir dile sahip olmak ikinci bir ruha sahip olmak gibidir.” demiştir. Bir toplum bir olaya belirli bir açıdan yaklaşır o minvalde yorum yaparken başka bir toplum aynı olaya tamamen farklı bir açıdan yaklaşır tamamen farklı bir yorum yapabilir. Bu cihetle bir toplum herhangi bir olayı ifade ya da tasvir ederken birincil anlatım için doğrudan etken fiil kullanırken bir başka toplum aynı olay için edilgen bir fiil kullanabilir. Tabi ki bu durum, birincil anlatımda edilgen çatıyı/yapıyı kullanan toplumun dil kuralları çerçevesinde etken yapıya sahip olmadığı anlamına gelmez; ancak düşünce tarzlarından dolayı edilgen çatı cümle kurmada ya da olayları ifade etmede daha ön plana çıkmış bir kavramdır. Örneğin: Bir resimde ya da fotoğrafta vazoyu yanlışlıkla kıran birisi için kırılma olayını tasvir ederken Türkçe, Almanca, Arapça ve İngilizcede “O, vazoyu kırdı” cümlesi ilk akla gelen tercihtir; buna karşın İspanyolcada “Vazo kırıldı” ifadesi tercih edilir. Çünkü bazı durumlarda sehven yapılan bir eylemi edilgen çatıyla ifade etmek eylemi yapan özneyi zan altında bırakmamak için daha nazik bir yöntem olarak görülmektedir. Bunların yanı sıra herhangi bir işlemi, olayı ya da eylemi kimin yaptığı bilinmiyorsa bu durumu ifade etmek için zorunlu olarak edilgen çatı kullanılmaktadır. “Edilgen çatı genellikle dört durumda kullanılır şöyle ki; (a) Eylemin fâili olarak tanrı ya da herhangi bir üst varlığa işaret edildiğinde, (b) Fâil bilinmediğinde en azından kesin bilinmediğinde, (c) Konuşmacı ya da yazar onu belirtmek istemediğinde, (d) Okuyucunun ya da dinleyicinin dikkati eylemi yapandan (fâil) daha çok eylemden etkilenen (mef’ûl) kişiye çekilmek istendiğinde.”¹ Bunlara ek olarak “Fâil ya bilinmediği için ya da lafzi veya manevi bir amaç için düşürülür.”²

Bu anlamda araç dilde kaynaktan alıcıya gönderilen mesajın kanalı etken yapı olduğu kadar edilgen yapı da olabilmektedir. Nitekim edilgen yapı kavramı bütün dillerde kullanılan ve amaç dildeki mesajı alıcıya aktarmayı sağlayan bir anlatım biçimidir. Bu anlatım kanalıyla cümlelerin biçiminde birtakım değişiklikler görülmektedir. Bu itibarla “Etken fiil, ”الفعل المعلوم“ Arapçada eylemi gerçekleştirenin gramatik özne olarak söylendiği ya da açıklandığı zaman kullanılır.”³; ne var ki özne yargı içerisinde kullanılmazsa cümle çatısı gramatik olarak farklı yapıya bürünür. “Konuşma esnasında özne ne zaman söylenmezse malûm fiilin yapısı da o zaman değişir.”⁴

¹ William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, 1.c., Cambridge University Press, Cambridge, 1896, s.50.

² İbn. Hişâm el-Ensârî, Cemalettin Abdullah b. Yusuf, *Şerhu Katri'n-Nedâ ve Bellû's-Sadâ*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2009, s.174.

³ Faruk Abu-Chacra, *Arabic an Essential Grammar*, Routledge Press, U.S.A. & Canada, 2007, s.128.

⁴ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, Mevs'uatü'r-Risâle Nâşirun, Dimaşk, 2010, s.58.

Arapçada cümle etken ve edilgen olmak üzere iki çatıdan oluşmaktadır. “Bütün fiil kalıplarının, geçişsiz fiiller hariç hem mücerred hem mezîd iki çatısı vardır, etken ve edilden.”⁵ Bu bilgiler ışığında “Arapçanın temel yapısı etken ve edilgen çatılardan oluşmaktadır. Etken yapıda fiilin öznesi birtakım eylemleri icra eder. Eylemi yapan aşağıdaki örneklerde olduğu gibi bize açıklanmıştır.

Ör.

ضَرَبَ الولدُ الكرةَ → Çocuk topa vurdu.

أَكَلَ الولدُ التفاحةَ → Çocuk elmayı yedi.

Mechûl yapıda, fiilin öznesi fiil tarafından işaret edilen durumun ya da eylemin alıcısıdır. Eylemi yapan aşağıdaki örneklerde olduğu gibi bize açıklanmamıştır.

Ör.

ضُرِبَتِ الكرةُ → Topa vuruldu.

كُسِرَتِ النافذةُ → Pencere kırıldı.”⁶

Arapçada edilgen yapı kavramının birçok filolog nezdinde "المبني للمجهول" (mechûl yapı ya da edilgen çatı olarak) olarak ifade edildiği bilinen bir gerçektir; ancak Sîbeveyhi'nin (ö. 180/796) sıkça kullandığı ve Basra ekolünün benimsediği kavramlar Kûfe ekolüne mensup Ferrâ (ö. 207/822) tarafından farklı şekillerde ifade edilmiştir. Basralı dilciler “bedel” kelimesine karşılık “terceme”, “temyiz”e karşılık “tefsir”, “zaid”e karşılık “sıle” “ism-i fâil”e karşılık “fiili dâim” ve “nâibu'l-fâil”e karşılık “ma lem yusemme fâiluhû” terimlerini kullanmışlardır.⁷

Mechûl fiiller konusu ilk dönem gramer eserlerinden günümüze kadar sarf-nahiv türü eserlerde yer almış ve bu tür fiiller "المبني للمفعول، فعل ما لم يسم فاعله" ve benzeri başlıklar altında incelenmiştir.⁸ Ancak günümüze ulaşan ilk gramer eseri olma özelliğine sahip Sîbeveyhi'nin *el-Kitâb* isimli eserinde mechûl fiiller ile ilgili kurallar ve kaideler eserin farklı yerlerinde ifade edilmekle beraber ilk olarak eserin baş kısmında "هذا باب المفعول الذي تعداه فعله إلى مفعول" başlığı altında görülmektedir. Aslında Sîbeveyhi burada mechûl fiilin nâibu'l-fâilini anlatırken sadece fiilleri mechûl kalıpta getirmiştir.

⁵ William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, 1.c., s.49.

⁶ Reima Al-Jarf, *A Contrastive Analysis of English and Arabic Morphology for Translation Students*, Al-Obeikkan Printing Press, Riyad, 1994, s.103.

⁷ Yonis İnanç, *Teşekkül Sürecinde Nahiv-Kıraat İlişkisi*, İFAV Yayınları, İstanbul, 2016, s.50-51.

⁸ Ebû Amr Cemâlüddîn Osmân b. Ömer b. Ebî Bekr b. Yûnus, *Metn-i Kâfiye*, el-Mektebetü'l-Mahmûdiyye, İstanbul, t.y., s.86-87; Meylânî, *Şerhu'l-Muğnî*, thk. Muhammed Târik Mağribiyye, İrşad Kitabevi, İstanbul, 2017, s.225.

Ayrıca meçhûl fiile ait özel bir başlık açmamıştır; fakat eserin sonlarına doğru sahîh ve illetli fiilerin meçhul kalıplarının nasıl olacağını yeri geldikçe dile getirmiştir.⁹

Sarf alanında yazılan ve günümüze ulaşan ilk eser Ebû Osmân el-Mâzinî'nin (ö. 249/863) *et-Tasrîf* isimli eseridir. Söz konusu eserin el yazması günümüze ulaşmamıştır. Ancak İbn Cinnî (ö. 392/1002), *et-Tasrîf* isimli eseri *el-Munşif* isimli eserinde şerh etmiştir. Dolayısıyla *et-Tasrîf* günümüze İbn Cinnî vasıtasıyla ulaşmıştır. İbn Cinnî eserinde Mâzinî'nin *et-Tasrîf* adlı eserinde yer alan ibareleri "قال أبو عثمان" ifadesi ile bildirmiştir. Mâzinî adı geçen eserinde meçhûl fiiller kapsamında ilk bilgiyi "الفرق في المضارع بين المبني للمعلوم والمبني للمجهول الخ" başlığı altında ele almış ve konuya ilişkin geniş zaman edilgen çatıda ilk harfin damme, sondan bir önceki harfin fetha olacağını bildirip konuya ilişkin örneklerle meseleyi anlatmıştır.¹⁰ Sözü geçen ibareleri açıklayan İbn Cinnî, öncelikle mezîd bâblar'dan gelen muzâri fiillerin sondan bir önceki harfinin durumunu anlatmıştır. Daha sonrasında ise edilgen çatıda meçhûl fiilin anlatımına; bunlar "باب ما لم يسم فاعله" diye adlandırılır sözleri ile başlamıştır.¹¹ İbn Cinnî'nin meçhûl fiil ile ilgili verdiği bilgi şu şekildedir "Bütün muzâri fiillerin sondan bir önceki harfî fethalanır. Çünkü sondan bir önceki harfî kesralanan sadece mâzî fiildir. Bu durum tüm fiillerde aynıdır."¹² İbn Cinnî devamındaki ibarelerde Mâzinî'nin sözlerini açıklamıştır.

Yine ilk dönem eserlerinden kabul edilen Zeccâcî'nin (ö. 337/949) *el-Cümel* adlı eserinde konu "باب ما لم يسم فاعله" başlığı altında yer almıştır.¹³ Ancak ilerleyen zamanlarda meçhûl fiiller "المبني للمفعول" başlığı ile kaleme alınmaya başlanmıştır. Günümüze gramer eserlerinin de vaz geçilmez konuları arasında olan meçhul fiiller "المعلوم والمجهول" ifadeleriyle eserlerde yer almıştır.

⁹ Ebû Bîşr (Ebû Osmân, Ebû'l-Hasen, Ebû'l-Hüseyn) Sibeveyhi Amr b. Osmân b. Kanber el-Hârisî, *el-Kitâb*, thk. Abdusselâm Muhammed Hârûn, Mektebetu'l-Hancî, 4.c., Kahire, 1982, s.280-285-342.

¹⁰ Ebû'l-Feth Osmân b. Cinnî el-Mevsilî el-Bağdâdî, *el-Munşif Şerhu'l-Îmâm Ebi'l-Feth Osmân b. Cinnî li Kitâbi't-Tasrîf*, thk. İbrâhîm Mustafâ, Abdullâh Emîn, İdâretu'l-İhyâ-i Turâsî'l-Kadîm, Mısır, 1954, s.93.

¹¹ İbn Cinnî, *el-Munşif*, Dâru'l-İhyâ-i't-Turâsî'l-Kadîm, Beyrut, 1954, s.95.

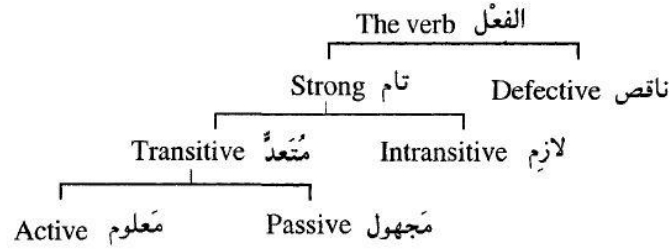
¹² İbn Cinnî, *a.g.e.*, s.95.

¹³ Ebû'l-Kâsım ez-Zeccâcî, *el-Cumel fi'n-Nahv*, thk. Alî Tefkîk el-Hamed, Müessesetu'r-Risâle-Dâru'l-Emel, Beyrut, 1984, s.76-83.

İfade edilen bu bilgiler ışığında; “Arapçada edilgen yapı (الفعل المبني للمجهول) kavramı yayın kullanılmakla beraber bu kavrama karşılık gelebilecek 10’un üzerinde kavram bulunmaktadır (فعل المفعول), (بني الفعل للمفعول), (غير مسمى الفاعل), (ما لم يسم فاعله), (الفعل الذي شغل بالمفعول), (المبني للمجهول), (المبني للمفعول), kavramları bunlardan bazılarıdır.”¹⁴

Türkçe ve İngilizcede olduğu gibi Arapçada da edilgen çatı işi yapanın kim olduğundan ziyade işin ne olduğuna vurgu yapmak ya da dikkat çekmek için kullanılır. Arapçada meçhûl yapı formu temel olarak "الفعل المجهول" meçhûl fiil ve "نائب الفاعل" nâibu’l-fâil’den oluşur. Bu bilgiler ışığında dikkat edilmesi gereken husus; Arapçada fiillerin geçişli ve geçişsiz olmak üzere iki gruba ayrılmasıdır. “Fiil ya geçişli (yani bir ya da daha çok mef’ûlu olan) olur ya da lâzım (yani mef’ûlun bihi olmayan) olur.”¹⁵. Daha geniş şekilde tanımlanacak olursa; “Te’addî geçişlilik de fiillere anlam çeşitliliği kazandıran bir türetim mekanizmasıdır. Mute’addî bir fiil kendi yapısına göre, bir mef’ûl (örn. ضَرَبَ); iki mef’ûl (örn. أُعْطِيَ زَيْدًا دِرْهَمًا); üç mef’ûl (örn. أَعْلَمْتُ زَيْدًا عَمْرًا قَائِمًا) alabilir.”¹⁶

Arapçada etken çatıdan edilgen çatıya dönüştürülmek istenen eylemin nesne alabilecek mute’addî bir fiil olması gerekir. “Mechûl mebni fiil geçişli fiilden yapılır; ancak lâzım fiilden meçhûl mebni yapılmaz.”¹⁷

Şema 1: Edilgen Yapıya Ulaşım¹⁸

Şemada görüldüğü üzere Arapçada fiiller çekimli (strong/تام) ve câmid (defective/ناقص) fiiller olarak iki kısma bölünür, çekimli fiiller ise kendi içinde geçişli ve geçişsiz olarak ikiye ayrılır. En son geçişli fiiller yargıya göre ya etken ya da edilgen yapıda kullanılır. Şema 1’de İngilizce karşılığı “defective” olan “ناقص” kelimesi anlamsal olarak eksik olan, kusurlu olan ve çekimlenemeyen fiil anlamına gelmektedir.

¹⁴ Karataş, Yusuf, “İşlevleri Açısından Arapçada Edilgen Yapı”, *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl 17, Sayı:55, s.277, 2013.

¹⁵ Fouad Nemah, *Mulaḥḥasu’l-Kavâ’idi’l-Lugati’l-Arabiyye*, el-Mektebetu’l-İlmiyye, Kahire, 1973, s.47.

¹⁶ Soner Gündüzöz, *Arapçanın Söz Varlığı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2015, s.47.

¹⁷ Hamid, Mazin Ahmed Muhammed, *el-Fi’lu’l-Mebniyyu il-Mechûl fî Sûreti’l-Bakara fî Davi’d-Dirâsâti’n-Nahviyye ve’n-Nefsiyye*, Câmi’atu’l-Kudûs el-Meftuḥa, Kuliyetu’d-Dirâsâti’l-Ulya el-Lugatu’l-Arabiyye ve Adabuha, Filistin, 2018, s.24.

¹⁸ Mahdi Alosh, *Using Arabic a Guide to Contemporary Usage*, Cambridge University Press, New York, 2005, s.179.

Tam ve nâkıs fiillerden kısaca bahsetmek gerekirse; “Her fiile bir merfu lazımdır. Eğer fiil, kelam olmak cihetinden o merfuyla tamam oluyorsa tam fiil diye isimlendirilir. (Tam fiile misal) عَلِمَ اللَّهُ تَعَالَى gibidir. Eğer o merfu ile tamam olmuyor bilakis mensub bir habere ihtiyaç duyuyorsa nâkıs fiil diye isimlendirilir. (Nâkıs fiilin misali) كَانَ اللَّهُ تَعَالَى “Allah’u Teâlâ alim ve hakimdir.”¹⁹ Burada "ناقص" ibaresi, ilerleyen sayfalarda anlatılan ve içerisinde illetli harf bulunan nâkıs fiillerle karıştırılmamalıdır. Dolayısıyla burada nâkıs semantik bir tanımlamayken diğeri morfolojik bir tanımlamadır. Diğer bir taraftan edilgen çatıya ulaşma kapsamında istisnai bir durum olarak çok nadiren de olsa lâzım bir fiil belirli kurallara göre mechûl yapılabilir. Lâzım fiilin mechûl yapılabilmesi için bazı şartlar mevcuttur. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: a) Lâzım fiil mastarı çekilebilen bir fiil olursa, b) Zarf olursa, c) Harf-i cer olursa. d) Nâibu’l-fâili mastar olursa. Yani “Çok az da olsa lâzım fiiller beraber kullanıldıkları ‘zaman zarfları’ndan, ‘el-mef’ûlu’l-mutlak’ tabir edilen kendi türevlerinden mansûb masdarlardan veya bağlantıda oldukları ‘cerr harfi ve mecrûlar’dan güç alarak mechûl yapılabilir.

Ör.

→ يُصَامُ رَمَضَانُ. Ramazan orucu tutulur.

→ سِيرَ السَّيْرُ الشَّدِيدُ. Olabildiğince yüründü.

→ فُرِحَ بِحُضُورِكَ. Gelişinle mutlu olundu.”²⁰

Nâibu’l-fâil tanımına geçmeden önce fâilin ne olduğunu ve cümle içerisinde nasıl kullanıldığını iyi anlamak gerekmektedir. “Fâil, fiil cümlesinde eylemi veya hareketi yapan isim bir kelimedir. Fâil malûm bir fiilden sonra gelir. Türkçede fiil cümlelerindeki öznenin karşılığıdır.”²¹ Öyle ki “Fâil, gerçekleştiren veya fiilin kendisi ile meydana geldiği unsurdur. Fâil veya nâibu’l-fâil olmadan fiil cümlesi düşünülemez. Bundan dolayı fâil veya nâibu’l-fâil fiil cümlesinde aslî unsurdur.”²² demek yerinde bir tanım olacaktır. Öte yandan nâibu’l-fâil ise edilgen çatılarda düşürülen öznenin yerine geçen isim olarak tabir edilir. “Nâibu’l-fâil mebni edilgen fiilden sonra gelen merfu isimdir. Özne düşürüldükten sonra öznenin yerini alır. Özne, ya bilindiği ya bilinmediği ya kendisi için endişe edildiği ya da kendisinden korkulduğu için düşürülebilir.”²³ Edilgen yapıda kullanılan nâibu’l-fâil dilbilgisi bakımından etken cümlede fâilin cümle içerisinde taşıdığı bütün özellikleri taşır. “Fiil ve nâibu’l-fâil arasında sayı ve cinsiyet uyumu her konuda fâil gibidir.”²⁴

¹⁹ Zeynep Atay, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.43.

²⁰ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1.c., Grafiker Yayınları, Ankara, 2012, s.364.

²¹ Ahmet Aslan, *Nahiv İlmi*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2012, s.84.

²² M. Edip Çağmar, *Alıştırmalarla Nahiv*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017, s.183.

²³ Fouad Nemah, *Mulahhasu’l-Kavâ’idi’l-Lugati’l-Arabiyye*, s.47.

²⁴ Resul Sevinç, *Arapçanın Temel Gramer Kuralları*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013, s.38.

“Nâibu’l-Fâilin ‘Îrâbı

كُتِبَ الدَّرْسُ.

كُتِبَ : → Mâzî fiil meçûl mebni

الدَّرْسُ : نَائِبُ فَاعِلٍ مَرْفُوعٍ بِالضَّمَّةِ : → Nâibu’l-fâil damme üzeri merfu”²⁵

Burada dikkat edilmesi gereken; “Fiil birden fazla mef’ûl alıyorsa, birinci mef’ûl nâib’ul-fâil olarak merfu kılınır, diğer mef’ûller mansûb kalır:

Ör.

كُسِيَ الْفَقِيرُ ثَوْبًا. → Fakire elbise giydirildi.”²⁶

Aynı kapsamda iki nesne alan fiillerle de edilgen çatı yapılmaktadır. “Eğer mute‘addî (geçişli) fiil birden fazla mef’ûl alıyorsa, meçûl yapıldığı zaman ilk mef’ûlun bih nâibu’l-fâil olur, sonraki mef’ûlun bihler olduğu hal üzere kalır.

Ör.

مُنِعَ الْمَزَارِعُ قَرْضًا.²⁷ → Çiftçiler borçtan mahrum edildi.

مُنِعَ : → Mâzî fiil meçûl mebni

الْمَزَارِعُ : → Nâibu’l-fâil damme üzeri merfu

قَرْضًا : → Mef’ûlun bih fetha üzeri mansub

Bunların dışında Nâibu’l-fâil, isme ek olarak mastarı müevvel ya da “enne” ile de gelebilir. “Nâibu’l-fâil de, fâilde olduğu gibi (أَنْ) veya (أَنَّ) ile başlayan cümle halinde olabilir.

Ör.

يُرَادُ أَنْ يَجْتَهِدَ الطَّالِبُ. → Öğrencinin çalışması istenir.”²⁸

²⁵ Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2019, s.101.

²⁶ Hayreddin Karaman ve Bekir Topaloğlu, *Arapça Dil Bilgisi Sarf-Nahiv*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2015, s.159.

²⁷ Kadir Erbil, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, Ravza Yayıncılık, İstanbul, 2012, s.140.

²⁸ Mehmet Talu, *Sarf ve Nahve Giriş I*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.218.

Mechûl fiil konuşmada öznesi söylenmeyen şeydir. Zira özne birtakım amaçlar için söylenmemiştir: Dinleyicinin zekâsına itimat ederek ya kısaltma için ya o şeyi bildiği için ya o şeyi bilmediği için ya o şey için endişe duyduğu için ya o şeyden korktuğu için ya o şeyi hakir gördüğü için ki dilini ondan sakınsın, ya o şeyin şerefini artırmak için ya da o şeyi dinleyiciye aktarmamak için söylenmez.²⁹ Bu tanıma ek olarak; mechûl fiil malûm fiilin aksi yönünde kullanılan bir anlatım kanalı olarak kabul edilmektedir. “Malûm (etken) terimi, eylemin öznesi olan fâilin konuşmacı tarafından bilindiğini anlatırken, mechûl terimi eylemin kim tarafından yapıldığının bilinmediğini ifade eder.”³⁰

Birçok dilde olduğu gibi Arapçada da edilgen yapı formu etken yapı formundan elde edilir. “‘Etken’ anlamlı bir cümleyi ‘edilgen’ anlamlı bir cümleye çevirmenin tekniği şudur: Herşeyden önce fiil cümlesindeki mâzî ve muzârî fiil mechûl forma aktarılır. Daha sonra ‘fâil’ konumundaki kelime - ister zahir bir isim, ister fiile bitişen merfu muttasıl bir zamir olsun - cümleden çıkarılır. Geride kalan ‘mef’ûlun bih’, cümle başındaki mechûl fiilin ‘nâibu’l-fâil’i yapılır. ‘Nâibu’l-fâil’ olan kelime, ‘fâil’in konumuna vekâlet ettiği için, bu konumun gereği olan ‘merfuluk alâmetleri’ni alır. ‘Nâibu’l-fâil’ ile ‘mechûl fiil’ arasındaki uyum şartları, sıradan bir fiil cümlesindeki fiil-fâil arasındaki uyum şartları ile aynıdır. Yani; ‘nâibu’l-fâil’ olan kelime müennes ise ‘mechûl fiil’ müennes, ‘nâibu’l-fâil’ olan kelime ikil veya çoğul ise ‘mechûl fiil’ müfret durumundadır.”³¹ Başka bir ifadeyle “Mute‘addî (mef’ûl alabilen fiil), edilgen çatıya aktarılabilir. Fiil edilgen şekle sokulduktan sonra fâil düşürülür, fâilin hareketi mef’ûle verilir, artık ona nâibu’l-fâil (sözde özne) denir.”³²

Yapılan bu işlemlere ek olarak gerçekleştirilen eylemin kimin tarafından icra edilip eyleme döküldüğü alıcıya açıklanmak isteniyorsa bu durumda isteğe bağlı olarak "بَدَّ - مِنْ طَرَفٍ - مِنْ جَانِبٍ - عَلَى يَدٍ - بِوَسِطَةِ - مِنْ قِبَلٍ" edatlarından biri kullanılır.

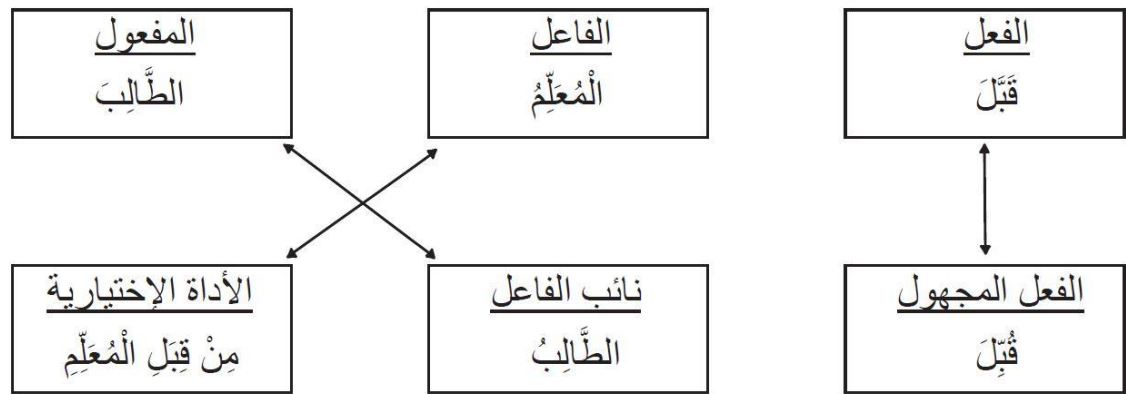
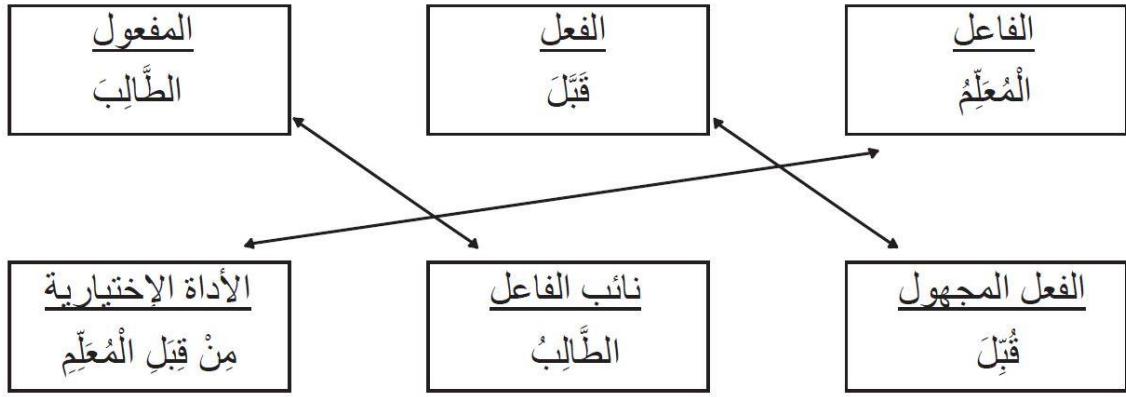
Elbette cümlelerin fiil ya da isim cümlesi olmasının bu işlemi etkilemediği bilinmelidir. Bu bilgilerden hareketle cümle çatısını etken yapıdan edilgen yapıya döndürülme işlemi, konunun daha iyi özömsenebilmesi için aşağıda yazar eliyle oluşturulan şema ile sunulmuştur.

²⁹ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu’d-Durûsî’l-Arabîyye*, s.58.

³⁰ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1.c., s.363.

³¹ Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2011, s.298.

³² Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1.c., s.368.

Şema 2: Arapça Etken-Edilgen Yapı Döngüsü

Etken yapıların olumsuz formları olduğu gibi edilgen yapıların da olumsuz formları vardır. “Arapçada nefy, olumsuzluk edatları ile yapılır. Bu edatların bir kısmı fiil cümlesinin başına gelerek fiili nefyeder. Bir kısmı isim cümlesinin başına gelerek haberi nefyeder, diğer bir kısmı ise hem fiil cümlesinin hem de isim cümlesinin başına gelir. Arapçadaki nefy edatları şunlardır: لَيْسَ - مَا - لَمْ - لَنْ - لَا.”³³ Bu edatlardan ismin başına gelen "ليس" hariç hepsi fiillerin başına gelerek olumsuzluk anlamı vermektedir. Zira bu edatlar etken cümlelerde nasıl kullanılıyorsa edilgen cümlelerde de aynı biçimde kullanılmaktadır.

Ör.

→ لا يُخرج من البيت خلال جائحة كورونا التي اجتاحت الحياة الاجتماعية والاقتصاد العالمي.
Küresel ekonomiyi ve sosyal yaşamı mahveden korona salgını boyunca evden çıkılmaz.

→ لا تعاشر إلا رجلاً تُحمد سيرته وسريته.
Yolu ve yatağı övülenden başkasıyla yaşama.³⁴

³³ Ahmet Aslan, *Nahiv İlmi*, s.482.

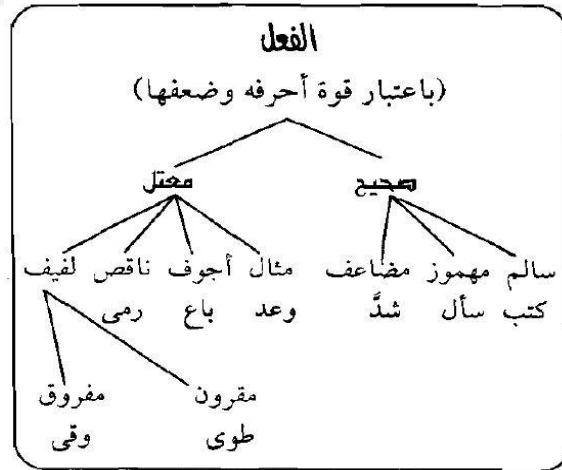
³⁴ Tacettin Uzun, *Arapçanın Temel Kuralları Nahiv*, Kitap Dünyası Yayınları, Konya, 2012, s.44.

1.2. EDİLGEN YAPI TÜRLERİ

Edilgen yapının gramer kitaplarında müstakil birer bölümü vardır. Bunun nedeni, hedef dil kazanımında ve istenen mesajı alıcıya iletmede edilgen yapının çok önemli bir yerinin olmasıdır. Esas itibarıyla Arapçada edilgen yapı dönüşümü bazı dillerde olduğu gibi ek ya da yardımcı fiiller ile değil bizzat ana fiilin kendisinde meydana gelir. Bu yaklaşımla Arapçada fiil kavramının çok iyi bir şekilde özümsemi gerektirmektedir.

Buradan hareketle Arapçada fiiller kök bakımından üç harften oluşan ve dört harften oluşan fiiller olarak iki kısma bölünürler. “Fazla harfî olmayan mücerred fiil iki tanedir: Sülâsî ve Rubâî.”³⁵ Arapçada sülâsî mücerred fiiller Rubâî mücerred fiillere göre daha yoğun kullanılmaktadır. “Dört harfli fiiller her ne kadar nadir olmasa da Arapça fiillerin büyük çoğunluğu üçlüdür yani üç kök harfi içerir.”³⁶

Bu sülâsî fiiller sâlim ve mu‘tel fiiller olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. “Fiil harflerinin zayıflığına ve gücüne göre ikiye ayrılır: Sahîh ve Mu‘tel.”³⁷ Daha detaylı bir kapsamda; “Fiil sahîh ve mu‘tel’e ayrılır. Sahîh kök harflerinde illet olmayandır ki onlar vâv, elif ve yâ’dır. Mu‘tel, kök harflerinden biri ya da ikisi illet harflerinden olandır.”³⁸ şeklinde tanımlanabilir. Bunların yanı sıra “Kelime ister fiil ister isim olsun, asıl harflerinin çeşidine göre yedi kısma ayrılır: 1) Sahîh (الصَّحِيحُ), 2) Mehmûz (المَهْمُوزُ), 3) Mudâaf (المُضَاعَفُ), 4) Misâl (المِثَالُ), 5) Ecvef (الأَجُوفُ), 6) Nâkıs (النَّاقِصُ), 7) Lefif (الْلَفِيفُ).”³⁹

Şema 3: Sahîh ve Mu‘tel Fiillerin Ayrımı⁴⁰

³⁵ İbnu’n-Nazım, *Şerhu Lâmiyyeti’l-Ef’âl*, Mektebetu’s-Sunne, San’a, 2010, s.28.

³⁶ William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, 1.c., s.29.

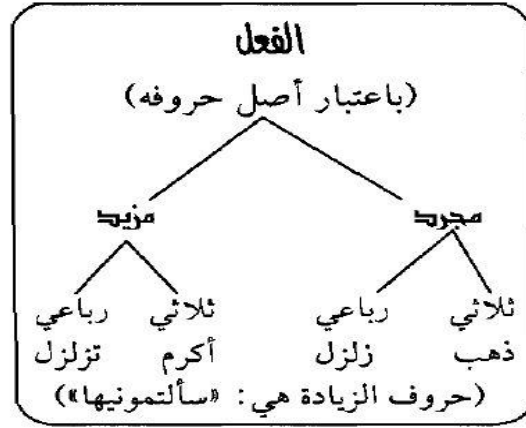
³⁷ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu’d-Durûsi’l-Arabiyye*, s.59.

³⁸ Hanefî Bik Nasif, Muhammed Bik Diyab, Şeyh Mustafa Tamum, Muhammed Efendi Ömer, Sultan Bik Muhammed, *Kavâ’idu’l-Lugati’l-Arabiyye fî’n-Nahv ve’s-Sarf ve’l-Belağa*, Dârû’z-Zahiriyye, Kahire, 1930, s.10.

³⁹ Hayreddin Karaman ve Bekir Topaloğlu, *Arapça Dil Bilgisi Sarf-Nahiv*, s.27.

⁴⁰ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu’d-Durûsi’l-Arabiyye*, s.60.

Arapçada fiiller kök bakımından ikiye ayrıldıktan sonra sadece kök harflerinden oluşan ve kök fiile fazladan harf ekleme yoluyla oluşturulan fiiller olmak üzere birkez daha ikiye ayrılır. “Arapçada fiiller, sülâsî mücerred ve rubâî mücerred olmak üzere ikiye ayrılırlar. Mücerred (yalın) ve mezîd (artırılmış) olarak da yine ikiye bölünürler.”⁴¹

Şema 4: Fiillerin Mücerred ve Mezîd Ayrımı⁴²

Bilindiği üzere Türkçede fiilin edilgen çatıya dönüştürülmesi işleminde fiilin sonuna *-l* ve *-n* edilgen çatı harfleri eklenir. “Edilgen eylem *-l*, *-n*, çatı ekleri ile kurulur.”⁴³ Örneğin; sevdi → sevildi, güldü → gülündü. Öte yandan “Arapçada da fiiller etken halden edilgen hale getirilmek istendiğinde harekeleri değişmektedir.”⁴⁴ Örneğin; كَتَبَ → يَسْتَهِنُ, كُتِبَ → يُسْتَهَنُ. Bu sebeple “Geçmiş ve geniş zamandaki edilgen çatılar, etken çatıların eşlenik zaman dilimlerinden seslerin değişmesiyle ayrıştırılırlar.”⁴⁵ demek uygun bir tabir olacaktır. Zira birçok dilde olduğu gibi Arap dilinde de edilgen çatı türleri zamanlara ve kalıplara göre farklılık gösterir. Bu cihetle edilgen yapıların bu çalışmada daha basit anlaşılabilmesi için edilgen çatı konusu ilgili fiillerin kök harfleri, yapı kalıpları ve zaman dilimleri gözetilerek kategorize edilmiştir.

⁴¹ Yusuf Uralgiray, *Modern Metodlu, Uygulamalı, Tahlilli ve Araştırmalı Arapça Sarf Bilgisi*, Ayyıldız Matbası Yayınları, Ankara, 1975, s.82.

⁴² Mustafa el-Galâyîni, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.61.

⁴³ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Temel Dilbilgisi*, Başkent Repo Yayınları, Ankara, 2006, s.206.

⁴⁴ Muhammed Ali Can ve Muzaffer Can, *Arapça Dilbilgisi*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2017, s.28.

⁴⁵ William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, 1.c., s.63.

1.2.1. Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı

Dünya üzerinde işlevsel olarak kullanılan her dilde olduğu gibi Arapçada da geçmişte yaşanmış bir olayı, durumu, akla gelen bir şahsı, anıyı ya da kalpte hissedilen bir duyguyu, acıyı, üzüntüyü ve sevinci ifade etmek için kullanılan geçmiş zaman fiili vardır. Geçmiş zaman Arapçada mâzî fiil "الفعل الماضي" olarak tanımlanır. "Mâzî fiil konuşma zamanından önce vakti geçen bir olayın meydana gelişine delalet eden şeydir."⁴⁶ Arapçada geçmiş zaman kipi üçlü kök harfleri "فَعَلَ" ile temsil edilir. "Mâzî sülâsî mücerred fiilin aslı üç harften oluşur. Böylece zâid harflerden herhangi bir harf içermez ve üç kalıbı vardır: 1 - فَعَلَ , 2 - فَعِلَ , 3 - فَعُلَ"⁴⁷

1.2.1.1. Mâzî Sahîh Fiiller

"Asıl harflerinin tümü sahîh olan fiillerdir. Bundan kasıt asıl harflerinden hiçbirisinin (ا،و،ي) olmamasıdır."⁴⁸ Etken yapılarına bağlı olarak sahîh fiillerin edilgen yapıları da üç kısma ayrılır.

A) Mâzî Sâlim Fiiller

Sâlim fiil "فَعَلَ" kalıbında temsil edilir ve "Kök harflerinde hemze ve aynı cinsten yanyana iki harf bulunmayan sahîh fiildir."⁴⁹ Bu tarz fiillerin ilk harfi fetha ile harekelendirilir. Orta harf fiilin bulunduğu bâb'a göre fetha, kesra ya da damme ile harekelendirilir. Son harf fetha ile harekelendirilir. Bu fiillerin etken yapıdan edilgen yapıya dönüştürme işlemi sırasında ilk harfin harekesi fethadan dammeye, orta harfin harekesi de fethadan kesraya dönüştürülür; fakat son harfin harekesinde herhangi bir dönüştürme işlemi yapılmaz.

Geçmiş Zaman Etken Yapı Sâlim Fiil	Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Sâlim Fiil
كَتَبَ - yazdı	كُتِبَ - yazıldı

Tablo 1.1: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Sâlim Fiil Formülasyonu

⁴⁶ Hanefî Bik Nasîf, Muhammed Bik Diyab, Şeyh Mustafa Tumum, Mahmut Efendi Ömer ve Sultan Bik Muhammed, *Kavâ'idü'l-Lugati'l-Arabiyye fî'n-Nahv ve's-Sarf ve'l-Belağa li Telamizi'l-Medarisi's-Sâneviyye*, s.3.

⁴⁷ İbn Ma'tuf, Sabrina, *Ebniyetu'l-Ef'âl ve Delâletuhâ Süretu'l-Kehf Enmûzecen*, Mohamed Boudiaf University, Faculty of Letters and Languages, M'Sila, 2016, s.34.

⁴⁸ M. Edip Çağmar, *Alıştırmalarla Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2018, s.217.

⁴⁹ Nusrettin Bolelli, *Arapça Sarf İlmi*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010, s.92.

Ör. 1:

يشتهر بين التركمانيين بلقب (مانا بابا). وقد جُمعت سيرته ومناقبه وأقواله في كتابين باللغة الفارسية.⁵⁰

Türkmenler arasında (Mene Baba) lakabı ile meşhurdur. Hayatı, sözleri ve menkıbeleri Farsça hazırlanan iki kitapta toplanmıştır/derlenmiştir.

Ör. 2:

بَعْدَ أَنْ فُتِلَ بَابُ الدَّكَانِ عُلِقَ الْمِفْتَاحُ إِلَى جَانِبِ الْبَابِ فَسُرِقَ مِنْ هُنَاكَ وَفُتِحَ الْبَابُ وَسُرِقَتْ أَغْرَاضٌ كَثِيرَةٌ.⁵¹

Dükkânın kapısı kilitlendikten sonra anahtar kapının yanına asıldı sonra oradan çalındı ve kapı açıldı ve birçok eşya çalındı.

Ör. 3:

كان إياس بن معاوية قاضياً، اشتهر بذكائه وفطنته حتى ضُرب به المثل في ذلك، فقالوا: (أذكى من إياس) نسبةً إليه.⁵²

İyas b. Muaviye zekâsı ve kurnazlığıyla meşhurdur hatta onun için atasözü bile söylenmiştir: Kendisine nispeten (İyas'tan bile zekidir)denilir.

Ör. 4:

نُشِرَتِ أَمْسُ مَقَالَةٍ قُدِّرَتْ فِيهَا مَعْلُومَاتٌ عَنْ مَشَاكِلَ جَدِيدَةٍ دَاخِلِ الْبَيْتِ الْأَبْيَضِ. وَذُكِرَ فِيهَا أَنَّ الرَّئِيسَ لَيْسَ عَلَى عِلْمٍ بِهَذِهِ الْمَشَاكِلِ.⁵³

Dün, Beyaz Saray içerisindeki yeni sorunlar hakkındaki bilgilerin değerlendirildiği bir makale yayınlandı. Başkanın bu sorunlardan habersiz olduğu dile getirildi.

Ör.5:

صُنِعَ هَذَانِ الْبَابَانِ هُنَا / هَذَانِ الْبَابَانِ صُنِعَا هُنَا.⁵⁴

Bu iki kapı burada imal edildi.

- Bu örnekte görüldüğü üzere isim cümlesiyle yapılan edilgen yapılarda aynı etken çatılarda olduğu gibi haber mübtadaya sayı bakımından uyum sağlamıştır.

⁵⁰ Heyet (Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı), *Ahmet Yesevi (Arapça Tercümesi)*, s.16.

⁵¹ Faruk Abu-Chacra, *Arabic an Essential Grammar*, s.132.

⁵² Avni Sabihî el-Fa'urî, *el-Arabiyye li'n-Nâtikîn bî Gayrihâ*, 1.c., Jordan University Press, Amman, 2011, s.68.

⁵³ Kristen Brustad, Abbas Al-Tonsi ve Mahmoud Al-Batal, *el-Kitap fî T'allumi'l-Arabiyye*, 2.c., Georgetown University Press, U.S.A., 2006, s.94.

⁵⁴ Mohammad T. Alhawary, *Arabic Grammar in Context*, Routledge Press, Abingdon, 2016, s.207.

Ör. 6:

عُرِفَ الجاحظ بأنه مفكر خصب العقل، عميق التناول وعبقري من عباقرة الفكر والأدب العربي، ولد ونشأ في البصرة في وسط علم حيث عاش أفاض العلماء والأدباء.⁵⁵

*Cahız, zihni verimli bir düşünür, derinlemesine inceleyen, Arap edebiyatı ve düşüncesi dehalarından bir dahi olarak **bilinirdi**. Ender edebiyatçıların ve ilim adamlarının yaşadığı Basra'da ilmin merkezinde doğdu ve yetişti.*

- Her ne kadar misâl fiiller içerisinde yer alsın da "وُلِدَ" (doğuruldu) fiili Arapçada edilgen formda ifade edilirken Türkçeye etken formda tercüme edilir. Edilgen yapıyla ifade edilme durumunun İngilizce için de geçerli olduğu bilinmektedir. Zira üçünü bölümde bu fiilin Arapça ve İngilizcesi karşılaştırılmalı olarak örneklendirilmiştir.

B) Mâzî Mudâaf Fiiller

Mudâaf fiiller “Aslî iki harfî aynı cinsten olan fiil ve isimlerdir ki, sülâsîlerde aynel ve lamel fiili bir cinsten olur.”⁵⁶ Geçmiş zaman mudâaf fiil edilgen yapı formuna, ilgili mudâaf fiilin ilk harfi damme ile ikinci ve son harfleri de fetha ile harekelendirilerek ulaşılır.

Geçmiş Zaman Etken Yapı Mudâaf Fiil	Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Mudâaf Fiil
مَدَّ - uzattı	مُدِّ - uzatıldı

Tablo 1.2: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Mudâaf Fiil Formülasyonu

Ör. 1:

عَدَّ مُعَلِّمَ الْعَرَبِيَّةِ أَفْضَلَ أُسْتَاذٍ.⁵⁷

*Arapça öğretmeni en iyi hoca olarak **sayıldı**.*

Ör. 2:

جُنَّ جُنُونُهُ.⁵⁸

Cinlendi/Çılgına döndü.

⁵⁵ Kerim Açık ve Cemil Yavuz, *Arapça YDS Hazırlık*, Kapadokya Yayınları, Ankara, 2016, s.223.

⁵⁶ Mehmet Talu, *Sarf ve Nahiv İlmi*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2020, s.41.

⁵⁷ Mohammad T. Alhawary, *Arabic Grammar in Context*, s.107.

⁵⁸ Erdinç Doğru, *Dilin Derin Devleti*, FCR Yayınları, Ankara, 2011, s.70.

Ör. 3:

دُقَّ البابُ قبلَ الدخول.⁵⁹

*İçeri girilmeden önce kapı **tıklandı/çalındı**.*

Ör. 4:

مُدَّتْ خُطوطُ الإِصْصالاتِ في كُلِّ أَحياءِ المَدِينَةِ.⁶⁰

*Şehrin bütün mahallerine iletişim kabloları **çekildi/uzatıldı**.*

Ör. 5:

ظَنَّ زُهَيْرٌ مُجْتَنِّهاً.⁶¹

*Züheyır çalışkan **zannedildi**.*

C) Mâzî Mehmûz Fiiller

Kök fiilin içerisinde hemze "ء" olan fiilere mehmûz fiiller denir. “Mehmûz, sahîh fiiller grubu içerisinde ve o grup da "قرأ، أخذ، دأب، أمر، سأل، ظن" gibi fiillerden oluşur. Bu fiiller hemze harfinin başta, ortada ve sondaki yazımına göre farklılık göstermektedirler. Mehmûz fiillerin edilgen yapı formlarına sâlim fiillerde uygulanan edilgen yapı formülasyonu uygulanarak ulaşılır.

Geçmiş Zaman Etken Yapı Mehmûz Fiil	Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Mehmûz Fiil
Hemze Harfi Başta	Hemze Harfi Başta
أَكَلَ - yedi	أُكِلَ - yendi
Hemze Harfi Ortada	Hemze Harfi Ortada
سَأَلَ - sordu	سُئِلَ - soruldu

⁵⁹ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 2.c., s.279.

⁶⁰ Mohammad T. Alhawary, *Arabic Grammar in Context*, s.208.

⁶¹ Nusrettin Bolelli “Arap Dilini Anlama Ekseninde Mechûl Fiillerin Yeri ve Değerlendirilmesi”, *İ.Ü. Şarkiyat Mecmuası*, Sayı:22, s.42, 2013.

⁶² Heyet, *en-Nahv ve's-Sarf*, el-Memleketu'l-Arabiyyetu's-Suudiyyetu Vizâretu't-T'alim Yayınları, Riyad, 2015, s.132.

Hemze Harfi Sonda	Hemze Harfi Sonda
قَرَأَ - okudu	قُرِئَ - okundu

Tablo 1.3: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Mehmûz Fiil Formülasyonu

Ör. 1:

قُرِئَ نصُّ الدرس من قبل الطلاب.⁶³

Ders metni öğrenciler tarafından okundu.

Ör. 2:

وَلَقَدْ أَثَّرَ عَنْ عُلَمَاءَ أَعْلَامٍ، قُدَمَاءَ وَمُحَدِّثِينَ تَفْسِيرَاتٍ.⁶⁴

Eski ve yeni seçkin alimlerden tefsir örnekleri nakledilmiştir.

Ör. 3:

من المحتمل أن تكون التفاحة قد أكلت.⁶⁵

Elmanın yenmiş olması muhtemeldir.

Ör. 4:

(أَمَرْتُ أَنْ أَسْلِمَ لِزَيْبِ الْعَامِينَ) أَيِ وَأَمَرْتُ أَنْ أَذِلَّ وَأَخْضَعَ لِلَّهِ وَحْدَهُ.⁶⁶

(Âlemlerin rabbine teslim olmakla emrolundum) Yani sadece Allah'a boyun eğip itaat etmeye emrolundum.

Ör. 5:

سُئِلْتُ عَنْ الْحَدِّ الْفَاصِلِ بَيْنَ الْكِفَاحِ الْمُسَلَّحِ وَالْإِرْهَابِ عَلَى ضَوْءِ حَرْبِ الْمَقَاوِمَةِ الَّتِي خَاضَهَا الشَّعْبُ الْمِصْرِيُّ عَبْرَ تَارِيخِهِ ضِدَّ الْغَزَاةِ وَالطُّغَاةِ.⁶⁷

Bana, zalimler ve savaşçılara karşı tarih boyunca Mısır halkının girdiği direniş savaşı ışığında terör ve silahlı mücadele arasındaki ince çizgisi hakkında soruldu.

- Bu cümlelerin birebir Türkçeye çevirisi “bana soruldu” değil “ben soruldum” şeklindedir; fakat bu kullanım Türkçe cümle yapısına uygun değildir.

⁶³ Kerim Açık ve Cemil Yavuz, *Arapça YDS Hazırlık*, s.38.

⁶⁴ Nuh Savaş, Zekeriya Yılmaz ve Süleyman Baybara, *Arapça Dini Çağdaş Metinler*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2006, s.21.

⁶⁵ Reima Al-Jarf, *A Contrastive Analysis of English and Arabic Morphology for Translation Students*, s.104.

⁶⁶ Muhammed Ali es-Sâbûnî, *Safvetu 't-Tefâsîr*, 3.c., Dâru'l-Kur'ân-ı Kerîm, Beyrut, 1981, s.109.

⁶⁷ Mahdi Alosh, *Using Arabic a Guide to Contemporary Usage*, s.49.

1.2.1.2. Mâzî Mu'tel Fiiller

“Mu'tel fiil: kök harflerinden birisi ya da iki tanesi illetli harflerden olandır.”⁶⁸ Daha detaylı ifade edilecek olursa; “Kök harflerinden bir tanesi ya da kök harflerinden iki tanesi illet harfi olan fiildir. Örneğin; "وعد - وصف - حول - قضى - وقى - صام - بات" Mu'tel fiillerin kısımları: Mu'tel fiil şunlara ayrılır: Misâl - ecvef - nâkıs - lefîf”⁶⁹. Etken yapı formundaki mu'tel fiiller kendi içerisinde dört kısma ayrılmasına bağlı olarak aynı şekilde edilgen yapı formundaki mu'tel fiiller de dört kısma ayrılmaktadır.

A) Mâzî Misâl Fiiller

“Kök harflerinin ilki "و" yahut "ي" olan fiildir.”⁷⁰ Diğer bir ifadeyle; “Misâl: Sadece ilk harfi illetli olandır, ister vâv ister yâ olsun. Örneğin; (يَسَرَ - وَعَدَ).”⁷¹ Nitekim edilgen forma çevrilmek istenen mâzî fiil misâl fiil ise daha önce anlatıldığı üzere sâlim fiiller gibi edilgen yapılabilir.

Geçmiş Zaman Etken Yapı Misâl Fiil	Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Misâl Fiil
وَقَفَ - durdu	وُقِفَ - duruldu

Tablo 1.4: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Misâl Fii Formülasyonu

Ör. 1:

كتاب سيبويه ليس فيه ما يدل على أن أصله متن وشرح، ولكنه كتاب **وَضَع** وضعا ابتدائيا كذلك.⁷²

Sîbeveyhi'nin kitabında onun ırjinalinin bir metin ve şerh olduğunu gösteren bir kayıt bulunmamaktadır; ama o bu şekilde yazılan/ortaya konan ilk kitaptır.

Ör. 2:

تدور قصة الفليم حول هذه التناقضات الكبيرة والفجة التي وُجِدَتْ في لبنان وربما لا تزال موجودة.⁷³

*Filmin hikâyesi Lübnan'da **bulunan** ve belki de hâlâ mevcut olan bu büyük ve derin çelişkiler hakkında geçiyor.*

⁶⁸ Heyet, *en-Nahv ve 's-Sarf*, s.127.

⁶⁹ Eymen Yemin Abdulganî, *es-Sarf u'l-Kâfi*, Dâru't-Tevfikiyye li't-Turas, Kahire, 2010, s.62.

⁷⁰ Mehmet Maksutoğlu, *Arapça Dilbilgisi*, M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s.44.

⁷¹ Abdulrezzak Ali Ahmed el-Malahî, *el-Basit fi 's-Sarf*, y.y., b.y., 2014, s.10.

⁷² Ahmed Bedevi, *Sîbeveyhi Hayatuhû ve Kitabuhû*, Hindawi Press, Kahire, 2019, s.33.

⁷³ Mahdi Alosh, *Using Arabic a Guide to Contemporary Usage*, s.72.

Ör. 3:

وضعت في هذا السياق مؤلفات وكتب مهمة.⁷⁴

Bu bağlamda önemli eserler ve kitaplar yazıldı/ortaya kondu.

Ör. 4:

﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ﴾⁷⁵

*Sen onları rablerinin önünde **durdurulunca** görsen.*

Ör. 5:

وَهَبْنَا فُرْصًا لَا مِثْلَ لَهَا.⁷⁶

*Bize eşi benzeri olmayan fırsatlar **sunuldu**.*

B) Mâzî Ecvef Fiiller

“Orta harfî illet harflerinden vâv ya da yâ olan fiillerdir. Bu orta harf vâv ise ecvef vâvî, yâ ise ecvef yâî adı verilir.”⁷⁷ Kısa bir tanımla “Ecvef: Sadece ortasında illet harfî olan şeydir, aslı ister vâv ister yâ olsun. Örneğin; (باع - قال).”⁷⁸ Edilgen form için mâzî fiil ortadaki "ا" harfi "ي" harfine dönüştürülür ve ilk harfi kesra ile harekelendirilir. Son harf fetha ile harekelendirilmeye devam edilir.

Geçmiş Zaman Etken Yapı Ecvef Fiil	Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Ecvef Fiil
قال - dedi	قِيلَ - dendi

Tablo 1.5: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Ecvef Fiil Formülasyonu

Ör. 1:

﴿إِذَا قِيلَ لَهُمُ امْنُوا...﴾⁷⁹

*Onlara iman edin **denildiğinde**...*

⁷⁴ Elsaid Badawi, M. G. Carter ve Adrian Gully, *Modern Written Arabic a Comprehensive Grammar*, Routledge Press, Abingdon, 2004, s.384.

⁷⁵ En'am, 6/30

⁷⁶ Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi*, s.306.

⁷⁷ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Çeviri Kılavuzu*, Elif Yayınları, İstanbul, 2010, s.31

⁷⁸ Abdulrezzak Ali Ahmed el-Malahî, *el-Basit fi's-Sarf*, s.11.

⁷⁹ Bakara, 2/91.

Ör. 2:

أعلن صالة مزادات كريستي البريطانية أن نسخة من القرآن يرجع تاريخها إلى القرن الثالث عشر بيعت الثلاثاء بثمن قياسي بلغ مليونين و ٢٣١ ألف دولار.⁸⁰

İngiliz Christie's Müzayede Salonu, Salı günü, tarihi on üçüncü yüzyıla uzanan bir Kur'an nüshasının iki milyon 231.000 dolara ulaşan rekor bir bedelle satıldığını duyurdu.

Ör. 3:

سِيرَ إِلَيْهِ سَيْرٌ شَدِيدٌ.⁸¹

Oraya zorlu bir yolculuk yapıldı.

Ör. 4:

إِذَا قِيسَ مَدِينَتَانِ مِنَ الشَّرْقِ وَالْغَرْبِ قِيلَ أَيْنَ الثَّرَى وَالثَّرِيَّا.⁸²

Batıdaki ve doğudaki iki şehir mukayese edildiğinde birinin dibi boylamış, diğerinin ise zirvede olduğu söylenebilir.

Ör. 5:

إذا كان من الباب الأول، نحو: قِيلَ، تُحذف منه العين عند الاتصال بالضمائر المتحركة كما في المعلوم، ولا يحدث فيه تغيير آخر، نحو: قِيلَ - قِيلَا - قِيلُوا - قِيلَتْ - قِيلْتَا - قِلْن ... الخ.⁸³

Birinci bâb'tan olursa, örneğin: söylendi; muttasıl zamirlerle bağlandığında bilindiği üzere aynul harf düşürülür ve başka bir değişim olmaz, örneğin: söylendi (eril) - o ikisi söylendi (eril) - söylendiler (eril) - söylendi (dişil) - o ikisi söylendi (dişil) - söylendiler (eril) vb.

C) Mâzî Nâkıs Fiiller

“Son harfi, illetli harflerden vâv "و" veya yâ "ي" olan fiillerdir. Ancak, nâkıs fiilin sonunda yer alan vâv harfî, mâzîde elif "ا" şeklinde görünür.”⁸⁴ “Nâkıs: Sadece sonunda illet harfi olan fiildir, ister vâv ister yâ ister elif-i memdude isterse de elif-i maksure olsun. Örneğin; (بَكَى - دَعَا - رَضِيَ)”⁸⁵. Nâkıs fiil sâlim fiiler gibi ilk harfi damme, orta harfi kesra ile harekelendirilir; ama sondaki elif-i maksure "ى" harfi "ي" illet harfine dönüştürülerek ve fetha ile harekelendirilerek edilgen yapılır.

⁸⁰ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Çeviri Kılavuzu*, s.249.

⁸¹ Büyükkaragöz, Cengiz, *Arap Dilinde Fiillerin Mechûl Yapılması ve “Mu‘cemu’l Ef‘âli’l Mechûli” Adlı Risale*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2016, s.11.

⁸² M. Edip Çağmar, *Alıştırmalarla Nahiv*, s.227.

⁸³ Hüseyin, Tural, *Mebâdiu ‘İlmi’s-Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2011, s.134.

⁸⁴ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1.c., s.337.

⁸⁵ Abdurrezzak Ali Ahmed el-Malahî, *el-Basit fî’s-Sarf*, s.11.

Geçmiş Zaman Etken Yapı Nâkıs Fiil	Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Nâkıs Fiil
رَمَى - fırlattı	رُمِيَ - fırlatıldı

Tablo 1.6: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Nâkıs Fiil Formülasyonu

Ör. 1:

بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ.⁸⁶

İslâm beş esas üzerine kurulmuştur.

Ör. 2:

تخدم وحدة الحمامات المتنقلة الناس لأداء الاحتياجات الصحية الأساسية في الظروف الميدانية. بُنِيَ فِي حاوية ISO 20 قدم ويمكن تعديل التكوين وفقاً للمتطلبات الخاصة.⁸⁷

*Mobil banyo ünitesi, arazi koşullarındaki insanlara temel sağlık ihtiyaçlarını karşılamada hizmet sunmaktadır. ISO 20 feet konteynere **kurulmuştur** ve özel gereksinimlere göre kurulumu değiştirilebilir.*

Ör. 3:

وجدوا برجين بُنِيََا مِنَ الْحِجَارَةِ.⁸⁸

*Taştan **inşa edilmiş** iki kule buldular.*

Ör. 4:

دُعِيَ أَخُوكَ إِلَى الْحَفْلَةِ.⁸⁹

*Kardeşin törene **davet edildi**.*

Ör. 5:

كُلُّ مِنَ الْمَلَائِكَةِ وَالْإِنْسِ وَالْجِنِّ وَالطَّيْرِ قَدْ أُرْشِدَ وَهُدِيَ إِلَى طَرِيقَتِهِ وَمَسْلَكَهُ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ.⁹⁰

*Meleklerin, insanların, cinlerin, kuşların hepsi Allah'a ibadette onun yoluna ve onun istikametine rüşd ve **hidayet ile çağrıldı**.*

⁸⁶ Buhârî, İmân, 1.

⁸⁷ Heyet, *Türkiye Savunma Sanayi Üretim Kılavuzu*, Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Başkanlığı Savunma Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2014, s.106.

⁸⁸ Karin C. Ryding, *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, s.661.

⁸⁹ Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi*, s.300.

⁹⁰ Muhammed Ali es-Sâbûnî, *Safvetu't-Tefâsîr*, 2.c., Dâru'l-Kur'ân-ı Kerîm, Beyrut, 1981, s.343.

D) Mâzî Lefîf Fiiller

“Aynı anda iki illet harfini bünyesinde bulunduran fiil türüdür. Bu da kendi içinde ikiye ayrılır.”⁹¹ Şayet “Bu iki illet harfî bitişik olursa o fiil makrûn lefîf, ayrı olursa mefrûk lefîfdir.”⁹² Bu iki lefîf fiil tanımlanacak olursa; “Lefîf mefrûk ikisinin arasına sahîh harf giren fiildir. Örneğin; (وَلِيَ - وَعَى). Lefîf makrûn iki harfin beraber bitiştiği şeydir. Örneğin; (هُوَ - هَوَى)”⁹³. Edilgen yapıya çevrilmek istenen lefîf mefrûk fiiller nâkıs fiil gibi temsil olunurlar. “Mâzî mechûlû de aynen nâkıs gibi çekilir. (وَعَى) vezninden gelir.”⁹⁴ Aynı şekilde lefîf makrûn fiillerin çekimi de nâkıs fiillerin çekim kuralına tabi olur.

Geçmiş Zaman Etken Yapı Lefîf Fiil	Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Lefîf Fiil
Mefrûk Lefîf	Mefrûk Lefîf
وَقَى - korudu	وُقِيَ - korundu
Makrûn Lefîf	Makrûn Lefîf
لَوَى - бүктү	لُوي - бүкүлдү

Tablo 1.7: Sülâsî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Lefîf Fiil Formülasyonu

Ör. 1:

طُويَ المطوى بعد استخدامه.

Kullanıldıktan sonra İsveç çakısı toplandı/katlandı.

Ör. 2:

رُويَ أَنَّ رَجُلًا ذَهَبَ إِلَى الْإِمَامِ أَبِي حَنِيفَةَ وَقَالَ لَهُ فَقَدْ مَالِي مَعَ أَنِّي دَفَنْتُهُ وَلَكِنْ لَا أَتَذَكَّرُهُ قَالَ لَهُ قُمْ فِي نَصَفِ اللَّيْلِ وَصَلِّ لِأَنَّهُ كَانَ يَعْلَمُ أَنَّ مَا نُسِيَّ يُنْذَكَّرُ فِي الصَّلَاةِ.⁹⁵

Rivayet edilir ki, adamın biri İmam Ebû Hanefe'nin yanına vardı ve ona, paramı toprağa gömmüştüm buna rağmen kayboldu ve nereye gömdüğümü hatırlamıyorum dedi. O da ona, gece yarısı uykudan uyan ve namaz kıl dedi çünkü o, unutulan şeyin namazda akla geleceğini biliyordu.

⁹¹ Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2001, s.60.

⁹² Ahmet Yaşar, *Arapça'nın Temel Kuralları (Sarf-Nahiv)*, Anadolu Yayınları, İzmir, 1996, s.4.

⁹³ Abdurrezzak Ali Ahmed el-Malahi, *el-Basit fi's-Sarf*, s.11.

⁹⁴ Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2018, s.333.

⁹⁵ M. Edip Çağmar, *Alıştırma ile Sarf*, s.157.

1.2.2. Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı

Farklı dillerde herhangi bir zamana bağlı kalmaksızın süregelen ve sürekli yaşanan olayları, tekrar eden durumları, genel geçer gerçekleri ve bilimsel olguları ifade etmek ya da içinde bulunulan zaman dilimini açıklamak için kullanılan zaman kipi ya da zaman kipleri vardır. Arapçada geniş zaman ve şimdiki zaman kipi bağlamına göre de gelecek zaman kipi muzâri fiil formuyla ifade edilir. Genel itibariyle “Hâlâ devam eden muzâri zaman, yapıldığı zamanı referans eden henüz bitmemiş bir eylemi açıklar.”⁹⁶ Muzâri fiilin çeşitli kullanım yerleri vardır. “Geçmişte yaşanmış tekrar eden eylemleri ya da devamlılığı tanımlayan muzâri’nin kullanımı eylemin doğal işlevselliğinin önemli bir kısmıdır ve genellikle hikâye tarzındaki kontekstlerde olur.”⁹⁷ Muzâri fiilin bir başka tanımı ise “Konuşma ya da sonrasında olan olayları anlatan fiildir.”⁹⁸ Dolayısıyla gelecek zaman dilimi de geniş zamanla açıklanabilir; ama gramatik açıdan geniş zaman ya da şimdiki zaman olarak kabul edilmektedir. Bu bilgilerden sonra bir fiil mâzî formdan muzâri forma dönüştürülmek istenirse belirli şartlara uygun olarak ilgili fiilin başına "ن - ت - ا - ي" muzâraat harfleri getirilir. Mâzî fiilden elde edilen muzâri etken fiilin edilgen çatıya dönüştürülmesinin kuralları ilerleyen sayfalarda kategorize edilmiştir.

Muzâri fiiller kapsamında şuna da değinilmesi yararlı görülmüştür; özellikle basın-yayın ve gazetecilik dilinde kullanılan Arapça başlıklar, ilgili olay yaşanıp bitmiş ve geçmiş zamanda kalmış olsa bile ifade ediş biçimi bakımından muzâri formda verilmektedir. Bunun başlıca nedenleri arasında özellikle gelişen teknoloji ile diller arası etkileşimin artarak ivmelenmesi yer almaktadır. İngilizcede geniş zaman diliminde kullanılan haber başlıklarının gramatik yapısından bu hızlı etkileşime bağlı olarak etkilenen Arap dilinde, haber başlıkları geçmişe yönelik olayları ifade etmek için muzâri zaman dilimiyle yazılmaktadır. Bu durum aşağıda örneklendirilmiştir.

Ör.

"وزير الاقتصاد الاسائيلي يعترف: تكاليف قمع الانتفاضة عبء غير محتمل."⁹⁹

- ✓ İsrail Ekonomi Bakanı **itiraf etti**: Ayaklanmayı bastırmanın maliyeti katlanılmaz bir yükür.
- x İsrail Ekonomi Bakanı **itiraf eder**: Ayaklanmayı bastırmanın maliyeti katlanılmaz bir yükür.

⁹⁶ J.A. Haywood ve H.M. Nahmad, *A New Arabic Grammar of the Written Language*, Lund Humphries Press, London, 1962, s.110.

⁹⁷ Kristen Brustad, Abbas Al-Tonsi ve Mahmoud Al-Batal, *el-Kitap fî T'allumi'l-Arabiyye*, 2.c., s.18.

⁹⁸ İbrahim Abdullah, *Mebâhis fî 'İlmi's-Sarf*, Dâru's-Sâdeddin, Dımaşk, 1999, s.15.

⁹⁹ Heyet, *Basın Arapçası*, Dağarcık Yayınları, Ankara, 2007, s.277.

Örnek cümlelerin Türkçeye motamot çevirisinde geniş zaman dilimi kullanılmasının dil bilgisi bakımından uygun olduğu gözlemlenmektedir; fakat semantik anlam bakımından geçmişte olup bitmiş bir hadise haber başlığıyla ifade edilirken geniş zaman kullanılmasının Türkçede garip karşılandığı ve Türkçeye geçmiş zaman diliminde tercümesinin doğru olduğu görülmektedir. Türkçeye geniş zamanla yapılan tercüme, ilgili haber başlığının Azeri Türkçesiyle haber yapan basın bültenlerinde görülen haber başlıklarına benzemesine sebep olmaktadır. Bu sebeple cümlelerin Türkiye Türkçesine uygun olması için bu tarz haber başlıklarının geçmiş zaman ile tercüme edilmesi gerekir.

Bu bilgilere ilaveten; Arapçada muzâri fiiller haber başlıklarında kullanıldıkları gibi canlı yayınlanan spor faaliyetlerinde de kullanılırlar. Özellikle maç spikerleri tarafından örneğin; “Taçsız Kral Pele vurdu ve gol oldu” cümlesi yerine “Taçsız Kral Pele vurur ve gol olur” cümlesi kullanılır. Canlı spor faaliyetleri anlatılırken fiilin geniş zamanda kullanılması İngilizce için de geçerlidir. Zaten Arapçadaki bu kullanım tarzı İngilizceden alınmıştır. Bu durum üçüncü bölümde karşılaştırmalı özgün örnek cümleler kapsamında edilgen çatılı olarak örneklendirilmiştir.

1.2.2.1. Muzâri Sahîh Fiiller

A) Muzâri Sâlim Fiiller

Sâlim mâzî fiilden muzâri fiil formuna ulaşma metodu şu şekilde örneklendirilebilir; “1) Muzâri fiilin muzâraat harfi madmûm yapılır. 2) Sondan önceki harfi ise, meftûh yapılır.”¹⁰⁰ Sülâsî mücerred muzâri sâlim fiil edilgen çatı formuna, muzâri etken fiilini muzâri edilgen yapı formuna sokarak ulaşılır. Bu kalıptaki edilgen çatı geniş zamanda ya da şimdiki zamanda yaşanan bir olayı ifade etme çeşitlerinden birisidir. Bu işlem esnasında ilk harfin başına getirilen muzâraat harfi damme ile harekelendirilir. İlk harfin harekesi cezm olarak kalmaya devam eder, orta harfin harekesi de ilgili fiil hangi kalıpta olursa olsun fethaya dönüştürülür; ama son harfin harekesinde herhangi bir dönüştürme işlemi yapılmaz.

Geniş Zaman Etken Yapı Sâlim Fiil	Geniş Zaman Edilgen Yapı Sâlim Fiil
يَكْتُبُ - yazar	يُكْتُبُ - yazılır

Tablo 2.1: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Sâlim Fiil Formülasyonu

¹⁰⁰ M. Edip Çağmar, *Alıştırmalarla Sarf*, s.158.

Ör. 1:

المطبعة ما كانت موجودة في القرون الوسطى، والكتب تُكتب على أيدي الوراقين والمستنسخين.¹⁰¹

Matbaa, ortaçağda bulunmuyordu ve kitaplar hattatlar ve müstensihler eliyle yazılıyordu.

- Bu örnekte şimdiki geçmiş zaman kipi "كان" fiili kullanılarak aktarılmıştır. Bu konunun ayrıntıları üçüncü bölümde açıklanmıştır.

Ör. 2:

في جنوب آسيا يُزرع الأرز في حقول تُسمى مَنَابِت الأرز، وتكون مغمورة بالماء كي ينمو لأرز بشكل أفضل.¹⁰²

Pirinç, Asya'nın güneyinde çeltik alanları olarak adlandırılan ve en iyi şekilde yetişsin diye suya gömülü tarlalara ekilir.

Ör. 3:

الباحثون يُمنعون من الدراسة قُرْب الوثائق الرّسميّة خوفاً من إفشاء المَعْلُومَات السّريّة.¹⁰³

Araştırmacıların gizli bilgileri ifşa etme korkusuyla resmi belgelerin yakınında çalışmaları engelleniyor.

Ör. 4:

الأطروحة: الأطروحة أو الرسالة العلمية التي تُكتب وتُنشر من قبل طلاب مرحلتي الماجستير والدكتوراه في جميع مجالات العلوم والمعرفة.¹⁰⁴

Tez: Fen ve sosyal bilimler alanlarının tamamında doktora ve master aşaması öğrencileri tarafından yayınlanan ve yazılan tez ya da bilimsel çalışmadır.

Ör. 5:

هيهات أن يُقبلَ دعاء دراويش هذا الزّمان.¹⁰⁵

Bu zamanda dervişlerin duası kabul olunmaz.

¹⁰¹ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 2.c., s.412.

¹⁰² Şevki Halid, *Atlasu Kârrâti'l-Âlem*, Rabie Publishing, Dubai, b.y., s.9.

¹⁰³ M. Edip Çağmar, *Alıştırmalarla Sarf*, s.163.

¹⁰⁴ Abdulgaffûr Abdullah Kari, *Mu'cemu Mustalahati'l-Mektebât ve'l-M'alumat*, Mektebetu'l-Melik Fahdi'l-Vataniyye, Riyad, 2000, s.282.

¹⁰⁵ Heyet (Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı), *Ahmet Yesevi (Arapça Tercümesi)*, s.97.

B) Muzâri Mudâaf Fiiller

Mudâaf fiiller de sâlim fiiller gibi muzâri yapılır; fakat sâlim fiillerin aksine mudâaf fiillerin son harfleri şeddeli olduğu için damme ile harekelenir. Mudâaf fiiller edilgen yapıya döndürülmek istendiği takdirde ilk harfin başına getirilen muzâraat harfinin harekesi sâlim fiillerdeki gibi dammeye dönüştürülür ve ilk harf fetha ile harekelendirilir. Şeddelenerek bir araya getirilen son harflerde herhangi bir hareke değişikliği görülmez.

Geniş Zaman Etken Yapı Mudâaf Fiil	Geniş Zaman Edilgen Yapı Mudâaf Fiil
يُمَدُّ - uzatır	يُمَدُّ - uzatılır

Tablo 2.2: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Mudâaf Fiil Formülasyonu

Ör. 1:

عندما نضجت الثمر تُقَطَّع وتُشَقُّ لإخراج ما بها من حبوب ثم تُتْرَك الحبوب لِتُجَفَّفَ، ثم تُوضَع مدَّةً على نارٍ هادئةٍ ليكون طعمُها مقبولاً.¹⁰⁶

Meyve olgunlaştığında içinde olan çekirdeklerin çıkarılması için kesilip parçalanır. Sonra kurutulmaya bırakılır. Sonra da hoş bir aroması olması için bir müddet kısık ateşe konur.

Ör. 2:

الأنصاري يُعَدُّ واحداً من رواد التنوير في الكويت الذين ساهموا في مواكبة الحركة الثقافية والفكرية في العلم العربي.¹⁰⁷

el-Ensarî, Arap bilimindeki entelektüel ve kültürel harekete ayak uydurmaya katkıda bulunan Kuveyt'teki aydınlanmanın öncülerinden biri sayılır.

Ör. 3:

يَدْمَرُ هذا العلاج الأنزيمات (الخمائر) ويمنع الأوراق من التخمر. بعندئذ، تُلَفَّ الأوراق وتُجَفَّف كما هو الحال مع الشاي الأسود.¹⁰⁸

Bu işlem (mayalara) enzimlere zarar verir ve yaprakların fermente olmasını engeller. O zaman, siyah çayda olduğu gibi yapraklar sarılır ve kurutulur.

¹⁰⁶ Erkan Avşar, *Arapça Dilbilgisine Giriş - 1 Sarf*, Elif Yayınları, İstanbul, 2012, s.186.

¹⁰⁷ Fâdıl, Halef, “Abdullah Zekerîya el-Ensarî”, *el-Arabiyye*, Sayı:656, s.144, 2013.

¹⁰⁸ Sufî Lakust, *el-Et'ime elletî Teşfî*, Dâru'l-Feraşa, Beyrut, 2012, s.136.

Ör. 4:

قَدْ كُنْتُ فِي مَيْعَةٍ أُسْرُ بِهَا أَسْنَعُ ضَيْمِي وَأَهْبِطُ الْعَصْمَا.¹⁰⁹

Mutlu olduğum/edildiğim gençliğimin ilk yıllarında,

Kendimi zulümden korur ve havada uçan kuşu yere indirirdim.

Ör. 5:

لَعَلَّ الْمَشَاكِلَ فِي الْمَجْتَمَعِ تُحَلُّ فِي زَمَنِ قَرِيبٍ.¹¹⁰

Toplumdaki sorunlar belki/umulur ki yakın bir zamanda çözülür.

C) Muzâri Mehmûz Fiiller

Bilindiği üzere içerisinde hemze olan mehmûz fiiller hemzenin başta, ortada ve sonda yazılımlıyla üç ayrı kısma ayrılmaktadır. Bu durum etken yapıdan edilgen yapıya geçildiğinde de görülmektedir. Mehmûz fiiller sâlim fiiller gibi muzâri yapılıdır. Aynı şekilde muzâri mehmûz edilgen yapıya döndürme işlemi de sâlim fiillerdeki duruma benzer şekilde icra edilmektedir.

Geniş Zaman Etken Yapı Mehmûz Fiil	Geniş Zaman Edilgen Yapı Mehmûz Fiil
Hemze Harfi Başta	Hemze Harfi Başta
يَأْكُلُ - yer	يُؤْكَلُ - yenilir
Hemze Harfi Ortada	Hemze Harfi Ortada
يَسْأَلُ - sorar	يُسْأَلُ - sorulur
Hemze Harfi Sonda	Hemze Harfi Sonda
يَقْرَأُ - okur	يُقْرَأُ - okunur

Tablo 2.3: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Mehmûz Fiil Formülasyonu

¹⁰⁹ el-Marzubânî, Mu‘cem’u’ş-Şuara’, s.4’den akt. Toprak, Mehmet Faruk, *Endülüs Şiirinde Mersiye*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arap Dili ve Edebiyatı, Ankara, 1990, s.28.

¹¹⁰ M. Edip Çağmar, *Alıştırmalarla Nahiv*, s.245.

Ör. 1:

تُفَرِّأُ علاماتُ السخَطِ على وجهه.¹¹¹

Öfkesi/kızgınlığı yüzünden okunuyor.

Ör. 2:

- هل يُؤْكَلُ الطَّعامُ؟

- نعم، يُؤْكَلُ الطَّعامُ.¹¹²

- Yemek **yenir** mi?

- Evet, yemek **yenir**.

Ör. 3:

لا تشغل نفسك بالأمور التي لا يؤبه لها.¹¹³

Kendini önem verilmeyen/önemsiz şeylerle meşgul etme.

Ör. 4:

في الماضي، كانت ثمار الجوز تُقطف وتُخزَّن لتؤكل في الشتاء.¹¹⁴

*Eskiden, ceviz meyveleri kışın **yenmek** için toplanır ve saklanırdı.*

- Bu cümlede şimdiki geçmiş zaman muzâri fiilin kullanımı örnek verilmiştir. Şimdiki geçmiş zaman kavramının Arapçada nasıl ifade edileceği üçüncü bölümde açıklanmıştır.

Ör. 5:

لكن ما يؤخذُ على ابنِ سينا أنه قالَ بِوُجُودِ مادَّةٍ يَخْلُقُ مِنْهَا اللهُ العالمَ.¹¹⁵

*Lâkin İbn Sîna'nın **tenkit edildiği** husus, Allah'ın dünyayı yarattığı bir maddenin varlığını ileri sürmüş olmasındandır.*

Ör. 6:

الحقوق لا تُمنح ولكن تُؤخذ بالقوة.¹¹⁶

*Haklar verilmez, ancak zorla **alınır**.*

¹¹¹ Erdiñ Doğru, *Dilin Derin Devleti*, s.64.

¹¹² Mehmet Maksutoğlu, *Arapçayı Öğreten Kitap*, Akdem Yayınları, İzmir, 2019, s.303.

¹¹³ Cihaner Akçay, *Arapçada Yaygın Kelime ve Kalıplar*, Aktif Yayınları, İstanbul, 2005, s.1.

¹¹⁴ Sufi Lakust, *el-Et'ime elletî Teşfi*, s.95.

¹¹⁵ Nuh Savaş, Zekeriya Yılmaz ve Süleyman Baybara, *Arapça Dini Çağdaş Metinler*, s.340.

¹¹⁶ Diman Zebih Faysal, *Kavâ'idu'l-Lugati'l-İngiliziyeye li't-Tullab, Dâru'l-Hüda Yayınları*, Cezayir, 2008, s.92.

1.2.2.2. Muzâri Mu‘tel Fiiller

A) Muzâri Misâl Fiiller

Bilindiği üzere mu‘tel fiillerden mâzî misâl fiiller muzâri yapılırken ilk harf olan "و" illet harfî düşürülür ve yerine muzâraat harfî getirilir ve fetha ile harekelendirilir. Orta harf kesra ile harekelendirilir, son harf ise damme ile harekelendirilir. Edilgen yapılmak istenen muzâri misâl fiilde ise mâzî fiilden muzâri fiile dönüştürülürken düşürülen "و" illet harfî geri getirilir ve damme ile harekelendirilen muzâraat harfinden sonra yazılır. Orta harf fetha, son harf damme ile harekelendirilir.

Geniş Zaman Etken Yapı Misâl Fiil	Geniş Zaman Edilgen Yapı Misâl Fiil
يَقِفُ - durur	يُوقَفُ - durulur

Tablo 2.4: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Misâl Fiil Formülasyonu

Ör. 1:

يُوضَعُ اللَّحْمُ فِي التَّلَاجَةِ.¹¹⁷

Et buzdolabına konur.

Ör. 2:

(وَأَلَا إِنَّكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ) أَي هُمْ حَطَبُ جَهَنَّمَ الَّذِي تُسَجَّرُ وَتُوقَدُ بِهِ النَّارُ.¹¹⁸

(Onlar ateşin yakıtırdırlar) Yani ateşin yakıldığı ve tutuşturulduğu cehennem odunudurlar.

Ör. 3:

(إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ).¹¹⁹

Size vaad edilen şey kesinlikle doğrudur.

¹¹⁷ Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi*, s.168.

¹¹⁸ Muhammed Ali es-Sâbûnî, *Safvetu 't-Tefâsîr*, 1.c., Dâru'l-Kur'ân-ı Kerîm, Beyrut, 1981, s.188.

¹¹⁹ Zâriyât, 51/5.

Ör. 4:

أما الافتعال من وزن السببية، فإنه **يُوجد** كذلك في كل اللغات فيما عدا العبرية.¹²⁰

Nedensellik kalıbından ifti'ale gelince nitekim o, İbranice hariç bütün dillerde vardır/bulunur.

- Bu örnekteki "وجد" fiili Türkçeye hem etken “vardır” hem de edilgen “bulunur” şeklinde çevrilebilir.

Ör. 5:

الرَّجُلُ الثَّعْلَبُ **يُوجد** كثيراً بينَ اليهوديين.¹²¹

*Tilki gibi kurnaz adam Yahudiler arasında çokça **bulunur/vardır**.*

B) Muzâri Ecvef Fiiller

Ecvef fiiller mâzî formdan muzâri forma sokulurken muzâraat harfi fetha ile harekelendirilir. İlk harf damme ile harekelendirilir. Orta harf olan "ا" illet harfi "و" illet harfine dönüştürülür. Son harf damme ile harekelendirilir. Ecvef fiillerdeki muzâri fiil edilgen yapılmak isteniyorsa muzâraat harfinin harekesi diğerlerinde olduğu gibi damme yapılır. İlk harf fetha ile harekelendirilir, orta harf olan "و" illet harfi, "ا" illet harfine dönüştürülür. Son harfin harekesinde bir değişiklik yapılmaz.

Geniş Zaman Etken Yapı Ecvef Fiil	Geniş Zaman Edilgen Yapı Ecvef Fiil
يَقُولُ - söyler	يُقَالُ - söylenir

Tablo 2.5: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Ecvef Fiil Formülasyonu

Ör. 1:

يُعَادُ ضَغْطُ الساعات الرسمية في بداية الربيع.¹²²

*Resmi saatler ilkbaharın başında yeniden **ayarlanıyor**.*

¹²⁰ Ramazan Abduettevvâb, *el-Medhal 'ilâ 'İlmi'l-Luga*, Mektebetu'l-Hanecî, 1997, s.237.

¹²¹ Hayreddin Karaman ve Bekir Topaloğlu, *Arapça Dil Bilgisi Sarf-Nahiv*, s.232.

¹²² Mehmet Hakkı Suçin, *Haber Çevirisi Anahtar Kitap*, Opus Yayınları, İstanbul, 2014, s.28.

Ör. 2:

بالإضافة إلى المنتزهات والمتاحف وغيرها يُقام في أنطاليا مهرجانُ البرُتقالِ الذهبيَّة للأفلام والفنون الذي يُعقدُ في الخريف من كلِّ عامٍ فهو يجذبُ العديداً من المُشاركين و الزَّائرين.¹²³

Müzelere, parklara ve diğerlerine ek olarak her yıl sonbaharda gerçekleştirilen/yapılan altın portakal film ve sanat festivali Antalya'da **düzenlenir** ve birçok katılımcı ve ziyaretçiyi çeker.

Ör. 3:

إنما يُصاغُ مما يُصاغُ منه اسم التفضيل.¹²⁴

İsmi Tafdil'in yapıldığı kalıptan yapırlar.

Ör. 4:

راحة البال لا تُقاسُ بالمال.¹²⁵

Kafa dinginliği mal mülk ile ölçülmez./Huzur parayla ölçülmez.

Ör.5 :

كَيْفَ يُنالُ الخَيْرُ الأَفْضَلُ والكَمالُ الأَفْصَى؟¹²⁶

En iyiye ve en yüksek mükemmelliğe nasıl ulaşılır?

Ör. 6:

عمل المأمون خلال حكمه على أن يُنشر العلم، وتُبنى المكتبات لِتُقرأ في كلِّ وقتٍ وتُقام المناقشات العلميَّة بين العلماء.¹²⁷

Me'mun kendi yönetimi esnasında ilmin yayılması, her zaman ziyaret edilmesi ve ilim adamları arasında ilmi tartışmaların yapılması için kütüphanelerin inşa edilmesine gayret etmiştir.

¹²³ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1.c., s.371.

¹²⁴ Hanefi Bik Nasif, Muhammed Bik Diyab, Şeyh Mustafa Tamum, Muhammed Efendi Ömer, Sultan Bik Muhammed, *Kavâ'idu'l-Lugati'l-Arabiyye fi'n-Nahv ve's-Sarf ve'l-Belağa*, s.80.

¹²⁵ Jane Wightwick ve Mahmoud Gaafar, *Arabic Verbs Essentials of Grammar*, The McGraw-Hill Press, New York, 2008, s.85.

¹²⁶ Nuh Savaş, Zekeriya Yılmaz ve Süleyman Baybara, *Arapça Dini Klasik Metinler*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2006, s.327.

¹²⁷ Erkan Avşar, *Arapça Dilbilgisine Giriş - 1 Sarf*, s.185.

C) Muzâri Nâkıs Fiiller

Nâkıs fiiller de diğer bahsi geçen fiiller gibi muzâri yapılı; ama tek fark olarak son harf olan "ى" illet harfi "ي" illet harfine çevirilir. Nâkıs fiillerdeki muzâri fiil edilgen forma sokulmak istenirse bilindiği üzere muzâraat harfi damme ile harekelendirilir. İlk harf cezm edilir, orta harf fetha ile harekelendirilir. “Sondan bir önceki harf olan aynul fiil meftuh olunca, kendisinden sonra gelen ve lamul fiil olan "ي" harfi, mechûllerin tamamında elife dönüşmektedir.”¹²⁸

Geniş Zaman Etken Yapı Nâkıs Fiil	Geniş Zaman Edilgen Yapı Nâkıs Fiil
يُرْمِي - fırlatır	يُرْمَى - fırlatılır

Tablo 2.6: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Nâkıs Fiil Formülasyonu

Ör. 1:

تُجَبَّى الضَّرَائِبُ مَنْ أَرْبَاحِ الْمَوَاطِنِ.¹²⁹

Vatandaşların kazançlarından vergiler toplanır.

Ör. 2:

يبدأ الفليم بمشهد من جزيرة العرب أيام الرسول صلى الله عليه وسلم حيث يظهر الصحابي الجليل أبو أيوب الأنصاري ويُتْلَى الحديث النبوي.¹³⁰

Film, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem zamanında H.z. Ebû Eyyûb el-Ensarî'nin gözüktüğü ve H.z. Peygamber'in hadisinin okunduğu Arap yarım adasından bir sahneyle başlıyor.

Ör. 3:

يُقَضَّى يَوْمٌ كَامِلٌ فِي الْمَصْنَعِ.¹³¹

Fabrikada tam gün geçiriliyor.

¹²⁸ Abdülkerim Ünal, Mehmet Bilen, *Sistemik Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017, s.167.

¹²⁹ Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi*, s.167.

¹³⁰ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 2.c., s.505.

¹³¹ Resul Sevinç, *Arapçanın Temel Gramer Kuralları*, s.37.

Ör. 4:

يتكون الجزء الأكبر من الموسيقى الشعبية من أغاني ذات الألحان قوية لا تُنسى.¹³²

*Halk müziğinin çoğu, güçlü ve **unutulmaz** melodilere sahip şarkılardan oluşur.*

Ör. 5:

الأغنية كانت تُغنى بواسطتها.¹³³

*Eser o bayan tarafından **okunuyordu**.*

D) Muzâri Lefîf Fiiller

Bu fiiller de diğer muzâri fiiller gibi muzâri fiil çekimine tabi olurlar. Bu fiillerin edilgen yapıları kapsamında; mefrûk fiillerde misâl fiillerdeki gibi mâzî fiilden muzâriye döndürülürken düşürülen ve illet harfi olan "و" geri getirilir. İlk harf olan illet harfi "و" baştaki muzâraat harfinden sonra getirilir. Orta harf fetha ile harekelendirilir. Son harf olan "ي" illet harfi nâkıs fiillerdeki gibi "ى" harfine dönüştürülür. Makrûn fiiller ise diğer fiillerin muzârilerinde uygulanan edilgen yapıya dönüştürme kuralına tabi olurlar. Örneğin; “(يَحْيَى) fiilinin muzâri ma'lûm ve mechûlleri (يُحْيَى - يُحْيَى) şekillerinde gelir.”¹³⁴

Geniş Zaman Etken Yapı Lefîf Fiil	Geniş Zaman Edilgen Yapı Lefîf Fiil
Mefrûk Lefîf	Mefrûk Lefîf
يَقِي - korur	يُوقَى - korunur
Makrûn Lefîf	Makrûn Lefîf
يُلْوِي - bükür	يُكُولُ - bükülür

Tablo 2.7: Sülâsî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Lefîf Fiil Formülasyonu

¹³² Heyet (Vizâretu's-Sekâfe bi't-Te'avun ma' World Book), *Mevsu'atu't-Tıfil*, 11.c., World Book Press, Kahire, 2000, s.68.

¹³³ Heyet, *el-Merci'u'l-Kamilu fî Kavâ'idil-Lugati'l-İngiliziyye*, Dâru'l-Beyti'l-Lugati'd-Duveliyye, Kahire, t.y., s.345.

¹³⁴ Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Sarf - Nahiv - Edatlar*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2017, s.136.

Ör. 1:

يُوقَى صغير الكنغر من المخاطر في جراب أمها.

Yavru kanguru annesinin kesesinde tehlikelerden korunur.

Ör. 2:

رأس تلك الأسباب أن القواد البلغاريين بالغوا كما قدمنا في احتقارهم للصربيين واليونانيين وتوهمهم أن الغلبة مضمونة لدولتهم. ومما يُروى أن المعتمد البلغاري في سلانك كان يقول ويردد: « إن الجيش اليوناني عدم ... فنشأ عن ذلك الاحتقار أن البلغار لم يأخذوا الأهبة التامة للحرب الثانية.¹³⁵

Bu nedenlerden en önemlisi, daha önce belirttiğimiz gibi Bulgar ordularının Sırplar ve Yunanlıları aşırı aşağılamaları ve devletlerinin zaferi garantilediği yanlışlığıydı. Selanik'teki Bulgar delegenin şunu dilinden düşürmediği rivayet edilir: «Yunan ordusu değildi.» Zira bu aşağılamadan Bulgarların henüz ikinci savaşa tam olarak hazırlık yapmadıkları ortaya çıkmıştı.

Ör. 3:

تَلْوِي السجّاجيد القديمة وتُوضَع وراء باب الغرفة.

Eski halılar katlanır/rulolanır ve kapının arkasına konur.

Ör. 4:

يُنَوَّى السَّفَرُ.¹³⁶

Yolculuğa niyet edilir.

1.2.3. Sülâsî Mücerred Gelecek Zaman Edilgen Yapı

İnsanoğlu tarih öncesi çağlardan bu yana kendisini ve çevresini koruma içgüdüleriyle geleceğiyle ilgili plan yapmaktadır. Buna bağlı olarak geleceğini şekillendirmeye çalışmakta, gelecekte yaşanacak olayları, durumları, yapılacak eylemleri daha vakti gelmeden düşünmektedir. Bu düşüncülerini ve duygularını bir mesaj halinde araç dili kullanarak alıcıya iletme ihtiyacı gelecek zaman kipinin doğmasına neden olmuştur. Hatta günümüzde global bir perspektifle geleceği tahmin edip öngörmeye çalışan bir bilim dalı olarak tanımlanan ve İngilizcesi “futurology” Arapçası "علم المستقبلات" olan gelecek bilimi ya da fütüroloji diğer bilim dalları arasında yerini almaktadır.

Bu kapsamda gelecek zaman kipine duyulan ihtiyaç bütün toplumlarda geçerli olduğu gibi Arap toplumlarında da geçerli olmuş ve bu kipin gramer kuralları içerisindeki yerini almasını sağlamıştır. “Arapçada gelecek zaman, muzâri'den

¹³⁵ Yusuf el-Bostanî, *Târihu 'l-Harbi'l-Balkanî el-Ûla*, Hindawi Press, Kahire, 2014, s.207.

¹³⁶ Y. Fatih Akbaş, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, Eser Yayıncılık, Erzurum, 2019, s.522.

yapılır.”¹³⁷ Gelecek zaman kipi "سَوْفَ" veya "س" harflerini muzâri fiilin başına getirmek suretiyle elde edilir. “Mûzarî fiilin kullanıldığı diğer zamanlardan farklı olarak olumlu cümlede fiilin başına gelen "س" ya da "سَوْفَ" harfleri fiilin zamanının kesin olarak gelecek zamanda olduğunu gösterir. Bu harflerin harekeye herhangi bir etkisi yoktur.”¹³⁸ Gelecek zaman edilgen yapı da aynı şekilde yine edilgen yapıdaki muzâri fiilin başına "سَوْفَ" veya "س" harfleri getirilerek yapılır.

Gelecek Zaman Etken Yapı Sâlim Fiil	Gelecek Zaman Edilgen Yapı Sâlim Fiil
س / سَوْفَ	س / سَوْفَ
يَكْتُبُ / سَيَكْتُبُ - yazacak	يُكْتُبُ / سَيُكْتُبُ - yazılacak
Gelecek Zaman Etken Yapı Mudâaf Fiil	Gelecek Zaman Edilgen Yapı Mudâaf Fiil
يُمَدُّ / سَيَمُدُّ - uzatacak	يُمَدُّ / سَيُمَدُّ - uzatılacak
Gelecek Zaman Etken Yapı Mehmûz Fiil	Gelecek Zaman Edilgen Yapı Mehmûz Fiil
Hemze Harfi Başta	Hemze Harfi Başta
يَأْكُلُ / سَيَأْكُلُ - yiyecek	يُؤْكَلُ / سَيُؤْكَلُ - yenilecek
Hemze Harfi Ortada	Hemze Harfi Ortada
يَسْأَلُ / سَيَسْأَلُ - soracak	يُسْأَلُ / سَيُسْأَلُ - sorulacak
Hemze Harfi Sonda	Hemze Harfi Sonda
يَقْرَأُ / سَيَقْرَأُ - okuyacak	يُقْرَأُ / سَيُقْرَأُ - okunulacak

Tablo 3.1: Sülâsî Mücerred Gelecek Zaman Edilgen Yapı Sahîh Fiil Formülasyonu

¹³⁷ Mehmet Maksutoğlu, *Arapça Dilbilgisi*, s.18.

¹³⁸ Sarıaydın Atay, Süheyla, *Arapça Zamanlarla İngilizce Zamanların Karşılaştırılması*, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2016, s.16.

Ör. 1:

سَيُعَقَّدُ عَدَاً اجتماعٌ في وزارة الداخلية وتُبَحِّثُ فيه قَضِيَّةُ تأجيل الانتخابات البرلمانية.¹³⁹

Yarın, içişleri bakanlığında bir toplantı **düzenlenecek/yapılacak** ve parlamento seçimlerinin ertelenmesi sorunu **konusulacak**.

- Bu örnekte "تُبَحِّثُ" fiili "و" atıf harfiyle "سَيُعَقَّدُ" fiiline matuftur. Bu sebeple başında takdiri bir "س" gelecek zaman edatı vardır.

Ör. 2:

سَتُشْكُرُ عَلَى مَجْهُودَاتِكَ.¹⁴⁰

Çabalarından ötürü sana **teşekkür edilecek**.

Ör. 3:

سَوْفَ تُسْرِقُ سَيَّارَتَكَ إِنْ لَمْ تَقْفِلْهَا.¹⁴¹

Arabamı kilitlemediysen **çalınacaktır**.

Ör. 4:

أخبروني بأنه لَنْ يُسَمَّحَ للطلاب بالخروج من المحاضرة.¹⁴²

Öğrencilerin konferanstan çıkmalarına **izin verilmeyeceğini** bana söylediler.

Ör. 5:

سَوْفَ لَا يُسَمَّحُ بتقديم المشروبات الكحولية في المطاعم وسيُمنَعُ بيعُها في الأسواق.¹⁴³

Lokantalarda alkollü içeceklerin sunulmasına **izin verilmeyecek** ve pazarlarda satılması **yasaklanacak**.

Gelecek Zaman Etken Yapı Misâl Fiil	Gelecek Zaman Edilgen Yapı Misâl Fiil
س / سَوْفَ	س / سَوْفَ
duracak - سَيَقِفُ / سَوْفَ يَقِفُ	durulacak - سَيُوقَفُ / سَوْفَ يُوقَفُ

¹³⁹ Faruk Abu-Chacra, *Arabic an Essential Grammar*, s.132.

¹⁴⁰ Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi*, s.303.

¹⁴¹ Mahdi Alish, *Using Arabic a Guide to Contemporary Usage*, s.283.

¹⁴² Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça'da Bağlaçlar*, Emin Yayınları, Bursa, 2018, s.149.

¹⁴³ Faruk Abu-Chacra, *Arabic an Essential Grammar*, s.133.

Gelecek Zaman Etken Yapı Ecvef Fiil	Gelecek Zaman Edilgen Yapı Ecvef Fiil
söylecek - سَيَقُولُ / سَوْفَ يَقُولُ	söylenilecek - سَيُقَالُ / سَوْفَ يُقَالُ
Gelecek Zaman Etken Yapı Nâkıs Fiil	Gelecek Zaman Edilgen Yapı Nâkıs Fiil
fırlatacak - سَيُرْمِي / سَوْفَ يَرْمِي	fırlatılacak - سَيُرْمَى / سَوْفَ يُرْمَى
Gelecek Zaman Etken Yapı Lefîf Fiil	Gelecek Zaman Edilgen Yapı Lefîf Fiil
Mefrûk Lefîf	Mefrûk Lefîf
koruyacak - سَيَقِي / سَوْفَ يَقِي	korunacak - سَيُوقَى / سَوْفَ يُوقَى
Makrûn Lefîf	Makrûn Lefîf
bükecek - سَيُلْوِي / سَوْفَ يُلْوِي	bükülecek - سَيُلْوَى / سَوْفَ يُلْوَى

Tablo 3.2: Sülâsî Mücerred Gelecek Zaman Edilgen Yapı Mu‘tel Fiil Formülasyonu

Ör. 1:

سَيُقَالُ إِنَّهُمْ أَنْقَذُوا الْبِلَادَ وَالْجُمْهُورِيَّةَ مِنَ الْمَجْهُولِ الْعَظِيمِ، وَجَنَّبُوا الْوَطْنَ وَالْمَوَاطِنِينَ مَا هُوَ أَذْهَى وَأَعْظَمُ شَرًّا وَهَوْلًا.¹⁴⁴

Ülkeyi ve cumhuriyeti kocaman bir belirsizlikten kurtardıkları ayrıca vatani ve vatandaşları şer ve korku bakımından daha aşağılık ve daha kötü bir şeyden korudukları söylenecek.

Ör. 2:

سُنْدَعَى إِلَى الْحَفْلِ.¹⁴⁵

Törene çağrılacağız.

¹⁴⁴ <https://www.annahar.com/article/>

¹⁴⁵ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Çeviri Kılavuzu*, s.66.

Ör. 3:

هَلْ سَيُتَبْنَى كَرَايجُ/مَرَابٌ جَدِيدٌ هُنَا؟¹⁴⁶

Buraya yeni garaj/otopark mı inşa edilecek?

Ör. 4:

﴿وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى﴾¹⁴⁷

Ve çabasının karşılığı ileride mutlaka görülecektir.

1.2.4. Sülâsî Mezîd Geçmiş Zaman Edilgen Yapı

“Diller iştikâk özellikleri bakımından tek heceli diller (iso-lantes-monosyla-labic languages), bağlantılı diller (eklemeli-agglutinating languages) ve bü-kümlü diiler (analytiques-inflexional languages) şeklinde üç gruba ayrılmaktadır.”¹⁴⁸ Arapça kuralları ve grameri bakımından son derece sağlam bir zemine oturmuş bir dildir. Arapçanın Türkçe gibi sondan eklemeli/bağlantılı bir dil değil aksine bükümlü bir dil olduğu bilinen bir olgudur. Bu yüzden sülâsî mezîd fiiller elde edilirken birtakım kalıp kurallarına uyulması gerekir. Fiil kalıpları birçok yerde tasnife tabi tutuldukları gibi “Mücerred ‘yalın’ ve mezîd ‘ekli’ olmaları açısından da tasnife tabi tutulmuşlardır.”¹⁴⁹ Sülâsî mezîd fiillere ulaşmak için kök fiillere harf eklenmesi gerekmektedir. Bu harf ekleme işlemi fiile bir, iki ya da üç harf eklemek suretiyle yapılır. Sülâsî mücerred bir fiil sülâsî mezîd bir fiil haline getirilmek isteniyorsa bu işlem yalnızca fiilin başına ya da ortasına ek bir harf getirilerek yapılabilir.

“Öğrendiğimiz sülâsî mücerredlerin üzerine yeni manâlar elde etmek gayesiyle ya bir harf, ya iki harf, ya da üç harf eklemek suretiyle türetilen kalıplar vardır. Bunlara mezîd sülâsî denir.”¹⁵⁰ Bu itibarla Arapçada sülâsî mücerred fiillerin sülâsî mezîd kalıbına sokulmasında fonksiyonel görev alan zâid harfler "سَالَتْهُنَّ" ibaresinde bir araya getirilmiştir.¹⁵¹

Arapça bükümlü bir dil olduğundan fiillere harf ekleme işlemi fiilleri belirli kalıplara yerleştirme yöntemiyle yapılır. “İbnu’n-Nazım açıklamasında, mezîd fiil yapısına ve çekimine (bâbu ebniyeti’l-fiil’il-mezîd fih) diye adlandırdığı bir bölüm ayırmıştır. Daha sonra mezîdi şu sözyle tanıtmıştır: Kelimedeki harfin ziyadesi diye bildiğin şey aslında bazı çekimlerde düşürülmesidir. Daha sonra harf ziyadesini aynen

¹⁴⁶ Mohammad T. Alhawary, *Arabic Grammar in Context*, s.207.

¹⁴⁷ Necm, 53/40.

¹⁴⁸ Soner Gündüzöz, *Arapçanın Söz Varlığı*, s.39.

¹⁴⁹ Soner Gündüzöz, *a.g.e.*, s.45.

¹⁵⁰ Yusuf Uralgıray, *Modern Metodlu, Uygulamalı, Tahlilli ve Araştırmalı Arapça Sarf Bilgisi*, s.83.

¹⁵¹ Soner Gündüzöz, *Arapçanın Söz Varlığı*, s.46.

şu sözüyle beyan etmiştir: İki kökten fazlasına eşlik etmek, zira o yumuşak bir harftir ya da çıkarılmış bir hemzedir ya da kendisi gibi eşlik edilen bir harftir.”¹⁵²

Bu kapsamda sülâsî mezîd fiillerin edilgen yapıları da ilgili sülâsî mücerred fiilin girdiği mezîd kalıba göre farklılık göstermektedir. Arapçada her durumun bir kaideye bağlı olduğu gibi bu durum da belirli kaidelere bağlıdır. Sülâsî mezîd mâzî fiillerin edilgen yapılma süreçlerindeki harekelendirme işlemi, fiilin taşıdığı mesajın alıcıya doğru bir şekilde ulaştırılması bakımından son derece önemlidir. Buradan hareketle geçmiş zamanda etken yapıda kullanılan sülâsî mezîd bir fiil edilgen yapıya dönüştürülürken fiilin son harfinde herhangi bir hareke değişikliği yapılmaz. Son harften bir önceki harf kesra yapılır ve geri kalan bütün harfler damme yapılır. “Fiil şayet mâzî olursa son harften önceki harf kesra ile harekelenir ve kendisinden önceki bütün harfler ötre ile harekelenir.”¹⁵³

Bu noktada dikkat edilmesi gereken başka bir durum ise "مفاعلة" kalıbındaki fiilin edilgen yapıya dönüştürülmesi esnasında ikinci harf ve illet harfi olan "ا" harfinin "و" illet harfine dönüştürülmesidir. “Müfâale bâb’ı genellikle, bir eylemin karşılıklı olarak yapıldığını, eylemde karşılıklı bir katılımın (müşâreket) söz konusu olduğunu ifade etmek için kullanılır. Bu nedenle bu bâb’a aktarılan fiiller çoğu zaman ‘işteş fiil’ karakteri taşır.”¹⁵⁴ Bu bölümde sadece bir harf ve üç harf eklenen mezîd fiiller anlatılmıştır. İki harf eklenen sülâsî mezîd fiiller ilerleyen sayfalarda “1.2.10. Edilgen Yapı Bildiren Kalıplar” bölümünde ele alınmıştır.

Sülâsî Mücerred Mâzî Fiil Etken Yapı	Sülâsî Mezîd Mâzî Fiil EttirgenYapı /Dönüştürülme Yapısı Bir Harf Eklenen	Sülâsî Mezîd Mâzî Fiil Edilgen Yapı Bir Harf Eklenen
حَكَمَ - hüküm verdi	أَحْكَمَ - ustaca / iyi yaptı	أُحْكِمَ - ustaca / iyi yapıldı
هَدَمَ - yıktı	هَدَّمَ - yerle bir etti	هُدمَ - yerle bir edildi
حَرَبَ - mızrakla vurdu	حَارَبَ - birbiriyle savaştı	حُورِبَ - savaşıldı

Tablo 4.1: Sülâsî Mezîd Geçmiş Zaman Bir Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu

¹⁵² Ebû'l-Kâsım ez-Zeccâcî, *el-Îzâh fî 'İleli'n-Nahv*, Dâru'l-Nefâis, Beyrut, 1979'ten akt. Suheyl Taha Muhammed, *el-Ebniyyetu's-Sarfiyye fî Şerhi Lâmiyyeti'l-Ef'âl li Ibnî'n-Nâzım*, Journal of Tikrit University for The Humanities Press, 2009, 12, s.116-185.

¹⁵³ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.58.

¹⁵⁴ Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi*, s.90.

Ör. 1:

هُوَ رَجُلٌ يَجِيءُ بَعْدَ مَا أُدْخِلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، فَيُقَالُ لَهُ أُدْخِلِ الْجَنَّةَ.¹⁵⁵

O kişi, cennetlikler cennete **sokulduktan** sonra gelir. Ona cennete gir, denir.

Ör. 2:

أ) أُعْطِيَتْ جَائِزَةٌ.

ب) الجائزة أُعْطِيَتْ لَهَا.¹⁵⁶

a) O bayana, ödül **verildi**. /Bana ödül **verildi**. /Ödül **verildi**.

b) Ödül, o bayana **verildi**.

Ör. 3:

كُنِيَ بِأَبِي وَهْبٍ، وَأَبِي زَيْدٍ، وَأَبِي الْحَارِثِ. وَلُقِّبَ بِذِي الْقُرُوحِ، وَالْمَلِكِ الضَّيْلِيلِ، وَالذَّائِدِ.¹⁵⁷

O, Ebû Vehb, Ebû Zeyd ve Ebû el-Haris olarak **künyelenmiştir**. Yaralı, sapkın kral ve savunucu olarak **lakaplanmıştır**.

Ör. 4:

كشفت دراسة طبية حديثة أُجريت في نيوزيلاندا أن المرأة في الدول النامية حققت أعلى نتائج على مقياس مستوى الذكاء مقارنة بالرجل.¹⁵⁸

Yeni Zelanda'da **yapılan** yeni bir tıbbi araştırma, gelişmekte olan ülkelerde kadının, zekâ (IQ) testinde erkeklere oranla daha yüksek sonuçlar kaydettiğini ortaya koydu.

Ör. 5:

في المثال الثاني شُبِّهَ اللَّيْلُ فِي الظُّلْمَةِ وَالْإِرْهَابِ بِالْبَحْرِ. وَإِذَا تَأَمَّلْتَ التَّشْبِيهَيْنِ فِي شَطْرِ الْأَوَّلِ وَالْمَثَالِ الثَّانِي رَأَيْتَ أَدَاةَ التَّشْبِيهِ مَذْكُورَةً بِكِلَا مَنَّهُمَا، وَكُلَّ تَشْبِيهِ تُذَكَّرُ فِيهِ الْأَدَاةُ يُسَمَّى مَرْسَلًا. وَإِذَا نَظَرْتَ إِلَى التَّشْبِيهِينِ مَرَّةً أُخْرَى رَأَيْتَ أَنَّ وَجْهَ الشَّبْهِ يُبَيِّنُ وَفُصِّلَ فِيهِمَا، وَكُلَّ تَشْبِيهِ يُذَكَّرُ فِيهِ وَجْهَ الشَّبْهِ يُسَمَّى مَفْصَلًا.¹⁵⁹

İkinci örnekte karanlık ve korkunç gece, denize **benzetilmiştir**. İkinci örnek birinci dizedeki her iki benzetme sanatına dikkatlice bakarsanız her ikisinde de benzetmenin ifade edilmiş olduğunu görürsünüz. İçinde ilgecin söylendiği her benzetme sanatı 'Mursel' olarak isimlendirilir. Her iki benzetme sanatına bir kez daha bakarsanız benzetme yönünün her ikisinde de **açıklandığını** ve **ayrıştırıldığını** görürsünüz. İçinde benzetme yönünün söylendiği her benzetme sanatı 'Mufasssal' olarak isimlendirilir.

¹⁵⁵ Riyazus Salihin, 1890.

¹⁵⁶ Heyet, el-Merci 'u'l-Kamilu fî Kavâ'idî'l-Lugati'l-İngilizîyye, s.346.

¹⁵⁷ Eyyûbî, Yasin, "Hayatu 'İmrûilkays", el-Arabîyye, Sayı:656, s.131, 2013.

¹⁵⁸ Mehmet Hakkı Suçin, *Haber Çevirisi*, Opus Yayınları, İstanbul, 2014, s.59.

¹⁵⁹ Ali el-Carim ve Mustafa Emin, *el-Belâğatu'l-Vâdihatu ve Delilu'l-Belâğati'l-Vâdihati*, Dâru'l-M'arif, Kahire, 2005, s.24.

Ör. 6:

جدير بالذكر والملاحظة أن جميع الآراء التي أُبْدِيَتْ والأبحاث التي نُشِرت في فكرة القومية وفي مبدأ حقوق القوميات خلال القرن التاسع عشر كانت تنحصر بالشعوب الأوروبية وفروعها ولم تشمل الشعوب الآسيوية والإفريقية.¹⁶⁰

Şuna dikkat etmek ve değinmek gerekir, on dokuzuncu yüz yıl boyunca milliyetçilik fikri ve milliyetçilik hukuku ilkesi hakkında ortaya konan bütün görüşler ve yayınlanan araştırmalar Avrupa halkları ve onların kollarıyla sınırlıdır Asya ve Afrika halklarını kapsamamıştır.

Ör. 7:

تلقى علومه الأولى على أبيه، ثم أكمل ثقافته في شتى فنون المعرفة على أيدي كبار العلماء والأدباء الذين أُعْجِبُوا بِفُطُنَّتِهِ وَنَبَاهَتِهِ.¹⁶¹

✓ İlk eğitimini babasından aldı, sonra kültürünü çeşitli bilgi sanatlarında onun zekâsını ve dehasını **beğenen** büyük alimler ve ediplerin elinde tamamladı.

x İlk eğitimini babasından aldı, sonra kültürünü çeşitli bilgi sanatlarında onun zekâsı ve dehasıyla **şaşırtılan/hoşlandırılan** büyük alimler ve ediplerin elinde tamamladı

- Bu cümleinin harfi çevrisi Türkçede kullanılmamaktadır. Arapçada "أعجب" fiili ister etken ister edilgen olarak kullanılsın Türkçeye etken çatıda tercüme edilmelidir.

Üç harf eklenen fiiller kapsamında "Ebû Osmân şöyle demiştir: İlk önce "س" harfi ikinci olarak da "ت" harfi eklenir. "س" harfi cezm olur. Daha sonra ona "elifu'l-vasl" harfi getirilir ve fiil "اسْتَفْعَلَ" olur."¹⁶²

Sülâsî Mücerred Mâzî Fiil Etken Yapı	Sülâsî Mezîd Mâzî Fiil EttirgenYapı /Dönüşlülük Yapısı Üç Harf Eklenen	Sülâsî Mezîd Mâzî Fiil Edilgen Yapı Üç Harf Eklenen
خَدَمَ - hizmet etti	اسْتَحْدَمَ - kullandı	أُسْتُحْدِمَ - kullanılır

Tablo 4.2: Sülâsî Mezîd Geçmiş Zaman Üç Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu

¹⁶⁰ James Dickens, Sandor Hervey ve Lan Higgins, *Thinking Arabic Translation*, Routledge Press, Abingdon, 2017, s.155.

¹⁶¹ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Modern Metinler ve Çözümlemeleri*, Akdem Yayınları, Ankara, 2001, s.184.

¹⁶² İbn. Cinnî, *el-Munşif*, s.77.

Ör. 1:

قَدْ أُسْتُخْدِمَ النَّقَاحُ فِي تَرْكِيبِ مُسْتَحْضَرَاتٍ مُعَدَّةٍ لِفَرَكِ الْجِلْدِ وَلِأَمِّ الْجُرْحِ وَهُوَ مُعَالِجٌ فَعَالٌ لِلجَّرَبِ.¹⁶³

Elma, yara kapatma, deriyi ovuşturma için hazırlanmış kozmetik bileşiklerde kullanılırdı ve uyuz hastalığı için etkili bir ilaçtı.

Ör. 2:

أُسْتُجِيبَتْ دَعْوَتُهُ.¹⁶⁴

Onun davetine icâbet edildi.

Ör. 3:

كَانَ جَيْشُ الْمُسْلِمِينَ فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ، نَحْوَ ثَلَاثَةِ آلَافِ رَجُلٍ، وَكَانَ جَيْشُ الرُّومِ، نَحْوَ مَائَتَيْ آلَافِ رَجُلٍ. وَقَدْ أُسْتُشْهِدَ فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ الْقَائِدُ الْأَوَّلُ (زَيْدُ بْنُ الْحَارِثِ) وَتَمَّ أُسْتُشْهِدَ الْقَائِدُ الثَّانِي (جَعْفَرُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ) وَتَمَّ أُسْتُشْهِدَ الْقَائِدُ الثَّلَاثُ (عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ).¹⁶⁵

*Bu savaşta Müslümanların ordusu yaklaşık bin kişiydi. Rumların ordusu yaklaşık ikibin kişiydi. Bu savaşta birinci komutan (Zeyd b. Haris) **şehit oldu/edildi**, sonra ikinci komutan (Cafer b. ebi Talib) **şehit edildi**, sonra üçüncü komutan (Abdullah b. Ravaha) **şehit edildi**.*

Ör. 4:

أُسْتُعْمِعَ إِلَى الْمَذْيَاعِ مَسَاءً.¹⁶⁶

Akşam radyo dinlendi.

Ör. 5:

أُسْتُعِينَ بِالْخَبْرَاءِ فِي إِعْدَادِ الْبَرْنَامِجِ السَّنَوِيِّ.¹⁶⁷

Senelik programın hazırlanmasında uzmanlardan yardım istendi.

Ör. 6:

وَلَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ.¹⁶⁸

*Senden önce de peygamberlerle **alay edilmişti**; fakat onlarla alay edenlerin, alay ettikleri şey kendilerini sapasarmıştı/kuşatmıştı.*

¹⁶³ İsmail Güler; Hüseyin Günday; Şener Şahin, *Arapça Modern Metin Okumaları*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002, s.64.

¹⁶⁴ Ali, Abdur-Rasheed, *The Guidance in Arabic Grammar/el-Hidaye fî'n-Nahv*, Madani E-Publications Press, b.y., 2008, s.203.

¹⁶⁵ Nusrettin Bolelli, *Klasik ve Modern Arapça Metinler 2*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2017, s.204.

¹⁶⁶ Y. Fatih Akbaş, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, s.524.

¹⁶⁷ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Çeviri Kılavuzu*, s.154.

¹⁶⁸ Enbiya, 21/41. El-Kavzînî, Telhîs, s.244'den akt. Nusrettin Bolelli, *Belâğat Beyân - Me'anî - Bedî' İlimleri*, Pasifik Ofset Yayınları, İstanbul, 2015, s.456.

1.2.5. Sülâsî Mezîd Geniş Zaman Edilgen Yapı

Sülâsî mezîd geçmiş zamandan sülâsî mezîd geniş zamana ulaşmak için "أفعل" kalıbındaki "ا" harfi düşürülür yerine muzâraat harfleri getirilip damme ile harekelendirilir ve ikinci harf cezm edilir. "فعل - فاعل" içinse sadece başlarına muzâraat harfleri getirilir ve damme ile harekelendirilir. Bu kalıptaki bütün fiiller için sondan bir önceki harf fethadan kesraya son harf de dammeye çevirilir.

Bu bilgiler ışığında geniş zaman etken yapıda kullanılan sülâsî mezîd bir fiil edilgen yapıya dönüştürülürken fiilin son harfinde herhangi bir hareke değişikliği yapılmaz. İlk harf damme ile harekelendirilir ve geriye kalan bütün harfler fetha ile harekelendirilir. "Fiil şayet muzâri olursa ilk harfi ötre ile harekelenir ve son harften önceki harfler fetha ile harekelenir."¹⁶⁹ Farklı bir tanımla; "Muzâri - mezîdler, mechûl yapılırken sonran bir önceki harf fetha alır; muzârat harfi damme, son harf hariç diğer harekeli harfler ise fetha alır. Cezimli harfler aynı bırakılır."¹⁷⁰ denilebilir.

Sülâsî Mücerred Muzâri Fiil Etken Yapı	Sülâsî Mezîd Muzâri Fiil EttirgenYapı /Dönüşlülük Yapısı Bir Harf Eklenen	Sülâsî Mezîd Muzâri Fiil Edilgen Yapı Bir Harf Eklenen
يُحْكَم - hüküm verir	يُحْكَم ustaca / iyi yapar	يُحْكَم - ustaca / iyi yapılır
يُهْدَم - yıkar	يُهْدَم - yerle bir eder	يُهْدَم - yerle bir edilir
يُحْرَبُ - mızrakla vurur	يُحَارِبُ - birbiriyle savaşı	يُحَارِبُ - savaşı

Tablo 5.1: Sülâsî Mezîd Geniş Zaman Bir Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

يُشار إلى أن تركيا صادقت عام 2003 على معاهدة أوتواو لنزع الألغام المضادة للأفراد وأمامها حتى العام 2014 لنزع الألغام في أراضيها الحدودية.¹⁷¹

Türkiye'nin anti-personel mayınlarını temizlemek için 2003 yılında Ottawa Antlaşması'nı onaylaması ve sınır arazilerindeki mayınları temizlemek için 2014 yılına kadar vaktinin olmasına dikkat çekilir/işaret edilir.

¹⁶⁹ Mustafa el-Galâyîni, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.59.

¹⁷⁰ Erkan Avşar, *Arapça Dilbilgisine Giriş - 1 Sarf*, s.183.

¹⁷¹ Nurettin Ceviz, *Basın Arapçası*, Elif Yayınları, İstanbul, 2014, s.247.

Ör. 2:

”هذا هو المعروف بأهل الفطن

الناس بالناس، ومن يُعِن يُعِن.

İşte bu çok bilinen bilgece bir söz

İnsanlardır insanlarla birlikte olan, yardım edilenlerdir o hep yardım eden!”¹⁷²

Ör. 3:

يُلْقَى الْخَبْرُ فِي الْأَصْلِ، لِأَحَدِ الْغَرَضَيْنِ.¹⁷³

Aslında haber iki gayeden biri için getirilir.

Ör. 4:

برونز: سبيكة من النحاس والقصدير أساساً، وقد يُضَافُ للسبيكة معادن أخرى، مثل الفوسفور والرصاص والزنك وغيرها لأغراض معينة، فمثلاً يُضَافُ الفوسفور ليكسب السبيكة صلابة.¹⁷⁴

Bronz: Temelde kalay ve bakırdan oluşan bir alaşımdır ve belirli amaçlar için alaşıma fosfor, kurşun, çinko ve diğerleri gibi başka metaller de eklenebilir. Mesela alaşıma sertlik kazandırması için fosfor eklenir.

Ör. 5:

أَصْلِي الْعَصْرِ فِي الْمَسْجِدِ وَأَتْلُو الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ وَعِنْدَمَا يُؤَدِّنُ أَذَانُ الْمَغْرِبِ أَتَنَاولُ بَعْضَ التَّمْرِ ثُمَّ أَشْرَبُ قَلِيلاً مِنَ الْمَاءِ ثُمَّ نُصَلِّي الْمَغْرِبَ وَبَعْدَ الصَّلَاةِ أَعُودُ إِلَى الْمَنْزِلِ.¹⁷⁵

İkinci namazını camide kılıyorum ve Kur’ân okuyorum. Akşam ezanı okununca/okunduğunda biraz hurma yiyorum sonra biraz su içiyorum daha sonra akşam namazını kılıyoruz namazdan sonra eve dönüyorum.

Ör. 6:

الْفَعْلُ الْمَجْهُولُ: فَعْلٌ لَمْ يُسَمَّ فَاعِلُهُ، وَهُوَ فَعْلٌ خُذِفَ فَاعِلُهُ وَأُقِيمَ الْمَفْعُولُ بِهِ مَقَامُهُ وَيَخْتَصُّ بِالْمَتَعَدِّي.¹⁷⁶

Edilgen Fiil: Fâili adlandırılmayan/belirtilmeyen fiildir. Fâili düşürülen fiildir. Mef’ûlun bih onun yerine geçirilir. Geçişli fiile mahsustur.

¹⁷² Musa Yıldız ve Celal Turgut Koç, *Şiir Çevirileri*, Akdem Yayınları, İzmir, 2019, s.17.

¹⁷³ Tacettin Uzun ve Muhammet Tasa, *Anlatımlı Belâgat*, Sebat Ofset Matbaacılık, Konya, 2013, s.27.

¹⁷⁴ Heyet (Vizâretu’s-Sekâfe bi’t-Te’avun ma’ World Book), *Mevsu’atu’t-Tıfıl*, 2.c., s.148.

¹⁷⁵ Nusrettin Bolelli, *Klasik ve Modern Arapça Metinler 2*, s.180.

¹⁷⁶ Ali, Abdur-Rasheed, *The Guidance in Arabic Grammar/el-Hidaye fi’n-Nahv*, s.200.

Sülâsî Mücerred Muzâri Fiil Etken Yapı	Sülâsî Mezîd Muzâri Fiil EttirgenYapı /Dönüşlülük Yapısı Üç Harf Eklenen	Sülâsî Mezîd Muzâri Fiil Edilgen Yapı Üç Harf Eklenen
يَخْدُم - hizmet eder	يَسْتَخْدِمُ - kullanır	يُستَخدَمُ - kullanılır

Tablo 5.2: Sülâsî Mezîd Geniş Zaman Üç Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

تُسْتَخْرَجُ المعادنُ من باطن الأرض.¹⁷⁷

Maden yer altından çıkarılır.

Ör. 2:

إِذَا كُنْتَ فِي فِعْلِكَ آمِنًا أَنْ تَسْتَحْيِيَ مِنْهُ لِحَزْرِكَ فِيهِ عَلَى سُنَنِ الصَّوَابِ، وَلَيْسَ مِنَ الْأَفْعَالِ الَّتِي يُسْتَحْيَا مِنْهَا فَاصْنَعْ مِنْهَا مَا شِئْتَ.¹⁷⁸

Şayet yaptığın eylemde düzgün davranışı takip etmen için utanmaktan güvendeseyen/utanmıyorsan ve o utanılacak eylemlerden de değilse onu istediğin kadar yap.

Ör. 3:

نظام تغذية الذخيرة يُستخدم لتحميل الذخيرة إلى منظومات الأسلحة عيار 7.62 ملم و 40 ملم، انه مشط مرن حيث يمكنه أخذ الأشكال المختلفة في صندوق الذخيرة والسلاح دون المساس بتعزيز تدفق الذخيرة إلى السلاح.¹⁷⁹

Mühimmat besleme sistemi, mühimmatı 7.62 mm ve 40 mm kalibre silah sistemlerine takmak için kullanılır, öyle ki mühimmatın silaha takılış/akış kuvvetine zarar vermeden mühimmat kutusunun ve silahın çeşitli şekillerini alabilecek şekilde esnek bir şarjördür.

¹⁷⁷ Ahmet Aslan, *Nahiv İlmi*, s.95.

¹⁷⁸ Hasan Selim Kiroğlu, Selim Karaçağa, *Arap Edebiyatı'ndan Altın Külçeler*, Gece Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 2017, s.84.

¹⁷⁹ Heyet, *Türkiye Savunma Sanayi Üretim Kılavuzu*, s.111.

Ör. 4:

اللغة الخوارزمية: لغة من لغات الحواسيب البرمجية تُستعمل لأغراض علمية وهندسية حيث تمتلك وسائل رياضية قوية في حل النماذج الرياضية والهندسية.¹⁸⁰

Algoritma Dili: Matematiksel ve mühendislik modellerini analiz etmede güçlü matematiksel araçlara sahip olduğundan dolayı bilimsel ve teknik amaçlar için kullanılan bilgisayar programlama dillerinden bir dildir.

Ör. 5:

تُستأجرُ العِمارةُ شهريًّا.¹⁸¹

Apartman aylık olarak kiralanıyor.

Ör. 6:

الجمال حيوان مجتر من ذوات الحوافر (الأخفاف) وله ظهر أهدب. الجمال حيوانات ركوب، وتُستخدم كدواب لحمل الأثقال.¹⁸²

Deve toynaklı (turnaklı) geniş getiren bir hayvandır ve sırtında hörgücü/kamburu vardır. Develer binek hayvanlarıdır ve ağırlık taşımak için binit hayvan olarak kullanılırlar.

1.2.6. Sülâsî Mezîd Gelecek Zaman Edilgen Yapı

Sülâsî mezîd gelecek zaman edilgen yapısına aynı muzâri fiillerde uygulanan gramer kuralları uygulanarak ulaşılır. Bu bakımdan muzâri fiilin son harfinde herhangi bir hareke değişikliği yapılmaz. İlk harf damme ile harekelendirilir ve geriye kalan bütün harfler fetha ile harekelendirilir. Son olarak edilgen yapıdaki bu muzâri fiil gelecek zaman kipine dönüştürüleceği zaman fiilin başına sadece "سَوْفَ" veya "س" harfleri konularak gelecek zaman edilgen yapısı ulaşılır.

Sülâsî Mücerred Fiil Gelecek Zaman Etken Yapı	Sülâsî Mezîd Fiil Gelecek Zaman EttirgenYapı /Dönüşlülük Yapı Bir Harf Eklenen	Sülâsî Mezîd Fiil Gelecek Zaman Edilgen Yapı Bir Harf Eklenen
س / سَوْفَ	س / سَوْفَ	س / سَوْفَ

¹⁸⁰ Abdulgaffûr Abdullah Karî, Mu'cemu Mustalahati'l-Mektebât ve'l-M'alumat, s.20.

¹⁸¹ Hüseyin Günday, Şener Şahin, Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi, s.299.

¹⁸² Mohammed Ezzat, et-T'allumu'l-İngilizîyye bi't-Tarikati's-Sehle, Dâru'l-Kutubi'l-Misriyye, Kahire, 1993, s.723.

hüküm - سَيُحْكَمُ / سَوْفَ يَحْكَمُ verecek	ustaca / سَيُحْكَمُ / سَوْفَ يُحْكَمُ iyi yapacak	ustaca / سَيُحْكَمُ / سَوْفَ يُحْكَمُ iyi yapılacak
yıkacak - سَيُهْدمُ / سَوْفَ يَهْدمُ	- سَيُهْدمُ / سَوْفَ يَهْدمُ yerle bir edecek	- سَيُهْدمُ / سَوْفَ يَهْدمُ yerle bir edilecek
- سَيُحَرْبُ / سَوْفَ يَحَرْبُ mızrakla vuracak	- سَيُحَارِبُ / سَوْفَ يُحَارِبُ birbiriyle savaşıacak	- سَيُحَارِبُ / سَوْفَ يُحَارِبُ savaşılacak

Tablo 6.1: Sülâsî Mezîd Gelecek Zaman Bir Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

(يَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَا مِثْ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا).¹⁸³

İnsan, “Ben öldükten bir süre sonra sahiden yeniden hayata döndürülecek miyim?” diyor.

Ör. 2:

أغان لطيفة ستغنى بواسطتها.¹⁸⁴

Hoş şarkılar onun tarafından söylenecek.

Ör. 3:

(أ) سَيُعْطَى شَيْئًا مَا بواسطتها.

(ب) سَيُعْطَى لَهُ شَيْئًا مَا بواسطتها.¹⁸⁵

a) Erkeğe bir şey, kız tarafından **verilecek**.

b) Kız tarafından, erkeğe bir şey **verilecek**.

Ör. 4:

إنه سوف يُساعد بواسطتهم.¹⁸⁶

Ona, onlar vasıtasıyla yardım edilecek.

¹⁸³ Meryem, 19/66.

¹⁸⁴ Diman Zebih Faysal, *Kavâ'idü'l-Lugati'l-İngilizîyye lî't-Tullab*, s.93.

¹⁸⁵ Şahhâte Muhammed Şahhâte, *Mevsu'atu't-T'alîmiyye lî Kavâ'idü'l-Lugati'l-İngilizîyye*, Dâru'l-İbn Haldun, Amman, 2012., s.193.

¹⁸⁶ Heyet, *el-Merci 'u'l-Kamilu fî Kavâ'idü'l-Lugati'l-İngilizîyye*, s.343.

Ör. 5:

سَمِعْنَا أَنَّهُ سَوْفَ تُعْلَنُ نَتِيجَةُ الْإِمْتِحَانِ غَدًا.¹⁸⁷

Yarın imtihan sonucunun ilan edileceğini duyduk.

Sülâsî Mücerred Fiil Gelecek Zaman Etken Yapı	Sülâsî Mezîd Fiil Gelecek Zaman EttirgenYapı /Dönüştürme Yapısı Üç Harf Eklenen	Sülâsî Mezîd Fiil Gelecek Zaman Edilgen Yapı Üç Harf Eklenen
س / سَوْفَ	س / سَوْفَ	س / سَوْفَ
- سَيُخَدِّمُ / سَوْفَ يَخْدُمُ hizmet edecek	- سَيُسْتَعْمَلُ / سَوْفَ يَسْتَعْمَلُ kullanacak	- سَيُسْتَعْمَلُ / سَوْفَ يُسْتَعْمَلُ kullanılacak

Tablo 6.2: Sülâsî Mezîd Gelecek Zaman Üç Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

أبلغت اللجنة الاستشارية، لدى استفسارها، بأن إدارة شؤون السلامة والأمن أنشأت فريقاً عاملاً لهذا الغرض، وسيُستعان في ذلك بخبير استشاري (أو شركة استشارية) لديه خبرة محددة.¹⁸⁸

Onun soruşturulmasında, danışma komitesi, emniyet ve güvenlik işleri yönetiminin bu amaçla bir çalışma grubu oluşturduğunu ve belirli deneyimleri olan danışma uzmanından (ya da şirketinden) yardım alınacağını açıkladı.

Ör. 2:

الخشب المستدير الذي سيُستخدم في إنتاج سلع وخدمات أخرى (باستثناء استخدامه مصدراً للوقود) وهو يشمل كافة أنواع الخشب المستدير باستثناء حطب الوقود.¹⁸⁹

Ticari mal ve diğer hizmetlerde (yakıt olarak kullanımı dışında) kullanılacak olan tomruk yakmalık odun hariç bütün yuvarlak keresteleri kapsar.

¹⁸⁷ Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça'da Bağlaçlar*, s.144.

¹⁸⁸ Heyet, *el-Lecnetu'l-İstişariyyetu li's-Şuuni'l-Idare ve'l-Miyzaniyye*, el-Umemu'l-Muttahide, New York, 2010-2011, s.281.

¹⁸⁹ Heyet (Food and Agriculture Organization of the United Nations), *Forest Products*, FAO Press, Rome, 2000, s.13.

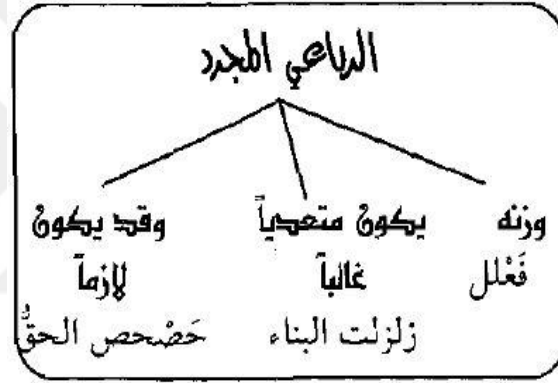
Ör. 3:

في المستقبل القريب سيُستكشف علاج لمرض الايدز.¹⁹⁰

Yakın gelecekte AIDS hastalığı için tedavi bulunacak.

1.2.7. Rubâî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı

Rubâî, “Kök harfleri dört tane olandır ya da dört kök harfi içeren fiil ve ismin tamamıdır. Bütün dilbilimcileri ve filologların ittifakıyla bir tane kalıbı vardır ve o "فَعَّلَ" kalıbıdır.”¹⁹¹ Rubâî mücerred fiillerin kullanım amaçlarından bir tanesi az kelime ile çok anlam ifade etmektir. Öyle ki “Bu kalıp sözü kısaltmak için kelime grubunu birleştirerek yapılır. Şu sözlerde olduğu gibi: "عَفَّرْتُ الصَّدْعَ" → (Saç lülesini akrep/iğne gibi yaptım) ya da "فَلَفَلْتُ الطَّعَامَ" → (Yemeğe biber koydum).”¹⁹² Aşağıdaki şemada rubâî mücerred fiil kavramı şekille tarif edilmiştir.

Şema 5: Rubâî Mücerred Kalıbı¹⁹³

Bu kalıbın bir başka özelliği ise şudur; “Bu kalıpta bulunan fiiller genellikle geçişli/mute‘addîdir. Bu kalıp, diğer sülâsî mücerred ve mezîd kalıplara göre daha az kullanılmakla beraber, geçmişte olduğu gibi günümüzde de yeni kelimelerin türetilmesinde sıklıkla başvurulan bir kalıptır. Arapçada *naht* denilen kelime türetme yöntemi bu kalıpla uygulanmaktadır. Kısaca açıklamak gerekirse, başka dillerde de yer alan kısaltma yöntemiyle yeni kelimeler türetmeye Arapçada *naht* adı verilmektedir.”¹⁹⁴

¹⁹⁰ Reima Al-Jarf, *A Contrastive Analysis of English and Arabic Morphology for Translation Students*, s.83.

¹⁹¹ İbn Ma‘tuf, Sabrina, *Enbiyetü'l-Ef‘âl ve Delâletuha Süretü'l-Kehf Enmûzecen*, s.44.

¹⁹² Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.197.

¹⁹³ Mustafa el-Galâyînî, a.g.e., s.197.

¹⁹⁴ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1.c., s.165.

Bu kalıp aynı zamanda yabancı kökenli kelimelerin Arapçalaştırılmasında kullanılmaktadır. “Günümüzde yabancı dillerden geçen kelimelerin fiil hâline dönüştürülmesinde de sıklıkla bu kalıp kullanılmaktadır. Örneğin; yabancı dilden alınan televizyon kelimesinden hareketle, “televizyon yayını yapmak” anlamında "تَلْفَزَ" fiili üretilmiştir.”¹⁹⁵. Aynı minvalde "دَبَّلَجَ" *dublaj yaptı*, "سَفَّلَتَ" *asfaltladı* gibi fiiller birebir bu kalıpla Arapçalaşan bir kelimedir. Rubâî mücerred fiillerin mâzî edilgen formları sülâsî mezîd mâzî fiillerde uygulanan edilgen yapı kurallarına tabi olurlar. “Rubâî mücerredin mechûl siygası da, sülâsî mücerredinki gibi, tek kalıptır ki o da mâzîde (فُعِّلَ: Fu‘lile) ve muzâride (يُفَعِّلُ: yufa‘lelu) kalıbıdır. (دُحِرَجَتِ الْكُرَّةُ: Top yuvarlandı) gibi.”¹⁹⁶

Geçmiş Zaman Etken Yapı Rubâî Mücerred Fiil	Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Rubâî Mücerred Fiil
دُحِرَجَ - yuvarladı	دُحِرَجَ - yuvarlandı

Tablo 7: Rubâî Mücerred Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

﴿إِذَا الْقُبُورُ بُعِثَتْ﴾¹⁹⁷

Kabirdekiler saçıldığında/dağıtıldığında.

Ör. 2:

﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾¹⁹⁸

Yer o dehşetli sarsıntısıyla sarsıldığında.

Ör. 3:

﴿هَٰذَاكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا﴾¹⁹⁹

Orada inanlar sınandılar ve çok sarsıldılar.

¹⁹⁵ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, a.g.e., 1.c., s.165.

¹⁹⁶ Yusuf Uralgiray, *İlk ve İleri Dilbilgisi*, İmam M. İbn Suud İslam Üniversitesi Safir Yayınları, Riyad, 1986, s.91.

¹⁹⁷ İnfitar, 82/4-5.

¹⁹⁸ Zilzâl, 99/1.

¹⁹⁹ Ahzâb, 33/11.

Ör. 4:

تُرْجِمَتْ هذه الشروحُ إلى اللاتينية.²⁰⁰

Bu açıklamalar Latince'ye tercüme edildi.

Ör. 5:

(فُكِّبُوا فِيهَا) أَيُ أُلْقُوا عَلَى رَعُوسِهِمْ فِي جَهَنَّمَ قَالَ مُجَاهِدٌ: دُهِرُوا فِي جَهَنَّمَ.²⁰¹

(Oranın içine yüz üstü atıldılar) Yani Cehenneme yüzükoyun fırlatıldılar. Mücahid şöyle demiştir: Cehennemin içine devrildiler/atıldılar.

1.2.8. Rubâî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı

Bu fiillerin muzâri edilgen formlarında sülâsî mezîd muzâri fiillerde uygulanan edilgen yapı kuralları geçerlidir.

Geniş Zaman Etken Yapı Rubâî Mücerred Fiil	Geniş Zaman Edilgen Yapı Rubâî Mücerred Fiil
يُذَخَّرُ - yuvarlar	يُذَخَّرُ - yuvarlanır

Tablo 8: Rubâî Mücerred Geniş Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُزْجَرَ عَنِ النَّارِ، وَيُدْخَلَ الْجَنَّةَ، فَلْتَأْتِهِ مَنِيَّتُهُ وَهُوَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ.²⁰²

Her kim cehennemden kurtulup cennete girmeyi isterse, ecel ona, Allah'a ve âhiret gününe imân ederken gelmelidir.

Ör. 2:

تُذَخَّرُ الكرة في الاستاد من قبل اللاعبين.

Top stadyumda oyuncular tarafından yuvarlanır.

²⁰⁰ Karin C. Ryding, *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, s.663.

²⁰¹ Şuarâ, 26/94. Muhammed Ali es-Sâbûnî, *Safvetu't-Tefâsîr*, 2.c., s.385.

²⁰² Riyazu's-Salihîn, 661.

1.2.9. Rubâî Mücerred Gelecek Zaman Edilgen Yapı

Sülâsî mezîd gelecek zaman fiillerde uygulanan edilgen yapı kuralları bu fiiller için de geçerlidir.

Gelecek Zaman Etken Yapı Rubâî Mücerred Fiil	Gelecek Zaman Edilgen Yapı Rubâî Mücerred Fiil
س / سَوْفَ	س / سَوْفَ
yuvarlayacak - سَيُذَخَرُجُ / سَوْفَ يُذَخَرُجُ	yuvarlanacak - سَيُذَخَرُجُ / سَوْفَ يُذَخَرُجُ

Tablo 9: Rubâî Mücerred Gelecek Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

سَوْفَ تُبَعَثَرُ الزَّهَارُ مِنْ أَجْلِ الْعُرُوسِ.

Gelin için çiçekler saçılacak.

1.2.10. Edilgen Yapı Bildiren Kalıplar

A) Sülâsî Mezîd Geçmiş Zaman İki Harf Eklenen Fiiller

Her dilin gramer yapısında olduğu gibi Arapçada da birtakım istisnalar söz konusudur. Aşağıdaki tablo 10.1’de görüldüğü üzere bu fiiller her ne kadar etken kalıbında olsalar da etkenlik durumları fiilden fiile değişik göstermektedir. Bu cihetle edilgenlik kavramını yansıtan bu fiillere terimsel anlamda mutâvaat fiiller denir. Mutâvaat Türkçede dönüşlülük demektir. Tanım olarak; “Öznenin yaptığı işin etkisi yine kendine dönüyorsa”²⁰³ bu tarz fiillere dönüşlü eylem adı verilir. İngilizcede bu fiiller “reflective passives” olarak ifade edilmektedir. Sülâsî mücerred mâzî kök fiil harflerine iki harf eklenerek elde edilen bu fiiller yapıları gereği edilgen yapı kavramını doğrudan yansıtır. Muzâri ve gelecek zaman kipleri için de aynı durum söz konusudur.

Bu kalıptaki fiilleri diğerlerinden ayıran özellik, fiillerin bizzat taşıdığı anlamda yani fiilin kendi benliğinde edilgenlik kavramının olmasıdır. Bu tarz fiiller özne tarafından etkilenen eylemi vurgulamaktan ziyade genellikle doğa koşullarıyla kendi kendine oluşan ya da yapısı gereği var olması gereken eylemleri vurgulamaktadırlar. Buna karşın diğer edilgen yapı kalıplarında eylemi gerçekleştiren özne şayet açıklanmak isteniyorsa bu durumda ‘tarafından, tarafınca, vasıtasıyla ve eliyle’ gibi anlamlara gelen "من طرف - من جانب - بيد - على يد - بواسطة - من قبل"

²⁰³ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Temel Dilbilgisi*, s.208.

Daha önce belirtildiği gibi eylemi gerçekleştiren bir şahıs, cisim ya da madde değil aksine ya doğrudan doğruya doğanın kendisi, ya var olması gereken durumun kendisi ya da fiziki kanunlardır. “Burada mutâvaat ile mechûl fiil arasındaki farka işaret etmek yararlı olacaktır. Anlamları ve Türkçeye çevrilişleri itibariyle birbirine yakın olan "انكسر الزجاج" ile "كسر الزجاج" ifadeleri arasında ince bir fark mevcuttur. Mutâvaat ifade eden birinci ifadede, cümlede gramatik olarak fâil konumunda olmakla beraber, aslında yapılan eylemin nesnesi konumundaki ögenin cümlede ifade edilen eylemi kabul ettiği/benimsediği görülmektedir. Mechûl/edilgen yapıyla kurulmuş diğer ifadede ise, cümlede fâilin gizlendiği, onun yerine daha önce mef'ûl/nesne olan ögenin fâilin yerine geçmek üzere sözde özne/nâibu'l-fâil getirildiği anlaşılmaktadır.”²⁰⁴ Bu bilgilere ek olarak; bu iki kullanım yöntemi ile ilgili özellikle bazı fiillerde farklı kullanım durumları ve farklı tercümeleri söz konusudur.

Ör.

Türkçeye Etken Olarak Çevrilen

- ✓ إنتفتحت الأزهارُ مع حلول الربيع. → İlkbaharın gelişiyile çiçekler açtı.
- x فُتِحَت الأزهارُ مع حلول الربيع. → İlkbaharın gelişiyile çiçekler açıldı.
- ✓ ارتعد جسمي تحت السماء المظلمة. → Karanlık gökyüzünün altında vücudum titredi.
- x رُعِدَ جسمي تحت السماء المظلمة. → Karanlık gökyüzünün altında vücudum titrendi.

Türkçeye Edilgen Olarak Çevrilen

- ✓ اجتمع الناسُ في المول بسبب المطار الغزير. → İnsanlar yoğun yağmurdan dolayı alışveriş merkezinde toplandı.
- ✓ جُمِعَ الأزهارُ في المول لأجل المناظر الطبيعية على يد عمّال المول. → Çiçekler AVM çalışanları eliyle peyzaj için alışveriş merkezinde toplandı.
- Burada birinci cümlede insanların kendi kendilerine toplandıkları anlamı açıktır. İkinci cümlede ise çiçeklerin özenle AVM çalışanları eliyle toplandıkları anlamı vardır.
- ✓ إنكسر أنفي في الملاكمة. → Boksta burnum kırıldı.
- ✓ كُسِرَ أنفي في الملاكمة من قِبَل منافسي. → Boksta burnum rakibim tarafından kırıldı.

²⁰⁴ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1.c., s.192.

- Birinci cümlede boks maçında boks sporunun kanunu gereği şahsın burnu kırılmıştır. Kasti bir durum söz konusu değildir. İkinci örnekte ise kasti olarak rakibi tarafından burnu kırılmıştır ve tarafından edatı kullanılmıştır. Binaenaleyh burnu kırılan kişi burnun kırılmasını sporun bir doğal bir sonucu olarak görürse birinci cümleyi şayet bu durumu kendisine yapılmış kasti bir saldırı olarak görürse ikinci cümleyi kullanır.

Tabi ki mutâvaat fiiller, ilgili fiillerin kavramsal özelliklerine göre kimi zaman etken kimi zaman edilgen halde Türkçeye çevrilmektedir. Türkçeye edilgen şekliyle çevrilebilen cümleler Türkçede anlamsal olarak farklı görülme de, yukarıda bahsedildiği üzere, Arapçada semantik bakımdan birbirinden farklı anlamlara gelmektedir. Türkçedeki durumun bir benzerinin İngilizcede de mevcut olduğu üçüncü bölümde yapılan karşıtsal çözümleme kapsamında sunulmuştur.

Bu çerçevede şu bilgilere değinmekte fayda vardır; bu kalıpta olup mutâvaat özelliği taşımayan ve etken yapı özelliğini taşıyan "اعتبر - اكنشف - تنزه" gibi "افتعل" kalıbındaki bazı fiiller klasik yöntemle yapılan diğer edilgen form kurallarına uyarlar ve o şekilde amel ederler; fakat bu kalıplardaki diğer bazı fiiller edilgen olarak temsil olunurlar. Örneğin; "اجتمع - تمزق". Bu bilgilere ek olarak; "افتعل" ve "انفعل" kalıbına giren bazı fiiller idgâm'a maruz kalırlar. "İdgâm yanyana gelen seslerin etkilendiği bir türdür ve sadece iki çeşit sesle meydana gelir."²⁰⁵ Bunlardan "İdgâm-ı mütekâribeyn (إدغام متقاربين) mahreçleri birbirine yakın olan iki harfin aynı cins harf kılınarak idgâm edilmesinden ibarettir. İbdâl (إبدال) ise bir harfi başka bir harfle değiştirmektedir."²⁰⁶

Ör.

اُطرد → اطرَد → طرد (kesintisiz olmak, sürekli olmak)

ازداد → ازتاد → زاد (artmak, çoğalmak, şiddetlenmek)

اضطرب → اضطرب → ضرب (titremek, sallanmak, çalkalanmak)

امحى → انمحى → محى (silinmek, yok olmak, kazınmak)

Arapçada dönüşlülük bildiren fiillerin yanı sıra işteşlik bildiren fiiller de mevcuttur. İşteşlik şöyle tanımlanabilir; Bir eylemin birden çok fâil tarafından icra edildiğini gösteren fiillere işteş fiil adı verilir.²⁰⁷ İşteş fiile ulaşmak için fiilin köküne ya da ortasına -ş eki konur. Arapçada işteşlik özelliği taşıyan "تساعد - توافق - تفاوت" gibi fiiller anlamlarına göre ya etken ya da edilgen olarak Türkçeye çevrilirler. Aynı durum, üçüncü bölümde açıklandığı üzere İngilizce için de geçerlidir.

²⁰⁵ Abduhu'r-Racihi, *et-Tatbikû's-Sarfî*, Dâru'l-Nahdati'l-Arabiyye, Beyrut, 2009, s.203.

²⁰⁶ Hanbelizâde Muhammed Şakir ve Hüseyin Elmalı, *Temrinli ve İ'râblı Arapça 1. Kitap Sarf*, Anadolu Yayınları, İstanbul, 2009, s.133.

²⁰⁷ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Temel Dilbilgisi*, s.210.

Bu meyanda yukarıda bahsedilen bu tarz fiillerin; genel itibariyle edilgen olarak görülseler de müstakil birer fiil ya da cümle ögesi olarak taşıdıkları anlamlar üzerinden öğrenilmeleri ve kullanılmaları gerekir. Aksi takdirde tercüme yapılırken ya da yargı yorumlanırken anlatım bozukluğuna düşmenin kaçınılmaz olduğu bilinmektedir. Aşağıdaki tablolarda bu fiillerden mutâvaat yapı bildiren fiiller temel alınmıştır.

Sülâsî Mücerred Mâzî Fiil Etken Yapı	Sülâsî Mezîd Mâzî Fiil Mutâvaat Yapı İki Harf Eklenen	Sülâsî Mezîd Mâzî Fiil Edilgen Yapı İki Harf Eklenen
فَتَحَ - açtı	اِنْفَتَحَ - açıldı	x
جَمَعَ - topladı	اجْتَمَعَ - toplandı	x
كَبِبَ - kambur oldu	اِحْدَبَ - kamburlaştı	x
جَمَدَ - don oldu	تَجَمَّدَ - buzlandı/dondu	x
بَعُدَ - uzak oldu	تَبَاعَدَ - uzaklaştı	x

Tablo 10.1: Sülâsî Mezîd Geçmiş Zaman İki Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

نظرية التطور اللغوى. وقد تأثر واضعوا هذه النظرية بنظرية التطور العام التي أذاعها دارون.²⁰⁸

Dil evrimi teorisi. Bu teoriyi koyanlar Darwin'in yaydığı genel evrim teorisinden etkilenmişlerdir.

Ör. 2:

أُفْتُتِحَ النادي على أساسٍ جَدِيدٍ، وهو دَفْعُ جُنَيْهِ لِسَنَةِ.²⁰⁹

Yıllık ödemesi iki cüneyh olan yeni tüzüğe binaen klüp açıldı.

²⁰⁸ Ramazan Abduettevvâb, *el-Medhal 'ilâ 'İlmi'l-Luga*, s.119.

²⁰⁹ J.A. Haywood ve H.M. Nahmad, *A New Arabic Grammar of the Written Language*, s.277.

Ör. 3:

إذا انتهت الصلاة فَمُتَوِّزُوا فِي الْأَرْضِ.²¹⁰

Namaz **bitince** artık yeryüzüne **dağılın**.

Ör. 4:

وسط حديقة واسعة جميلة، إخضرتُ أعشابها، وتفتحت أزهارها كانت توجد شجرة كبيرة عالية، ممتدة الأغصان، خلوة الثمار، طيبة الرائحة، قد امتدت ظلالها، كل هذه الصفات جعلت هذه الشجرة أجمل أشجار الحديقة.²¹¹

Geniş, güzel yeşillikleri **yeşeren** ve çiçekleri **açan** bir bahçenin ortasında büyük, yüksek bir ağaç vardı. Uzun dallı, tatlı meyveli, güzel kokulu. Gölgesi **uzanırdı**. Bütün bu nitelikler bu ağacı bahçenin en güzel ağacı yapıyordu.

Ör. 5:

أ) قالت وزارة السياحة التركية إن عدد الزائرين الأجانب لتركيا ارتفع بنسبة ١٧،١٩ في المئة في يونيو حزيران الماضي مقارنة بالشهر نفسه من العام الماضي إلى ٣١،٣ مليون.²¹²

ب) ارتفع سعر الذهب إلى أعلى مستوى منذ ثلاثة أشهر في التعاملات الأوروبية يوم الجمعة يدعمه ارتفاع سعر النفط.²¹³

a) Türkiye Turizm Bakanlığı, Türkiye'yi ziyaret eden yabancı ziyaretçilerin sayısının, Haziran ayında geçtiğimiz yılın aynı ayına kıyasla yüzde 19,17 oranında artarak 3,31 milyona **yükseldiğini** söyledi.

b) Cuma günü Avrupa ticari işlemlerindeki altın fiyatı, petrol fiyatındaki artışın desteklediği üç ayın en yüksek seviyesine **yükseldi**.

Ör. 6:

صعد الرواد الثلاثة سفينة الفضاء، يرتدون ملابسهم الخاصة، كانت السفينة تقف فوق صاروخ ضخم، أعطى العلماء والمهندسون إشارة الانطلاق. **إهتر الصاروخ**، وأطلق صوتاً كالرعد، ثم **اندفع** في الفضاء كالسهم. بعد عدة دقائق انفصلت السفينة عن الصاروخ في أعلى الفضاء، وأخذت تدور حول الأرض بسرعة كبيرة جداً.²¹⁴

Özel kıyafetlerini giyen üç astronot uzay gemisine bindi, gemi büyük bir roket üzerinde duruyordu, bilim adamları ve mühendisler kalkış işaretini verdi. Füze **sallandı**, gök gürültüsü gibi bir ses çıkardı ve sonra bir ok gibi uzayın içine **atıldı**. Birkaç dakika sonra, gemi en yüksek alanda roketten **ayrıldı** ve çok hızlı bir şekilde Dünya'nın etrafında dönmeye başladı.

²¹⁰ Nuh Savaş, Zekeriya Yılmaz ve Süleyman Baybara, *Arapça Dini Klasik Metinler*, s.132.

²¹¹ Erkan Avcı, *Arapça Dilbilgisine Giriş - 1 Sarf*, s.165.

²¹² Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Çeviri Kılavuzu*, s.247.

²¹³ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *a.g.e.*, s.247.

²¹⁴ Nusrettin Bolelli, *Klasik ve Modern Arapça Metinler 2*, s.60

B) Sülâsî Mezîd Geniş Zaman İki Harf Eklenen Fiiller

Bu fiiller, sülâsî mezîd geniş zaman bir harf ve üç harf eklenen fiillerdeki edilgen yapıya dönüştürülme kuralına tabi olurlar.

Sülâsî Mücerred Muzâri Fiil Etken Yapı	Sülâsî Mezîd Muzâri Fiil Mutâvaat Yapı İki Harf Eklenen	Sülâsî Mezîd Muzâri Fiil Edilgen Yapı İki Harf Eklenen
يَفْتَحُ - açar	يُنْفَتَحُ - açılır	x
يَجْمَعُ - toplar	يُجْتَمَعُ - toplanır	x
يَحْدَبُ - kambur olur	يُحْدَبُ - kamburlaşır	x
يَجْمَدُ - don olur	يُتَجَمَدُ - buzlaşır/donar	x
يَبْعُدُ - uzak olur	يُتَبَاعَدُ - uzaklaşır	x

Tablo 10.2: Sülâsî Mezîd Geniş Zaman İki Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

الخوف من المدرسة من النمط الحاد: يتميز الخوف من المدرسة من النمط الحاد، بأنه لا يترافق بمشكلات سلوكية أو نفسية.²¹⁵

Aşırı derecede okul korkusu: Okul korkusu akut patern ile **belirginleşir**, zira davranışsal veya psikolojik problemlerle **ilişkili değildir/örtüşmez**.

Ör. 2:

جبال الجليد هي قطع ضخمة من الجليد، والتي تنفصل في الصيف عن المحيط المتجمد الشمالي.²¹⁶

Buz dağları yazın kuzey buz denizinden **ayrılan** devasa buz parçalarıdır.

²¹⁵ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Modern Metinler ve Çözümlemeleri*, s.318.

²¹⁶ Şevkî Halid, *Atlas Kârratu'l-Âlem*, s.20.

Ör. 3:

سعار: هو مرض فيروسي ينتقل عن طريق لعاب الكلاب وباقي الحيوانات وهو يؤثر على الجهاز العصبي و يؤدي إلى الجنون وفي النهاية يؤدي إلى الوفاة إذا لم يُعالج.²¹⁷

Kuduz: Köpeklerin ve diğer hayvanların salyaları yoluyla bulaşan, sinir sistemini etkileyen, deliliğe yol açan ve tedavi edilmezse ölüme yol açan viral bir hastalıktır.

Ör. 4:

نُجتمَع في مكة لنعمل على بناء مستقبل شعوبنا، وتحقيق الأمن والاستقرار لدولنا العربية والإسلامية، وسننتصدي بحزم للتهديدات العدوانية والأنشطة التخريبية؛ كي لا تعيقنا عن مواصلة تنمية أوطاننا وتطوير مجتمعاتنا.²¹⁸

Halkımızın geleceğini inşa etme çabaları ve Arap ve İslam ülkelerimizin istikrarı ve güvenliği için Mekke’de toplanıyoruz. Toplumlarımızın geliştirilmesinde ve vatanlarımızın kalkındırılmasında mücadeleye devam etmemizden bizi alı koymamaları için bozgunculuk eylemlerine ve düşmani tehditlere kararlılıkla engel olacağız.

- Bu örnekte Suudi Arabistan Kralı’nın resmi twitter hesabından yapmış olduğu kamuoyu duyurusunda iki harf eklenen edilgen yapı kalıbı kullandığı görülmektedir.

Ör. 5:

يُتوقع أن يستعرض اليوم الأثنين الملك الحسن الثاني في خطاب يوجهه للشعب المغربي أهم القضايا الداخلية والخارجية "عيد الشباب" الذي يوافق الذكرى الخامسة والخمسين لميلاده.²¹⁹

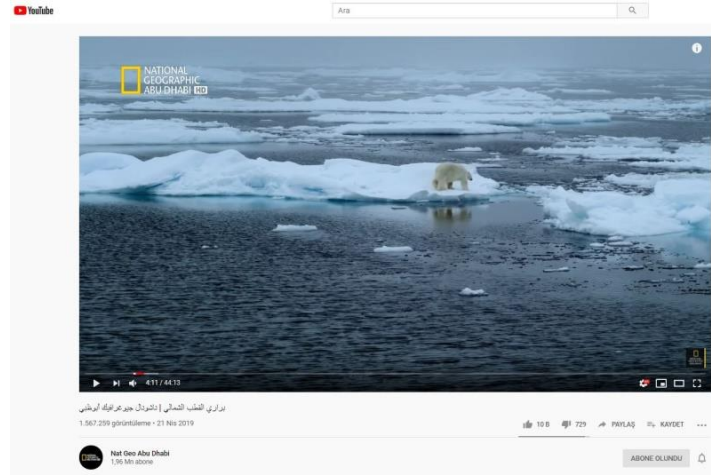
Pazartesi günü, Kral İkinci Hasan’ın doğumunun elli beşinci yıl dönümüne denk gelen “Gençlik Festivali” adlı Fas halkına yaptığı konuşmada en önemli iç ve dış sorunları gözden geçirmesi bekleniyor.

²¹⁷ Heyet (Mektebetu’d-Dirâse ve’l-Buhûs), el-Kâmus İngilizî-Arabî/The Dictionary English-Arabic, Dârul-Kutubi’l-‘İlmiyye, Lübnan, 2009, s.844.

²¹⁸ <https://twitter.com/kingsalman>

²¹⁹ Heyet, Basın Arapçası, s.125.

Ör. 6:

²²⁰ يُعْتَقَدُ أنها من مجموعة تضم خمسة وعشرين ألف دب قطبي. يُعْتَقَدُ أنها تَنْتَشِرُ من قطب شمالي.

Onun, yirmi beş bin kutup ayısını içeren bir gruptan olduğuna inanılıyor. O grubun kuzey kutbundan yayıldığına inanılıyor.

- Nat Geo Abu Dhabi'nin YouTube internet sitesi resmi sayfasında yer alan Arapça “براري القطب الشمالي | ناشونال جيوغرافيك أبوظبي” başlıklı belgesel filminden alınan bu örnekte mutâvaat fiillerinden etken anlamı taşıyıp klasik yolla edilgen yapılan ve kendi benliğinde edilgen anlamı taşıyan iki farklı fiil göze çarpmaktadır.

Ör. 7:

يبدأ الاشتباك بين فريقين في بيروت، وتُنْقَسِمُ المدينةُ إلى شَرْقِيَّةٍ وغَرْبِيَّةٍ، وتَتَوَقَّفُ الدراسةُ وَيَنْتَشِرُ الطلابُ في الشوارع بين مسيرات احتجاج ومظاهرات وبين تسكع وعبيثٍ، وتَتَفَقَّكُ العلاقاتُ الأَسْرِيَّةُ، ويكثرُ العورُ والفاقةُ، وَيُتَّجَهُ البعضُ كـمُخْرَجٍ إلى الحجاب والجامع، وَيُنْعَكِسُ كُلُّ ذَلِكَ على تلك الأسرة الصغيرة.²²¹

Çatışma Beyrut'ta iki grup arasında başlar ve şehir doğu ve batıya bölünür, öğrenim durur, protesto mitingleri ve gösteriler ile aylaklık ve başıboşluk arasında çocuklar sokaklara yayılır, aile ilişkileri dağılır, yoksulluk ve fakirlik artar, bazıları çözüm olarak muskaya ve camiye yönelir ve bütün bunların hepsi bu küçük aileye yansır.

Ör. 8:

نُقْطَةُ الانصِهَارِ: هي درجة الحرارة التي تتحول عندها مادة ما من حالة الصلابة إلى حالة السيولة. ونقطة الانصهار تختلف باختلاف المواد اختلافاً كثيراً.²²²

Erime noktası: Bir maddenin katı durumdan sıvı duruma dönüştüğü sıcaklık derecesidir. Çeşitli malzemelerin erime noktası büyük ölçüde farklılaşır.

²²⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=ckA1JWVTBT4>

²²¹ Mahdi Alosch, *Using Arabic a Guide to Contemporary Usage*, s.72.

²²² Heyet (Vizâretu's-Sekâfe bî't-Te'avun ma' World Book), *Mevsu'atu't-Tıfıl*, 11.c., s.145.

C) Sülâsî Mezîd Gelecek Zaman İki Harf Eklenen Fiiller

Bu tarz fiiller de aynı şekilde sülâsî mezîd gelecek zaman bir harf ve üç harf eklenen edilgen yapılara çevrilme kurallarına tabi olurlar.

Sülâsî Mücerred Gelecek Zaman Fiil Etken Yapı	Sülâsî Mezîd Gelecek Zaman Fiil Mutâvaat Yapı İki Harf Eklenen	Sülâsî Mezîd Gelecek Zaman Fiil Edilgen Yapı İki Harf Eklenen
س / سَوْفَ	س / سَوْفَ	س / سَوْفَ
- سَيُفْتَحُ / سَوْفَ يَفْتَحُ açacak	- سَيُفْتَحُ / سَوْفَ يَفْتَحُ açılacak	X
- سَيَجْمَعُ / سَوْفَ يَجْمَعُ toplayacak	- سَيَجْمَعُ / سَوْفَ يَجْمَعُ toplanacak	X
- سَيَحْدَبُ / سَوْفَ يَحْدَبُ kambur olacak	- سَيَحْدَبُ / سَوْفَ يَحْدَبُ kamburlaşacak	X
- سَيَجْمُدُ / سَوْفَ يَجْمُدُ don olacak	- سَيَجْمُدُ / سَوْفَ يَجْمُدُ buzlaşacak/donacak	X
- سَيَبْعُدُ / سَوْفَ يَبْعُدُ uzak olacak	- سَيَبْعُدُ / سَوْفَ يَبْعُدُ uzaklaşacak	X

Tablo 10.3: Sülâsî Mezîd Gelecek Zaman İki Harf Eklenen Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

هَلْ سَيُنْتَخَبُ رَئِيساً مَرَّةً ثَانِيَةً هَذَا الْعَام؟²²³

Bu sene ikinci kez başkan seçilecek mi?

²²³ Mohammad T. Alhawary, *Arabic Grammar in Context*, s.207.

Ör. 2:

سوف تتغير ذاكرة المستخدم الفعلية بالاستناد إلى نوع مشغل الجهاز.²²⁴

*Gerçek kullanılabilir hafıza cihaz operatörlerine göre **değişiklik gösterecektir/gösterebilir.***

Ör. 3:

غرقت أمي في حزنها بعد علمها أنه أنجب ذكراً كما أراد دائماً، لا أنكر حزني أنا الأخرى وغيرتي من بُعد والدي الذي سيتباعد أكثر الآن ولكنه مع كل قرار يأخذه يُغدق علينا أمولاً كأنها رشاً يسكت بها أفواهنا.²²⁵

*Annem, onun(babasının) hep istediği gibi erkek çocuk sahibi olacağını öğrenince üzüntüsünden kahroldu, ben de üzüntümü ve şu anda daha da **uzaklaşacak** olan babama uzaktan uzağa kıskançlığımı inkâr etmiyorum; ama aldığı her kararla rüşvet kabilinden, ağzımızı kapatmamızı sağlayacak paraları başımızdan yağdıracaktır.*

Ör. 4:

النتيجة سوف يُتعرّف عليها.²²⁶

*Netice **tanınacak.***

Ör. 5:

سُتُشترى عرائس جميلة بواسطتها.²²⁷

*Güzel oyuncak bebekler o kız tarafından **satın alınacak.***

Ör. 6:

صرّح وزير الصناعة أنّ طاقة الكهرباء ستزداد في السنوات القادمة.²²⁸

*Sanayi Bakanı gelecek yıllarda elektrik enerjisinin **artacağını** açıkladı.*

- Bu örnekte konu bölümünde anlatılan idgâm'a maruz kalmış "ستزداد" fiili "افتعل" kalıbına sokulmuş bir mutâvaat fiildir ve "زاد" kökünden gelmektedir.

²²⁴ <https://www.samsung.com/sa/smartphones/galaxy-note/>

²²⁵ Ali Siam, *Enti Vahdek Ta'rifin*, Kotopya Press, İskenderiyye, 2018, s.16.

²²⁶ Diman Zebih Faysal, *Kavâ'idü'l-Lugati'l-İngilizîyye li't-Tullab*, s.93.

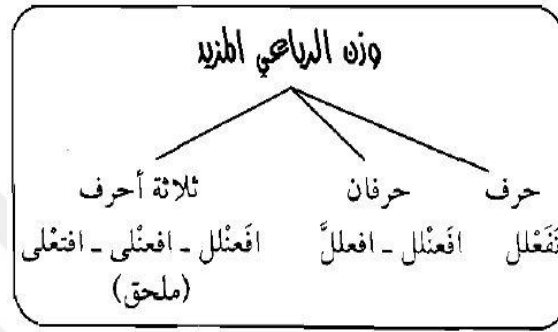
²²⁷ Şahhâte Muhammed Şahhâte, *Mevsu'atu't-T'alîmiyye li Kavâ'idü'l-Lugati'l-İngilizîyye*, s.189.

²²⁸ Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça'da Bağlaçlar*, s.333.

D) Rubâî Mezîd Geçmiş Zaman Filler

Rubâî mezîd fiiler, sülâsî mücerred fiillerde olduğu gibi harf ekleyerek yapılır. “Rubâî mücerred fiile bir ve iki harf ilâve ederek “rubâî mezîd” (الْمَزِيدُ فِيهِ الرَّبَاعِيُّ) fiiller yapılır.”²²⁹ Rubâî mezîd fiillerin üç kalıptan meydana geldiği bilinmektedir. Bunlar:

"إِفْعَلَّ - تَفَعَّلَ - اِفْعَلَّلَ" kalıplarıdır. Bu fiiller de sülâsî mezîd fiillerin iki harf eklenen kalıbındaki fiil vasıflarıyla aynı vasıfları taşırlar. Bu sebeple fiilin kendi içinde edilgenlik kavramı olduğu bilinmektedir. Daha geniş bir ifadeyle “Mutâvaat için yapılır, yani: Fâilin yaptığı mef'ûlunun işteşliği ve kendi fiilinden etkilenmesidir. Sadece geçişsiz fiil ile olur.”²³⁰ şeklinde tanımlanabilir.

Şema 6: Rubâî Mezîd Kalıpları²³¹

Bu kalıbın farklı bir özelliğine burada değinmek yerinde olacaktır. Bilindiği üzere Türkçede isimden fiil yapımekleri vardır. Bunlar “Adlara gelerek addan eylem yapan eklerdir.”²³² Arapça sondan eklemeli bir dil değildir bundan dolayı da kelime sonuna eklenen yapım ekleri ya da çekim ekleri yoktur. Bunun yerine isimden fiil yapmak için kök fiillerin girdiği farklı kalıplar vardır. Rubâî fiillerdeki "تفعَّل" kalıbı diğer fonksiyonlarının yanında bu görevde de kullanılan bir kalıptır. Bu bilgilerden hareketle, günümüzde bir topluma maruz kalarak ya da asimile olarak o toplumun özelliklerini benimsemeyi anlatmak için kullanılan Türkçedeki *-leşmek*, *-varileşmek* isimden fiil yapım ekleri Arapçada bu kalıp ile temsil olunur. Mustafa Alî el-Cuzû *el-Arabiyye (Kuwait)* dergisindeki köşe yazısında bu tarz fiillerin günümüzde çok kullanıldığından ve genellikle yabancı kökenli sözcük olduklarından bahsetmektedir: Örneğin; "تبلقن" Balkanlaşmak yani Balkan Devletlerinin parçalandığı gibi parçalanmak, "تأمرن" Amerikanlaşmak, "تألن" Almanlaşmak, "علمن" Laikleştirmek, "قرصن" Korsanlık yapmak, "عرفن" Iraklılaşmak, "لبنن" Lübnanlılaşmak.²³³

²²⁹ Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Sarf - Nahiv - Edatlar*, s.98.

²³⁰ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.200.

²³¹ Mustafa el-Galâyînî, a.g.e., s.200

²³² Mehmet Hengirmen, *Türkçe Temel Dilbilgisi*, s.300.

²³³ Mustafa Alî, el-Cuzû, “en-Nûnu'l-Asliyye evi'l-Mu‘ameletu Mu‘amelete'l-Asliyye” *el-Arabiyye*, Sayı:656, s.142, 2013.

Rubâî Mücerred Mâzî Fiil Etken Yapı	Rubâî Mezîd Mâzî Fiil Mutâvaat Yapı	Rubâî Mezîd Mâzî Fiil Edilgen Yapı
فَشَعَرَ - ürpertti	إِفْشَعَرَ - ürperdi	x
فَرَّقَعَ - patlattı	إِفْرَقَعَ - patladı	x
دَحَرَجَ - yuvarladı	تَدَحَرَجَ - yuvarlandı	x

Tablo 11.1: Rubâî Mezîd Geçmiş Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

تَرْحُزُحُ كُلِّ شَيْءٍ عَنْ مَكَانِهِ عِنْدَمَا حَدَثَ الزَّلْزَالُ.²³⁴

Deprem olduğunda her şey yerinden oynadı.

Ör. 2:

إِخْرُجْهُمْ ذَلِكَ الْإِبِلُ.²³⁵

Şu develer toplandı.

Ör. 3:

إِطْمَأَنَّ قَلْبِي بِذِكْرِ اللَّهِ.²³⁶

Kalbim Allah'ın zikriyle mutmain oldu/sakinleşti/yatıştı.

Ör. 4:

إِعْلَنَّاكَ النَّاسُ عَلَى الْوَلِيمَةِ.²³⁷

İnsanlar ziyafette bir araya geldiler/toplandılar. İnsanlar ziyafete yumuldu.

²³⁴ Cihaner Akçay, *Arapçada Yaygın Kelime ve Kalıplar*, s.123.

²³⁵ A. Zehra Şerbetçi, Ebru Bardakçı ve Zeynep Atay, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, Temir Yayınları, İstanbul, 2019, s.118.

²³⁶ İhsan Atiyye Hammâd, *el-Muyesser fi's-Sarf/Arapçayı Öğrenenler İçin Kolay Sarf Bilgisi*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2018, s.86.

²³⁷ Halil Akçay, *Sıfırdan Zirveye Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017, s.74.

Ör. 5:

أعلنت جريدة برافدا أن السياسة السوفياتية تأمر²³⁸ك.

Pravda gazetesi, Sovyet politikasının Amerikanlaştığını/Amerikanvarileştiğini açıkladı.

- Bu örnekte görülen “تأمر^ك” Amerikalaşmak/Amerikanvarileşmek eylemi Rubâî mezîd kalıbında türetilen bir fiildir.

E) Rubâî Mezîd Geniş Zaman Fiiller

Rubâî mezîd fiilleri geniş zaman yapmak için mâzî formdaki "افْعَلْ - افْعَلْ" kalıbındaki fiillerin ilk harfleri düşürülüp yerlerine muzâraat harfleri getirilir ve fetha ile harekelendirilir. Diğer harflerin hareketleri mâzî fiil formundakiyle aynı bırakılır. Sadece sondan bir önceki harf kesra son harf ise damme ile harekelenir. "تَفْعَلْ" kalıbı içinse başına fethalı muzâraat harfi getirilir, diğer harfler mâzî fiil formundaki gibi bırakılır ve son harfi damme ile harekelendirilir.

Rubâî Mücerred Muzâri Fiil Etken Yapı	Rubâî Mezîd Muzâri Fiil Mutâvaat Yapı	Rubâî Mezîd Muzâri Fiil Edilgen Yapı
يُفْسِرُ - ürpertir	يُفْسِرُ - ürperir	x
يُفْرِقُ - patlatır	يُفْرِقُ - patlanır	x
يُذَرِّجُ - yuvarlar	يُذَرِّجُ - yuvarlanır	x

Tablo 11.2: Rubâî Mezîd Geniş Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

أصبح من الصعب القبول بأن يترك المحراب دون زخرفة في الوقت الذي تزخرف في الجدران.²³⁹

Mihrabı, duvarların süslendiği bir zamanda süssüz bırakmayı kabul etmek zor.

²³⁸ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Çeviri Kılavuzu*, s.258.

²³⁹ Halid, Azb, “Fıkhu’l-‘İmarati’l-Mesâcid”, *el-Arabiyye*, Sayı:656, s.36, 2013.

Ör. 2:

القدرات التشغيلية للسفينة تتمحور في الحرب المضادة للغواصات، والحرب المضادة لسطح الماء والدفاع الجوي، الاستطلاع/المراقبة والدفاع ضد التهديدات غير المتماثلة.²⁴⁰

Geminin operasyonel kabiliyetleri, denizaltılara karşı savaşta, deniz üstüne karşı savaşta, hava savunmasında, keşif/gözetleme ve asimetrik tehditlere karşı savunmada odaklanıyor/merkezleniyor.

Ör. 3:

يَطْمَئِنُّ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ بِذِكْرِ اللَّهِ.²⁴¹

Müminin kalbi Allahı zikretmeyle mutmainleşir.

Ör. 4:

تَتَدَحْرَجُ الْأَحْجَارُ مِنَ الْجِبَلِ.²⁴²

Taşlar dağdan yuvarlanıyor.

Ör. 5:

وَهُوَ يَتَزَلُّزِلُ حَتَّى قَعَدَ بَيْنَ يَدَيِ النَّبِيِّ (ص).²⁴³

O, sallanarak/salınarak nihayet Peygamber'in (s.a.s) önüne oturdu.

Ör. 6:

يَكْفَهُرُ الْجَوُّ فِي الشِّتَاءِ عِنْدَمَا تَزَلُّ الْمَطَرُ.²⁴⁴

Kışın yağmur yağınca hava kararır.

²⁴⁰ Heyet, *Türkiye Savunma Sanayi Üretim Kılavuzu*, s.24.

²⁴¹ Mehmet Talu, *Sarf ve Nahve Giriş 1*, s.77.

²⁴² Osman Şahin, *Türkçeden Arapçaya Çeviri Teknikleri*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2019, s.108.

²⁴³ Ebû Dâvûd, 2'den akt. Nusrettin Bolelli, *Arapça Sarf İlmi*, s.26.

²⁴⁴ M. Edip Çağmar, *Alıştırmalarla Sarf*, s.215.

F) Rubâî Mezîd Gelecek Zaman Fiiller

Rubâî mezîd geniş zamanda uygulanan kurallara tabi olurlar. Fiillerin başına sadece "سَوْفَ" veya "س" harfleri getirilir.

Rubâî Mücerred Gelecek Zaman Fiil Etken Yapı	Rubâî Mezîd Gelecek Zaman Fiil Mutâvaat Yapı	Rubâî Mezîd Gelecek Zaman Fiil Edilgen Yapı
س / سَوْفَ	س / سَوْفَ	س / سَوْفَ
- سَيَقْسَعُ / سَوْفَ يَقْسَعُ ürpertecek	- سَيَقْسَعُ / سَوْفَ يَقْسَعُ ürperilecek	X
- سَيُفَرِّقُ / سَوْفَ يُفَرِّقُ patlatacak	- سَيُفَرِّقُ / سَوْفَ يُفَرِّقُ patlanacak	X
- سَيُدْحَرُجُ / سَوْفَ يُدْحَرُجُ yuvarlayacak	- سَيُدْحَرُجُ / سَوْفَ يُدْحَرُجُ yuvarlanacak	X

Tablo 11.3: Rubâî Mezîd Geniş Zaman Edilgen Yapı Formülasyonu

Ör. 1:

اعتبر رئيس تيار المردة سليمان فرنجية أنّ "البنان بات في وسط العاصفة، والوضع سيتدحرج نحو الأسوأ ما لم تتم السيطرة عليه عاجلاً"²⁴⁵.

Marada Hareketi'nin lideri Süleyman Franjeh, "Lübnan bir fırtınanın ortasında ve bir an evvel kontrol altına alınmazsa durumun daha da kötüleşeceğini kabul etti.

Ör. 2:

يعرف، نعم يعرف أنّ الوضع الحالي سيتدحرج إلى حرب أهلية تُراق فيها الدماء في المجتمع.²⁴⁶

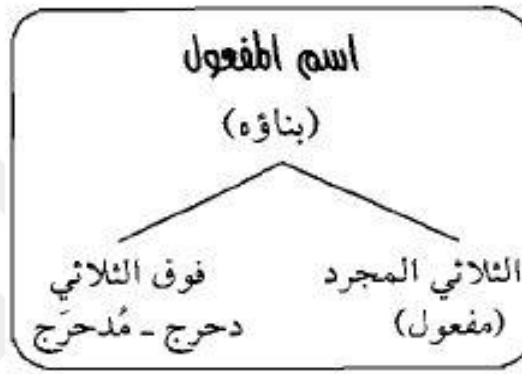
Biliyor, evet, mevcut durumun toplumda kan dökülmesinin istendiği bir iç savaşa dönüşeceğini/sürükleneceğini biliyor.

²⁴⁵ <https://www.elnashra.com/news/show/1357673> لأن-مضطراً-سيكون-لايته-سيكون-مضطراً-لأن

²⁴⁶ <https://www.raiayoum.com/index.php> اتهم-تنتباهو-بالمسؤولية-رئيس-الموسا/

G) İsmi Mef'ûl Kalıbıyla Edilgen Yapı

Arapça dilbilgisinde edilgen yapıya ulaşmak için farklı yöntemler vardır. İsmi mef'ûl "اسم المفعول" kalıbıyla edilgen yapıyı elde etmek bu yöntemlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Bilindiği üzere "Arapçada fiilden türeyip, bir işi yapanı gösteren kelimeye ism-i fâil (etken sıfat-fiil) (الاسمُ الفاعِلُ) denir."²⁴⁷ İsm-i mef'ûl kalıbı ise ism-i fâil kalıbının verdiği anlamın zıttı yönde anlam vererek eylemden etkilenen anlamını vermektedir. "İsm-i mef'ûl: Ortaya çıkma şekliyle sabit değil devam eden betimlemenin olduğu bir olayı anlatmak için meçhûl fiilden alınan bir sıfattır."²⁴⁸ Bu suretle morfolojide etken çatılı cümlelerin içerdiği mesajı karşılamak için ism-i fâiller, edilgen çatılı cümlelerin içerdiği mesajı karşılamak için ise ism-i mef'ûllere başvurulur.²⁴⁹

Şema 7: İsm-i Mef'ûl'un Kısımları²⁵⁰

Bu çerçevede ism-i mef'ûl yapısı, sülâsî mücerred ve sülâsî mezîd fiillerde temsil olunmak üzere birçok dilbilgisi âlimi tarafından iki ayrı kısma ayrılmaktadır. Bu iki kısımdan birincisi olan sülâsî mücerred fiillerde edilgen yapıya, ilgili fiilin doğrudan mef'ûl kalıbına sokulmasıyla ulaşılır. "İsm-i mef'ûl; sülâsî mücerredten mef'ûl kalıbında yapılır: منصور ومحذول وموعد ومقول ومبيع ومدعو ومرمي ومطوي."²⁵¹ Farklı bir ifadeyle; "Sülâsî mücerred fiiller "مَفْعُولُ" kalıbına getirilerek ism-i mef'ûl yapılırlar. Yani kelimenin başına fethalı bir "م" ve aynul fiil ile lâmul fiil arasına bir "و" harfi eklenir. O halde "مَفْعُولُ" kalıbındaki bir ism-i mef'ûl kelimenin mücerredini (kök harflerini) bulmak için "م" ve "و" harflerini sileriz."²⁵²

İkinci kısımda temsil olunan sülâsî mezîd fiillerde edilgen yapıya ulaşmak için fiil ister sülâsî mezîd olsun ister rubâî olsun ilgili fiilin muzâri formundaki muzâraat harfi düşürülür ve yerine "م" harfi eklenerek damme ile harekelendirilir. Muzâri fiil içerisindeki orta harfin harekesi fethaya dönüştürülür. "İsm-i mef'ûl, sülâsî mezîdden

²⁴⁷ Mehmet Türk, *Arapça Dilbilgisi*, Hüner Yayınları, Konya, 2018, s.18.

²⁴⁸ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.165.

²⁴⁹ Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça'da Bağlaçlar*, s.53.

²⁵⁰ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.165.

²⁵¹ Mustafa el-Galâyînî, a.g.e., s.165.

²⁵² Halil Akçay, *Sıfırdan Zirveye Sarf*, s.78.

muzâraat harfinin dammeli mim harfiyle değiştirilmesiyle mechûl muzâri lafzı üzerine yapılır: ²⁵³مَعْظَمٌ وَمُحْتَرَمٌ وَمُسْتَعْفَرٌ وَمُدْحَرَجٌ وَمُنْطَلَقٌ بِهِ وَمُسْتَعَانٌ. Yani “Rubâî mücerred ve mezîd fiillerin muzâri harfi atılarak, yerine mazmûm (zammeli) bir mîm "م" getirilmekle yapılır. Yahut ism-i fâilinin son harfinden bir önceki harf fethalanmakla yapılır.”²⁵⁴ Bununla birlikte bu kalıb ism-i mekân, zarf ve masdarlar ile karıştırılmamalıdır. Çünkü “Sülâsî mücerred dışındaki ism-i mef’ûl kalıbı, aynı zamanda mimli masdar, ism-i zaman ve ism-i mekân kalıbı olarak da kullanılabilir. Örnek: "مُنْتَزَعٌ" (gezinti yapmak, gezinti yeri/zamanı, içinde gezinti yapılan yer)”²⁵⁵ Bilindiği üzere “Sıfat-fiiller/ortaçlar "مفعول" kalıbı kullanılarak oluşturulmaktadır:

Ör.

كسر/يكسر kırmak → مكسور meksur / kırılmış (bir şey)

شرب/يشرب içmek → مشروب meşrub / içilmiş (bir şey)

غسل/يغسل yıkamak → مغسول maksul / yıkanmış (bir şey)

Bu ortaçlar sıfat ya da isim olarak kullanılabilirler, örneğin "مكسور" meksûr “kırık” ya da “kırık bir eşya” anlamına gelebilir.”²⁵⁶ Mezîd fiillerle yapılan ortaçlar ile ilgili kafa karışıklığını gidermek adına şuna değinmekte fayda vardır: Bu kalıptan gelen mezîd bir fiilin orta harfinin harekesi fetha olursa edilgen yapı, kesra olursa etken yapı olur.

Ör.

Etken Yapı

شاهد/يشاهد izlemek → مشاهد muşâhid / izleyen

علم/يعلم öğretmek → معلم mu‘allim / öğretmen

Edilgen Yapı

شاهد/يشاهد izlemek → مشاهد muşâhed / izlenen

درب/يدرب eğitmek → مدرّب muderreb / eğitilmiş

احترم/يحترم saygı göstermek → محترم muhterem / saygı gösterilmiş

استخدم/يستخدم kullanmak → مستخدم mustahdem / kullanılmış

بهرج/يبهرج süslemek → مبهرج mubehrec / süslü cicili biçili

²⁵³ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu 'd-Durûsi 'l-Arabiyye*, s.166.

²⁵⁴ Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, s.228.

²⁵⁵ Halil Akçay, *Sıfırdan Zirveye Sarf*, s.79.

²⁵⁶ Jane Wightwick ve Mahmoud Gaafar, *Easy Arabic Grammar*, The McGraw-Hill Press, China, 2005, s.82.

Ör. 1:

أَكُونُ مَسْرُوراً لَوْ أَنَّكُمْ أَوْضَحْتُمْ لِي سَبَبَ تَنَاقُصِ طَلَبَاتِكُمُ الْمَلْحُوظِ.²⁵⁷

Siparişlerinizdeki gözle görülür düşüşün sebebini bana açıklarsanız çok mutlu olurum.

Ör. 2:

حُسْنُ التَّعْلِيلِ: أَنْ يُنَكِّرَ الْأَدِيبُ صَرَاحَةً أَوْ ضِمْنًا عِلَّةَ الشَّيْءِ الْمَعْرُوفَةِ، وَيَأْتِيَ بِعِلَّةٍ أَدَبِيَّةٍ تُنَاسِبُ الْغَرَضَ الَّذِي يَقْصِدُ إِلَيْهِ.²⁵⁸

Husnu't-ta'lîl: Edibîn açıkça veya gizli olarak bir şeyin bilinen sebebini bırakıp, kendi maksadına uygun, orijinal ve edebî bir sebep getirmesidir.

Ör. 3:

المريض للطبيب النفسي: دكتور، ارجوك ساعدني، الجميع يعتبرونني لا شيء وكأنني غير موجود.

الطبيب: فليتفضل الشخص التالي!²⁵⁹

Hasta, psikoloğa: Doktor, rica ederim bana yardım edin. Sanki ben bir hiçmişim/yokmuşum gibi hiç kimse beni bir şey olarak görmüyor.

Doktor: Öyleyse, sıradaki kişi gelsin!

Ör. 4:

احفظوا المنتج في مكان بارد وجاف وخالي من الروائح. وابتعدوا المنتج عن الأماكن التي تتعرض لأشعة الشمس المباشرة. لا تحتوي أية من منتجاتنا على دهن الخنزير ومشتقاته. إن تاريخ الإنتاج وتاريخ انتهاء مدة الصلاحية ورقم المجموعة موضح على العبوة. يجب استهلاك المنتج قبل انتهاء مدة الصلاحية.

احفظوا المنتج في المكان بارد وجاف وخالي من الروائح. وأبعدوا المنتج عن الأماكن التي تتعرض لأشعة الشمس المباشرة. لا تحتوي أية من منتجاتنا على دهن الخنزير ومشتقاته. إن تاريخ الإنتاج وتاريخ انتهاء مدة الصلاحية ورقم المجموعة موضح على العبوة. يجب استهلاك المنتج قبل انتهاء مدة الصلاحية.

Ürünü serin, rutubetsiz ve kokusuz yerde saklayınız. *Ürünü* doğrudan güneş ışığına maruz kalan yerlerden uzak tutunuz. *Ürünlerimizden* hiçbirisi domuz yağı ve türevlerini içermez. Üretim tarihi, son tüketim tarihi ve lot numarası ambalaj üzerinde açıklanmıştır. Son tüketim tarihi bitmeden önce *ürünün* tüketilmesi gerekmektedir.

- Arapçanın hayatın her alanında aktif bir dil olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu yaklaşımla yukarıdaki örnek cümle, meşhur bir markaya ait bisküvi üstünde yazılan ürün tanıtım cümlesinin Arapça bölümünden alınmıştır.

²⁵⁷ Mahmut Toptaş, *Arapça Ticari Yazışmalar*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2014, s.47.

²⁵⁸ Tacettin Uzun ve Muhammet Tasa, *Anlatımlı Belâğat*, s.162.

²⁵⁹ İnci Koçak, *Arapça Fıkralar*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1993, s.57.

Ör. 5:

كل شاة معلقة كراعها.

أي أن كل شخص مسؤول عن أعماله وتصرفاته التي يقوم بها بنفسه.²⁶⁰

Her koyun kendi bacağından asılır/asılmıştır.

Yani, herkes kendi yaptığı davranışlarından ve eylemlerinden sorumludur.

1.2.11. Temme "تَمَّ" ve Cera "جَرَى" Fiilleri İle Edilgen Yapı

Eski çağlarda Arapçanın dil bilgisi kuralları çöllerde yaşayan bedeviler ve dönemin âlimleri tarafından iyi bilinir ve şifahi olarak yeni nesillere aktarılırdı; lâkin bu bilgiler o dönemde yazılı dokümanlar halinde bir araya getirilmemiş ve saklanmamıştır. Milattan sonra sekizinci yüzyılda Halil b. Ahmed el- Ferahidî (ö. 175/791) ile başlayan dil ve gramer çalışmaları Arapça grameri bakımından büyük bir atılım olarak kabul edilmektedir. Hal böyleyken bu çalışmalar günümüzde de varlığını halen büyük bir hızla sürdürmektedir. Sibeveyh, el-Asmai (ö. 216/831), İbn Cinnî gibi eski Arap filologların eserlerini incelediğimizde birçok gramer konusunu ele aldıklarını görürüz. Nitekim edilgen yapı da bu konulardan birisidir. Söz konusu filologların kitaplarında mechûl yapının hangi şartlarda niçin ve nasıl kullanılabileceği geniş çaplı olarak anlatılmıştır. Hal böyleyken bugün modern Arapçayı amaç ya da araç dil olarak kullanan okuyucular; özellikle gazete ve dergiler başta olmak üzere görsel ve yazılı basında, kaleme alınan roman ve hikâyelerde, yazılan edebi ve akademik çalışmalarda temel dil bilgisi kaynaklarında anlatılan mechûl yapılara ek olarak "تَمَّ" ve "جَرَى" fiillerinin kullanımıyla elde edilen edilgen yapılarla karşılaşmaktadırlar. Tabi ki her dilde olduğu gibi Arapçada da zamanın ve mekânın değişmesiyle birtakım değişimler yaşanmaktadır. Öyle ki Kur'ân-ı Kerîm Arapçanın bozulmasını engelleyip temel yapı taşlarını korusa da modernleşmenin, gelişmenin ve kültürler arası etkileşim ağının artmasıyla Arap dili de yeryüzünde konuşulan ve faal olan diğer diller gibi birtakım değişimlere ve dış etkenlere maruz kalmıştır.

Bu bilgiler çerçevesinde 1798 yılında Fransız komutan Napolyon'un Mısır'ı işgal etmesiyle başlayan Modern Arap Edebiyatı döneminde sadece edebi akımlar, yazınsal eserler ve şiir üslupları değil Arapçanın dil yapısı da kısmi etkilenmelerle karşı karşıya kalmıştır. Bazı filolog ve âlimler bu etkilenmenin sonucu olarak *temme* "تَمَّ" fiilinin ortaya çıktığını savunurken bazıları da İngiliz dilinden etkilenerek ortaya çıktığını savunmaktadır. İbrahim Sâmerrâî bu hususta *temme* "تَمَّ" fiilinin İngilizceden etkilenerek kullanıma sokulduğunu söylemektedir:

²⁶⁰ Salih Ziyadene, *Mevsu'atu'l-Emsali'sh-Sha'biyye*, Dâru'l-Hüda, Amsterdam, 2014, s.376.

“Bazı yazarlar (yardımcı fiil تم + söylenmek istenen mastar fiilini (مصدر) şu şekilde kullanmışlardır:

(جرت دراسة الموضوع) (konu incelendi) ya da (تم دراسة المعاملة) (işlem incelendi) ve (أخبرت المدير بما تم التوصل اليه) (müdüre ona ulaşıldığı bilgisini verdim) ve (تمت معالجة القضية) (sorun ele alındı) ve (تمت مخاطبة الجهة الفلانية) (filan kişi tarafıyla görüşüldü) (تمت مخاطبة الجهة الفلانية) (sorun ele alındı).

Arapçaya sonradan giren bu yöntem söylenmek istenen fiile ulaşmak için yardımcı fiil kullanmaya dayanmaktadır. Bence hatanın sebebi Arapçanın İngilizce ile olan etkileşmesinden kaynaklanmaktadır.”²⁶¹

Daha önce zikredildiği üzere eski kaynaklarda yeterince bilgi bulunmamakla birlikte gelişen toplum ve dil özellikleriyle Araplar nezdinde bu konuyla ilgili müstakil bölüm dâhilinde çalışmalar başlamıştır. Bununla birlikte günümüzde batı dillerinden etkilenen Arapça basın-yayın organlarında edilgen çatı için çoğunlukla bu yöneme başvurulduğu bilinmektedir. “Bir fiilin masdarından önce "تَمَّ" mâzî (geçmiş zaman) fiili ya da "يَتَمُّ" muzâri (geniş/şimdiki zaman fiili getirilerek edilgen yapının işlevi sağlanmaya çalışılmaktadır.

Ör.

تَمَّ تحقيق تقدُّم كبير خلال السنوات الأخيرة. → (Son yıllarda büyük bir ilerleme kaydedildi.)

يَتَمُّ نُشْرُ نتائج الاختبارات الموضوعية في هذا الأسبوع. → (Test sınav sonuçları bu hafta yayınlanıyor.)”²⁶²

Bu noktada şu bilgiyi açıklamanın faydalı olacağı kanaati hâsıl olmuştur; “Arapçanın İngilizcede genellikle kullanılmayan edilgen çatıyı ifade etme aracı vardır: Kişisel olmayan "تم + مصدر" yapısı. Bu yapı kişiye atıfta bulunmadan ve edatlar olmaksızın eylemin kendi içinde tamamlanması üzerine yoğunlaşır. Genellikle basın metinlerinde gözüktür.

Ör.

تم إخراج هذا الفيلم سنة 1990. → Bu film 1990 yılında üretilmiştir/çekilmiştir.

تمت المقابلة بين وزيرى الخارجية. → İki dışişleri bakanı arasında görüşme yapıldı.”²⁶³

²⁶¹ <http://www.awbd.net/article.php?a=43>

²⁶² Karataş, Yusuf, “İşlevleri Açısından Arapçada Edilgen Yapı”, *Ekev Akademi Dergisi*, s.276.

²⁶³ Kristen Brustad, Abbas Al-Tonsi ve Mahmoud Al-Batal, *el-Kitap fi T'allumi'l-Arabiyye*, 2.c., s.90.

Aynı bağlamda Rahmetullah Uzun, *Arap Medyası Örneğinde Günümüz Arapçasında Yaygın Dil Hataları* (2020) adlı yüksek lisans tezinde “*تَمَّ* fiili, medyada hatalı kullanılan fiillerin başında gelir. Çoğu zaman cümledeki asıl fiilin edilgen halini kullanmaktan kaçınarak fiilin mastarının başına adeta bir yardımcı fiil olarak “*يَتَمَّ*”, “*تَمَّ*” fiili getirilir.”²⁶⁴ diye ifade etmiştir. Osman Şahin ise *Türkçeden Arapçaya Çeviri Teknikleri* (2019) adlı kitabında *temme* “*تَمَّ*” fiilinin masdar ile birleştirilerek mechûl anlamına ulaşıldığını söylemektedir.²⁶⁵ Bu bilgilere ek olarak; Ali Bulut *Çeviri Teknikleri ve Başlıca Arapça Kalıplar* (2019) adlı kitabında *temme* “*تَمَّ*” fiiline müteakip gelen mastarının tamlamalı ve tamlamasız olarak gelebileğinden bahsetmektedir.²⁶⁶

Temme “*تَمَّ*” fiili ister Fransızcadan ister İngilizceden etkilenecek Arapçaya sokulmuş olsun ve hatta ister doğru ister yanlış bir edilgen yapı kullanımı olarak kabul edilsin, içinde bulunduğumuz zaman dilimi itibariyle özellikle görsel ve işitsel tabanlı basın-yayın organları başta olmak üzere modern Arapçada sıklıkla kullanılan edilgen yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diğer taraftan birçok kaynakta *cera* “*جَرَى*” ile yapılan edilgen yapılardan bahsedilmemektedir. Bu cihetle “*جَرَى*” fiili ile yapılan edilgen çatılardan bahsetmenin önemi hâsıl olmuştur.

Bilindiği üzere *temme* “*تَمَّ*” fiilinin kullanılmasıyla edilgen yapılara ulaşılmaktadır. Aynı şekilde *temme* “*تَمَّ*” fiiline alternatif olarak *cera* “*جَرَى*” fiilinin kullanılmasıyla da edilgen çatılara ulaşılabilmektedir. “*مصدر*” + “*تَمَّ*” edilgen yapı formülasyonunda hiçbir değişiklik olmadan sadece “*مصدر*” + “*جَرَى*” formülasyonu kullanılmaktadır. İster sarf bakımından ister semantik bakımdan olsun *cera* “*جَرَى*” fiili *temme* “*تَمَّ*” fiilinin taşıdığı özelliklerin birebir aynısını taşımaktadır. Sonuç olarak adı geçen fiillerin Fusha olarak tabir edilen resmi Arapçaya sonradan eklenen edilgen yapı kalıpları oldukları kabul edilen bir olgudur.

تَمَّ + مصدر
جَرَى + مصدر

Tablo 12: *Temme* “*تَمَّ*” ve *Cera* “*جَرَى*” Fiilleri İle Edilgen Yapı Formülasyonu

²⁶⁴ Uzun, Rahmetullah, *Arap Medyası Örneğinde Günümüz Arapçasında Yaygın Dil Hataları*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020, s.22.

²⁶⁵ Osman Şahin, *Türkçeden Arapçaya Çeviri Teknikleri*, s.108.

²⁶⁶ Ali Bulut, *Çeviri Teknikleri ve Başlıca Arapça Kalıplar*, İFAV Yayınları, İstanbul, 2019, s.180.

Temme "تم" Fiili İle Cümle Örnekleri:

Ör. 1:

تمت الترقية بنجاح. لقد تم ترقية المحجر
للمستوى 1 بنجاح.²⁶⁷

Yükseltme başarı ile tamamlandı.
Taşocağı/Maden 1. Seviyeye başarıyla yükseltildi.

- Yandaki resimde verilen örnek, küresel anlamda en fazla kullanılan Android tabanlı işletim sistemine sahip cep telefonları ve tabletlere Google Play Store üzerinden indirilebilen Arapça "الامراطورية العرب" isimli oyundan alıntılanmıştır. Buradan hareketle resimdeki örnekte "تم" fiiliyle ulaşılan edilgen çatıların, dile sağladığı kolaylıktan hareketle elektronik tabanlı platformlarda klasik edilgen çatıya nazaran tercih edildiği görülmektedir.

Ör. 2:

بطاقة الرقائق: بطاقة رقائق بلاستيكية صغيرة تتم فيها عملية تخزين البيانات والمعلومات والتحكم في الدخول إلى الحواسيب والإتصال بالشبكات الأخرى. بطاقة بلاستيكية صغيرة تحتوي على رقائق من السليكون يتم إضافتها إلى جهاز الحاسوب بهدف توسع ذاكرة التخزين أو الإتصال بالشبكة.²⁶⁸

Yonga Kart: Bilgisayarlara girişin ve başka ağlara erişimin kontrol edilme işleminin yanı sıra bilgilerin ve dataların depolanma işleminin gerçekleştirildiği/yapıldığı küçük plastik bir çip karttır. Küçük plastik kart network erişimini ya da hafıza deposunu artırma amacıyla bilgisayar sistemine eklenen silikon yongalarını içerir.

- İngilizcesi chip olan yonga kelimesi T.D.K.'ya göre yontulmuş küçük odun parçaları demektir; fakat hızla artan teknolojik inovasyon ile günümüzde elektronik cihazların çalışmasını sağlayan parça olarak tanımlanmaktadır.

²⁶⁷ <https://play.google.com/store>

²⁶⁸ Abdulgaffûr Abdullah Karî, *Mu 'cemu Mustalahatî 'l-Mektebât ve 'l-M'alumat*, s.59.

Ör. 3:

الرحلة كانت في عهد الرشيد، وأنها كانت إلى يحيى بن خالد البرمكي، ثمّ يذكرون أنّ الرحلة قد تمّت ولسيبويه من العمر ثَيفٌ وثلاثون سنة، ثمّ مات بعد هذه الرحلة بقليل. والبعض يذكر أنّها تمت ولسيبويه نيف وثلاثون سنة، ولكنه عاش بعدها نحو عشر سنوات.²⁶⁹

*Seyahat Reşit zamanındaydı ve bu seyahat Yahya b. Halid el-Bermekî'ye idi. Sîbeveyhi'nin yaşı otuz küsürken seyahatin **tamamlandığını** ve bu seyahatten bir süre sonra öldüğünü söylüyorlar. Bazıları da seyahatin, Sîbeveyhi 30 küsür yaşındayken **tamamlandığını** ve Sîbeveyhi'nin seyahatten sonra on yıl kadar yaşadığını söylüyorlar.*

Ör. 4:

من أهم ما يميز سجاجيد حركة التي يتم في تطريزها استخدام خيوط رقيقة جداً، من باقي السجاجيد غرزها بطريقة عُقد ثنائية.²⁷⁰

*Dokuma malzemesi olarak çok ince ipliğin **kullanıldığı** Hareke halılarını diğer halılardan ayıran en önemli özelliği çift düğüm tekniği ile dokunmasıdır.*

Ör. 5:

إن نظام المدفع المستقر البحري 30 ملم ذو التحكم عن بعد سماش تم تصميمه وتطويره وإنتاجه من قبل شركة أسلسان لغايات أمن السواحل وحماية النظم البحرية (زوارق دورية وسفن الخ) ضد التهديدات غير المتماثلة.²⁷¹

*Uzaktan kumandalı Smash 30 mm stabil bahriye savaş topu sistemi ASELSAN şirketi tarafından kıyı güvenliği ve deniz sistemlerinin (devriye botları, gemiler vb.) asimetrik tehditlere karşı korunması amacıyla **tasarlanmış, geliştirilmiş ve üretilmiştir.***

Ör. 6:

ستتم قراءة هذا النص من قبل الطلاب.²⁷²

Bu metin öğrenciler tarafından okunacak.

Ör. 7:

يطلق على الراديو المذياع، هو الجهاز الذي يتم بواسطته تحويل الموجات الكهرومغناطيسية أو الموجات الإذاعية إلى صوت مطابق تماماً لصوت المذيع الصادر من محطة الإذاعة.²⁷³

*Radyoya, yayıcı denir. Radyo, elektro manyatik dalgaların ya da sunucu dalgalarının yayın istasyonundan çıkan yayın sesiyle tamamen uyum sağlayan bir sese **dönüştürüldüğü** cihazdır.*

²⁶⁹ Ahmed Bedevi, *Sîbeveyh Hayatuhû ve Kitabuhû*, s.15.

²⁷⁰ Heyet (ÖSYM), *Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Sınavı İlk Bahar Dönemi Arapça*, ÖSYM Yayınları, Ankara, 2012, s.27.

²⁷¹ Heyet, *Türkiye Savunma Sanayi Üretim Kılavuzu*, s.75.

²⁷² Osman Şahin, *Türkçeden Arapçaya Çeviri Teknikleri*, s.110.

²⁷³ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1.c., s.379.

Cera "جرى" Fiili İle Cümle Örnekleri:

Ör. 1:

قَالَتْ (يُوتِلْسَات) الَّتِي جَرَتْ خَصَّصَتْهَا أَخِيرًا، إِنَّهَا تُشْغَلُ أَسْطُولًا مِنْ 22 قَمَرًا صِنَاعِيًّا وَإِنَّ هُنَاكَ تِسْعَةَ أَقْمَارٍ أُخْرَى قَيَّدَ التَّصْنِيعِ.²⁷⁴

Son zamanlarda **özelleştirilen** (Eutelsat S.A.) 22 tane yapay uydudan oluşan bir filo çalıştırdığını ve dokuz tane daha uydunun yapım aşamasında olduğunu ifade etti.

Ör. 2:

يَجْرِي اخْتِبَار عَيْنَاتٍ مُسْتَخْلَصَةٍ مِنَ الْمَرْضَى خَارِجَ الْبِلَادِ وَتَحْدِيدِ تَسْلُسِلِ الْفَيْرُوسَاتِ الْمُسْتَفْرَدَةِ.²⁷⁵

Yurtdışından gelen hastalardan alınan numunelerin **testleri** ve türüne az rastlanan virüs zincirinin **tespiti** yapılmaktadır.

Ör. 3:

هَذِهِ هِيَ الْقَوَانِينُ الَّتِي يَجْرِي الْعَمَلُ بِهَا فِي الْمَحَاكِمِ الْعَسْكَرِيَّةِ.²⁷⁶

Bunlar, askeri mahkemelerde **uygulanan** kanunlardır.

Ör. 4:

جَرَتْ مُسَابَقَةُ السَّرْعَةِ لِاصْطِيَادِ أَكْبَرِ تِمْسَاحٍ فِي بُحَيْرَةِ وَانٍ.²⁷⁷

Van Gölü'ndeki en büyük timsahı avlamak için hız **yarışması düzenlendi**.

Ör. 5:

جَرَتْ الْمَفَاوِضَاتُ فِي سَرِيَّةٍ كَامِلَةٍ.²⁷⁸

Müzakereler tam bir gizlilik içerisinde **yapıldı**.

²⁷⁴ İsmail Güler; Hüseyin Günday; Şener Şahin, *Arapça Modern Metin Okumaları*, s.244.

²⁷⁵ Heyet, *Virusu Korona el-Musebbib li-Mutalazimi's-Şarkî'l-Evsati't-Teneffusiyye*, Munazzametu's-Sihhati'l-Âlemiyye, Riyad, 2013, s.2.

²⁷⁶ Elsaid Badawi, M. G. Carter ve Adrian Gully, *Modern Written Arabic a Comprehensive Grammar*, s.432.

²⁷⁷ Musa Yıldız ve Hayrullah Çetinkaya, *Arapça Seçme Fıkralar*, Elif Yayınları, İstanbul, 2010. s.96.

²⁷⁸ Elsaid Badawi, M. G. Carter ve Adrian Gully, *Modern Written Arabic a Comprehensive Grammar*, s.431.

İKİNCİ BÖLÜM
İNGİLİZCEDE EDİLGEN YAPI

1.1. İNGİLİZCEDE EDİLGEN YAPI KAVRAMI

Yeryüzündeki bütün dillerde kullanılan temel cümle çatıları istenilen mesajın alıcıya amaç dil kullanılarak aktarılmasını sağlayan bir biçimdir. Bir başka ifadeyle; “Bir cümlenin eyleminin bildirilen olaylarda değişiklik olmaksızın her iki yolla görülmesini mümkün kılan gramatik bir kategoridir.”²⁷⁹ demek mümkündür. İngilizce çatıda eylemi ya da yargıyı açıklayan yüklem yardımcı fiil ve ana fiilden oluşmaktadır. İngilizcede cümle yapısı diğer dillerde olduğu gibi etken ve edilgen olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

“İngilizceki temel çatı yapıları etken ve edilgendir. Etken ve edilgen yapı aynı fiilin tamamıyla iki ayrı formudur: Her ikisi de eylemi açıklar. Etken yapıda fiilin öznesi aşağıda geldiği gibi birtakım eylemleri icra eder.

Ör.

He hit the ball. → O topa vurdu.

He ate an orange. → O portakal yedi.

Edilgen yapıda, fiilin öznesi birtakım eylemlerden ya da fiil tarafından işaret edilen durumlardan etkilenendir ve eylemi gerçekleştiren aşağıda geldiği gibi edatlar ile nesne durumuna gelir.

Ör.

The ball was hit by the boy. → Topa çocuk tarafından vuruldu.

The orange was eaten by him. → Portakal onun tarafından yendi.

The building is being refurbished. → Bina yenileştirildi / yeniden döşendi.

The chair was sat on. → Sandalyenin üstüne oturuldu.”²⁸⁰

İngilizcede edilgen çatı “passive voice” olarak tanımlanır. Sözlükte “passive” kelimesi anlam bakımından eylemden etkilenen, pasif duran, atıl ve faaliyet göstermeyen gibi anlamlara gelmektedir. “voice” kelimesi ise genel itibarıyla ses anlamını içermekte; ancak linguistik/dilbilim açısından çatı, yapı ya da ötümler gibi kavramları ifade etmektedir. Bu kapsamda İngilizcede edilgen çatı “Edilgen sözcük grubu, geçmiş zaman ortacından önce gelen “to be” fiilinin bazı formlarından

²⁷⁹ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Longman Press, New York, 1985, s.159.

²⁸⁰ Reima Al-Jarf, *A Contrastive Analysis of English and Arabic Morphology for Translation Students*, s.102.

oluşur.”²⁸¹ Bu cihetle “Fiilin edilgen yapısını, *be* edatını uygun kipte kullanarak ve ana fiilinin V3 halini kullanarak bütün zaman dilimlerinde yaparız.”²⁸² Zira bu ana fiiller, “*am/is/are, was/were, be, benig, been*”dir. Burada şuna da değinmek gerekir; Arapçada olduğu gibi İngilizcede de cümle çatısının etken yapıdan edilgen yapıya dönüştürülebilmesi için eylemin geçişli olması gerekir.²⁸³

Konuyu biraz daha derinleştirecek olursak, İngilizcede, alıcıya iletilmek istenen yargının etken yapıdan edilgen yapıya dönüştürülme işlemi kapsamında birtakım kurallara tabi olduğunun bu gün birçok İngilizce gramer kitabında ve akademik çalışmalarda dile getirildiği bilinen bir olgudur. “İngilizcede, açıkça belirtilmemiş durumlarda etken çatı yapısını özneyi içeren edilgen yapılara döndürmek mümkündür. Edilgenlik için isim öbeğinin nesnesi özne konumuna geçer ve özne de edatlı nesne konumuna gelir.”²⁸⁴ Ayrıca etken cümledeki özne edilgen cümlede artık mevcut olmadığı için onun yerini isteğe bağlı olarak kullanılan ve tarafından anlamına gelen “*by+phrase*” yani “agent” edat almaktadır. Bu yüzden edilgen yapı formülasyonundaki cümle dizilişinde “object” konumunda “agent” görülmektedir. Dolayısıyla etken çatılı cümledeki “object” edilgen çatılı cümlede öznenin yerine geçmekte ve edilgen özne “passive subject” olarak ifade edilmektedir. “Bu itibarla etken çatı, olağan çatı kategorisiyse eğer, edilgen çatılı cümle de isim öbeği nesnesinin özne konumuna taşındığı bir cümledir.”²⁸⁵

Bu bilgiler kapsamında “Cümle kapsamında etkenden edilgene dönüşüm, iki cümle ögesinin yeniden düzenlenmesini ve bir de eklenti yapılmasını öngörür.

- a) Etken öznesi edilgen edatı haline gelir,
- b) Etken nesnesi edilgen özne haline gelir,
- c) *By* ilgeçi edattan önce yazılır. Edilgen çatının ilgeç tabiri genellikle isteğe bağlı bir ögedir.”²⁸⁶

Sonuç olarak şu rahatlıkla söylenebilir; “Özne eylemden etkileniyorsa fiil edilgen çatıda olur.”²⁸⁷ İngilizcedeki edilgen yapı kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için aşağıda etken-edilgen yapı döngüsü şeması sunulmuştur.

²⁸¹ Alptekin, Deniz, *The Acquisition of Aorist Passive Voice in Turkish EFL Context: A Comparison Between Processing Instruction and Meaningful Output-Based Instruction*, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2010, s.61.

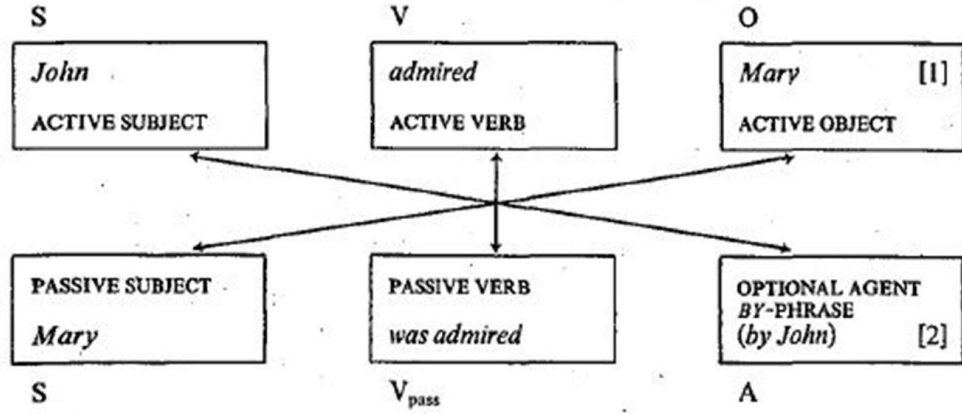
²⁸² Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, Longman Press, China, 2003, s.104.

²⁸³ Ahmet Kocaman, İsmail Boztaş ve Ziya Aksoy, *İngilizce Çeviri Kılavuzu*, Siyasal Kitapevi Yayınları, Ankara, 2006, s.29.

²⁸⁴ Arman Ergin, Sena, *The Effects of Syntactic Priming on Turkish English Bilinguals' Production of Passive Sentences*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dilbilim Bölümü, Ankara, 2019, s.39.

²⁸⁵ Schwarz, Sarah, *BE-, GET- And Prepositional Passives in Recent American English*, Uppsala University, Disciplinary Domain of Humanities and Social Sciences, Faculty of Languages, Department of English, Uppsala, 2018, s.11.

²⁸⁶ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.159-160.

Şema 8: İngilizce Etken-Edilgen Yapı Döngüsü²⁸⁸

Arapçada olduğu gibi İngilizcede de “Etken eylemi öznenin ne yaptığını söylemek için kullanırız. Edilgen eylemi özneye ne olduğunu söylemek için kullanırız. Edilgen yapıyı, eyleme kimin ya da neyin neden olduğunu bilinmediği ya da önemsiz olduğu zaman kullanırız. Eğer eyleme kimin ya da neyin neden olduğunu söylemek istiyorsak “by” kullanırız.”²⁸⁹ İngilizcedeki edilgen çatının etken çatı kadar önemli bir cümle yapısı olduğu kabul edilmektedir. Özellikle gelişen basın-yayın ve medya faaliyetleriyle reklam ve tanıtım dilinde genellikle edilgen yapı tercih edilmektedir. “İngilizcenin bilinen tarihinin çoğunda, dile getirebileceğimiz kadarıyla, edilgen çatılar etken çatıların sayısının gerisinde kalmıştır. Oysa etken çatıdaki gibi edilgen çatıdaki sistem de geliştiği için edilgen çatılı cümleler, etken çatılı cümleleri yakalamıştır ve şimdi her etken çatının mantıksal yapısının paraleli olarak bu yolla yapılmış bir edilgen karşılığı vardır.”²⁹⁰

Bu noktada etken yapılarda var olan olumsuz cümle olgusu edilgen yapılarda da vardır. Bilindiği üzere İngilizcede yargı olumsuz yapılırken ana fiil değil yardımcı fiil olumsuz yapılır. Örneğin; “I am eating an apple” → (Ben bir elma yiyorum), bu cümlelerin olumsuz yapılması istenirse “am” yardımcı fiili ile “eating” ana fiili arasına “not” olumsuzluk edatı koyulur ve cümle “I am not eating an apple” → (Ben bir elma yemiyorum) şeklini alır. Aynı durum bütün zaman dilimleri için geçerlidir. Bütün zaman dilimlerindeki yardımcı fiil ile ana fiil arasına olumsuzluk “not” edatı sokulur. Sadece başında yardımcı fiil bulunmayan ve fiilin yalın haliyle kullanılan V1 fiilinin başına şahıs çekimlerine göre “do not/don’t” ve “does not/doesn’t” olumsuzluk edatları gelir. Dolayısıyla etken yapılardaki cümleyi olumsuz yapma kuralı edilgen yapılarda da uygulanmaktadır. Bu bilgilere ilave olarak; İngilizcede etken çatıda kullanılan yardımcı

²⁸⁷ Diman Zebih Faysal, *Kavâ'idu 'l-Lugati 'l-İngilizyye li't-Tullab*, s.92.

²⁸⁸ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.160.

²⁸⁹ Raymond Murphy, *English Grammar in Use*, Cambridge University Press, Musselburg, 1985. s. 82.

²⁹⁰ Micheal Alexander Kirkwood Halliday ve Christian Matthias Ingemar Martin Matthiessen, *An Introduction to Functional Grammar*, Oxford University Press, London, 2004, s.339.

bir fiil birden çok ana fiile atfedilebilmektedir. Aynı özellik edilgen çatılarla kurulan cümlelerde de görülmektedir.

Ör.

Cenk **eats** and then **walks, runs, and jumps**. → Cenk **yemek yer** ve sonra **yürür, koşar** ve **zıplar**.

The **cooked** foods **were being allocated** firstly and then **eaten** by the members of the family within the era of the Great Ottoman Empire. → Büyük Osmanlı İmparatorluğu döneminde **pişirilen** aşlar aile fertleri tarafından ilk önce **paylaştırılıyor** ve sonra **yeniyordu**.

1.2. EDİLGEN YAPI TÜRLERİ

Yeryüzünde kullanılan birçok dilde olduğu gibi İngilizcede de farklı zaman dilimleri ve bu zaman dilimlerine bağlı olarak elde edilen edilgen yapı türleri vardır. Arapçada geçmiş zamanla başlayan dil bilgisi anlatımının aksine İngilizcede gramer anlatımları genellikle geniş zaman “simple present tense” ile başlamaktadır. Bu açıdan İngilizce edilgen yapı türleri, daha rahat anlaşılabilmesi için geniş zamandan başlayarak müstakil zaman dilimleriyle başlıklandırılmış ve aşağıda listelenmiştir.

1.2.1. Geniş Zaman Edilgen Yapı (Present Simple Passive)

İngilizcede geniş zaman dil bilgisi bakımından en kolay konu olarak görülmekte ve basit, düz, sade, yalın gibi anlamlara gelen “simple” ile isimlendirilmektedir. İngilizcede geniş zaman kipi, her zaman geçerli kabul edilen genel geçer doğruları, günlük eylemleri ve tarihi çizelgeleri açıklamada kullanılır. “Genel olan şeylerden bahsetmek için geniş zaman kullanıyoruz. Her zaman ya da bazen tekrar eden ya da gerçekten genelde olan bir şeyi söylemek için kullanıyoruz.”²⁹¹ Daha ayrıntılı bir tanımla; “1) Her zaman doğru olan gerçeklikler: Geniş zaman bilimsel gerçeklikleri ve coğrafi tanımları tanımlamak için kullanılır. 2) Alışageldik aktiviteler: Geniş zaman alışageldik aktiviteleri tanımlamak için kullanılır. Genellikle süreklilik bildiren bir zarf kullanılır. 3) Kısa özetler ve tarihi tablolar: Geniş zaman durumlar özetlendiğinde hikâye tarzındaki durumları ifade etmek için kullanılır. Bir filmde, kitapta ya da durumlar tablosunda neler olduğunu tanımlamak için kullanılır.”²⁹²

Geniş zamanın şahıs çekimleri kapsamında şunları ifade etmek gerekir. “Geniş zaman yapısının fiili sadece *he, she, or it* zamirlerinden sonra ana fiile -s takısını eklediğimizde değişir; (o, sh, ch harflerinden sonra -es, ana fiil y harfi ile bitince de -ies). I read → he reads, we watch → she watches, they carry → it carries.

²⁹¹ Raymond Murphy, *English Grammar in Use*, s.4.

²⁹² Michael Vince, *First Certificate Language Practice*, The Bath Press, Great Britain, 1996, s.18.

Ör.

x Carina enjoy hospital dramas so she watch “ER” every week. → Carina hastane drama filmlerini var sevmek dolayısıyla her hafta “Acil Servis” dizisini var izlemek.

✓ Carina enjoys hospital dramas so she watches “ER” every week. → Carina hastane drama filmlerini çok sever dolayısıyla her hafta “Acil Servis” dizisini izler.”²⁹³

- Yukardaki iki örnekten yanlış olan örnekte verilen İngilizce cümledeki fiil çekimlerinde sıklıkla yapılan bu hata, konunun Türkçeye daha iyi yansıtılabilmesi adına Türkçede yabancıların sıklıkla yaptıkları fiil çekim hataları üzerinden tercüme edilmiştir.

Geniş zaman edilgen yapı etken yapıda kullanılan “V1” fiilinin “be + V3” formuna dönüştürülmesiyle elde edilir. İlgili cümlede “be” yardımcı fiili “am/is/are” şeklinde temsil olur.

Geniş Zaman Etken Yapı	Geniş Zaman Edilgen Yapı
Subject + V1 + Object	Passive Subject + am/is/are + V3 + (by)

Tablo 13: Geniş Zaman Edilgen Yapı (Present Simple Passive) Formülasyonu

Ör. 1:

Skeletons **are made** of various materials: Hard structures often consist of crystalline minerals, while the cuticle of insects **is made** largely of a plastic like material called chitin.²⁹⁴

İskeletler birçok maddeden oluşur: Sert yapılar genellikle kristal minerallerinden meydana gelirken böceklerin kütikülleri/üst derileri büyük ölçüde plastik benzeri kitin denilen maddeden oluşur.

²⁹³ Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.46.

²⁹⁴ Heyet (Smithsonian Institution), *Animal the Definitive Visual Guide to the World's Wildlife*, Dk Publishing, New York, 2001, s.524.

Ör. 2:

The active voice of the verb **is called** معلوم (known), whereas the passive **is termed** مجهول (unknown). The passive **is formed** by merely changing the vowel of the active, and is standard for all verbs, irrespective of the varied vowel of the active. It **is characterised** by damma on the first syllable, so that in unvoiced Arabic, when it **is desired** to draw the reader's attention to the fact that a verb is passive, the placing of damma over the first syllable **is usually considered** sufficient to indicate this. However, after the initial damma, kasra follows in the perfect, and fatha in the imperfect, e.g.²⁹⁵

*Fiilin etken çatısı Arapçada معلوم (bilinen) olarak adlandırılırken edilgen ise مجهول (bilinmeyen) olarak **terimleştirilir**. Edilgen çatı, etken çatıdaki harekeli/sesli harflerin farklılığına bakılmaksızın sadece etken çatının harekeli/sesli harflerinin değiştirilmesi ile **formülize edilir** ve bütün fiiller için standarttır. Edilgen çatı ilk hecede damme ile **simgelenir**; böylece sessiz harfli Arapçada okuyunucun dikkatinin fiilin edilgen olduğu olgusuna çekilmesi **istendiğinde** ilk heceye damme koymak genellikle buna işaret etmek için yeterli **görülür**. Bununla birlikte ilk harf dammeyi, kesra geçmiş zamanda, fetha ise şimdiki/geniş zamanda takip eder, vs.*

- Bu örnekte dikkat edilmesi gereken orijinal metindeki “perfect” ve “imperfect” kelimelerinin geçmiş ve şimdiki/geniş zaman anlamlarına geldiklerinin bilinmesidir. Bu iki zaman diliminin böyle tabir edilmesinin sebebi şudur: Bir eylem geçmişte kalmışsa tamamlanmıştır o yüzden buna “perfect” tam denmektedir ve bir eylem hâlâ devam ediyorsa tamamlanmamıştır o yüzden buna “imperfect” tamamlanmamış denmektedir.

Ör. 3:

Animals such as cows and sheep **are given** various treatments so that they grow at very high rates. Logically, chemicals **introduced** into animal flesh **are** later **consumed** further up to food chain. Studies have indicated that growth hormone treatments and vaccines **given** to animals may be responsible for variety of disorders including serious hormonal imbalances and hyperactivity in children.²⁹⁶

*İnek ve koyun gibi hayvanlara çok yüksek oranlarda büyümeleri için çeşitli sağaltımlar **verilir**. Mantıken, hayvan eti içine **sokulan/enjekte edilen** kimyasallar daha sonra taa besin zincirine kadar **tüketilir**. Çalışmalar, hayvanlara **verilen** büyüme hormonu sağaltımların ve aşıların, çocuklarda ciddi hormonal dengesizlikler ve hiperaktivite de dâhil olmak üzere çeşitli bozuklukların müsebbibi olabileceğini göstermiştir.*

²⁹⁵ J.A., Haywood, ve H.M., Nahmad, A New Arabic Grammar of the Written Language, s.142.

²⁹⁶ Canset Cezairlioğlu Türkan ve Necmiye Türkan, More To Read I, ODTÜ Yayınları, Ankara, 2006, s.113.

Ör. 4:

In general, force **is considered** as a “push” or “pull” **exerted** by one body on another.²⁹⁷

Genel olarak, kuvvet bir cisme diğer bir cisim tarafından uygulanan “itme” veya “çekme” olarak kabul edilmektedir.

- Bu örnekte “is” yardımcı fiiline atfedilmiş ikinci bir anafiil gibi gözüken “exerted” sıfat-fiil ibaresi düşürülmüş/kısaltılmış bir sıfat cümlesidir. İngilizcede bu tarz sıfat cümlesi kısaltmaları “reduction relative clause” ile tabir edilir. Bu tarz sıfat cümleleri kısaltılırken cümlecik içindeki yardımcı fiil düşürülür akabinde sadece anafiil ve ilave ibareler sıfat cümlecği olarak kalır. Zira bu örnekte de böyle bir durum söz konusudur. Aslında “exerted” ibaresinden önce “which is” ibaresi vardır; ama düşürülmüştür. Anlamsal olarak edilgen çatı kavramını taşımaktadır. Bu bilgilerin ifade edilmesi anlam karışıklığının önüne geçmek için uygun görülmüştür; ancak bu durum, dilbilgisi konusu olarak aslen “reductions” başlığı altında incelenmektedir. Bu sebeple müstakil edilgen kuralı olmadığı için bu çalışmada “reductions” konusu ele alınmamıştır.

Ör. 5:

Verbs that express a state or condition, or signify an act which **is**, by its very nature, **confined** to the person of the subject, and cannot pass to another individual as its object (as مَرَضٌ to be sick, نَامَ to sleep), **are** aptly **called** neuter verbs, since they are neither really active nor really passive, but something between the two. The Arab grammarians cannot class them otherwise than among the active vers, and they therefore distinguish الأفعال المتعدية, transitive verbs, from الأفعال غير المتعدية, intransitive verbs, or الأفعال اللازمة, verbs that **are confined** to the subject.²⁹⁸

Bir durumu ya da koşulu açıklayan veyahut yapısı gereği öznenin fâiliyle sınırlanan eyleme işaret eden ve (مَرَضٌ hasta olmak, نَامَ uyumak gibi) nesne olarak başka bireylere geçmeyen fiiller ne etken ne de gerçekten edilgen olmayıp sadece ikisinin arasında bir yerde kaldıklarından dolayı bu duruma uygun bir şekilde geçişsiz fiil olarak adlandırılırlar. Arap nahivciler/dilbilimciler onları etken fiilden başka bir yerde sınıflandıramazlar ve böylece الأفعال المتعدية geçişli fiilleri özneye sınırlanan الأفعال غير المتعدية geçişsiz fiilerden ya da الأفعال اللازمة lâzım fiilerden ayırırlar.

Ör. 6:

Prayers of the dervishes **are not accepted**.²⁹⁹

Dervişlerin duası kabul olunmaz.

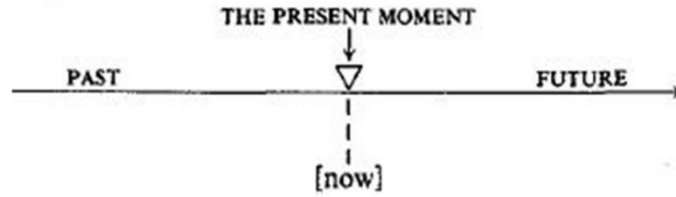
²⁹⁷ R.C. Hibbeler, *Engineering Mechanics Statics*, Prentice-Hall Press, New Jersey, 1974, s.4.

²⁹⁸ William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, 1.c., s.50-51.

²⁹⁹ Heyet (Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı), *Ahmet Yesevi (İngilizce Tercümesi)*, Merkez Repro Yayınları, 2019, s.68.

1.2.2. Şimdiki Zaman Edilgen Yapı (Present Progressive Passive)

Şimdiki zaman “present progressive (continuous)” kipi şu anda mevcut konum içerisinde var olan, gerçekleşen, sıklıkla tekrar eden ya da planlanmış gelecekteki uygulanacak olan eylem ve faaliyetleri içeren mesajları dinleyiciye aktarmak için kullanılan bir zaman dilimidir. “Şimdiki zamanı bir müddet süren şu anki eylem, şu anki içinde bulunduğumuz bir şey için kullanırız. Eylem başlamış; ancak henüz bitmemiştir.”³⁰⁰ Bu formülasyon “be” yani şahıslara göre “am/is/are” yardımcı fiilleri ve mastar fiile sıfat-fiil olan “Ving” takısı eklemeye ulaşılır.

Şema 9: İngilizce Şimdiki Zaman Çizelgesi³⁰¹

Şimdiki zaman kipi edilgen yapıya çevrilmek isteniyorsa etken yapıdaki “Ving” atılır ve yerine “being + V3” kalıbı getirilir. Geri kalan cümle öğeleri olduğu gibi konumlarını korumayı sürdürürler.

Şimdiki Zaman Etken Yapı	Şimdiki Zaman Edilgen Yapı
Subject + am/is/are + Ving + Object	Passive Subject + am/is/are + being + V3 + (by)

Tablo 14: Şimdiki Zaman Edilgen Yapı (Present Progressive Passive) Formülasyonu

Ör. 1:

“All-wheel drive (AWD) technology, which was limited to off-road vehicles until recently, **is being used** in almost all vehicle segments, including compact cars, in our day.

*Yakın zamana kadar arazi araçlarıyla sınırlı olan dört çekerli (AWD) teknolojisi günümüzde kompakt otomobiller de dâhil olmak üzere hemen hemen tüm araç segmentlerinde **kullanılıyor**.*”³⁰²

³⁰⁰ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, Oxford University Press, New York, 1994, s.83.

³⁰¹ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.175.

³⁰² Halim Eden, *YDS İlk 26*, Me Too Yayıncılık, Ankara, 2018, s.21.

Ör. 2:

Progress **is being made**, is it not?³⁰³

İlerleme kaydediliyor/yapılıyor, değil mi?

Ör. 3:

Today, much attention **is being paid** to the needs of speakers of other languages learning Arabic.³⁰⁴

Bugün, Arapça öğrenen diğer dilleri konuşanların ihtiyaçlarına çok dikkat edilmektedir.

Ör. 4:

Cuomo wants “all states to be treated the same.” But all states aren’t the same. Some **are being hit** hard by the Chinese Virus, some **are being hit** practically not at all. New York is a very big “hotspot”, West Virginia has, thus far, zero cases. Andrew, keep politics out of it.³⁰⁵

*Cuomo “Bütün eyaletlerin aynı tedaviyi görmesini” istiyor. Ama bütün eyaletler aynı değil ki. Bazıları Çin virüsü tarafından **yakalanırken/darbe alırken/vurulurken** bazıları pratikte hiç de **darbe almadı**. New York büyük bir “merkezdir”, Batı Virginia’nın şu ana kadar sıfır vakası bulunmaktadır. Andrew, politikacıları bu konunun dışında tut.*

- Bu örnekte Amerika Birleşik Devletleri Eski Başkanı Donald Trump’ın resmi twitter hesabı üzerinden 2020’deki pandemi ile ilgili attığı tweet’de şimdiki zaman edilgen yapı kullandığı görülmektedir.

³⁰³ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.38.

³⁰⁴ Mahdi Alish, *Using Arabic a Guide to Contemporary Usage*, s.53.

³⁰⁵ <https://twitter.com/realDonaldTrump>

Ör. 5:

Not enough food is being eaten.³⁰⁶

Yeterli miktarda yiyecek yenmiyor.

- İngilizcede olumsuzluk edatı başta geliyorsa cümle devrik kurulur. Bu şekilde bir kullanım tercih edilir. Zira yaygın olan da budur. Örnekteki İngilizce cümlenin düzgün hali “Enough food is not being eaten” şeklindedir. Böyle bir kullanımın etkenlik ya da edilgenlik üzerine herhangi bir etkisi yoktur.

1.2.3. Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Simple Passive)

Geçmiş zaman İngilizcede geçmek anlamına gelen “past” ve zaman anlamına gelen “time” kelimeleri ile ifade edilir. Geçmişte olup biten ve etkileri günümüzde hissedilmeyen olaylar, durumlar ve faaliyetler için kullanılır. “Bu zaman dilimini geçmişte yaptığımız eylemleri, olayları ve durumları anlatırken kullanırız. Dün, dün gece, geçen hafta, geçen yaz, yarım saat önce, on gün önce, iki yıl önce vb. bu zaman ile sıkça kullanılan zaman zarflarıdır.”³⁰⁷ İngilizcede geçmiş zaman ana fiilin sonuna “-d ve -ed” takılarının eklenmesiyle oluşturulur. “Ana fiiller tek heceli ve ünsüz harf ile bitiyorsa (w, x ya da y) hariç sondaki ünsüz şeddelendir. Örneğin; hug → hugged. Ana fiiller ünsüz y harfi ile bitiyorsa y harfi i harfine çevrilir. Örneğin; copy → copied. Düzensiz fiiller -ed takısıyla geçmiş zaman yapılmaz.”³⁰⁸ Düzensiz fiiller ilgili fiil formuna göre “V2” şeklini alır. Örneğin; go → went. Son olarak “V2” fiiller soru formatında kullanılmamaktadır.

Bu zaman kipine ait edilgen yapı formülü anadili İngilizce olmayıp sonradan bu dili öğrenen bireyler nezdinde genellikle en kolay öğrenilen edilgen yapı formu olarak kabul edilmektedir. Bunun başlıca nedenleri arasında edilgen yapı örneklerinin çoğunlukla bu kalıp üzerinden öğrencilere aktarılması ve bu zaman diliminin İngilizcedeki diğer geçmiş zaman dilimlerine göre İngilizce öğrenen bireyler nezdinde daha kolay anlaşılabilir olması yatmaktadır. Geçmiş zaman kipi edilgen yapıya dönüştürülürken ana fiil olan “V2” fiili düşürülür ve yerine yardımcı fiil ile anafiilden oluşan “was/were + V3” kalıbı getirilir.

³⁰⁶ Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, TP Press, Ireland, 2005, s.107.

³⁰⁷ Nesibe Sevgi Öndeş, *English Grammar Inside and Out*, ELS Yayınları, İstanbul, 2012, s.8.

³⁰⁸ Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.54.

Geçmiş Zaman Etken Yapı	Geçmiş Zaman Edilgen Yapı
Subject + V2 + Object	Passive Subject + was/were + V3 + (by)

Tablo 15: Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Simple Passive) Formülasyonu

Ör. 1:

It **was confirmed** yesterday by a spokesperson for the White House that the President was suffering from fatigue.³⁰⁹

Başkanın yorgunluktan muzdarip olduğu dün Beyaz Saray sözcüsü tarafından doğrulandı.

Ör. 2:

x - When **were** you **born**?

y - I **was born** on the sixth of July, nineteen seventy.

x - And when **was** your sister **born**?

y - She **was born** on the third of June, ninteen seventy-three.³¹⁰

x - Sen ne zaman **doğdun**?

y - Ben altı Temmuz bin dokuz yüz yetmişde **doğdum**.

x - Ve kız kardeşin ne zaman **doğdu**?

y - O, üç Haziran bin dokuz yüz yetmiş üçde **doğdu**.

- Bu örnekteki doğmak fiili daha önce ifade edildiği üzere Arapçada olduğu gibi İngilizcede de edilgen yapıda kullanılmakta ve Türkçeye etken yapıda tercüme edilmektedir.

Ör. 3:

An interesting memorial of him **was discovered**.³¹¹

Onun ilginç bir abidesi keşfedildi.

³⁰⁹ Jane Wightwick ve Mahmoud Gaafar, *Arabic Verbs Essentials of Grammar*, s.82.

³¹⁰ Mohammed Ezzat, *et-T'allumu'l-İngilizîyye bî't-Tarikati's-Sehle*, s.363.

³¹¹ Albert S. Cook, *A First Book in Old English*, The Athenaeum Press, Boston, 1894, s.150.

Ör. 4:

The high form of Arabic (MSA/CA) has long been standardized. The first grammar **was compiled** by Abul-Aswad Al-Du'ali in the seventh century in Basra in southern Iraq and **was refined** shortly after by al-Khalil ibn Ahmad. In many old Arabic sources, the **cited** reason for the need to compile a grammar was the spread of linguistic errors among Arabs after increased contact with non-Arabs. The new science **was** simply **called** al-'arabiyya (Arabic), and it became known as al-naḥw (grammar, literally, 'way/method') only after a congratulatory remark **made** by the Caliph Ali to Al-Du'ali.³¹²

*Arapça'nın yüksek formu (Modern Standart Arapça/Klasik Arapça) uzun zamandır standartlaştırıla gelmiştir. İlk dilbilgisi yedinci yüzyılda Ebü'l-Esved ed-Düelî tarafından Güney Irak'taki Basra'da **derlenmiş** ve kısa bir süre sonra el-Halil ibn Ahmed tarafından **sadeleştirilmiştir/temize çekilmiştir**. Birçok eski Arapça kaynakta, bir dilbilgisi derleme ihtiyacının **referans alınma** sebebi, Arap olmayanlar ile artan temastan sonra Araplar arasında linguistik/dilbilimsel hataların yayılmasıydı. Yeni ilim basitçe el-Arabiyye (Arapça) olarak **adlandırılmıştı** ve Halife Ali tarafından ed-Düelî'ye **yapılan/söylenen** tebrik sözünden hemen sonra en-Nahiv (dilbilgisi, motamot ve yol/yöntem) olarak bilinir hale gelmişti.*

- Bu örnekte de görüldüğü üzere “cited” referans alınmak ve “made” yapılmak fiilleri “reduction” yöntemi ile ifade edilmiştir. Bu yüzden daha önce bahsedildiği üzere yardımcı fiiller cümle içerisinde bulunmamaktadır.

Ör. 5:

They **were** all quite **tired**, so they stopped and sat down under a big tree for some minutes.³¹³

*Onlar bir hayli **yorgunlardı**, dolayısıyla **durdular** ve bir süre büyük bir ağacın altında **oturdular**.*

- Bu örnekte de yardımcı fiil ile ana fiil arasına farklı ibareler girmiştir.

Ör. 6:

The rocks **were lifted** onto the truck by a loader.³¹⁴

*Kayalar loder kepçe tarafından kamyonu **yüklendi**.*

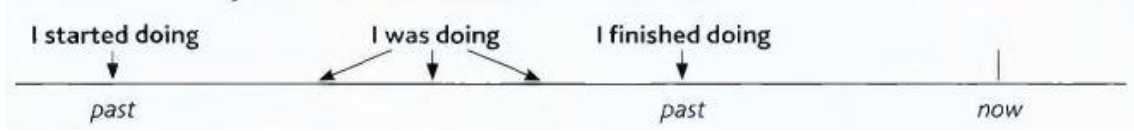
³¹² Mahdi Alish, *Using Arabic a Guide to Contemporary Usage*, s.13.

³¹³ Jane Austen, *Persasion Level 2 Retold By Derek Strange*, Penguin Group Press, England, 1991, s.22.

³¹⁴ Mark Lester, *English Grammar Drills*, The McGraw-Hill Press, New York, 2009, s.258

1.2.4. Şimdiki Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Progressive Passive)

Şimdiki geçmiş zaman “Geçmişte zamanı belli olan süreli eylem.”³¹⁵ olarak tanımlanabilir. Bu zaman kipi geçmişte bir süre yaşanıp bitmiş süreklilik bildiren eylemler için kullanılır. “Biz, şimdiki geçmişi, belirli bir zamanda birisinin geçmişte bir şey yapmasının ortasında olduğunu söylemek için kullanırız.”³¹⁶ Eylem ya da durum bu zamandan daha önce başlamış, belirli bir süre devam etmiş ve daha sonra sonuçlanmıştır.

Şema 10: İngilizce Şimdiki Geçmiş Zaman Çizelgesi³¹⁷

Yukarıda anlatılan bilgilere ek olarak, geçmişte yaşanan süreli eylem devam ederken başka bir eylemin meydana gelişi bu zaman dilimiyle anlatılabilir. Sonuç olarak bu zaman dilimi aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi “Geçmiş zaman ile belirtilmiş başka bir durumdaki zaman dilimini belirtmede çok uygun bir araçtır.

Ör.

While I was writing, the phone rang. → Ben yazı yazıyorken telefon çaldı.”³¹⁸

While Abdurrezzak was going out, his wife came home. → Abdurrezzak dışarı çıkarken karısı eve geldi.

- Bu cümlelerin Türkçe tercümesinde “ben” zamiri muhakkak kullanılmalıdır. Aksi takdirde Türkçede eylemin “ben, sen, o” zamirlerinden hangi zamire döndüğü anlamsal karışıklıklara yol açmaktadır. Bu bakımdan şimdiki geçmiş zaman dilimi kullanılırken İngilizcede olduğu gibi Türkçede de ilgili fiil şahıs çekimine tabi olmaz ve yalın halde kullanılır.

Bu bilgiler ışığında “past progressive tense” etken yapıdan edilgen yapıya dönüştürülmek istenirse, etken yapı cümle formülündeki “was/were” olduğu gibi kalır; ancak “Ving” düşürülür. Böylece onun yerine “being + V3” kalıbı kullanılarak edilgen yapıya ulaşılır.

³¹⁵ Heyet (Karaca Akademi), *Preparation for YDS Grammar*, Özel Karaca Yabancı Diller Eğitim Merkezi Yayınları, Ankara, 1996, s.14.

³¹⁶ Raymond Murphy, *English Grammar in Use*, s.12.

³¹⁷ Raymond Murphy, a.g.e., s.12.

³¹⁸ Randolph Quirk ve Greenbaum, Sidney, *A University Grammar of English*, Longman Press, England, 1993, s.45.

Şimdiki Geçmiş Zaman Etken Yapı	Şimdiki Geçmiş Zaman Edilgen Yapı
Subject + was/were + Ving + Object	Passive Subject + was/were + being + V3 + (by)

Tablo 16: Şimdiki Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Progressive Passive)
Formülasyonu

Ör. 1:

Someone tipped off the police that a robbery **was being planned**.³¹⁹

*Birisi soygunun **planlanıyor olduğunu/planlandığını** polise ispiyonladı.*

Ör. 2:

Earthen mounds **were being** hastily **erected** lest an attack.³²⁰

*Toprakten setler/tabyalar saldırı olmasın diye hızlıca **dikiliyordu**.*

- Bundan önce birçok örnekte görüldüğü üzere yardımcı fiil ile ana fiil arasına zarf girmiştir.

Ör. 3:

Knowledge of farming **was brought** into Central Euro by immigrants from the Middle East and appers to have spread widely and rapidly during 5000 B.C. This spread **was encouraged** by the presence of extensive areas of fertile soils which could be worked easily and successfully by the fairly simple techniques and equipment of the first farmes in Central Eurpoe.³²¹

*Tarım bilgisi, Orta Doğu'dan gelen göçmenler tarafından Orta Avrupa'ya **getirildi** ve öyle görünüyor ki M.Ö. 5000 sularında geniş çapta hızlıca yayıldı. Bu yayılma Orta Avrupa'daki çiftçilerin oldukça basit ekipmanları ve teknikleriyle başarılı bir şekilde işlenebilmiş verimli topraklara ait geniş arazilerinin varlığıyla **teşvik edildi**.*

³¹⁹ Angela Downing ve Philip Locke, *English Grammar a University Course*, Routledge Press, Abingdon, 2006, s.343.

³²⁰ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.1108.

³²¹ Aysun Velioğlu, Bülent Kandiller ve Nurcan Turgay, *Reader at Work II*, ODTÜ Yayınları, Ankara, 1997, s.356.

Ör. 4:

What **was being carried** by the two men?³²²

İki erkek tarafından ne taşınıyordu?

Ör. 5:

The problem **was being discussed** when he entered the room.³²³

Odaya girdiğinde sorun tartışılıyordu.

Ör. 6:

An English book **was being read**.³²⁴

Bir tane İngilizce kitap okunuyordu.

- Bu örnekte “read” fiilinin sanki “V1” gibi gözükmesi kafa karışıklığına neden olmamalıdır. Çünkü düzensiz fiillerden olan bu örnekteki fiil hepsi aynı şekilde olmak üzere “V1-V2-V3” formlarında read diye yazılır; fakat “V1”de riid “V2-V3”de ise red diye okunur.

1.2.5. Yakın Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Present Perfect Passive)

İngilizcenin dil bilgisi yapısı her ne kadar Türkçe ve Arapçanınki kadar zor olmasa da fiillerin zaman çeşitliliği bakımından Türkçede ve Arapçada bulunmayan zaman dilimleri vardır. Bunlardan bir tanesinin “present perfect tense” yani yakın geçmiş zaman dilimi olduğu bilinmektedir. “Yakın geçmiş zaman, geniş zaman fiili have (have/has ve kısaltmaları ‘s, ‘ve) ile yakın geçmiş zaman ortacının birleşmesidir. Temelde, şimdiki zaman perspektifinden görülen geçmişteki bir duruma işaret eder. Yakın geçmiş zaman cümlesi, konuşmanın ya da yazmanın şimdiki zamanından önce başlayan ve şuana kadar devam eden, belki de şuanı içeren bir durumunu ifade eder.”³²⁵ Net bir ifadeyle; “Yakın geçmiş zaman, eylemleri ya da sonuçları şimdiki zamana kadar devam eden geçmişteki eylemler ya da durumlar için kullanılır.”³²⁶ Sonuç olarak Türkiye’de İngilizce öğretilirken kullanılan meşhur örnekten hareketle yağmur yağmış ve yerler hâla ıslaksa yakın geçmiş zaman kullanılmalıdır. Bu zaman kullanılırken cümle bağlamına göre genellikle “for” ve “since” zarflarının kullanılması gerekir.

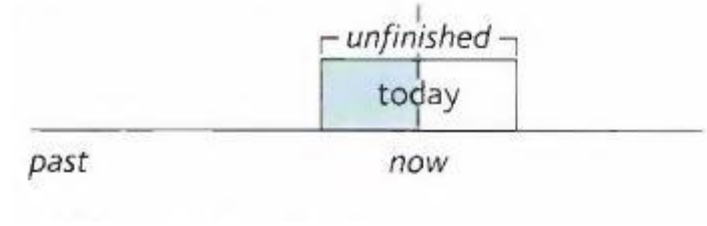
³²² Heyet, *el-Merci ‘u ‘l-Kamilu fî Kavâ‘idi ‘l-Lugati ‘l-İngilizkiye*, s.436.

³²³ Reima Al-Jarf, *A Contrastive Analysis of English and Arabic Morphology for Translation Students*, s.104.

³²⁴ Diman Zebih Faysal, *Kavâ‘idu ‘l-Lugati ‘l-İngilizkiye li ‘t-Tullab*, s.94.

³²⁵ Sidney Greenbaum, *The Oxford English Grammar*, Oxford University Press, New York, 1996, s.270.

³²⁶ Mark Lester, *English Grammar Drills*, s.135.

Şema 11: İngilizce Yakın Geçmiş Zaman Çizelgesi³²⁷

Bu zaman kipindeki edilgen yapıya çevrilme işlemi yardımcı fiil ve ana fiilden oluşan “have/has + V3” kalıbı arasına “olmak” anlamına gelen sadece “been” fiili sokularak tamamlanmış olur.

Yakın Geçmiş Zaman Etken Yapı	Yakın Geçmiş Zaman Edilgen Yapı
Subject + have/has + V3 + Object	Passive Subject + have/has + been + V3 + (by)

Tablo 17: Yakın Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Present Perfect Passive) Formülasyonu

Ör. 1:

First it was aerobics. Then it was jogging. Now cycling **has been declared** a health hazard.³²⁸

*İlkbaşta aerobik. Sonra koşma. Şimdi bisiklete binme bir sağlık tehlikesi **ilan edildi.***

Ör. 2:

The project **has been approved**, but someone will have to put up the necessary funds.³²⁹

*Proje **onaylandı**; ancak birisi gerekli fonları temin etmek zorunda kalacak.*

³²⁷ Raymond Murphy, *English Grammar in Use*, s.28.

³²⁸ Hilal Dinçer ve Necmiye Türkkkan, *More to Read II*, ODTÜ Yayınları, Ankara, 2006, s.200.

³²⁹ Angela Downing ve Philip Locke, *English Grammar a University Course*, s.343.

Ör. 3:

The books **have been translated** into over 60 languages.³³⁰

*Kitaplar 60'ın üzerinde dile **tercüme edildi**.*

Ör. 4:

I am going to be as forthcoming as i can be Mr. Anderson. You are here because we need your help. We know that you **have been contacted** by a certain individual man who calls him self Morpheus.³³¹

*Olabildiğince açık olacağım Bay Anderson. Siz buradasınız çünkü sizin yardımınıza ihtiyacımız var. Kendisine Morpheus diyen malûm bir zat tarafından **sizinle bağlantı kurulduğunu** biliyoruz.*

- Yukarıdaki örnek dünyaca ünlü ve birçok dalda Oscar ödülü kazanmış Matrix 1 filminin sorgu sahnesinde geçen diyalog içerisinden alınmıştır.

Ör. 5:

All the crops **have been destroyed** by locusts.³³²

*Bütün ekinler/mahsül çekirgeler tarafından **telef edildi**.*

Ör. 6:

I'll grab the pan, the pan's **been washed**, has it?³³³

*Tavayı alayım, tava **yıkandı** değil mi?*

³³⁰ Liz Soars ve John Soars, *Headway Intermediate Student's Book*, Oxford Univeristy Press, China, 2012, s.55.

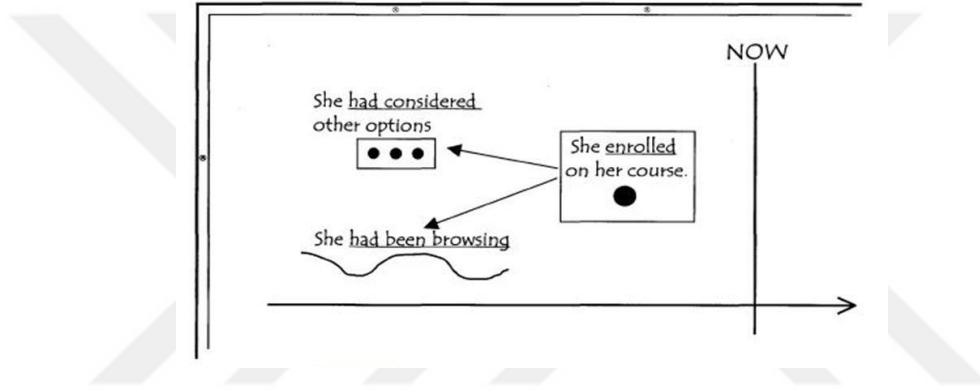
³³¹ <https://www.netflix.com/tr/title/20557937>

³³² Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.58.

³³³ Micheal Alexander Kirkwood Halliday ve Christian Matthias Ingemar Martin Matthiessen, *An Introduction to Functional Grammar*, s.529

1.2.6. Uzak Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Perfect Passive)

Yaşanıp bitmiş iki olay, durum, ya da eylemden, önce olanın daha önce olduğunu ifade etmek için “past perfect tense” yani “had + V3” kalıbı kullanılır. “Uzak geçmiş zamanı, geçmişte yaşanmış bir durumu hikâye ederken bu durum zamanından ya da durumlar silsilesinden daha önce olmuş bir şeye işaret etmek istediğimizde kullanırız.”³³⁴ Bu zaman cümle içinde bir yargıda kullanılırken genellikle cümle içindeki diğer yargının geçmiş zaman olması gerekir. Böylelikle geçmişte yaşanmış iki olayı aktaran yargılarından hareketle hangisinin daha önce ve hangisinin daha sonra olduğu anlaşılabilir. “Uzak geçmiş zamanın temel fonksiyonu geçmiş zamandaki bir paragraf ya da cümlede başka bir fiilin eyleminden daha önce meydana gelen eylemi göstermektir.”³³⁵ Bunlara ek olarak “if clause” yapısı ile bu zaman dilimi tek başına kullanılabilir.

Şema 12: İngilizce Uzak Geçmiş Zaman Çizelgesi³³⁶

Bu tensin edilgen yapı işleminde yakın geçmiş zamanda uygulanan işlem uygulanmaktadır. Dolayısıyla “had + V3” kalıbının arasına sadece “been” fiili eklenmektedir.

Uzak Geçmiş Zaman Etken Yapı	Uzak Geçmiş Zaman Edilgen Yapı
Subject + had + V3 + Object	Passive Subject + had + been + V3 + (by)

Tablo 18: Uzak Geçmiş Zaman Edilgen Yapı (Past Perfect Passive) Formülasyonu

³³⁴ Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.26.

³³⁵ Edward D. Johnson, *The Handbook of Good English*, Facts on File Press, New York, 1991, s.51.

³³⁶ Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.26.

Ör. 1:

She said that she **had been married** in church.³³⁷

Klisede evlenmiş olduğunu söyledi.

Ör. 2:

The woman **had been sent** to village by the Government, but she did not act like an official.³³⁸

Kadın hükümet tarafından köye gönderildi; ama görevli gibi faaliyet göstermedi.

Ör. 3:

Soon afterwards we discovered that nothing in fact **had been done** to resolve the problem.³³⁹

Çok geçmeden sorunu çözmek için hiçbir şeyin yapılmadığını keşfettik.

Ör. 4:

As soon as the participants **had been admitted** to the psychiatric ward, they stopped simulating signs of abnormality.³⁴⁰

Katılımcılar gözetime tabi tutuldukları gibi/tutulur tutulmaz anormallik belirtilerini göstermeyi bıraktılar.

Ör. 5:

When the books **had been inspected**, the error was apparent.³⁴¹

Kitaplar incelendiğinde, hata ap açık ortadaydı.

- Yukarıdaki örneklerin tamamında geçmişte yaşanmış iki olay söz konusudur. Bu iki olaydan daha önce olanının önce olduğu vurgulanırken bu zaman diliminin kullanıldığı açıkça görülmektedir.

³³⁷ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.1028.

³³⁸ Bülent Kandiller ve Aysun Velioğlu, *Reader at Work I*, ODTÜ Yayınları, Ankara, 1996, s.296.

³³⁹ Sidney Greenbaum, *The Oxford English Grammar*, s.380.

³⁴⁰ Hilal Dinçer ve Necmiye Türkan, *More to Read II*, s.400.

³⁴¹ Edward D. Johnson, *The Handbook of Good English*, s.75.

1.2.7. Gelecek Zaman Edilgen Yapı (Future Simple Passive)

“Fiil cümlesindeki gelecek zamanı açıklamanın en yaygın iki yolu; kısaltması ‘ll’ olan yardımcı *will* edatı ile olan ve yarı-yardımcı *be going to* ile olandır.”³⁴² Bu tanımdan hareketle İngilizcede gelecek zamanı ifade etmek için iki yol vardır. Bunlardan birisi “will/shall” gelecek zaman edatı ile diğeri ise “be + going to” edatı ile yapılır. Her ikisinin birbirinden anlam bakımından farklılaştığı nüans noktaları vardır. “Biz, will edatını konuşma esnasında bir şey yapmaya karar verdiğimiz zaman kullanırız.”³⁴³ Oysa “Biz, “be going to + V1” yapısını geleceğe işaret eden şuan ki durum için kullanırız.”³⁴⁴ Kısacası, “will” konuşma anında verilen kararlara atfen kullanılırken “going to” daha önceden kararlaştırılıp planlanmış yargılar için tercih edilir.

Bu noktadan hareketle gelecek zaman etken yapıya ait her ne kadar iki ayrı kalıp olsa da bu iki kalıbın her ikisi de edilgen yapılırken aynı kurala tabi olurlar. Her ikisinin etken yapılarındaki yardımcı fiilden sonra gelen “V1” fiilleri düşürülerek bunların yerlerine “be + V3” kalıpları getirilir.

Gelecek Zaman Etken Yapı	Gelecek Zaman Edilgen Yapı
Subject + will/shall + V1 + Object	Passive Subject + will/shall + be + V3 + (by)
Subject + am/is/are + going to + V1 + Object	Passive Subject + am/is/are + going to + be + V3 + (by)

Tablo 19: Gelecek Zaman Edilgen Yapı (Future Simple Passive) Formülasyonu

Ör. 1:

- Who is the money **going to be borrowed** from.
 - From whom is the money **going to be borrowed**.³⁴⁵
- Para kimden **borç alınacak**.
 - Kimden para **borç alınacak**.

³⁴² Sidney Greenbaum, *The Oxford English Grammar*, s.259.

³⁴³ Raymond Murphy, *English Grammar in Use*, s.42.

³⁴⁴ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.72.

³⁴⁵ Nesibe Sevgi Öndeş, *English Grammar Inside and Out*, s.149.

Ör. 2:

“What! Do you think that you **will be left** alone.”³⁴⁶

*Ne yani! Kendi halinize **bırakılacağınızı** mı sanıyorsunuz.*

Ör. 3:

Two hundred employees **will be moved** to a different location.³⁴⁷

*İkiyüz işçi başka bir lokasyona **taşınacak**.*

Ör. 4:

The class **will be divided** into two sections by the teacher.³⁴⁸

*Sınıf hoca tarafından iki kısma **ayrılacak**.*

Ör. 5:

a) I **will be given** something.

b) Something **will be given** to me.³⁴⁹

*a) Ben bir şey **verileceğim/verilmiş olacağım**.*

*b) Bana bir şey **verilecek**.*

- Bu örnekteki a şıkkı Türkçede gramatik açıdan her ne kadar doğru olsa da kulağa hoş gelmediği için kullanılmamaktadır. Buna mukabil İngilizcede böyle bir sorun yoktur. Bu cihetle İngilizcedeki hem a hem b şıkkındaki cümlelerin tercümeleri Türkçede genellikle b şıkkındaki cümle ile verilmektedir.

1.2.8. Yakın Gelecek Zaman Edilgen Yapı (Future Perfect Passive)

Gelecekte yaşanacak olan herhangi bir faaliyetin, işin, durumun ya da yargının gelecekteki belirli bir zaman diliminde bitmiş olacağını ifade etmek için kullanılır. “Yakın gelecek zaman gelecekteki bir noktadan geriye bakar ve o noktaya kadar olan kesin zamanı ifade eder.”³⁵⁰ Bu zaman genelde gelecek zamana atıfta bulunan zarflar ile işlevsellik kazanır. Özellikle “Sıklıkla ‘by + zaman ifadesi’ ve ‘in ... years / months / time’ ile ya da ‘by the time’ ile kurulan zaman cümleciklerinde kullanılır.”³⁵¹

³⁴⁶ Tevbe, 9/16.

³⁴⁷ Kristen Brustad, Abbas Al-Tonsi ve Mahmoud Al-Batal, *el-Kitap fî T'allumi'l-Arabiyye*, 2.c., s.94.

³⁴⁸ Heyet, *el-Merci 'u'l-Kamilu fî Kavâ'idü'l-Lugati'l-İngilizîyye*, s.435.

³⁴⁹ Diman Zebih Faysal, *Kavâ'idü'l-Lugati'l-İngilizîyye lî't-Tullab*, s.97.

³⁵⁰ Michael Vince, *First Certificate Language Practice*, s.13.

³⁵¹ Heyet (Akın Dil Eğitim), *The Exclusive Student Course Book for YDS*, Akın Dil Eğitim Merkezi ve Yayıncılık Hizmetleri, Ankara, 2016, s.96.

Yakın gelecek zaman kipinin edilgen formuna etken formdaki yardımcı fiilden sonra gelen “have + V3” kalıbının arasına sadece “been” fiili yerleştirilerek ulaşılmaktadır. Bu bağlamda yakın gelecek zaman etken yapı ile yakın gelecek zaman edilgen yapı birbirine karıştırılmamalıdır. Zira her iki cümle çatısı da ana fiil olarak “V3” fiillerini içermektedir. Karışık ve uzun cümlelerde bu durum gözden kaçırılmamalıdır.

Ör.

“She **will have mastered** relative clauses by next week. → Gelecek haftaya kadar sıfat cümlelerini **tam öğrenmiş olacak.**

Relative clauses **will have been mastered** by her by next week. → Sıfat cümleleri gelecek haftaya kadar onun tarafından **tam öğrenilmiş olacak.**”³⁵²

Yakın Gelecek Zaman Etken Yapı	Yakın Gelecek Zaman Edilgen Yapı
Subject + will + have + V3 + Object	Passive Subject + will + have + been + V3 + (by)

Tablo 20: Yakın Gelecek Zaman Edilgen Yapı (Future Perfect Passive) Formülasyonu

Ör. 1:

In the near future, a cure for AIDS **will have been discovered.**³⁵³

*Yakın gelecekte AIDS için bir ilaç **bulunmuş olacak.***

Ör. 2:

You will possibly also have read a few novels or short stories. Maybe you’ll have made English speaking penfriend or cyerpals and possibly you **will have been invited** to spend a holiday with them.³⁵⁴

*Muhtemelen birkaç roman ya da kısa hikâye okumuş olacaksın. Belki de İngilizce konuşan mektup ya da internet arkadaşı edinmiş olacaksın ve muhtemelen tatili onlarla geçirmek için **davet edilmiş olacaksın.***

³⁵² Tony Penston, A Concise Grammar for English Language Teachers, s.118.

³⁵³ Reima Al-Jarf, A Contrastive Analysis of English and Arabic Morphology for Translation Students, s.83.

³⁵⁴ Tony Penston, A Concise Grammar for English Language Teachers, s.28.

Ör. 3:

The car **will have been washed**.³⁵⁵

Araba yıkanmış olacak.

Ör. 4:

You **will have been promoted**.³⁵⁶

Sen terfi ettirilmiş/etmiş olacaksın.

Ör. 5:

She will **have been advised** by me.³⁵⁷

Ona, benim tarafımdan nasihat edilmiş olacak.

1.2.9. Kip’li Edilgen Yapı (Modality Passive)

İngilizcede kullanılan fiil türleri ikiye ayrılır. Bunlardan ilki ana “lexical” fiiller ikincisi ise yardımcı “auxiliary/modal” fiiller olarak tabir edilir. Modal fiiller lexical fiillerin aksine fiil çekimine uygun değildir. “Yardımcı fiiller, mastar (*to may), şimdiki zaman kipi (*maying), geçmiş zaman kipi (*mayed) ya da emir kipi (*may!) alamayan çekimsiz fiillerdir.”³⁵⁸ Bu bilgilerden hareketle “Modality birçok kapsamda kullanılmaktadır. Bunların en geneli; modality, cümlelerin anlamının gerçek olduğunu açıklayan önermenin olasılığının konuşmacıya ait yargısını yansıtmaması konusunda nitelikli bir kanal olarak tanımlanabilir.”³⁵⁹ Modal fiiller mesajın kaynağı nın yani cümleyi kuran kişinin kesinlik, olasılık, isteklilik, zorunluluk, yeterlilik ve gereklilik gibi kavramları açıklamasında kullandığı yardımcı fiillerdir. Başlıca modal fiiller şöyle sıralanabilir: *Be able to, dare, be going to, have to, have got to, might, must, need to, should, ought to, will, can, could, may, shall, used to, would*. Burda “will” ve “shall” yardımcı fiillerinin gelecek zamandan ziyade “-e bilirlilik ve isteklilik” anlamlarını içerdiği bilinen bir gerçektir. Zira “will” ve “shall” “-e bilirlilik ya da isteklilik” anlamlarında kullanılıyorsa modal verb olarak temsil edilişirler.

Bu grup altında kullanılan geniş zaman yapısı gereği cümle bağlamına göre gelecek zaman anlamını da sağlamaktadır. Bu yüzden cümle yapısının kip’li etken çatıdan edilgen çatıya dönüştürölme işlemi sadece geniş zaman ve geçmiş zaman olarak iki ayrı zaman diliminde gerçekleştirilir.

³⁵⁵ Nesibe Sevgi Öndeş, *English Grammar Inside and Out*, s.145.

³⁵⁶ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.1017.

³⁵⁷ Jeffrey Coghill ve Stacy Magendanz, *English Grammar*, Wiley Publishing, New York, 2003, s.108.

³⁵⁸ Randolph Quirk ve Greenbaum, Sidney, *A University Grammar of English*, s.26.

³⁵⁹ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.219.

A) Geniş Zaman Kip’li Edilgen Yapı

Geniş zaman kip’li etken çatı öznenen sonra yardımcı fiil ve “V1” kullanılarak yapılır. Bu zaman diliminde kullanılan edilgen çatıya ulaşmak için etken çatıdaki “V1” düşürülür ve onun yerine “be + V3” kalıbı getirilir.

Geniş Zaman Kip’li Etken Yapı (Modality Active)	Geniş Zaman Kip’li Edilgen Yapı (Modality Passive)
Subject + modal verb + V1 + Object	Passive Subject + modal verb + be + V3 + (by)

Tablo 21.1: Geniş Zaman Kip’li Edilgen Yapı (Modality Passive) Formülasyonu

Ör. 1:

A dash (–) **can be used** to separate a phrase from the rest of a sentence. It **can be used** near the end of the sentence before phrase which sums up the rest of the sentence.³⁶⁰

*Uzun çizgi (–) bir ibareyi cümlemin tamamından ayırmak için **kullanılabilir**. Cümlemin sonunda cümlemin geriye kalanını özetleyen ibareden önce **kullanılabilir**.*

Ör. 2:

Would you **be interested** to see the Pyramids and the Sphinx tomorrow morning?³⁶¹

*Yarın sabah Piramitleri ve Sfenks’i görmek **ilgini çeker mi?***

- Bu cümledeki “be interested” edilgen fiili Türkçeye etken formda çevrilmelidir.

Ör. 3:

What **can’t be cured must be endured**.³⁶²

*Tedavi edilemeyen şeye **katlanılmalıdır**. /Bükemediğin eli öpeceksin.*

³⁶⁰ Heyet (Oxford), *Wordpower Dictionary*, Oxford University Press, New York, 1993, s.A2.

³⁶¹ Mohammed Ezzat, *et-T’allumu’l-İngilizîyye bî’t-Tarikati’s-Sehle*, s.497.

³⁶² Ahmet Kocaman, İsmail Boztaş ve Ziya Aksoy, *İngilizce Çeviri Kılavuzu*, s.407.

Ör. 4:

You can construct non-verbal sentences in Arabic that do not require the equivalent of ‘am’, ‘are’, or ‘is’. The subject, either a noun or a pronoun, **can be followed** directly by the rest of the sentence.³⁶³

Arapçada ‘am’, ‘are’, or ‘is’ yardımcı fiillerinin eşleniklerine gerek duymayan isim cümlesiyle cümle kurabilirsiniz. Özne ister isim ister zamir olsun, cümlenin geri kalanıyla izlenebilir/devam ettirilebilir.

Ör. 5:

In the subjunctive mood, *could* usually carries a combination of *ability* and *possibility* reading, whereas *might* normally takes a *possibility* reading alone. Both modals significantly shade the propositions in which they are employed, each in its own way, and, therefore, **should be rendered** in Arabic translation.³⁶⁴

Dilek-istek kipinde, could genellikle -e bilirlilik ve olasılık manâsı taşıırken might sadece olasılık anlamını alır. Her iki modal da içinde kullanıldığı önermeyi önemli ölçüde kapsar, her ikisinin kendine has yöntemi vardır ve dolayısıyla da Arapça tercümede ifade edilmeleri gerekir.

B) Geçmiş Zaman Kip’li Edilgen Yapı

Geçmiş zaman kip’li yapılarda geniş zamanda kullanılan yardımcı fiillerden sonra getirilen “V1” düşürülüp yerine “have + V3” kalıbı getirilir. Nitekim bu zaman diliminde edilgen yapıya ulaşmak içinse “have + V3” kalıbının ortasına “been” fiili eklenir. “Kip’li fiil hem perfect tense hem de edilgen ile beraber olabilir. Formülü; modal verb + have been + V3 şeklindedir.”³⁶⁵

Geçmiş Zaman Kip’li Etken Yapı (Modality Active)	Geçmiş Zaman Kip’li Edilgen Yapı (Modality Passive)
Subject + modal verb + have + V3 + Object	Passive Subject + modal verb + have + been + V3 + (by)

Tablo 21.2: Geçmiş Zaman Kip’li Edilgen Yapı (Modality Passive) Formülasyonu

³⁶³ Jane Wightwick ve Mahmoud Gaafar, *Easy Arabic Grammar*, s.15.

³⁶⁴ Mohammed Farghal, *Papers in Arabic/English Translation Studies 1*, J.T.A. Press, Jordan, 2015, s.69.

³⁶⁵ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.136.

Ör. 1:

The knives **should have been sharpened** long ago. Look! They do not cut at all.³⁶⁶

*Bıçakların çoktan **bilenmiş olması gerekirdi.** Bak! Hiç kesmiyorlar.*

Ör. 2:

The letter **can have been posted**.³⁶⁷

*Mektup **gönderilmiş olabilir.***

Ör. 3:

We **should have been warned** of the risk before we started.³⁶⁸

*Başlamadan önce tehlikeye karşı **uyarılmalıydık.***

Ör. 4:

a) He **ought to have been convicted**.

b) It **might have been stolen**.³⁶⁹

*a) Onun, **mahkûm edilmiş olması gereklirdi.***

*b) O, **çalınmış olmalı.***

Ör. 5:

a) I can't find that piece of paper. It **must have been thrown** away.

b) The plane **might have been delayed** by the fog.

c) This bill **ought to have been paid** weeks ago.³⁷⁰

*a) Şu kâğıt parçasını bulamıyorum. **Yırtıp atılmış olmalı.***

*b) Uçak sisten dolayı **ertelenmiş/rötar yapmış olmalı.***

*c) Bu faturanın haftalar önce **ödenmiş olması gerekirdi.***

³⁶⁶ Heyet (Karaca Akademi), *Preparation for YDS Grammar*, s.64.

³⁶⁷ Ahmet Kocaman, İsmail Boztaş ve Ziya Aksoy, *İngilizce Çeviri Kılavuzu*, s.27.

³⁶⁸ Mark Lester, *English Grammar Drills*, s.250.

³⁶⁹ Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.104.

³⁷⁰ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.136.

1.2.10. “Get” Fiili Kullanılarak Yapılan Edilgen Yapı (Passive Voice With Get)

İngilizcede en çok kullanılan fiil hangisidir diye bir soru yöneltirse şüphesiz zihinlerde belirecek ilk cevap “get” fiili olurdu. Her yerde karşılaşılan bir fiil olma özelliği taşıdığı için İngilizceyi sonradan öğrenenler için çok kafa karıştırıcı ve zor bir fiil olarak görülmektedir. Zira bu fiil; almak, satın almak, sahip olmak, olmak, bulmak, ulaşmak, varmak, gelmek, getirmek, anlamak, yakalamak, girmek, çıkmak gibi birçok anlamlara gelmektedir. Bununla beraber “get up” (uyanmak/kalkmak), “get through” (bitirmek/halletmek), “get away” (ayrılmak) “get away with” (yanına kar kalmak), “get down” (yere yatmak/eğilmek), “get in” (binmek), “get out” (dışarı çıkmak) gibi birçok söz öbeğinde de kullanılmaktadır. Etken çatıda bu denli geniş kullanım sahasına sahip olması, edilgen yapı cümle kurulumunda da çok başvurulan bir fiil olma özelliğini kendisine sağlamıştır.

Edilgen çatıda kullanılan “get” fiili “be” fiiliyle dil bilgisi bakımından aynı fonksiyonları temsil etmektedir. Semantik anlam bakımından ise “be” sadece durumu bildirirken “get” bir durumdan diğerine geçiş halini bildirir. Örneğin; “get engaged” (nişanlanmak), “get dressed” (giyinmek), “get promoted” (terfi almak), “get annoyed” (kafası atmak/kızmak), “get bored” (bıkıp usanmak). “Get fiili ... haline dönüşme, olmaya başlama, büyüyerek olma düşüncelerini verir.”³⁷¹ Özellikle herkesce bilinen cam kırıldı cümlesinin İngilizcesi “get” ile yapılmalıdır “be” ile yapılırsa farklı bir anlama gelmektedir.

Ör.

The window got broken. → Cam kırıldı.

The window was broken. → Cam kırılmış/kırık.

Bu örnekten de anlaşılacağı üzere “get” ile yapılan edilgen yapı bir halden diğer bir hale geçişi vurgularken “be” ile yapılan edilgen yapı daha çok durum bildirmektedir.

Bu kapsamda “get” ile yapılan edilgen yapının “be” ile yapılan edilgen yapıdan kısmen farklı olduğu birçok dilbilimci tarafından kabul edilmektedir. “Önemli bir biçimde edilgen “get” ve edilgen “be” sadece semantik ve edimsel anlamları bakımından değil, sentaktik bakımdan da farklılık gösterirler. Edilgen “be” fiilinin aksine “get” gerçek bir yardımcı fiil olarak işlev gösteremez ve “do” yardımcı fiiline ihtiyaç duyar, dolayısıyla özne-yardımcı fiil ters döndürmesine uygun değildir ve eklenti soru/olumsuz soru cümlelerinde görülmez.

³⁷¹ Betty S. Azar ve Stacy A. Hagen, *Fundamentals of English Grammar Fourth Edition*, Pearson Longman Press, U.S.A, 2011, s.104.

PASSIVE BE

- a. They were not arrested.
- b. Were they arrested?
- c. They were arrested, weren't they?

PASSIVE GET

- *They got not arrested.
- *Got they arrested?
- *They got arrested, gotn't they?

Böylece, herhangi birisi edilgen “get” fiilinin kısmen semantik olarak yardımcı fiil işlevini gördüğünü söyleyebilir; ancak sentaktik bağlamda yardımcı bir fiil değildir ve eklenti sorusuna döndürülmez.”³⁷²

Öte yandan “be” ve “get” fiilleri kullanım farklılıkları her ne kadar söz konusu olsa bile aynı anlamı, kavramı ve verilmek istenen aynı mesajı karşılayabilecek ya da yansıtabilecek durumlar ve şartlar çerçevesinde aynı cümle içinde doğrudan birbirlerinin yerlerini alarak kullanılabilirler. “Bazen edilgen çatıda “be” yerine “get” kullanabilirsiniz.”³⁷³

Ör.

There was a small fight at the bar. Luckily no one got hurt. (no one was hurt) → (Barda ufak bir kavga vardı. Neyse ki kimse yaralanmadı.)

He usually doesn't get invited to parties. (he is not usually invited) → (Kutlamalara genellikle davet edilmez.)

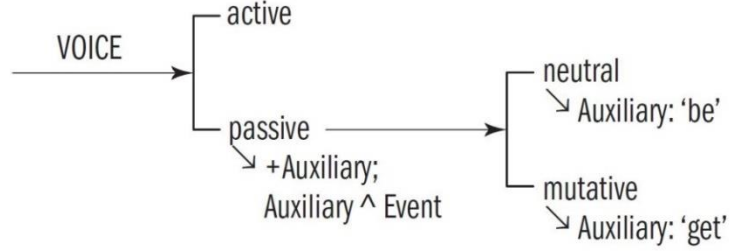
Bu bilgiler ışığında “get” fiili kullanım şartlarına göre “be” fiilinin yerine bazı durumlarda kullanılabilirken bazı durumlarda kullanılmamaktadır. Tabi ki sentaktik bağlamda İngilizce cümle kurulumunda “be” fiili kullanılarak edilgen yapı nasıl yapılıyorsa “get” fiili kullanılarak da aynı şekilde yapılmaktadır. “get” fiiliyle oluşturan passive voice’un zaman dilimlerindeki değişimi aynı “be” fiilindeki uygulanan kurallara tabi olur. Bu nedenle “get” fiili geçmiş zamanda “got” olarak temsil olunur. Çünkü “get” fiili edilgen çatıda gramatik açıdan “be” fiili gibi yardımcı fiil konumundadır. Aynı şekilde şimdiki zaman için başına “am/is/are” ve gelecek zaman için “will ve shall” yardımcı fiillerinden birisini alır. Haliyle “be” yardımcı fiili nasıl zamanlara göre farklılık gösteriyorsa “get” fiili de aynı şekilde farklılık göstermektedir.

Sonuç olarak İngilizcede edilgen çatı formülasyonuna ulaşmada kullanılan “be + V3” orijinal edilgen yapı kalıbı olarak ifade ediliyorsa “get + V3” klon edilgen yapı kalıbıdır demek tam yerinde bir ifade olacaktır. Bir ürünün orijinalini klonundan ayıran başlıca faktör orijinalinin daha sağlam olduğu olgusudur. Zira yukarıda detaylıca anlatıldığı üzere “be + V3” formülasyonun, daha sağlam olduğu için olumsuz soru yapılarında kullanılması; ama “get + V3” formülasyonun klon olduğu için olumsuz soru yapılarında kullanılmaması bu olguya güzel bir örnektir.

³⁷² Fleisher, Nicholas, *Passive Get, Causative Get, And the Phasehood of Passive vP**, University of California, Berkeley, 2005, s.1.

³⁷³ Raymond Murphy, *English Grammar in Use*, s.86.

Aşağıdaki şemada “be” yardımcı fiilinin kopyası olan “get” yardımcı fiilinin mutasyona uğrayan bir öge olarak tabir edildiği görülmektedir.

Şema 13: İngilizce “Be” ve “Get” Yardımcı Fiillerinin Ayrımı³⁷⁴

Aşağıdaki tablo “get” fiilinin okuyucunun zihninde biçimsel olarak canlanması amacıyla sadece geniş zaman/simple present tense formülasyonu ile verilmiştir. Daha önce zikredildiği üzere “get” fiili ile kullanılan diğer zaman dilimleri de aynı “be” fiilinin tabi olduğu kurallara tabi olmaktadır.

Subject + get + V3 + (by)

Tablo 22: “Get” Fiili İle Edilgen Yapı (Modality Passive) Formülasyonu

Ör. 1:

Having **got exhausted** during his show, the ropedancer tried to find a place to rest his shattered body.³⁷⁵

*Gösterisi boyunca **yorulan** sirk cambazı paramparça bedenini yaslayacak bir yer aradı.*

Ör. 2:

I would advise you to not **get involved** in a row.³⁷⁶

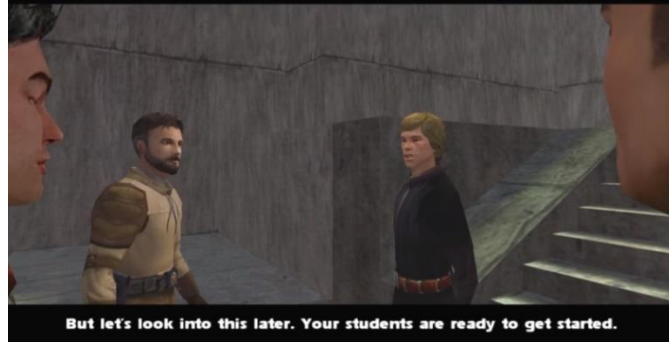
*Sıraya **katılmamanızı/girmemenizi** tavsiye ederim*

³⁷⁴ Micheal Alexander Kirkwood Halliday ve Christian Matthias Ingemar Martin Matthiessen, *An Introduction to Functional Grammar*, s.349.

³⁷⁵ Suçin, Mehmet Hakkı, “Turkish and Arabic Reduplications in Contrast”, *Australian Journal of Linguistics*, Sayı:2, s.213, 2010.

³⁷⁶ Heyet (ÖSYM), *Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Sınavı Son Bahar Dönemi İngilizce*, ÖSYM Yayınları, Ankara, 2009, s.11.

Ör. 3:

But let's look into this later. Your students are ready to **get started**.³⁷⁷

*Ama buna daha sonra gözden geçirelim. Öğrencileriniz **başlamak/start verilmek** için hazır.*

- Bu örnek cümle birçok dalda Oscar ödülüne nail dünyaca ünlü “Star Wars” Yıldız Savaşları filminin yapımcısı Lucasarts şirketinin 2003 yılında piyasaya sürdüğü “Jedi Knight Jedi Academy” konsol oyununda ana karakterlerden Luke Skywalker ile Kyle Katarn arasında geçen bir diyalogtan alınmıştır.

Ör. 4:

Some of them want to use you. Some of them want to **get used** by you.³⁷⁸

*Bazıları seni kullanmak ister, bazıları da senin tarafından **kullanılmak**.*

- Yukarıdaki örnek dünya çapında meşhur Britanyalı Eurythmics müzik grubunun 1983 yılında çıkardığı “Tatlı Rüyalara” adlı eserin içindeki nakarattan alıntı yapılmıştır.

Ör. 5:

Brian **got married** a year before i did.³⁷⁹

*Brian ben evlemeden bir yıl önce **evlendi**.*

³⁷⁷ <https://www.starwars.com/games-apps>

³⁷⁸ <https://soundcloud.com/giorgiomoroder/eurythmics-sweet-dreams-remix>

³⁷⁹ Adrian Doff ve Christopher Jones, *Language in Use Intermediate*, Cambridge University Press, Cambridge, 1994, s.91.

Ör. 6:

The motorway can get very busy, even on a Saturday. You may **get stuck** in the traffic.³⁸⁰

Araç yolu çok işlek olabilir, hatta Cumartesi bile. Trafikte kalabilirsin/sıkışabilirsin.

- Bu örnekteki “get stuck” edilgen yapısı Türkçeye etken olarak çevrilmiştir. Bu yargının İngilizcede edilgen çatı ile kullanılmasının sebebi, aracın bizzat şoförün kendi isteğiyle değil, trafik yoğunluğundan dolayı kımıldayamaz hale gelmesinden kaynaklanmaktadır. Böyle bir olay, her ne kadar olayın müsebbibi şoför olmasa da Türkçede etken fiille ifade edilmektedir.

Ör. 7:

- a) My bike **got broken**.
- b) He **gets beaten/embarrassed**.
- c) She **got ripped off**.
- d) We **got eaten** alive by midgets.
- e) The papers **got destroyed** by the rain.
- f) We **got drenched**.
- g) She finally **got picked** for the job.³⁸¹

- a) Bisikletim **kırıldı**.
- b) O, **dövülür/aşağılanır**.
- c) O bayan, **kazıklandı**.
- d) Kurtuklar tarafından canlı canlı **yendik**.
- e) Kâğıtlar yağmur tarafından **maf edildi**.
- f) Biz, **ıslatıldık**.
- g) O kadın, sonunda işe **alındı/iş için tercih edildi**.

- Yedinci örnekte kısa cümlelerden oluşan birçok fiilin klon edilgen edatı olan “get” ile kullanıldığı görülmektedir.

³⁸⁰ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.122.

³⁸¹ Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.59.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE EDİLGEN YAPILARIN
KARŞITSAL ÇÖZÜMLEMESİ

1. ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE EDİLGEN YAPI KAVRAMI

Köken bakımından Arapça, Hami-Sami dil ailesinin Sami kolundandır. İngilizce ise Hint-Avrupa dil ailesinin Avrupa kolundan Cermen dillerindendir. Bu iki dil kökenleri itibariyle her ne kadar birbirinden farklı da olsa ve gramerleri farklı zaman dilimlerini de içerse düşüncelerini alıcıya aktarma yöntemleri bakımından birtakım benzerlikler göstermektedir. Bu açıdan farklı dil ailelerine mensup ve dünyada en çok konuşulan diller arasında olan Arapça ve İngilizcede etken ve edilgen yapı kavramı bulunmakta ve aktif olarak kullanılmaktadır.

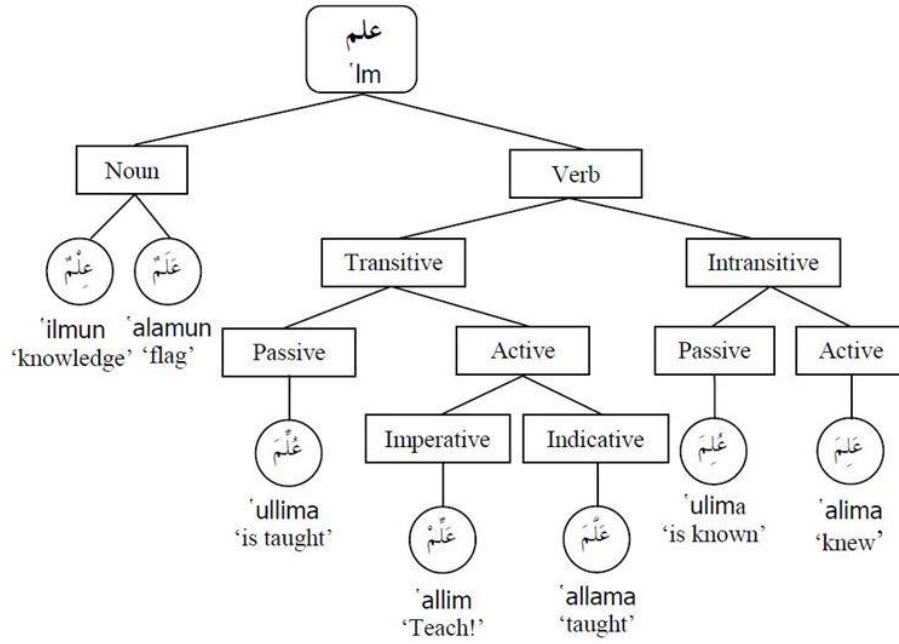
Her iki dilde de öznesi bilinen herhangi bir olayı, durumu ya da kişiyi tasvir edip açıklarken kurulan cümle yapısında ilk başta etken çatı tercih edilmektedir. Diğer taraftan şayet gerçekleşen faaliyet ya da eylemle ilgili özne gerçekte bilinmiyor, bilinse bile belirli bir amaçtan dolayı gizlenmek isteniyor, ya da önemsiz olduğu için bahsedilmek istenmiyor veyahut özne herkesce bilinse bile manevi amaçlardan dolayı dile getirilmek istenmiyorsa cümle kurulumunda sözdizilimsel açıdan edilgen çatı tercih edilir. Bunlara ek olarak herhangi bir maddenin, cismin, durumun tarifi, tanımı ya da reklamı yapılıyorsa yine edilgen yapı tercih edilmektedir. Hal böyleyken iki dil arasında bu tercihlerin kullanım yoğunlukları bakımından fark vardır.

Arapçada klasik gramer kitaplarında doğrudan mechûl yapı kelimesi terimsel ifade olarak kullanılmamıştır. Bunun yerine dönemin diline uygun farklı tabirlerle ifade edilmiştir. İlk terimsel ifadeler içerisinde öznesi söylenmeme ya da pasiflik kavramıyla adlandırılan bu yapı daha sonraları bilinmeyen ya da bilinmezlik kavramlarını barındırarak "جَهْلٌ" cahil oldu/bilmedi fiili kökünden gelerek "المبني للمجهول" terimini almıştır. İngilizcede ise geçmiş zamanlardan günümüze kadar pasiflik kavramını barındıran "passive" kelimesiyle ses, çatı ve ötüm gibi anlamlara gelen "voice" kelimesinin birleşmesi sonucu "passive voice" terimi kullanılmıştır.

Yeni bir dil öğreniminde emekleme aşamasında olan bir kişi herhangi bir metin okurken birtakım okuma güçlükleriyle karşılaşmaktadır. Bu kişinin o sesleri daha önce hiç duymayıp telaffuz etmemiş olması ve ilgili metnin yazıldığı alfabenin ünlü harfleri ya da ortografik/yazımsal seslendirme işaretlerini içermemesi söz konusu okuma bozukluklarının başlıca sebepleri arasında sayılabilir. Alfabenin sesli harfleri içermemesi durumunun görüldüğü dillerden birisi de Arapça dilidir. Bu çerçevede Arapçada "Fonetik işaret ya da kısa ünlüler (harekeler) modern metinlerde çoğunlukla koyulmamaktadır ki bu durum morfolojik ve ardışık sentaktik analizi zorlaştırmakta ve bir hayli belirsizleştirmektedir."³⁸² Bu problemin bir sonucu olarak dili yeni öğrenenler nezdinde Arapça, latin alfabe kullanımıyla ünlü harfleri belli olan Cermen kökenli türdeşlerine nazaran cümlenin ilk okunuşunda doğru okunamamasına ve düzgün anlaşılamamasına sebebiyet vermektedir. Öyle ki cümlenin sonuna gelindiğinde cümlenin başındaki ilk algılanan anlam değişmektedir. Bilindiği üzere geleneksel

³⁸² Muhammed A. Attia, *Handling Arabic Morphological and Syntactic Ambiguity within the LFG Framework with a View to Machine Translation*, University of Manchester, Faculty of Humanities, Manchester, 2008, s.182.

Arapçada cümle içerisindeki sözcüklerde hareke ya da fonetik bir işaret bulunmamaktadır. Bu nedenle ortografik seslendirme olmadan bir sözcük okuyucu nezdinde farklı artikülasyonlara, semantik anlamlara ve farklı anlamsız bileşkelere sebebiyet vermektedir. “Çoğu kez tek bir siyga yukarda belirtilen birtakım belirsiz bileşiklere sahip olarak artırılmış belirsizlik seviyesine sebebiyet vermektedir.”³⁸³ Şema 14’de gösterildiği üzere yedi farklı okunuşu olan sadece üç harfli bir fiilde bile bu basitçe gözlenebilmektedir.

Şema 14: Arapça Fiil ve İsim Şeması³⁸⁴

Bu noktada Arapçanın içinde bulunduğu bu duruma bütün ön yargılar bir kenara bırakılarak bilimsel yönden yaklaşılmalıdır. Her ne kadar harekelenmese bile siyak ve sibaktan cümlelerin anlam karmaşasına yol açmayacağını söyleyenler farklı okuyucuların farklı dil aşamalarında olduklarını unutmaktadırlar. Dil öğrenen bireyin anadili Arapça değildir o yüzden bütün metni olduğu gibi eksiksiz anlaması kesinlikle beklenemez. Kaldı ki Araplar bile fonetik işaretlemenin yapılmadığı yazılarda ve metinlerde zaman zaman yanlış okuyabilmektedirler. Bu bakımdan, bireyin metin içerisinde karşısına çıkan her kelimeyi ezberleyememesinden ya da ilgili kelimeyle ilk defa karşılaşmasından kaynaklı, metin bağlamını kısmen anlaması ya da tam olarak anlayıp kavrayamaması gayet doğaldır. Zira günümüzde yanlış okumaya bağlı olarak karşılaşılan durum da tam olarak budur.

³⁸³ Muhammed A. Attia, a.g.e., s.183.

³⁸⁴ Muhammed A. Attia, a.g.e., s.184.

Bu bilgilerden hareketle Arap alfabesinin sesli harflerden oluşmamasının ve sıklıkla fonetik işaretlemeye başvurulmamasının bir sebebi olarak dilde emekleme aşamasında olan kişilerde ortaya çıkan okuma bozukluğunun ve cümleyi anlama eksikliğinin, özellikle edilgen çatılarla kurulan cümle yapılarında büyük bir problem oluşturduğu açık ve net bir biçimde dile getirilebilir. Bu yaklaşımla metin bağlamının iyi kavranılması gerekir. Ayrıca doğru manânın anlaşılabilmesi için Arapça metin son derece dikkatli bir şekilde okunmalı ve düzgün telaffuz edilmelidir. “Sessiz harflerle Arapça okurken sesletime ve anlamı belirlemek için kontekste çok dikkat edilmesi gerekir”.³⁸⁵

Öte yandan İngilizcedeki edilgen yapılarda karşılaşılan anlam karmaşasının başlıca sebeplerinden birincisi İngilizcede var olan yardımcı fiil kavramının etken cümlelerde İngilizceyi yeni öğrenenler tarafından tam kavranılamamasıdır. Örneğin; “I am going to school now” → (Ben şu an okula gidiyorum) yerine “I going to school” → (Ben şu an okula gitmek) denerek birinci tekil şahıslara ait “am” yardımcı fiili atlanmaktadır. Öyle ki etken cümlelerin doğru anlaşılmasını olanaksızlaştıran yardımcı fiili kullanamama probleminin yansımaları ile pasif cümlelerde daha çok karşılaşılmaktadır.

İkincisi ise İngilizcede bulunan zaman dilimlerinin Arapçada müstakil gramer konuları içerisinde bulunmaması ve bu zaman dilimlerine bağlı olarak oluşturulan edilgen çatı formülasyonlarının mevcut olmamasıdır. İngilizce becerisini ikinci veya üçüncü bir dil olarak yeni kazananlar nezdinde Arapçadaki bu zaman dilimleri yoksunluğundan kaynaklı dinleyiciye aktarılan edilgen çatılı mesajda yargının henüz bitip bitmediğinin ya da iki olaydan hangisinin daha önce gerçekleştiğinin veya hangisinin günümüze kadar devam ettiğinin anlaşılabilmesi gibi semantik karmaşalar ortaya çıktığı bilinmektedir. Binaenaleyh İngilizcede yardımcı fiil ve ana fiil kavramlarının nelere işaret ettiği, nasıl kullanıldıkları ve ne zaman değişime uğradıkları titizlikle dikkat edilmeli ve iyi bir biçimde özümselemelidir.

Edilgen yapıların her iki dildeki kullanımı kapsamında; edebi olmayan günlük Arapçada herhangi bir durum, olay ya da faaliyet açıklanırken şayet eylemi gerçekleştiren özne biliniyorsa genellikle edilgen yapı yerşne etken yapı tercih edilmektedir. Bu yöntemle sözün daha anlaşılır ve konuşmanın daha fasih olacağı düşünülmektedir. “Eylemi yapan zikredilirse, bilinen Arapçada kimse edilgen eylem kullanamaz. Bu şu demektir; ‘The book was written by teacher’ Arapçaya etken cümle olarak çevrilmelidir çünkü eylemi yapan (anlamsal özne) gramatik özne tarafından açıklanmıştır.”³⁸⁶ Oysa bu durum edebiyat dilinde daha farklıdır. Öyle ki batı dillerinde sıkça görülen edilgen çatı kullanım tarzı Arapça yazınsal dilde de görülmektedir. “Modern edebi Arapçada, gerçekten de birçok Avrupa dilindeki gibi

³⁸⁵ Jane Wightwick ve Mahmoud Gaafar, *Easy Arabic Grammar*, s.82.

³⁸⁶ Faruk Abu-Chacra, *Arabic an Essential Grammar*, s.130.

edilgen cümlelerde anlamsal özneyi ifade etmek için birtakım ilgeç bileşenleri kullanmak artan bir şekilde yaygınlaşmaktadır.”³⁸⁷

Bu meyanda “İngilizce edilgen çatıların Arapçaya çevrilmesi, edebiyattaki karşıtsal dilbilim ve çeviri çalışmalarında birçok araştırmmanın odağı olmuştur. Al-Najjar şuna dikkat çekmektedir; İngilizce edatlı edilgen çatılar Arapçada iki türlü kurulabilir: Ya edatlı edilgen çatı olarak ya da kelime sırasına uygun etken çatılı cümle olarak.

Ör.

He will eat the meal which was cooked by his mother. → Annesi tarafından pişirilen yemeği yiyecek.

هو سيأكل الطعام الذي طَبَخَ من قبل أمه. → Annesi tarafından pişirilen yemeği yiyecek.

هو سيأكل الطعام الذي طَبَخَهُ أمه. → Annesinin pişirdiği yemeği yiyecek.”³⁸⁸

Daha önce değinildiği üzere Arapça ve İngilizce edilgen çatılarda kullanım yoğunluklarının tercih edilmesinde fark vardır. İngilizcede Arapçaya oranla daha çok edilgen çatı tercih edilmektedir. Arapça içinse durum tam tersi denebilir. “Ne var ki Standart Arapça Konuşanlar Kurumu kararı gereğince, Al-Najjar etken çatılı cümlelerin daha iyi biçimlendirilmiş ve tercih edilebilir olduğunu iddia etmektedir.”³⁸⁹ Aynı kapsamda Soner Gündüzöz; “Arapça edilgenliğe çekincesi olan bir dildir. Arapçada genelde fiiller malûm kalıpta kullanılmaktadır. Bir yapı edilgen ise o zaman fâili ya bilinmiyordur ya da fâil ta’zim, kerâhet gibi bir nedenden dolayı söylenmek istenmediği için yapı edilgen kullanılmıştır. Arapçada edilgenliğin sevilmemesinden dolayı cansız nesneler eylemlerde bulunmaktadır; bundan dolayı gök yağmur yağdırır (tumturu’s-semâ), toprak bitki çıkarır (tunbitu’l-ard), diş ağrı verir (tûciunî sinnî)”³⁹⁰ ifadeleriyle söz konusu bu görüşü desteklemektedir.

Bu bilgiler ışığında İngilizcedeki edilgen çatılı cümlelerin Arapçaya etken çatı ya da edilgen çatı ile çevrilmesi son derece doğal bir durumdur. Hâlbuki belirtildiği üzere etken çatı daha düzgün bir yapı olarak karşılanmakta ve edilgen yapıya nazaran daha üstün tutulmaktadır. Ne var ki bunun tam tersi durumlar da söz konusudur. “İngilizcede çok ilginç bir şekilde şu tarz şeyler bile söyleyebiliriz; ‘I broke my arm’ → (Ben kolumu kırdım.). Şimdi, birçok dilde akıl sağlığınız bozuk olmadığı ve kolunuzu kırmak istemediğiniz sürece böyle bir cümle yapısı kuramazsınız. Şayet kazaysa başka bir yapı

³⁸⁷ Faruk Abu-Chacra, a.g.e. s.130.

³⁸⁸ Majed Flayih Al-Najjar, *Translation As a Correlative of Meaning: Cultural and Linguistic Transfer Between Arabic and English*, University Microfilms International Press, Ann Arbo, 1984, s.158-160’dan akt. Mohammed Farghal, *Papers in Arabic/English Translation Studies 1*, s.49.

³⁸⁹ Majed Flayih Al-Najjar, a.g.e., s.49.

³⁹⁰ Soner Gündüzöz, “Araplar Nasıl Düşünür? Arap Dil Mantığının Temel Dinamiklerine İlişkin Bazı Mülâhazalar”, *X. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu*, Sayı:1, s.601, 2010.

kullanırsınız.”³⁹¹ Zira böyle bir durumda bu eylemin Arapçada edilgen yapı bildiren kalıplarla ifade edilmesi daha uygundur. Örneğin; İngilizce “I broke my nose” → (Burnumu kırdım) cümlesi Arapçaya "انكسر أنفي" → (Burnum kırıldı) şeklinde tercüme edilmelidir. Şayet tercümede İngilizcedeki gibi etken çatı kullanılmak isteniyorsa olayın yanlışlıkla yapıldığını gösteren sözcük eklenmelidir veya başka biri tarafından kasten kırılmışsa, ‘tarafından’ anlamına gelen edat eklenmelidir.

Diğer taraftan günlük İngilizcede ise cümle kurulumunda edilgen çatı en az etken çatı kadar önemli, alışılmış ve çok kullanılan bir yapıdır. Edilgen çatı İngilizcede gelişen dil kullanım tarzları ve üslupların yanı sıra inovatif düşünce kültürüyle günümüzde kendisine eskiden olduğundan daha geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Özellikle artan basın-yayın, gazetecilik, habercilik, reklamcılık faaliyetleri, akademik çalışmalar ve tanıtım ifadeleri bu alanın gelişmesine katkı sağlamıştır.

Nitekim farklı dil ailelerine mensup her iki dilin sahip olduğu edilgen yapılar terimsel ve kavramsal olarak farklı anlamlara gelen kelimelerle ifade edilip adlandırılırlar ve kullanım sıklıkları ve tercih edilmeleri açısından farklılık gösterebilir de fonksiyonellik bakımından kaynaktan çıkan mesajı ya da yargıyı çeşitli kanallarla alıcıya ulaştırmada aynı görevi üstlenmektedirler.

2. ARAPÇA VE İNGİLİZCEDEKİ EDİLGEN YAPI ARASINDAKİ BENZERLİK VE FARKLILIKLAR

Şu ana dek incelenen edilgen yapıların bütün formülasyonları göz önüne alınarak Arapça ve İngilizce dillerindeki edilgen çatı formülasyonlarının hepsi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Arapça Edilgen Yapılar	İngilizce Edilgen Yapılar
Geçmiş Zaman	
Sülâsî Mücerred	Passive Subject + was/were + V3 + (by)
Sâlim Fiil كُتِبَ - yazıldı	
Mudâaf Fiil مُدَّ - uzatıldı	
Mehmûz Fiil Hemze Harfi Başta أُكِلَ - yendi	
Hemze Harfi Ortada سُئِلَ - soruldu	
Hemze Harfi Sonda قُرِئَ - okundu	

³⁹¹ https://www.ted.com/talks/lera_boroditsky_how_language_shapes_the_way_we_think?language=tr

Misâl Fiil وُقِفَ - durduruldu	Passive Subject + was/were + V3 + (by)
Ecvef Fiil قِيلَ - dendi	
Nâkıs Fiil رُمِيَ - fırlatıldı	
Lefîf Fiil Mefrûk وُقِيَ - korundu Makrûn لُويَ - büküldü	
Sülâsî Mezîd Bir Harf Eklenen أُحْكِمَ - ustaca / iyi yapıldı هُدِّمَ - yerle bir edildi خُورِبَ - savaşıldı Üç Harf Eklenen أُسْتُخْدِمَ - kullanıldı	
Rubâî Mücerred نُجِرَجَ - yuvarlandı	
Şimdiki Geçmiş Zaman	
	Passive Subject + was/were + being + V3 + (by)
Yakın Geçmiş Zaman	
	Passive Subject + have/has + been + V3 + (by)
Uzak Geçmiş Zaman	
	Passive Subject + had + been + V3 + (by)
Geniş Zaman	
Sülâsî Mücerred	Passive Subject + am/is/are + V3 + (by)
Sâlim Fiil يُكْتَبُ - yazılır	
Mudâaf Fiil يُمَدُّ - uzatılır	

Mehmûz Fiil Hemze Harfi Başta يُؤْكَلُ - yenilir Hemze Harfi Ortada يُسْأَلُ - sorulur Hemze Harfi Sonda يُفْرَأُ - okunur	
Misâl Fiil يُوقَفُ - durdurulur	
Ecvef Fiil يُقَالُ - söylenir	
Nâkıs Fiil يُرْمَى - fırlatılır	
Lefîf Fiil Mefrûk يُوقَى - korunur Makrûn يُبْكُلُ - bükülür	
Sülâsî Mezîd Bir Harf Eklenen يُحَكَّمُ - ustaca / iyi yapılır يُهْدَمُ - yerle bir edilir يُحَارَبُ - savaşılır Üç Harf Eklenen يُسْتَحْدَمُ - kullanılır	
Rubâî Mücerred يُدْحَرَجُ - yuvarlanır	
Şimdiki Zaman	
Sülâsî Mücerred	
Sâlim Fiil يُكْتَبُ - yazılıyor	
Mudâaf Fiil يُمَدُّ - uzatılıyor	
Mehmûz Fiil Hemze Harfi Başta يُؤْكَلُ - yeniliyor Hemze Harfi Ortada يُسْأَلُ - soruluyor Hemze Harfi Sonda يُفْرَأُ - okunuyor	
Misâl Fiil يُوقَفُ - durduruluyor	
	Passive Subject + am/is/are + V3 + (by)
	Passive Subject + am/is/are + being + V3 + (by)

Ecvef Fiil يُقَالُ - söyleniyor	Passive Subject + am/is/are + being + V3 + (by)
Nâkıs Fiil يُرْمَى - fırlatılıyor	
Lefîf Fiil Mefrûk يُوقَى - korunuyor	
Makrûn يُبْكُلُ - bükülüyor	
Sülâsî Mezîd Bir Harf Eklenen يُحْكَمُ - ustaca / iyi yapılıyor يُهْدَمُ - yerle bir ediliyor يُحَارَبُ - savaşıyor Üç Harf Eklenen يُستَخدمُ - kullanılıyor	
Rubâî Mücerred يُدْحَرَجُ - yuvarlanıyor	
Gelecek Zaman	
س / سَوْفَ	Will/Shall
Sülâsî Mücerred	
Sâlim Fiil يَكْتُبُ - سَيُكْتُبُ / سَوْفَ يَكْتُبُ - yazılacak	Passive Subject + will/shall + be + V3 + (by)
Mudâaf Fiil يُمدُّ - سَيُمدُّ / سَوْفَ يُمدُّ - uzatılacak	
Mehmûz Fiil Hemze Harfî Başta يُوكَلُّ - سَيُوكَلُّ / سَوْفَ يُوكَلُّ - yenilecek Hemze Harfî Ortada يُسْأَلُ - سَيُسْأَلُ / سَوْفَ يُسْأَلُ - sorulacak Hemze Harfî Sonda يُقْرَأُ - سَيُقْرَأُ / سَوْفَ يُقْرَأُ - okunulacak	
Misâl Fiil يُوقَفُ - سَيُوقَفُ / سَوْفَ يُوقَفُ - durdurulacak	
Ecvef Fiil يُقَالُ - سَيُقَالُ / سَوْفَ يُقَالُ - söylenilecek	Am/Is/Are Going To
Nâkıs Fiil يُرْمَى - سَيُرْمَى / سَوْفَ يُرْمَى - fırlatılacak	Passive Subject + am/is/are + going to + be + V3 + (by)
Lefîf Fiil Mefrûk يُوقَى - سَيُوقَى / سَوْفَ يُوقَى - korunacak Makrûn يُبْكُلُ - سَيُبْكُلُ / سَوْفَ يُبْكُلُ - bükülecek	

Sülâsî Mezîd Bir Harf Eklenen سَوْفَ يُحَكِّمُ / سَيُحَكِّمُ - ustaca / iyi yapılacak سَوْفَ يُهَدِّمُ / سَيُهَدِّمُ - yerle bir edilecek سَوْفَ يُحَارِبُ / سَيُحَارِبُ - savaşılacak Üç Harf Eklenen سَوْفَ يُسْتَحْدِمُ / سَيُسْتَحْدِمُ - kullanılacak	Passive Subject + am/is/are + going to + be + V3 + (by)
Rubâî Mücerred سَيُذْخَرُجُ / سَوْفَ يُذْخَرُجُ - yuvarlanacak	
Yakın Gelecek Zaman	
	Passive Subject + will + have + been + V3 + (by)
Edilgen Yapı Bildiren Kalıplar	
Geçmiş Zaman	
Sülâsî Mezîd İki Harf Eklenen اِنْفَتَحَ - açıldı اجْتَمَعَ - toplandı اِحْدَبَ - kamburlaştı تَجَمَّدَ - buzlandı/dondu تَبَاعَدَ - uzaklaştı Rubâî Mezîd تَذَخَّرَجَ - yuvarlandı اِفْرَنْقَعَ - patladı اِفْسَعَرَ - ürperdi	
Geniş Zaman	
Sülâsî Mezîd İki Harf Eklenen يُنْفَتِحُ - açılır يَجْتَمِعُ - toplanır يَحْدَبُ - kamburlaşır يَتَجَمَّدُ - buzlaşır/donar يَتَبَاعَدُ - uzaklaşır Rubâî Mezîd يَتَذَخَّرَجُ - yuvarlanır يُفْرَنْقَعُ - patlanır يُفْسَعِرُ - ürperir	
Gelecek Zaman	
Sülâsî Mezîd İki Harf Eklenen سَيُنْفَتِحُ / سَوْفَ يُنْفَتِحُ - açılacak	

سَيَجْتَمِعُ / سَوْفَ يَجْتَمِعُ - toplanacak سَيَحْدُبُ / سَوْفَ يَحْدُبُ - kamburlaşacak سَيَبْجَمُدُ / سَوْفَ يَبْجَمُدُ - buzlaşacak/donacak سَيَبْأَعِدُ / سَوْفَ يَبْأَعِدُ - uzaklaşacak Rubâî Mezîd سَيَنْدَحْرُجُ / سَوْفَ يَنْدَحْرُجُ - yuvarlanacak سَيَفْرُقُ / سَوْفَ يَفْرُقُ - patlanacak سَيُقْسِعِرُ / سَوْفَ يُقْسِعِرُ - ürperilecek	
Zamansız	
Mücerred Kalıp مَفْعُول - etkilenen مَكْتُوب - yazılmış Mezîd Kalıp مُنْطَلَق - fırlatılmış مُحْتَرَم - muhterem	
Kip'li Edilgen Yapı	
Geçmiş Zaman	
	Passive Subject + modal verb + have + been + V3 + (by)
Geniş Zaman	
	Passive Subject + modal verb + be + V3 + (by)
Ön Ekli Edilgen Yapı	
Geçmiş Zaman	
تَمَّ + مصدر جَرَى + مصدر	Subject + got + V3 + (by)

Tablo 23: Arapça Edilgen Yapıların İngilizce Karşılıkları

Yukardaki tablodan hareketle Arapça ve İngilizcedeki temel edilgen çatı yapılarının benzer ve farklı yanlarının olduğu ifade edilebilir. Her iki dile ait temel edilgen çatı formülasyonlarının geçmiş, geniş, şimdiki ve gelecek zaman dilimleri bakımından aynı zaman dilimlerinde kullanıldıklarını tespit etmek mümkündür; fakat Arapçada geniş zaman ile şimdiki zaman sadece muzâri fiil ile verilmektedir. Bu yüzden söz konusu her iki zaman dilimindeki İngilizce formülasyonların Arapça karşılıkları muzâri fiiller ile sağlanmıştır. Diğer yandan İngilizcede var olup Arapça ve Türkçede bulunmayan zaman dilimleri nedeniyle bu zaman dilimlerine ait edilgen yapıların Arapçada birebir bulunmadığını dile getirmek mümkündür. Zira Arapça

zaman odaklı değil eylem odaklı bir dildir. Örneğin günlük hayatta İngilizcede en çok kullanılan zaman dilimlerinden birisi olan yakın geçmiş zamanın “subject + have/has + V3” formülasyonuna karşılık gelen Arapçada herhangi bir zaman dilimi ve formülasyonu bulunmamaktadır. Bunlara ek olarak Arapçanın bükümlü bir dil olmasından kaynaklı yapısal olarak zaman dilimine bağlı olmayan edilgen çatı kalıplarının bulunması da bu ayrımı öne çıkarmaktadır. Bu sebeple ortak olmayan zaman dilimlerinde ve edilgen çatı kalıplarında İngilizce ve Arapça dillerinin karşılarındaki tablolar edilgen çatı farkının anlaşılabilmesi için boş bırakılmıştır. Boş bırakılan tablolardaki edilgen yapılarla kurulan cümlelerin amaç dilden hedef dile nasıl aktarılacağı ilerde anlatılmıştır.

Ayrıca tablo incelendiğinde Arapçadaki edilgen yapı formülasyonunun ismi mef'ûl kalıbı ve ön ekli yapılar hariç sadece fiille verildiği müşahade edilmektedir. Bunun sebebi Arapçanın kökten türeme yoluyla çeşitli anlamlar kazanması ve buna bağlı olarak da ilgili fiilin bir bütün olarak sadece kendisinde yapısal değişiklikler görülmesidir. Buna mukabil İngilizcede etken çatıdan edilgen çatıya dönüşüm işlemi sırasında sadece fiilin kendisinde değil yardımcı fiillerde de birtakım değişimler söz konusudur. “Arapçada, İngilizcenin ve birçok başka dilin aksine, edilgen çatı yardımcı fiil ve ana fiille yapılmaz. Edilgenlik etken fiilin sesleri değiştirilerek yapılır.”³⁹² Başka bir ifadeyle “Standart Arapçada, edilgen çatıda etken fiilin örtük/düşürülen nesnesi edilgen cümlelerin öznesidir ve nominatif/ismin yalın hali tarafından bu rol için işaret edilmiştir. Fiil ya kökteki sesli harfleri ve zaman önekini değiştirerek ya da harf ekleyerek edilgene dönüştürülür.”³⁹³ Dolayısıyla Arapçada klasik yöntemle etken yapıdan edilgen yapıya geçilirken herhangi bir yardımcı fiil olmaksızın doğrudan ana fiilin kendisinde değişimler uygulanmaktadır. Hâlbuki İngilizcede hem yardımcı fiil hem ana fiilde değişimler yaşanmaktadır. Bunların yanı sıra çeşitli zamanlarda farklılık göstermeksizin Arapçada her fiilin belirli değişik köklerden gelmesi sonucu tek bir zaman diliminde bile birçok fiil modelinin ortaya çıktığı müşahade edilmektedir. Bu durumun İngilizcede sadece tek bir fiil modeli ile karşılandığı tabloda açıkça görülmektedir. Örneğin geçmiş zaman dilimine detaylıca bakıldığında Arapçada on beş farklı fiil yapısıyla ayrı ayrı edilgen yapı formülasyonu göze çarparken, İngilizcede sadece tek bir edilgen çatı formülasyonu görülmektedir.

Buradan hareketle Arapçada birçok fiil modeli olmasına karşın İngilizcede bunu karşılayabilecek sadece bir tane fiil modeli olması yapılan tercümelere herhangi bir manâ kaymasına ve anlam kapalılığına yol açmamaktadır. Öyle ki adı geçen ortak zaman dilimlerine sahip her iki dil arasında çevirisi yapılmak istenen cümlelerin taşıdığı yargı, ana dilden hedef dile tercüme edilirken gerek semantik gerekse sentaktik bakımdan anlam kaymasına ve kapalılığına maruz kalmaksızın birebir örtüşmektedir.

³⁹² Mohammad Jafar Jabbari ve Reza Kafipour, *European Journal of Social Sciens*, Long Passive Formation in English and Arabic: A Pragmatic Approach, Sayı:26, s.196, 2013.

³⁹³ Agameya, *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics*, Brill Press, Hollanda, 2008, s.558'den akt., Al-Raba'a, Basem I. M., *International Journal of Linguistics*, The Grammatical Influence of English on Arabic in the Passive Voice in Translation, Sayı:5, s.209, 2013.

Bu bilgilere ek olarak; Arapçada "تباعد - تباوت" gibi “reflexive verb/reflexive passives” dönüşlülük bildiren fiiller genellikle İngilizceye “each other” *birbirine* ibaresinin kullanımıyla aktif yapıda tercüme edilir. Bu bilgiler ışığında yukarıdaki bölümlerde detaylı bir şekilde ele alınan edilgenlik olgusu aşağıda yazara ait özgün karşılaştırmalı örnek cümlelerle somutlaştırılmıştır.

Karşılaştırmalı Özgün Örnek Cümleler:

Geçmiş Zaman

Ör.1:

→ Pluto which **was discovered** in 1930 has an orbit and rotates around the Sun like a planet, but it **was removed** from the planet list in 2006 due to its small size.

← بلوتو الذي أُكْتُشِفَ في عام 1930 يملك فلكا ويدور حول الشمس مثل كوكب ما ولكنه أُزِيلَ/أُخْرِجَ من قائمة الكواكب في عام 2006 بسبب صغر حجمه.

→ 1930'da **keşfedilen** Plüton'un yörüngesi vardır ve Güneşin etrafında bir gezegen gibi döner; ancak küçük boyutundan dolayı 2006 yılında gezegen listesinden **çıkarılmıştır**.

Ör. 2:

← عُثِرَ عَلَى مفتاح باب حديقة المدرسة من قبل المستخدم وُسِّلِمَ إلى نائب مدير المدرسة.

→ The door key of the school's garden **was found** by the janitor and **handed over** to the vice-principal.

→ Okulun bahçesinin kapısının anahtarı hademe tarafından **bulundu** ve okulun müdür yardımcısına **teslim edildi**.

Ör. 3:

→ The furniture which **was purchased** from IKEA shop **was set up/assembled** in the living room by my father and elder brother.

← رُكِّبَتْ/جُمِعَتْ الأثاثُ التي أُشْتُرِيَتْ من متجر إيكيا في غرفة المعيشة بيد والدي وأخي الأكبر.

→ IKEA mağazasından **satın alınan** mobilyalar babam ve ağabeyim tarafından oturma odasına **kuruldu/monte edildi**.

- Bu örnekte İngilizce cümledeki “furniture” kelimesi bazı istisnai durumlar dışında “uncountable” kabul edilip tekil kullanılmaktadır dolayısıyla yardımcı fiili de tekil kullanılmaktadır. Bu nedenle kimi durumlarda anlam kapalılığına yol açmaktadır. Bu durum Türkçe “mobilyalar” ve Arapça "الأثاث/الأثاث" kelimeleri için geçerli değildir.

Ör. 4:

→ The founder of the Republic of Turkey Gazi Mustafa Kemal Atatürk **was born** in 1881 in Thessaloniki, which **was stolen** from lands of the Great Ottoman Empire.

← مؤسس جمهورية تركيا غازي مصطفى كمال أتاتورك وُلِدَ في سالونيك، التي أُغْصِبَتْ من الأراضي التابعة للإمبراطورية العثمانية العظيمة، في سنة 1881.

→ *Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk 1881 yılında Büyük Osmanlı İmparatorluğu topraklarından **çalınan/koparılan** Selanik'te doğmuştur.*

- Arapça ve İngilizcede dünyaya gelme eylemi Türkçedeki etken yapıda olan doğmak fiilinin aksine edilgen yapıdaki doğurulmak ibaresiyle ifade edilmektedir.

Ör. 5:

← عُقِدَ الاجتماع الرفيع المستوى الليلة الماضية بين رئيس الأركان العامة للقوات المسلحة والمدير العام للشرطة. وفي هذا الاجتماع أُتِّخِذَتْ القرارات الهامة حول القضايا الأمنية في تركيا.

→ The high level meeting **was held** last night between the Chief of the General Staff of the Armed Forces and the Director General of the Police. In this meeting important decisions **were taken** on security issues in Turkey.

→ *Dün gece Silahlı Kuvvetler Genelkurmay Başkanı ile Emniyet Genel Müdürü arasında üst düzey toplantı **yapıldı**. Bu toplantıda Türkiye'deki güvenlik konusunda önemli kararlar **alındı**.*

Ör. 6:

→ In prehistoric times, simple houses **were built** of mud and clay by troglodytes. Iron, steel, and other metals **were not resorted to** in construction process of these simple houses. It should also be mentioned here; although iron, steel and other metals **were not used** in construction work, they **were used** in forging swords and shields.

← في عصور ما قبل التاريخ، بُنِيَت المنازل البسيطة من الطين والصلصال على يد الناس البدائيين. ولم يُلجَأْ إلى الحديد والصلب والمعادن الأخرى في عملية بناء هذه المنازل البسيطة. يجدر بالذكر هنا أيضاً؛ على الرغم من أن الحديد والصلب والمعادن الأخرى لم تُستخدم في أعمال البناء، إلا أنها أُسْتُخْدِمَتْ في صناعة السيوف والدروع.

→ *Tarih öncesi çağlarda, basit evler ilkel insanlar eliyle çamurdan ve balçıktan **inşa edildi**. Bu basit evlerin inşa işleminde demir, çelik ve diğer metallere **başvurulmadı**. Burada şuna da değinmek gerekir; demir, çelik ve diğer metaller her ne kadar inşaat işlerinde **kullanılmadıysalar** da, kılıç ve kalkan yapımında **kullanıldılar**.*

- Yukarıdaki altı örnekte verilen Arapça ve İngilizce cümlelerde herhangi bir anlam kayması olmamakta ve gramatik açıdan bir fark bulunmamaktadır.

Ör. 7:

← غُشِيَ/أُغْمِيَ عَلَى نَدِيمِي فِي وَسْطِ الزَّقَاقِ بِسَبَبِ التَّسْمَمِ الْكَحُولِيِّ.

→ My pot companion **passed out/fainted** in the middle of the street because of alcohol intoxication.

→ İçki arkadaşım alkol zehirlenmesi yüzünden sokağın ortasında **bayıldı**.

- Bu örnekte ise Arapçada edilgen fiil çatısıyla ifade edilen bir olay İngilizcede etken çatıyla, Türkçede ise dönüşlülük fiiliyle ifade edilmiştir. Bilindiği üzere toplumların olaylara ve eylemlere bakış açıları farklılık göstermektedir ve bu bakış açıları da fiil çatılarının kullanımına yansımaktadır.

Geniş Zaman ve Şimdiki Zaman

Ör. 1:

← تُدَبَّرُ/تُحَاكُّ الْمَوَامِرُ الشَّرِيرَةُ الَّتِي لَا تُعَدُّ وَلَا تُحْصَى ضَدَّ الشَّعْبِ التُّرْكِيِّ، وَلَكِنْ هَذِهِ الْمَوَامِرُ الْغَادِرَةُ وَالْبِشْعَةُ تُدْرَأُ مِنْ جَانِبِ الدَّوْلَةِ التُّرْكِيَّةِ النَّجِيبَةِ وَالْعَظِيمَةِ.

→ **Countless** malignant conspiracies **are organized/plotted** against Turkish people, but these treacherous and hideous conspiracies **are averted** by the Almighty and Supreme Turkish State.

→ Türk halkına karşı **sayısız** kötü komplolar **düzenlenir/kurulur**; ama bu hain ve çirkin komplolar Ulu ve Yüce Türk Devleti tarafından **savuşturulur**.

- Bu örnekte “sayısız” sıfatı Arapçada söz öbeği olarak edilgen; ama İngilizce ve Türkçede kelime olarak etken çatıda kullanılmıştır.

Ör. 2:

→ Every day in the kitchen, delicious food **is cooked** in the pot, food **is eaten** from the plate and water **is drunk** from the glass. After the meal **is finished** it **is said** bon appetit, and then the table **is tenderly cleaned**, dirty plates, forks, knives and spoons **are washed**, and then all of them **are rinsed** with water. Finally, hands **are well washed** and **dried**.

← كُلَّ يَوْمٍ فِي الْمَطْبَخِ، يُطَهَّى الطَّعَامُ اللَّذِيزُ فِي الْقَدْرِ وَيُتَنَاوَلُ الطَّعَامُ مِنَ الطَّبَقِ وَيُشْرَبُ الْمَاءُ مِنَ الْكُوبِ. بَعْدَمَا تَنْتَهِي الرَّجُلَةُ يَقَالُ بِالْهِنَاءِ وَالشِّفَاءِ، وَتَمَّ تَنْظَافُ الطَّاوِلَةِ بِالْعَنَافَةِ، وَتُغْسَلُ الْأَطْبَاقُ وَالسَّكَائِنُ وَالشُّوكَاتُ وَالْمَلَاعِقُ الْمَوْسَخَةُ، وَبَعْدَ ذَلِكَ تُشَطَّفُ كُلُّهَا بِالْمَاءِ. وَأَخِيرًا، تُغْسَلُ الْيَدَانُ بِصُورَةٍ جَيِّدَةٍ وَتُجَفَّفُ.

→ Mutfakta her gün; tencerede yemek **pişirilir**, tabaktan yemek **yenir** ve bardaktan su **içilir**. Yemek **bitirildikten** sonra afiyet olsun **denir** ve sonra masa itinayla **temizlenir**, kirli tabaklar, çatallar, bıçaklar ve kaşıklar **yıkanır** ve daha sonra hepsi su ile **durulanır**. En son eller iyice **yıkanır** ve **kurulanır**.

Ör. 3:

← يُؤَخَذُ الولد الشقي الآن إلى المدرسة من طرف والده بالسيارة.

→ The naughty child **is now being taken** to school by his father by car.

→ Haylaz çocuk şu an babası tarafından okula arabayla **götürülüyor**.

Ör. 4:

← المسلسلات والأفلام التركية تُتَابَع في جميع أنحاء العالم، وخاصة في الشرق الأوسط.

→ Turkish series and movies **are being followed** all around the world, especially in the Middle East.

→ Türk dizileri ve filmleri tüm dünyada **takip ediliyor**, özellikle de Ortadoğuda.

Ör. 5:

← النَّسْرُ طَائِرٌ جَارِحٌ من الطيور الجارحة الذي تصل سرعته إلى مائتي كيلومتر في الساعة أثناء الغوص، وعندما يطير في السماء **يَنخَفِضُ** و**يَرْتَفِعُ** بصورة سريعة.

→ Eagle is a bird of prey whose speed reaches two hundred kilometer per hour while diving and when he soars in the sky he quickly **descends** and **ascends**.

→ Kartal **dalış** yaptığında saatteki hızı ikiyüz kilometreye ulaşan yırtıcı bir kuştur ve gökte uçuğu zaman hızlıca **alçalır** ve **yükselir**.

Ör. 6:

→ Whenever I watch the Sixth Sense movie, which **is considered** to be the scariest movie, I **shiver** or **shudder**.

(أ) ← متى أتفرّج على فيلم الحاسة السادسة الذي يُعتبر أكثر الأفلام فرعا فأنا **أَفْشَعِرُ** أو **أُرْتَعِدُ**.

(ب) ← كلما شاهدتُ فيلم الحاسة السادسة الذي **يُعَدُّ** أشدّ الأفلام رعبا **أَفْشَعِرْتُ** أو **أُرْتَعَدْتُ**.

→ En korkunç film olarak **kabul edilen** Altıncı His filmini her izlediğimde **titriyorum** ya da **tırsıyorum**.

- Beşinci ve altıncı örnekte İngilizcedeki bazı etken fiiller Arapça mutavâat fiiller ile karşılanmıştır. Bu durum edilgen yapı bildiren kalıplar örneklerinde detaylıca ele alınmıştır. Ayrıca burada göze çarpan başka bir nokta altıncı örnekte b şikkındaki cümlelerin gramatik açıdan geçmiş zaman olması; ama taşıdığı semantik anlam bakımından geniş zaman olmasıdır. Nitekim a şikkında muzâri fiili cezm eden şart edatın cevap cümlesi isim cümlesi olduğu için fâul ceza ile gelmiştir. B şikkında ise "كلما" edatı mâzî fiil ile kullanılan bir zaman edatı olduğu için şartın cevabı da mâzî fiil olarak gelmiştir.

Ör. 7:

← **تُبَعَد** الكرة عن منطقة الجزاء و**يُبَعَد** الخطر. ولكن الهجوم لا يزال مستمراً من الجناح الأيمن.

→ The ball **is kicked away** from the penalty area and the danger **is averted**. But the attack is still continues from right wing.

→ *Top ceza sahasından uzaklaştırıldı ve tehlike savuşturuldu. Ama atak sağ kanattan hâlâ devam ediyor.*

- Bu örnekte birinci bölümde bahsedilen canlı spor yayınlarının İngilizce ve Arapçada geniş zamanla verildiği görülmektedir. Bu cümleler pozisyona göre Türkçeye geçmiş ya da şimdiki zamanda tercüme edilmelidir.

Ör. 8:

← على الرغم من أن الحلزون يُباع ويُستهلك في العديد من البلدان الأجنبية، على غرار الصين واليابان من الدول الآسيوية والفرنسا وإسبانية من الدول الأوروبية، إلا أنه لا يُسمح بيع الحلزون في الأحياء التركية المسلمة وذلك نظراً لأن الحلزون يُعتبر من الحشرات بين الشعب التركي.

→ Although snails **are sold** and **consumed** in many foreign countries, such as China and Japan from Asian countries, France and Spain from European countries, it **is not allowed** to sell snails in Muslim Turkish neighborhoods because the snail **is considered** an insect among Turkish People.

→ *Salyangoz Asya ülkelerinden Çin ve Japonya, Avrupa ülkelerinden Fransa ve İspanya gibi birçok yabancı ülkede satılıp tüketilse de Müslüman Türk mahallelerinde salyangoz satılmasına müsamaha gösterilmemektedir, zira salyangoz Türk Halkı arasında böcek sayılmaktadır.*

Ör. 9:

→ *Ey Türk gençliği! Asla unutma! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.*

→ O Turkish youth! Never forget! The strength you need **is** already **imbedded** in your noble blood.

← أيها الشبابُ التركيُّ! لا تَنْسُوا أبداً! إنّ القدرة التي أنتم تحتاجون إليها تتوافر بالفعل في دمكم النبيل.

- Bu kısımın son cümlesinde Türkçe etken kurulan bir cümle İngilizcede edilgen çatıyla Arapçada ise mutavâat fiille kurulmuştur.

Gelecek Zaman

Ör. 1:

a) → Former Secretary General of the UN Kofi Annan states that the sustainable development projects **will be** successfully **completed** until the end of this year. He also clarifies that the Turkish state will be an important actor at this stage.

b) → Former Secretary General of the UN Kofi Annan states that the sustainable development projects **is going to be** successfully **completed** until the end of this year. He also clarifies that the Turkish state is going to be an important actor at this stage.

أ) ← الأمين العام السابق للأمم المتحدة كوفي عنان يعلن أنّ مشاريع التنمية المستدامة ستُنجز بالنجاح حتى نهاية هذا العام. كما يوضح أن الدولة التركية ستكون لاعباً مهماً في هذه المرحلة.

ب) ← الأمين العام السابق للأمم المتحدة كوفي عنان يعلن أنّ مشاريع التنمية المستدامة سوف تُنجز بالنجاح حتى نهاية هذا العام. كما يوضح أن الدولة التركية سوف تكون لاعباً مهماً في هذه المرحلة.

→ BM Eski Genel Sekreteri Kofi Annan sürdürülebilir kalkınma projelerinin bu yılın sonuna kadar **başarıyla tamamlanacağını** ifade ediyor. Ayrıca Türk devletinin bu aşamada önemli bir aktör olacağını da açıklıyor.

- Bu örnekte İngilizce örneklerde “will be” ve “is going to be” yardımcı fiillerinin cümle içerisinde kimi yerde etken çatıyla kullanılırken kimi yerde edilgen çatıyla kullanıldığı görülmektedir. Örneğin; “will be successfully completed” ibaresi edilgen çatıyla kurulmuş bir cümle yapısıyken “will be an important actor” ibaresi etken çatıyla kurulmuş bir cümle yapısıdır.

Ör. 2:

أ) ← لن يُستهلك أي شيء وحتى لن يُرتشف أي سائل من السوائل بعد الساعة الثانية عشرة ليلاً.

ب) ← سوف لا يُستهلك أي شيء وحتى سوف لا يُرتشف أي سائل من السوائل بعد الساعة الثانية عشرة ليلاً.

a) → Nothing **will be consumed** and any liquid **will not be** even **drunk** after twelve o'clock at night.

b) → Nothing **is going to be consumed** and any liquid **is not going to be** even **drunk** after twelve o'clock at night.

→ Gece saat on ikiden sonra hiç bir şey **tüketilmeyecek** ve hatta hiçbir sıvı bile **içilmeyecek**.

Ör. 3:

(أ) ← سَيُقَسَّمُ الطلابُ إلى قسمين من أجل برنامج المسابقات من جانب مدير المدرسة.

(ب) ← سوف يُفَصَّلُ الطلبةُ إلى فريقين لأجل مسابقة المعرفة من قبل مدير المدرسة.

a) → Students **will be separated** into two parts by the principal for quiz program.

b) → Pupils **is going to be divided** into two teams by the head teacher for knowledge contest.

→ Öğrenciler, yarışma programı için okul müdürünce iki kısma **ayrılacak**.

→ Talebeler, bilgi yarışması için okul müdürü tarafından iki takıma **bölünecek**.

- İlk üç örnek cümle Arapça ve İngilizcede iki ayrı sentaktik yapıyla kurulmuştur.

Ör. 4:

→ Within ten years, Mars **will be visited** by human kind. A high-tech Mars base camp **will be established** there. Artificial habitats, scientific analysis laboratories, technical rooms and botanical garden units **will be constructed** at this base camp. Fruits and vegetables **will be grown** inside these botanical garden units. In the first stage, no animals **will be taken** to Mars, except earthworms. Therefore, human fertilizer, mineral water and earthworms **will be used** in plant breeding. If these are all accomplished, a small space city **will be established** there and human beings will be both terrestrial and martian. Who knows, this project may become the cornerstone of interstellar and intergalactic transport. We'll wait and see.

← في غضون عشر سنوات، سيُزار كوكب المريخ من قبل بشر. فستُبنى قاعدة المريخ ذات عالي التقنية هناك. وستُشيد مواطن اصطناعية ومختبرات التحليل العلمي والغرف الفنية ووحدات الحدائق النباتية في هذه القاعدة. وستُزرع الفواكه والخضروات في داخل هذه الوحدات للحدائق النباتية. في المرحلة الأولى، لن يُؤخذ أي حيوان إلى المريخ إلا ديدان الأرض. وبسبب ذلك، ستُستخدم الأسمدة البشرية والمياه المعدنية وديدان الأرض في عملية تربية النبات. إذا يتم القيام بعملية الإنجاز كل ذلك، فستُنشأ مدينة الفضاء الصغيرة هناك وسيكون البشر يعمرّون الكوكبين الأرض والمريخ. مَنْ يعلم، قد يكون هذا المشروع حجر الأساس للنقل بين النجوم وبين المجرات. سننتظر ونرى.

→ On yıl içerisinde Mars insanoğlu tarafından **ziyaret edilecek**. Orada yüksek teknoloji Mars üssü **kurulacak**. Bu Mars üssünde yapay habitatlar, bilimsel tahlil laboratuvarları, teknik odalar ve botanik bahçe üniteleri **inşa edilecek**. Bu botanik bahçe ünitelerinde meyveler ve sebzeler **yetiştirilecek**. İlk aşamada toprak solucanları hariç hiçbir hayvan Mars'a **götürülmeyecek**. Bu yüzden bitki yetiştirme işleminde insani gübre, minarelli su ve toprak solucanları **kullanılacak**. Eğer bunlar gerçekleştirilirse orada küçük bir uzay şehri **kurulacak** ve insanoğlu hem dünyalı hem de marslı olacak. Kim bilir bu proje belki de yıldızlar ve galaksiler arası ulaşımın temel taşı olacak. Bekleyip göreceğiz.

Arapçada bulunmayan İngilizce zaman dilimlerinin Arapçaya tercümesinde dinleyiciye aktarılan mesajı açıklamak ve ifade etmek için "كان - يكون" fiilleri, "منذ" edatları ve "سوف - س" gelecek zaman kipleri yardımcı olarak kullanılmaktadır. Şimdiki geçmiş zaman kapsamında "Burada -*idi* manâsına gelen "كان" yardımcısını muzâri fiilden önce getirerek şimdiki zamanın hikâyesini yapabiliriz. Burada "كان" yardımcısı çekim konusunda fiille uyum içerisinde olur."³⁹⁴ Farklı bir tanımla "Bir eylem olduğunda öbür eylemin olmasıdır. Yardımcı fiil "كان" muzâri fiilin başına gelir."³⁹⁵ Uzak geçmiş ya da -*mişli* geçmiş zaman ile ilgili olarak "Burada -*idi* manâsına yine "كان" yardımcısı, -*miş* manâsına da "قد" yardımcısı kullanılır. Bunlardan bilindiği gibi "كان" yardımcısı fiille uyum içerisinde ve bütün şahıslara göre çekimi mümkündür. Ancak "قد" ise donuk bir yapıdır, şekli değişmez."³⁹⁶ denilebilir. Bu yaklaşımla "Geçmişte olan başka bir eylemden önce geçmişte olan eylemdir. Bu eylem "قد" edatından sonra kullanılır ve İngilizcedeki past perfect tense benzer."³⁹⁷ O halde adı geçen "كان" yardımcı fiili mâzî ile kullanılırsa geçmiş zamanın hikâyesi ya da uzak geçmiş zaman, muzâri ile kullanılırsa şimdiki geçmiş zaman anlamlarına geldiği net bir şekilde söylenebilir. "كان" fiilinin haberi (yüklemi) mâzî fiil ise -*dıydı*, -*mişti*, muzâri fiil ise -*yordu*, -*ecekti* şeklinde tercüme edilir."³⁹⁸

Öte yandan yakın geçmiş zaman için mâzî ya da muzâri fiilden sonra sadece "منذ" edatı kullanılır. Yakın gelecek veyahut gelecek zamanın hikâyesi kapsamında "سوف - س" gelecek zaman kipleri olduğu gibi kullanılarak yakın gelecek anlamı cümlelerin bağlamına göre sağlanır. İlgili örnekler aşağıdadır.

Şimdiki Geçmiş Zaman

Ör. 1:

→ It was a dark, hazy and rainy night. Incessant screams **were being** constantly **heard** from the outside. Ulubey gingerly opened the bedroom door and realized that the letter on the bed **was being** loudly **read** by his wife's ghost.

← كانت ليلة مظلمة، ضبابية وممطرة. كانت أصوات الصُراخ المتواصلة تُسمع باستمرار من الخارج. فتح ألوبي باب غرفة النوم بحذر شديد فأدرك أنّ الرسالة الموجودة على السرير كانت تُقرأ بصوت عالٍ من قبل شبح زوجته.

→ *Karanlık, puslu ve yağmurlu bir geceydi. Dışarıdan kesintisiz çığlık sesleri sürekli duyuluyordu* Ulubey yatak odasının kapısını dikkatlice açtı ve yatağın üzerindeki mektubun karısının hayaleti tarafından yüksek sesle **okunduğunu** fark etti.

³⁹⁴ Erkan Avşar, *Arapça Dilbilgisine Giriş* - 1 Sarf, s.120.

³⁹⁵ Mahdi Alosh, *Using Arabic a Guide to Contemporary Usage*, s.218.

³⁹⁶ Erkan Avşar, *Arapça Dilbilgisine Giriş* - 1 Sarf, s.124.

³⁹⁷ Mahdi Alosh, *Using Arabic a Guide to Contemporary Usage*, s.217.

³⁹⁸ Resul Sevinç, *Arapçanın Temel Gramer Kuralları*, s.78.

Ör. 2:

← في العصور القديمة، كانت ثمار الجوز والبندق والفاول السوداني وأنواع أخرى من المكسرات تُحصد وتُجمع وتم تُخزّن في المستودعات من أجل أن تُؤكل في مواسم الشتاء القاسية. بيد أنه في القرنين التاسع عشر والعشرين كانت هذه المكسرات لا تُخزّن وتُحفظ لفصل الشتاء فحسب، بل تُستهلك على مدار السنة من قبل الناس الذين كانوا يعيشون في أوروبا. أما في يومنا الراهن فمن الممكن العثور عليها واستهلاكها بسهولة في ربوع أرجاء المعمورة.

→ In ancient times, nuts, hazelnuts, peanuts and other types of dried nuts **were being harvested, gathered**, and then **stored** in warehouses in order to be eaten in harsh winter seasons. However, in the nineteenth and twentieth centuries these dried nuts **were not only being stored and preserved** for the winter seasons, but **consumed** all year long by the people who were living in Europe. Today, they can be found and consumed easily all around the world.

→ Eski çağlarda sert kış mevsimlerinde yenilmesi için ceviz, fındık, yer fıstığı ve diğer kuruyemiş türlerinin ürünleri **hasat ediliyor, toplanıyor** ve sonra ambarlarda **depolanıyordu**. Ne var ki, on dokuzuncu ve yirminci yüzyıllarda bu kuruyemişler sadece kış mevsimleri için **depolanmıyor**, hatta Avrupa'da yaşayan insanlar tarafından tüm yıl boyunca **tüketiliyordu**. Bugün bunlar, dünyanın her yerinde kolayca bulunup tüketilebilmektedir.

- Bu örnekte örnekte bir dizi edilgen fiil bir arada kullanılmıştır. Bu edilgen fiiller içerisinde sadece şimdiki geçmiş zamana ait edilgen çatılar kullanılmamıştır. Bu yüzden bu cümle içerisindeki diğer edilgen çatılar geçmiş zamana ait edilgen çatılarla karıştırılmamalıdır.

Ör. 3:

← كان التلفزيون يُشاهد في منزل ذا جيتسونز مساء أمس ولكنه كان لا يُشاهد في منزل فلينستون.

→ Television **was being watched** in the Jetsons' house yesterday evening, but it **was not being watched** in the Flintstones' house.

→ Dün akşam Jetgillerin evinde televizyon **izleniyordu**; ama Çakmaktaşların evinde **izlenmiyordu**.

Ör. 4:

→ The computer **was being played** and the music **was being listened** by our neighbor's naughty boy all last night.

← كان الكمبيوتر يُلعب ويُستمع إلى الموسيقى من قبل طفل جارنا الشقي طوال الليلة الماضية.

→ Dün bütün gece komşumuzun yaramaz çocuğu tarafından bilgisayar **oynanıyor** ve müzik **dinleniyordu**.

Ör. 5:

← عندما كنا أطفالاً كان الحليب يُشْرَبُ قبل الذهاب إلى السرير.

→ When we were children, milk **was being drunk** before going to bed.

→ Biz, çocukken yatağa gitmeden önce süt **içiliyordu/içilirdi**.

- Yukarıdaki cümlelerde İngilizce şimdiki geçmiş zaman edilgen çatıların karşılığı Arapçada "كان" ve muzâri fiil beraber kullanılarak verilmiştir.

Yakın Geçmiş Zaman

Ör. 1:

→ Some domestic animals **have been used** for transportation, food and agriculture purposes **since** the early ages.

← بعض الحيوانات الأليفة تُسْتَخْدَمُ من أجل أغراض النقل والغذاء والزراعة منذ العصور المبكرة.

→ Bazı evcil hayvanlar ilk çağlardan **beri** ulaşım, gıda ve tarım amaçlı **kullanılmaktadır**.

Ör. 2:

← تُعْتَبَرُ الشركة رائدةً في صناعة النسيج على مدى السنوات العشر الفائتة. وذلك أنها أنجزت أشياء عظيمة في هذه الصناعة.

→ The company **has been regarded** as a leader in the fabric industry **for** the past 10 years. That is because it has accomplished great works in this industry.

→ Şirket son on **yıldır** kumaş sektöründe lider olarak **görülüyor**. Bunun sebebi sektörde büyük işler başarmış olmasıdır.

Ör. 3:

→ With the industrial revolution, the production process of pottery entered a new era in all Europe and thus started to be produced in factories. But contrary to Europe, in Turkey, clay water jugs **have been crafted** by the skillful hands **for centuries**.

← مع الثورة الصناعية، دخلت عملية الإنتاج الخاصة بصناعة الفخار حقبةً جديدةً في كافة أنحاء أوروبا، وبالتالي بدأ إنتاجها في المصانع. ولكن على عكس أوروبا، في بلد تركيا، تُصنع جِراؤ الماء من الطين بأيدي ماهرة لمدة القرون.

→ Sanayi devrimi ile birlikte tüm Avrupa'da çanak çömlek üretim işlemi yeni bir döneme girmiş ve böylece fabrikalarda üretilmeye başlanmıştır. Ancak Avrupa'nın aksine Türkiye'de çamur su testileri **yüzyıllardır** usta ellerde **üretilmektedir**.

Ör. 4:

← بما أنّ عمّال النظافة قد أُضربوا عن العمل منذ أسبوعين، لم تُغسَلْ وتُنظَّف دورات المياه منذ الأسبوع الماضي. ومن جرّاء ذلك تفوح منها الروائح الكريهة.

→ Owing to fact that the cleaning workers have been on strike for two weeks, the bathrooms **haven't been washed and cleaned since** last week. That is why they smell bad.

→ Temizlikcilerin iki haftadır grevde olması hasebiyle WC'ler geçen haftadan **beri yıkanmadı ve temizlenmedi**. İşte bu yüzden de kötü kokuyorlar.

- Yakın geçmiş zamanda verilen yukardaki örneklere bakıldığında farklı yapılarda kullanılan “since” için “منذ” ve “for” için “على مدى” gibi edatlar kullanılmıştır.

Ör. 5:

→ Since Turgut has not enough experience he **has not been hired** by courier firm.

← نظراً لأن ترقوت ليس لديه خبرة كافية، لم يُوظَّف من قبل شركة الشحن.

→ Turgut, yeterli tecrübesi olmadığı için kargo firması tarafından işe **alınmadı**.

- Son örnekte görüldüğü üzere İngilizcede cümle başında kullanılan ve Türkçeye *-den dolayı* diye tercüme edilen “since” kelimesi zaman edatı olan “since” *-den beri* ile karıştırılmamalıdır. Zira İngilizce cümlelerin Arapça tercümesinde “since” kelimesinin içerdığı anlam “منذ” edatı ile değil “نظراً لـ” ifadesiyle karşılanmıştır.

Uzak Geçmiş Zaman

Ör. 1:

→ In a galaxy far far away, in the Star Craft universe, before Tassadar became the new leader of the Protoss, the former leader of the Protoss Zeratul who possesses the green warp blade **had been seized** by the Dark Templar Commander Aldaris and **taken** to the city of Aiur where he had executed traitor Kerrigan.

← في مجرة بعيدة جداً، في كون ستار كرافت، قبل أن أصبح طَصْدَار زعيم البروطوس الجديد، كان الزعيم السابق للبروطوس زيراثول الذي يمتلك سيف الاعوجاج الأخضر قد قُبِضَ عليه من قبل قائد فرسان الظلام غالدارس وأُخِذَ إلى مدينة آيبر حيث أعدم فيها كَريجان الخائنة.

→ Çooooook uzak bir galakside, Star Craft evreninde, Tassadar Protosların yeni lideri olmadan önce, yeşil bükümlü kılıca sahip olan Protossların eski lideri Zeratul, Karaşovalyeler Komutanı Aldaris tarafından **tutuklanmış** ve hain Kerrigan'ı infaz ettiği Aiur şehrine **götürülmüştü**.

Ör. 2:

→ Batman informed Wonder Woman that Superman **had been killed** by Doomsday. He also told her that Superman was bulletproof and invincible, and because of that the green kryptonite stone **had been resorted** to kill Superman.

← رجل الوطواط/بتمان أخبر المرأة المعجزة أنّ الرجل الخارق/سوبرمان كان قد قُتل من طرف دومسداي. كما قال لها أيضاً إن سوبرمان كان مضاداً للرصاص ومنيعاً، وبسبب ذلك كان حجر الكريبتونيت الأخضر قد لُجأ إليه لعملية قتل سوبرمان.

→ Batman Wonder Woman'a Süpermen'in Doomsday tarafından öldürüldüğünün haberini verdi. Ayrıca ona, Süpermen'in kurşungeçirmez ve yenilmez olduğunu ve bu nedenle de Süpermen'i öldürmek için yeşil kriptonit taşına başvurulduğunu söyledi.

Ör. 3:

← كان الفندق قد نُظِفَ قبل وصولهم ولكن لسوء الحظ كانت الكهرباء لا تزال مقطوعة.

→ The hotel **had been cleaned** before they arrived, but unfortunately there was still no electricity.

→ Otel, onlar gelmeden önce **temizlenmişti**; ama ne yazık ki elektirikler hâlâ kesikti.

- Yukarıdaki cümlelerde İngilizce uzak geçmiş zamana ait cümleler Arapçada "كان" fiilleri ve "قد" edatları beraber kullanılarak ifade edilmiştir.

Yakın Gelecek Zaman

Ör. 1:

→ This time next year this challenging mission which requires advanced intelligence training, hand to hand combat techniques and analytical thinking skills **will have been accomplished** by Turkish National Intelligence Agency.

← في مثل هذا الوقت من العام القادم ستكون هذه المهمة الصعبة التي تستدعي التدريب الاستخباراتي المتقدم والتقنيات القتالية اليدوية ومهارات التفكير التحليلي قد أُنجِزَتْ من قبل جهاز الاستخبارات الوطنية التركية.

→ Seneye bu vakitlerde ileri seviye istihbarat eğitimi, yakın dövüş taktikleri ve analitik düşünme yeteneği gerektiren bu zorlu görev Türk Milli İstihbarat Teşkilatı tarafından **başarıyla tamamlanmış olacak**.

- Bu örnekte İngilizcede edilgen formülasyonu cümle içerisinde sentaktik bakımdan yanyana yazılırken Arapça cümlede "ستكون" yardımcı fiili ile "قد" yardımcı fiili ve "أُنْجِزَتْ" ana edilgen fiili arasına uzun bir sıfat cümlesi girmiştir. Bu durum bu bölümdeki diğer örnekler için de geçerlidir.

Ör. 2:

← ستكون المشكلة بين المُستأجر ومالك البيت فيما يتعلق بأجرة الإيجار قد حُلَّت في غضون يومين.

→ The problem between tenant and landlord regarding rent price **will have been solved** in two days.

→ *Kiracı ve mal sahibi arasındaki kira bedeli/ücreti sorunu iki gün içinde çözülmüş olacak.*

Ör. 3:

→ Given that they have been married since the dawn of time I am not quite sure enough of the exact date, but I think next year or the year after my beloved mom and dad **will have been married** for 80 years.

← نظراً لأنهما متزوجان منذ فجر التاريخ أي منذ زمن سحيق فأنا والله لست متأكداً بالضبط من التاريخ المحدد ولكن أعتقد أن في العام المقبل أو العام الذي يليه، سوف يكونان أُمي وأبي الحبيبان متزوجين لمدة 80 عامًا.

→ *Galubeladan beri evli olduklarını göz önüne alırsak tam zamanından emin değilim vallahi; ancak gelecek yıl ya da öbür yıl canım annem ve babam 80 yıldır evli olmuş olacaklar.*

- Bu örnekte yargı mef'ûl kalıbıyla verilmiş ve "قد" edatına ihtiyaç duyulmamıştır. Ayrıca İngilizcedeki "they" çoğul zamiri Arapçada ikil zamirle karşılanmıştır.

Edilgen Yapı Bildiren Kalıplar

Ör. 1:

← من المعلوم ردها طويلاً من الزمن أن النحل تحتل مكانة خاصة بين أنواع الحشرات الأخرى. في هذا الصدد، فصيلة النحلة تنقسم إلى الدبابير ونحل العسل. بينما تتغذى نحل العسل برحيق الأزهار، تتغذى الدبابير التي تمتاز عن سلالات النحل الأخرى بحجمها الجسيم، بأجناس الحشرات المتنوعة. وبالتالي من المتوقع أن تكون الدبابير عاملة فعالة مُستخدمة ضمن الحرب البيولوجية في المستقبل.

→ It **has been known** for a long time that bees occupy a special position among other insect species. In this regard, family of bee **is divided** into wasps and honey bees. While honey bees **feed on** flower nectars, wasps which **differ** from other bee breeds with their large size, **feed upon** various types of insects. Therefore wasps **are expected** to be an influential factor which **is used** within biological warfare in the future.

→ *Arıların diğer böcek türleri arasında özel bir konuma sahip olduğu uzun zamandır bilinmektedir. Bu bağlamda, arı familyası eşek arılarına ve bal arılarına ayrılır. Bal arıları çiçek nektarlarıyla beslenirken iri boyutlarıyla diğer arı cinslerinden ayrılan eşek arıları, çeşitli böcek türleriyle beslenir. Dolayısıyla eşek arılarının gelecekte biyolojik savaş kapsamında kullanılan etkili bir faktör olması bekleniyor.*

Ör. 2:

← **اجتمع/احتشد** الناس في الشوارع بعد الزلزال الذي وقع أمس في محافظة أنقرة، عاصمة تركيا.

→ People **gathered** in the streets, after the earthquake occurred yesterday in Ankara province, the capital of Turkey.

→ *Türkiye'nin başkenti Ankara ilinde dün meydana gelen depremde sonra insanlar sokaklarda **toplandı**.*

- Birinci ve ikinci örneklerde görüldüğü üzere bir dilde edilgen kullanılan bir fiil diğerinde etken olarak kullanılabilir.

Ör. 3:

← نحن لا نشرب الماء العادي، نحن نشرب فقط الماء الذي يكون مُكزراً بشكل صحيح. لأنه شيء موصى به بشدة من طرف منظمة الصحة العالمية.

→ We don't drink normal water, we only drink water which **is treated** properly. Because it is something highly **recommended** by World Health Organization.

→ *Biz normal su içmiyoruz, biz sadece iyi bir şekilde **arıtılmış** su içiyoruz. Çünkü bu Dünya Sağlık Örgütü tarafından şiddetle **tavsiye edilen** bir şeydir.*

- Üçüncü örnekte İngilizcede "recommended" edilgen fiili yine sıfat cümlelerindeki "reduction" konusu içerisinde yer almaktadır. Kendisinden iki kelime önce gelen ve cümlelerin ana fiili olan "is" fiili "something" kelimesine aittir ve kesinlikle "recommended" sıfat fiiline atfedilmemelidir. Dolayısıyla bu cümlede "which is recommended" ibaresi olması gerekirken "which is" ibaresi düşürülmüştür.

Ör. 4:

← أنا مبسوط جداً بمقابلتك.

a) → I **am** very **happy** to see you.

b) → I **am** totally **delighted** to see you.

→ *Seni gördüğüm için çok **mutluyum**.*

→ *Seni gördüğüme harbi **sevindim**.*

- Bu örnekte Arapça cümlelerin İngilizceye çevirisinin semantik olarak aynı anlama geldiği; ancak yapı olarak farklılık gösteren iki tane farklı tercümesinin olduğu görülmektedir. A şıkında İngilizce cümle etken kurulmuş oysa b şıkında ise Arapçadaki gibi edilgen yapı ile kurulmuştur. İngilizcedeki a şıkkı için Arapçada elbette "أنا سعيد جداً لرؤيتك" denebilirdi; fakat burada dikkat çekilmek istenen konu, edilgen bir yargının başka bir dile ister etken çatılı ister edilgen çatılı olarak aktarılabilme olanağıdır.

Ör. 5:

← من المعروف أنَّ الأتراك يؤمنون بمبادئ الاستقلال والديمقراطية والحرية والعدالة والمساواة، التي تتوافق مع التعاليم الخاصة بدين الإسلام.

→ It is **known** that Turks believe in the principles of independency, democracy, freedom, equality and justice, which is **compatible with** the Islamic teachings.

→ *Türklerin İslam dini öğretileri ile örtüşen bağımsızlık, demokrasi, özgürlük, eşitlik ve adalet ilkelerine inandıkları bilinir.*

Ör. 6:

← قال بروس إنهما كانا مشغولين مثل النحلة في الليلة البارحة.

→ Bruce said that they **had been busy** as a bee last night.

→ *Bruce dün gece arı gibi meşgul olduklarını söyledi.*

- Altıncı örnekte de Arapçada mef'ûl kalıbıyla edilgen çatılı cümle kurulmuştur; lâkin burada öne çıkan özellik sadece "مشغولین" kelimesinin değil yardımcı fiil mesabesinde olan "كانا" fiilinde de şahıs çekimine tabi olduğunun görülmesi ve Arapça ikil fiil çekiminin İngilizcede "they" ile verilmesidir. Ayrıca Arapça kurulan edilgen çatılı bu cümle İngilizcede etken olarak kurulmuştur. Çünkü "had been" ibaresinden sonra "V3" fiili değil, "busy" kelimesi gelmiştir.

Kip'li Edilgen Yapı

Ör. 1:

→ After a long journey you **must be** quite **exhausted**. I think, you should go to your room and rest. Here, your key and card. Remember, the room's electrical system **can be only operated** with this card.

← بعد رحلة طويلة يجب أن تكون متعباً كثيراً جداً. في اعتقادي، ينبغي عليك الذهاب إلى غرفتك والإستراحة فيها. تفضل، مفتاحك وبطاعتك. تذكر، النظام الكهربائي للغرفة يمكن أن يُشغَل/يُشغَل بهذه البطاقة فقط.

→ *Uzun bir yolculuktan sonra epey yorulmuş olmalısın. Bence, odana gidip istirahat etmelisin. Buyur, anahtarın ve kartın. Ha unutmadan, odanın elektrik sistemi sadece bu kart ile çalıştırılabilir.*

Ör. 2:

→ No one **can be judged** by an another person.

← لا يمكن أن يُحكَم على أحد ما من جانب شخص آخر.

→ *Hiç kimse başka bir kişi tarafından yargılanamaz.*

Ör. 3:

→ The implementation of the intensive test method to Arabic education books, which is applied in English education books, will speed up the learning process of the individual. It **should not be forgotten** that a knowledge learned in theory can not gain functionality and does not provide any benefit if it is not applied in practice. In addition to this, the passive voice which is learned in current grammar books with sample sentences **cannot be fully assimilated** without reading, listening and practicing with long, difficult and complex sentence structures on different topics. Within the scope of Arabic grammar books, the related grammar lesson **ought to be supported** by intensive and difficult test exercises at the end of the unit.

← تطبيق أسلوب الاختبار المكثف على كتب تعليم اللغة العربية، الذي يُطبَّق على كتب تعليم اللغة الإنجليزية، سيسرع عملية التعلم للفرد. لا ينبغي أن يُنسى أن المعرفة المكتسبة من حيث النظرية لا يمكنها أن تكتسب وظيفة ولا تقدّم أي فائدة إذا لم يتم تطبيقها عملياً. بالإضافة إلى ذلك، المبني للمجهول الذي يتم تعليمه في كتب القواعد الحالية بجمال نموذجية لا يمكن أن يُستعابه بشكل كامل دون القراءة والاستماع والممارسة باستخدام هياكل جمل طويلة وصعبة ومعقدة حول مواضيع مختلفة. ضمن نطاق كتب قواعد اللغة العربية، ينبغي أن يُدعم درس القواعد المعنيّ بتمارين اختبارية مكثفة وصعبة في نهاية الوحدة.

→ İngilizce eğitim kitaplarında uygulanan yoğun test yönteminin Arapça eğitim kitaplarında da uygulanması bireyin öğrenim sürecini çok hızlandıracaktır. **Unutulmamalıdır** ki teoride öğrenilen bir bilgi pratikte uygulanmazsa işlevsellik kazanamaz ve hiçbir fayda sağlamaz. Buna ek olarak mevcut gramer kitaplarında örnek cümlelerle öğrenilen edilgen çatı konusu farklı konularda uzun, zor ve karmaşık cümle yapılarıyla bol bol okuma, dinleme ve uygulama yapmadan tam anlamıyla **özümsemez**. Arapça dilbilgisi kitapları kapsamında, dilbilgisi dersi ünite sonunda yoğun ve zor test alıştırmalarıyla **desteklenmelidir**.

Ör. 4:

→ No water was flowing from any tap in the house. The water **must have been cut off** or the water pump engine in the boiler room **must have been broken**.

(أ) ← لم يكن الماء يجري في أي صنوبر من صنادير البيت. ولا بد أن الماء **انقطع/قُطِع** أو لا بد أن مضخة المياه في غرفة المرّجل **تعطلت**.

(ب) ← كان الماء لا يتدفق من أي صنوبر من صنادير المنزل. ولا بد أن الماء كان **منقطعاً** أو لا بد أن مضخة المياه في غرفة المرّجل **كانت معطلة**.

→ Evdeki hiçbir musluktan hiç su akmıyordu. Sular **kesilmiş olmalı** ya da kazan dairesindeki su pompa motoru **bozulmuş olmalıydı**.

Ör. 5:

← يا إلهي، حبيبي هل أنت مجنون! ينبغي أن تكون السيارة الرياضية الحمراء قد بيعت فينبغي أن يكون ثمنها قد دُفِعَ لك حتى الآن. لماذا لا تزال تسوقها؟

→ Ohh god, are you crazy man! The red sports car **should have been sold out** and the money **should have been paid** to you until now. Why are you still driving it?

→ Hey Allahım Yarabbim, deli misin oğlum! Kırmızı spor arabanın şu ana kadar **satılmış olması** ve parasının da sana **ödenmiş olması gerekirdi**. Niye hâlâ onu sürüyorsun?

- Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere İngilizcede müstakil bir gramer konusu olarak ele alınan kip’li edilgen yapı Arapçada bazı ek fiiller ve edatlar yardımıyla yapılmaktadır. Birinci ve ikinci örnekte Arapça ve İngilizcenin zaman dilimleri, her ikisinin de gramer bakımından geniş zamanı ifade etmesiyle birebir örtüşürken dördüncü ve beşinci örnekte böyle bir örtüşme söz konusu değildir. Çünkü İngilizcedeki “should have been paid ve sold” ibareleri gramatik olarak geçmiş işaret ederken anlamsal olarak da geçmiş işaret etmektedir; buna mukabil Arapçada "تكون - يكون" ibarelerinin kullanımıyla cümle gramatik ve sentaktik olarak geniş/şimdiki zamandan bahsetmekte; ancak cümlemin devamındaki "قد دفع - قد بيعت" ibareleri ve olay örgüsü geçmiş zamana işaret etmektedir. Aynı şekilde dördüncü örnekte de geçmiş zaman dilimi "كان" ile sağlanmıştır. Bu itibarla İngilizcede edilgen yapı kalıbı kendi içerisinde bileşenlerini barındırırken Arapçada yardımcı fiiller ve edatların kullanıldığını söylemek mümkündür. Bu cümlelerin edilgen çatı formülasyonları her ne kadar gramatik ve sentaktik olarak farklı da olsa mesajın içerdiği kavram kalıplara ve modellere bağlı kalmaksızın hedef dile aktarılabilmektedir.

Ön Ekli Edilgen Yapı

A) “Get” Fiili İle Edilgen Yapı

Ör. 1:

→ This imbecile man who **gets treated** by a psychologist, thinks that he **is always getting criticised**. I hate this kind of psychopaths.

← هذا الرجل المعتوه الذي يُعالج من قبل طبيب نفسي، يعتقد أنه يُنتقد دائماً. أنا أكره هذا النوع من المرضى النفسيين.

→ Psikolog tarafından **tedavi edilen** bu embesil adam hep **eleştirildiğini** düşünür. Bu tarz psikopatlardan nefret ediyorum.

Ör. 2:

→ I have got news for you. Jack finally **got promoted** by manager.

أ) ← لدي أخبار لك. جاك رُفِّي في النهاية من طرف المدير.

→ Sana haberlerim var. Jack sonunda müdür tarafından **terfi ettirildi**.

ب) ← لدي أخبار لك. أخيراً حَصَلَ جاك على ترقية من المدير.

→ Sana haberlerim var. Sonunda Jack müdürden terfi aldı.

- Bu örneğe bakıldığında İngilizcede edilgen çatıyla tabir edilebilen bu tarz bir cümle Arapçada ve Türkçede hem etken hem edilgen çatıda tabir edilebilir. Ayrıca daha önce verilen bilgiler ışığında Arapçada b şikkı a şikkına nazaran daha çok tercih edilmektedir.

Ör. 3:

→ We humans, don't know much about black holes which are defined and described to be mysterious entities, but we know only one thing: If you get closer to a black hole, you **will get pulled** into it and then **crushed** or simply **torn apart**.

← نحن البشر، لا نعرف الكثير عن الثقوب السوداء التي تُعرّف وتُوصف بكياناتٍ غامضة، لكننا نعرف شيئاً واحداً فقط: إذا تقترب من ثقب أسود، فسوف **تنجذب** إلى داخلها وبعد ذلك **تنطحن** أو بشكل بسيط **تتمزق**.

→ Biz insanoğlu, gizemli varlıklar olarak tanımlanan ve nitelenen kara delikler hakkında pek bir şey bilmiyoruz; fakat tek bir şey biliyoruz: Eğer bir kara deliğe yaklaşırsanız içine **çekilip hurdahaş olursunuz** ya da basitçe **parçalanırsınız**.

- Bu cümlede İngilizcede iki farklı fonksiyona sahip “get” fiilinin kullanımı göze çarpmaktadır. Fiil ve sıfattan oluşan “get closer” yaklaşmak anlamına gelen kalıp söz öbeği iken yardımcı fiil ve “V3” ana fiilden oluşan diğer fiiller klon edilgen yapılarıdır.

Ör. 4:

→ The pine trees in the backyard **got damaged** and some large branches of trees **got broken** during the strong wind and even wooden dog kennel **got destroyed** as well.

← أشجار الصنوبر في الفناء الخلفي **تضررت** وبعض أغصان الأشجار الضخمة **انكسرت/تحتطمت** خلال مهب الريح الشديدة وحتى إنهار أيضاً بيت الكلاب الخشبي.

→ Arka avludaki çam ağaçları şiddetli rüzgârda **hasarlandı** ve bazı büyük ağaç dalları **kırıldı** ve hatta tahta köpek kulübesi bile **yıkıldı**.

Ör. 5:

→ Our long truck **got stolen** from the garage yesterday night. I must say that the boss got very angry with this situation.

← سُرِقَتْ شاحنتنا المقطورة من المرأب الليلة البارحة. يجب أن أقول إن ربَّ العمل غضب بشدة من هذا الوضع.

→ Tırımız dün gece garajdan **çalındı**. Ne yalan söyleyim patron bu duruma çok sinirlendi.

- Bu cümlede “got angry” sinirlenmek fiili edilgen değildir. Çünkü “get” ibaresinden sonra isim gelmiştir “V3” fiili gelmemiştir. Zaten sinirlenmek fiilinin Arapçası da "غضب من" etken fiili ile karşılanmıştır. Türkçede ise bu eylem dönüşlülük fiiliyle ifade edilmektedir.

B) Temme "تَمَّ" ve Cera "جَرَى" Fiilleri İle Edilgen Yapı

Ör. 1:

→ New generation chip card **used** in operating systems **was developed** by GOOGLE company. According to GOOGLE, this chip card **will be released** early next November.

← تَمَّ ابتكارُ البطاقة الرقاقة ذات الجيل الجديد التي يَتَمَّ استعمالُها في أنظمة التشغيل من قبل شركة جوجل. وفقاً لشركة جوجل، ستتمَّ إزاحةُ النقاب عن هذه البطاقة الرقاقة في مطلع شهر تشرين الثاني/نوفمبر القادم.

→ İşletim sistemlerinde **kullanılan** yeni nesil bu yonga kart **GOOGLE** şirketi tarafından **geliştirildi**. **GOOGLE**'a göre bu yonga kart gelecek Kasım ayının başında piyasaya **sürülecek/lansmanı yapılacaktır**.

- Bu örnekte İngilizce cümledeki ilk fiilde daha önce bahsedilen “reduction” örneği yer almaktadır.

Ör. 2:

→ **Biological studies were made** in the laboratories by biologists on insects and arthropods. Within the scope of these studies, very strange results **have been reached** regarding these two types of life forms.

← جَرَتْ الدراساتُ البيولوجيةُ على الحشرات ومفصليات الأرجل في المختبرات من قبل علماء الأحياء. وفي إطار هذه الدراسات، تَمَّ التوصلُ إلى النتائج الغريبة للغاية فيما يتعلق بهذين النوعين من أشكال الحياة.

→ Böcekler ve eklem bacaklılar üzerinde laboratuvarlarda biyologlar tarafından **biyolojik çalışmalar yapıldı**. Bu çalışmalar kapsamında, bu iki tür yaşam formuyla ilgili çok garip sonuçlara ulaşıldı.

Ör. 3:

← في الأمس، جرى تحليل مشكلة مد خط سكة حديد لقطار فائق السرعة أولاً في اجتماع سكك حديد الجمهورية التركية ثم معالجتها وحلها.

→ Yesterday, the problem of extending high-speed train railway **was analyzed** firstly at the Turkish State Railways meeting, then **addressed** and **solved**.

→ *Dün, yüksek hızlı tren rayı döşenmesi sorunu Devlet Demir Yolları toplantısında önce analiz edildi, sonra incelendi ve çözüldü.*

- Bu örnekte edilgen fiiller arasına uzun söz öbekleri girmiştir.

Ör. 4:

← الأنشطة الزراعية في يومنا الحاضر تتم عملية تنفيذها بواسطة أدوات ميكانيكية ذات التكنولوجيا العالية. عند النظر بعين الاعتبار إلى الابتكارات التكنولوجية، فليس من الممكن التنبؤ حقاً بما سيتم إنتاجه في هذا المجال في المستقبل.

→ Agricultural activities **are carried out** these days by high-tech mechanical tools. Considering technological innovations, there is truly no telling what **will be produced** in this field in the future.

→ *Tarımsal faaliyetler günümüzde yüksek teknolojiye sahip mekanik aletler eliyle uygulanıyor. Teknolojik inovasyonlar gözönüne alındığında gelecekte bu alanda nelerin üretilceğini tahmin etmek gerçekten mümkün değil.*

Ör. 5:

→ A new far-range anti aircraft **was established** inside military post which is located in the Turkey's southern border.

(أ) ← تم إنشاء مضادة الطائرات الجديدة بعيدة المدى في الثكنة العسكرية التي تقع في الحدود الجنوبية لتركيا.

(ب) ← أُنشئت مضادة الطائرات الجديدة بعيدة المدى في الثكنة العسكرية التي تقع في الحدود الجنوبية لتركيا.

→ *Türkiye'nin Güney sınırında yer alan askeri kışlada uzak menzilli yeni bir uçaksavar kuruldu.*

- Beşinci örnekteki her iki çeviri de aynı anlamı birebir ifade etmekte; ama sentaktik ve gramer açısından farklılık göstermektedir.

Ör. 6:

← في الدراسة الحديثة التي أُجريت من قبل العلماء في مجال الكيمياء الحيوية، تم إجراء عملية التصوير المقطعي على أدمغة بعض المتطوعين والدلافين. جرت مقارنة نتائج الفحوصات، وبناءً على هذه النتائج تم الوصول إلى أن الدلافين أكثر ذكاء من بعض البشر.

→ In recent research, which **was conducted** by scientists in the field of biochemistry, computed brain tomography scan **was performed** on dolphins and some subjects. Test results **were compared** and based on these results, it **was reached** that dolphins are smarter than some people.

→ Bilim adamları tarafından biyo kimya alanında **yapılan** son araştırmada yunuslar ve bazı kobayların beyin tomografisi **çekildi**. Test sonuçları **karşılaştırıldı** ve bu sonuçlara göre yunusların bazı insanlardan daha zeki olduklarına **ulaşıldı**.

- Bu örnekte ilk cümlede sıfat olarak kullanılan "التي أجريت" (yapılan) ibaresinin "جری مقارنة" (karşılaştırıldı) ibaresi ile karıştırılmaması gerekir. İkisi de aynı tür edilgen yapı değildir, aralarında büyük bir fark vardır. "أُجِرِيَ" edilgen fiili "أَجَرَى" yaptı, icra etti yani "أَفْعَلَ" etken yapılı kalıbın "أُفْعِلَ" edilgen yapılı kalıbıdır. Buna karşılık **cera** "جری" ise koştı, aktı demektir; lâkin bu tarz kullanımlarda edilgen yapı eki konumundadır ve kendi başına bir öge olarak herhangi bir anlamı yoktur.

Ör. 7:

→ Carbon dioxide which **is considered** as a greenhouse gas, **is released** and **pumped** into the atmosphere as a result of human activities such as factories, deodorants, gasoline-powered vehicles and other fossil fuels etc. The carbon dioxide gas, which **is released** into the atmosphere, causes global warming. This phenomenon **is defined** by experts as ecosystem degradation and climate changes. In recent studies, it **has been confirmed** that animals and plants are more susceptible to the deterioration of the ecosystem than humans.

← يتم إنبعاث وضخ ثاني أكسيد الكربون الذي يتم اعتباره من غازات الاحتباس الحراري، إلى الغلاف الجوي نتيجة للأنشطة البشرية مثل المصانع ومزيلات العرق والمركبات التي تعمل بالبنزين والوقود الأحفوري الأخرى إلخ. يتسبب غاز ثاني أكسيد الكربون، الذي يتم إنبعاثه إلى الغلاف الجوي، في الاحتباس الحراري. يجري تعريف هذه الظاهرة من قبل الخبراء بأنها تدهور النظام البيئي وتغيرات المناخ. في الدراسات الحديثة التي أجريت، تم التصديق على أن الحيوانات والنباتات أكثر عرضة لتدهور النظام البيئي من البشر.

→ Sera gazlarından **kabul edilen** karbondioksit; fabrikalar, deodorantlar, benzinli taşıtlar ve diğer fosil yakıtlar vb. gibi insani faaliyetler sonucunda atmosfere **salınır** ve **pompalanır**. Atmosfere **salınan** karbondioksit gazı küresel ısınmaya sebep olur. Bu olgu uzmanlar tarafından ekosistemin bozulması ve iklim değişiklikleri olarak **tanımlanır**. Yapılan son araştırmalarda ekosistemin bozulmasına hayvanların ve bitkilerin insanlardan daha duyarlı olduğu **doğrulanmıştır**.

Ör. 8:

← في 6 أبريل 1453، كانت القسطنطينية قد تم حصارها من قبل الإنكشاريين الشجعان الذين خدموا في الجيش العثماني المجيد تحت قيادة السلطان محمد الثاني. ضمن هذا الحصار، جرى سحب ونقل السفن العثمانية العملاقة، وهي على جذوع الأشجار المدهونة، إلى خليج القرن الذهبي من على البر. وتم القيام بعملية إجراء ذلك النقل في وقت الضحى. ومع شروق الشمس كانت المعركة قد بدأت سابقاً. وخلال المعركة كان يتم تدمير الأسوار البيزنطية بواسطة مدافع شاهي الهائلة التي قد تم إنتاجها بمرسوم السلطان. كانت الأصوات المخيفة لمدافع شاهي الضخمة يتم سماعها من كل حذب وصوب. بعد فترة من الزمن تم نصب العلم العثماني المقدس على قمة الأسوار البيزنطية من قبل أولوباتلي حسن. وفي نهاية المعركة الشرسة، تم افتتاح القسطنطينية في 29 مايو 1453 على يد الفاتح السلطان محمد خان العظيم وجنوده المنتصرين. منذ ذلك التاريخ، العلم التركي المقدس يرفرف في اسطنبول وسوف يرفرف إلى أبد الأبد.

→ On 6 April 1453, Constantinople **had been besieged** by the fearless janissaries who served in the Glorious Ottoman Army under the leadership of the Sultan Mehmet the II. Within this siege, gigantic Ottoman ships **were dragged and moved on** greased logs to the Golden Horn Bay over the land. This transport process **was executed** in mid-morning. By sunrise the war had already started. Throughout the battle Byzantine walls **were being destroyed** by the enormous Şahi cannons which **had been produced** by rescript of Sultan. The fearful sounds of the huge Şahi cannons **were being heard** from near and far. After a while, the holy Ottoman flag **was planted** on the top of Byzantine walls by Ulubatlı Hasan. At the end of the ferocious battle, Constantinople **was conquered** on 29 May 1453 by the Mighty Conqueror Sultan Mehmet Khan and his victorious soldiers. Since that date, the holy Turkish flag has been fluttering in Istanbul and it will be fluttering forever.

→ 6 Nisan 1453'te, Konstantinopolis Sultan II. Mehmet önderliğinde Şanlı Osmanlı Ordusunda görevli korkusuz yeniçeriler tarafından **kuşatılmıştı**. Bu kuşatmada, Osmanlıya ait devasa gemiler Haliç körfezine yağlı kütükler üzerinde karadan **yürütülmüş ve taşınmıştı**. Bu taşıma işlemi kuşluk vaktinde **gerçekleştirilmişti**. Gün doğumuyla savaş çoktan başlamıştı. Savaş boyunca Bizans surları Padişahın fermanıyla **üretilen** muazzam Şahi topları tarafından **yıkılıyordu**. Bir süre sonra Bizans surlarının üstüne Kutsal Osmanlı Bayrağı Ulubatlı Hasan tarafından **dikilmişti**. Cesametli Şahi toplarının ürkütücü sesleri her yerden **duyuluyordu**. Şiddetli savaşın sonunda Konstantinopolis Kudretli Fatih Sultan Mehmet Han ve muzaffer askerleri tarafından 29 Mayıs 1453 tarihinde **fethedilmişti**. O tarihten bu yana İstanbul'da Kutsal Türk Bayrağı dalgalanmaktadır ve sonsuza kadar da dalgalanacaktır.

- Bu son örnekte bazı Arapça cümlelerde "كانت" yardımcı fiilleri ismine uyum sağlayarak dişil olurken "قد تم" edilgenlik yardımcı fiili kendisinden sonra gelen fâillerine uyum sağlayarak eril olmuştur. Öte yandan İngilizce geçmişte yaşanmış iki olaydan önce olanın önce olduğunu vurgulamak için bazı edilgen çatılarda "had been V3" formülasyonu kullanılmıştır. Aynı şekilde Arapçada da geçmişteki iki eylem arasında önceliği yansıtmak adına "كان" ve "قد" kullanılmıştır.

Bu bölümde verilen karşılaştırmalı özgün örnek cümlelerin tamamı incelendiğinde sentaktik ve gramer bakımından birtakım farklılıklar göze çarpmaktadır. Bunun ana nedeni fiillerin ait oldukları dillerde farklı gramatik fonksiyonlar üstlenmesidir. Bir dilde müstakil gramer kurallarıyla kullanılan bir ifade, yargı ve cümle başka bir dilde yardımcı fiiller, ön ekler ya da ekleme kelimeler ile sağlanabilir. Binaenaleyh “Çatı; dilin temel ögesi olmadıkça bir dilde söylenen herhangi bir şey bir ötekisinde de söylenebilir.”³⁹⁹ Nitekim Arapça bükümlü bir dil olduğu için bu özelliklere çok yatkındır.

3. GÜÇLÜK SIRA DÜZENLEMESİNE GÖRE ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE EDİLGİN YAPILARIN ÖĞRENİMİNDE KARŞILAŞILMASI MUHTEMEL ZORLUKLAR

Arapça ve İngilizce edilgen yapılarının biçimsel ve kavramsal benzerlik ve farklılıklarının ortaya konmasıyla, bu dilleri öğrenmek isteyen bireylerin hangi edilgen yapıları daha kolay kavrayabileceklerini, hangilerinin tercümelerinde sıkıntı yaşayabileceklerini açıklığa kavuşturmak ve yorumlamak mümkün görünmektedir. Nitekim ortaya konan bu benzerlikler iki dil arasındaki öğrenim sürecini kolaylaştırarak kısaltırken farklılıklar ise bu süreyi zorlaştırarak uzatmaktadır.

Her iki dilin edilgen yapıları incelendiğinde her iki dilde de bulunan bazı zaman dilimlerine ait edilgen yapı formülasyonlarının müstakil gramer konuları olduğu, buna bağlı olarak da anadilden hedef dile tercümesi yapılan cümlelerin ve yargının gramatik açıdan birebir örtüştüğü göze çarpmaktadır. Oysa aynı zaman dilimine sahip olmayan edilgen yapı formülasyonlarında gramatik ve sentaktik farklılıkların mevcut olduğu müşahade edilmektedir. Bu bilgiler kapsamında, anadili Arapça olan bir bireyin İngilizce öğrenimi sırasında ya da tersi yönde anadili İngilizce olan bir bireyin Arapça kazanımı esnasında karşılaşılabileceği zorluklar çerçevesinde karşıtsal çözümleme yöntemine göre tertip edilen güçlük sıra düzenlemesinden hareketle şunlar ifade edilebilir:

- Arapçada edilgen yapı bildiren kalıpların gramatik formları İngilizcede yoktur. Bu sebeple Arapçaya mutavâat fiilleri ile tercüme edilmesi gereken edilgen çatılı İngilizce bir cümlelerin çevirisi işleminde, öğrencilerin bu kalıptaki fiiller yerine başka kalıplardaki fiilleri edilgen yapı olarak kullanmalarıyla tercümede hataya düşme ihtimallerinin olduğu söylenebilir.
- Arapçayı öğrenmede emekleme aşamasında olan bir birey henüz bilmediği kelimeleri fonetik seslendirme olmadığı için doğru okuyamamakta ve metin içerisindeki kelimeler ezberinde olmadığı için de cümlelerin bağlamını tam olarak kavrayamamaktadır. Bu da edilgen okunup edilgen anlam verilmesi gereken

³⁹⁹ Eugene Albert Nida ve Charles Russell Taber, *The Theory and Practice of Translation*, Brill Press, Hollanda, 1982, s.4.

cümlelerde okuma ve anlama bozukluklarına sebep olabilir. Arapçanın aksine İngilizcede sesli fonetik işaretlerin yazı içerisinde kullanılması böyle bir aksaklığı ortadan kaldırmaktadır. Bu durum Arapça öğrenen bireyin İngilizce öğrenen bireye nazaran cümleleri doğru okuyup anlama sürecinde daha çok zorlanması ve efor sarf etmesi anlamına gelmektedir.

- Arap halkının düşünce kültürüne bağlı olarak günlük dilde bir olayı, durumu, eylemi açıklayan cümleler ekseriyetle etken yapıda kurulmaktadır. İngilizcede edilgen yapıda kurulan bir yargının Arapçaya çoğunlukla etken olarak çevrilmesi uygun görülmektedir. Zira İngilizcede edilgen çatı ile kurulup normal karşılanan bir cümle Arapçada da edilgen kurulursa ya da tam tersi Arapçada edilgen kurulup normal karşılanan bir yargı İngilizcede edilgen kurulursa bu durum cümle kurulumunu ve telaffuzu zorlaştırabilir, buna bağlı olarak da kulağa hoş gelmemekle birlikte garip karşılanabilir.
- Arapçada olmayan zaman dilimlerine ait edilgen yapılar İngilizceden Arapçaya tercüme edilirken birden fazla kelimeyle ifade edilebilir. Bu tür birkaç kelime grubundan oluşan edilgen yapıların bir bütün halinde değil, kelime kelime ya da fiil fiil yorumlanması veyahut anlamı tam yansıtacak kelimenin kullanılmaması edilgen çatılı cümlelerin yanlış anlaşılmasına sebebiyet verebilir.
- Arapçada cezmlen eden edeatlar ile kök harfleri içerisinde son harfi illetli olan fiillerin bir arada kullanılmasıyla oluşturulan terkipte, iki sessiz harfin yanyana gelmeyeceği kaidesine göre illet harfi düşürülmektedir. Son harfi illetli olan bu fiilin illet harfi düşürülünce başlangıç seviyesinde olan okuyucunun kafasında bu fiilin sanki başka kökten gelen başka bir fiilmiş algısının oluşması gayet doğaldır. Arapçada etken çatıda görünen bu durum edilgen çatı için de geçerlidir. Aynı kapsamda İngilizcede “reduction relative clause” adıyla gerçekleştirilen sıfat cümlelerinin kısaltılması işleminde yapısal bağlamda edilgen çatıyı işaret eden bileşenlerden yardımcı fiillerin düşürülmesi söz konusudur. Zira bunun da okuyucunun zihninde ilgili fiilin edilgen değil etken çatıda görülmesine sebebiyet vermesi son derece normaldir. Hem Arapçadaki hem İngilizcedeki bu durum her iki dilin kendi içerisinde barındırdığı ince, titiz ve zor noktalardan birisidir. Bu perspektiften hareketle Arap diliyle ilgili olarak eksik gramer bilgisinden kaynaklı, okuyucunun ilgili fiili bildiği halde anlayamaması ve illetli harfi düşürülen fiilin geriye kalan morfemlerinden hareketle sözlükte o fiili arayıp bulamaması, şayet bulsa bile bulunduğu fiilin cümle bağlamına uymaması kişiyi Arapçadan soğutabilir. Aynı şekilde İngilizcedeki sıfat cümlelerine ait yardımcı fiillerin düşürülmesinden kaynaklı, başlangıç aşamasında olan öğrencinin cümle içerisindeki kelimelerin tamamını bilse bile cümle bağlamını kavrama zorluğu kişiyi İngilizceden uzaklaştırabilir.

- Arapçayı sonradan öğrenenlere illetli fiillerin bâbları çok karmaşık görünmektedir. Dolayısıyla sahîh fiillerin aksine bazı mu'tel fiillerde mâzî fiilden muzâri fiile geçilirken illet harfi düşürülür. Düşürülen bu illetli harfi muzâri edilgen formunda geri gelmektedir. Eğer birey dilin bu inceliklerine hâkim değilse söz konusu mu'tel fiillerin edilgen yapılarına ulaşmakta güçlük çekebilir ya da yanlış yaptığının farkına bile varmayabilir.
- Arapçayı kolaylaştırma çabaları kapsamında kullanıma sokulan *temme* "تم" ve *cera* "جری" ile yapılan edilgen yapılar Arapçayı hedef dil olarak sonradan öğrenenlere cümle kurulumunda büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Bu durum İngilizce için geçerli değildir. İngilizcede yardımcı fiil ile ana fiil arasındaki bağlantıyı kaçıran birey hataya düşebilir. Örneğin; "I was being called" → (ben aranıyordum) ile "I was calling" → (ben arıyordum) cümlelerinde geçmiş zamanı işaret eden "was" yardımcı fiilinden sonra "Ving" mesabesinde bir ibare gelmiştir. Dikkatli bakıldığında ilk cümledeki "being" ibaresi edilgen çatı bileşeni olup devamlılık kavramını yansıtmakla sınırlıdır, öte yandan asli eylemi gerçekleştiren ise "called" ibaresidir. Buna mukabil ikinci cümledeki "calling" hem devamlılık kavramını yansıtmakta hem de asli eylemi açıklamaktadır. Bu yüzden Arapçada sonradan geliştirilen bu yöntemle edilgen çatılı cümleyi kolayca kurabilen bir birey aynıısını İngilizcede gerçekleştiremeyebilir.
- Arapçada 'tarafından, tarafınca, vasıtasıyla ve eliyle' anlamına gelip edilgen yapıda kullanılabilen "مِنْ قِبَلٍ - بِوَاسِطَةِ - مِنْ جَانِبٍ - مِنْ طَرَفٍ - عَلَى يَدٍ - بِيَدٍ" gibi edatlar mevcutken İngilizcede sadece tek başına "by" edatı kullanılmaktadır. İngilizcede tek bir ibarenin Arapçada altı tane karşılığının olması Arapçanın çok güçlü ve zengin bir dil olduğunu ortaya koymakla beraber zor olmasını da yanında getirmektedir.
- Arapçada ana zaman dilimi olarak tabir edebileceğimiz üç tane zaman dilimi varken İngilizcede bu sayı on ikiye kadar çıkmaktadır. Bu cihetle çok fazla zaman dilimi olmasından kaynaklı pek çok yardımcı fiil ve anafiil kombinasyonu oluşmaktadır. İngilizce zamanları karıştıran bir birey karşılıklı tercümede hataya düşebilir.
- İngilizcede edilgen yapı yardımcı fiil ve ana fiil değiştirilerek yapılırken Arapçada bu durum mef'ûl kalıbı ve ön ekli yapılar hariç sadece fiilin kendisinde meydana gelmektedir. Bu yüzden Arapçadan İngilizceye yapılan tercümelerde İngilizcedeki yardımcı fiillerin edilgen forma dönüştürülmesi unutulabilir.
- İngilizcede cümlede ister etken ister edilgen olsun yardımcı fiil ile ana fiil arasına sıfat, zarf ve isim girebilir; ancak Arapçadaki edilgen yapı klasik yöntemle ana fiilin kendisinde oluşturulduğu için böyle bir durum geçerli

değildir. Dolayısıyla İngilizcede yardımcı fiil ile ana fiil arasına giren uzun söz dizilimleri anadili İngilizce olmayan bireyin zihninde karışıklıklara neden olabilir.

- İngilizcede Türkçe kaynaklardan anlatılmış edilgen yapı konusu, Arapçada Türkçe kaynaklarda anlatılmış edilgen yapı konusuna nazaran anlatım bakımından her ne kadar aynı seviyede olsa da örnek cümleler bakımından daha güçlü, daha karmaşık örneklerle beslenmiştir. Öyle ki bu çalışmada kaynakça ve dipnotlarla sabit Arapça, Türkçe ve İngilizce yazılmış ders kitapları, sınavlara hazırlık kitapları, çeviri kitapları, makaleler ve tezler olmak üzere toplam seksenden fazla sırf Arapça gramer kaynağı incelenmiştir. İncelenen bu kaynakların edilgen yapı konusu bölümlerindeki Arapça örnek cümleler arasında lefif fiillerin edilgen yapı örneklerine sadece Edip Çağmar'ın *Alıştırmarla Sarf* kitabında ve Fatih Akbaş'ın *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv* kitabında rastlanmıştır. Zira onlar da sadece birer tane kısa örnek cümlelerdir. Bunun dışında bu çalışmada ele alınan hiçbir kaynakta edilgen yapı konu anlatım bölümünde edilgen çatı lefif fiil, örnek olarak verilmemiştir. Aynı kapsamda İngilizce gramer kitaplarının hepsinde edilgen çatıların bütün formlarına ve bütün zaman dilimlerine ait sistematik örnekler eksiksiz verilirken Arapça gramer, dilbilgisi ve sarf kaynaklarında böyle bir imkân söz konusu değildir. Nitekim Arapça dil kaynaklarındaki edilgen bölümde verilen örnek cümlelerin İngilizcedeki örnek cümlelerde olduğu gibi daha uzun, daha zor ve daha karmaşık cümlelerden oluşmaması, uyuşuğu ister Türk ister yabancı olsun Arapçayı ikinci dil olarak kazanan bütün bireylerin edilgen çatıları daha zor özümsemesine yol açabilir.
- Gerek Türk menşeli olsun gerek yabancı menşeli olsun İngilizce dilbilgisi kaynaklarında edilgen yapılar bölümüne ait müstakil çoktan seçmeli zorluk düzeyi yüksek deneme testleri bulunmaktadır ve buna bağlı olarak dil kazanımı sürecinde bulunan birey bol bol alıştırma yaparak dil edinim sürecini pekiştirmektedir. Arapça kaynaklarda aynı durumun var olduğunu söylemek neredeyse imkânsızdır. Arapça öğretimindeki bu eksiklik İngilizce öğretimi ile karşılaştırıldığında bireye bol soru çözme olanağı sunmamaktadır. Zira bu eksikliğin bireyin konuyu özümseme süresini uzattığı söylenebilir.
- Her ne kadar Arapça dilbilgisi kaynakları edilgen çatı konusunda örnekler ve anlatım bakımından İngilizce kitaplara göre eksik kalsa da Arapçanın elinde Kur'ân-ı Kerîm hazinesi vardır. Kur'ân-ı Kerîm yapısı gereği içerisinde farklı edilgen çatı kalıplarıyla kurulmuş çok sayıda ayet barındırmaktadır. Arapçanın edilen çatı bakımından Kur'ân-ı Kerîm gibi zengin bir hazineye sahip olması dil öğrenim aşamasında olan bireyin bu yapıları daha rahat özümsemesi için büyük bir nimettir. Oysa bu durum İngilizce için geçerli değildir. Her ne kadar Kur'ân-ı Kerîm İngilizceye tercüme edilmiş olsa da edilgen kalıpların çeşitliliği

bakımından orijinal metnin okuyucu üzerinde yarattığı etkiyi yaratamamaktadır. Arapçadaki bu durum okuyucuya edilgen çatıların özümsemesinde katkı sağlayabilir; fakat İngilizcenin bu yoksunluğu aynı faydayı okuyucuya yansıtamamaktadır.

- Kur’ân-ı Kerîm’de geleceğe yönelik yargılar ile ilgili geniş zaman edilgen yapıyla verilen bazı cümleler İngilizceye gelecek zaman edilgen yapı formülasyonuyla çevrilmiştir. Anlamsal hiçbir fark olmamasına karşın tercümede anadil ile hedef dil arasında zaman dilimi bakımından farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu durum Arapçadan sonra İngilizceyi yeni bir dil olarak öğrenen birisi için kafa karışıklığına neden olabilir.
- Üçüncü bölümde edilgen yapı bildiren kalıplara ait özgün cümle örneklerinde görüldüğü üzere, bir dilde etken kurulan bir cümle ya da yargı farklı bakış açılarından dolayı bir diğerinde edilgen kurulabilmektedir; fakat “arı gibi çalışkan/meşgul/yoğun” deymi mez-kûr üç dilde de aynı şekilde kullanılmaktadır. Toplumların doğayı inceleyip doğada var olan dinamikleri dillerine yansıtmaları diller arası etkileşimi hızlandırmıştır. Arapça ve İngilizcedeki bu etkileşimin yansımaları o dili konuşan halkların düşünce tarzlarına da yansımıştır. Düşünce tarzlarının yakınlaşması ve olaylara aynı açılardan bakabilme olanağı anadilde tasarlanan yargının olduğu gibi hedef dile aktarılmasına imkân tanımaktadır. Dil edinim sürecindeki birey bu olgudan faydalanarak doğrudan tercüme yapabilir. Bu her ne kadar kolay ve hızlı öğrenime imkân tanısa da iki ucu keskin kılıç misali bunun tersi olan durumlarda bireyi hataya sürükleyebilir hatta birey hataya sürüklendiğinin farkına bile varamayabilir. Nitekim bu da etken ve edilgen çatılı cümlelerin öğrenim sürecinde birtakım zorluklara neden olabilir.
- Yine üçüncü bölümde geniş zaman ve şimdiki zamana bölümüne ait özgün örnek cümlelerde İngilizcede geniş zamanla kurulan ve sadece geniş zaman anlamı kast edilen şart cümlesinin Arapçada hem geniş hem de geçmiş zaman kullanılarak sadece geniş zaman anlamının kast edilmesi öğrencinin kafasında birtakım soru işaretleri oluşturabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yeni bir dil edinimi sırasında kişi anne karnından başlayarak doğuştan sahip olduğu ana diline bağlı düşüncelerle hareket eder. Bilindiği üzere birey, edinmek istediği hedef dil ile anadil arasında gramatik, sentaktik ve anlamsal köprüler inşa eder. Bunlara ek olarak daha önceden kazanmış olduğu bir başka yabancı dil yetisi ile hali hazırda öğrenim sürecinde olduğu hedef dil arasında, anadili ile önceden öğrendiği yabancı dil arasında kurmuş olduğu köprülere ek bağlantı köprüleri kurar. Bu denli mühim rolü olan anadilin ve daha önceden kazanılmış bir dilin tüm yönleriyle iyice özümseyip fonksiyonel olarak kullanılabilmesi, öğrenilme sürecinde olan hedef dil ile sağlam ve düzgün bir karşılaştırma yapılmasına olanak sağlar. Yapılan bu karşılaştırmanın ürünü olarak iki dil arasındaki benzerlikler ve farklılıklar saptanabilir. Ortaya çıkan datalardan hareketle yeni dil kazanımı sürecinde bulunan birey, karşılaşılmaması muhtemel zorlukları önceden görüp belirleyebilme olanağına sahip olmasının yanı sıra bu problemleri maksimum hızla aşabilir.

Özetle karşıtsal çözümleme olarak tabir edilen bu metotla farklı dil ailelerinden ortaya çıkan herhangi iki dil arasında karşılaştırma icra edilebilir. Böylece yapılan inceleme ve çalışmalar sadece dilbilimci, filolog, üniversitedeki öğretim görevlileri, dil uzmanları ve tercümanlar için değil başka bir dil yetisine sahip olmak isteyen herkes için bir referans kaynağı olarak temsil edilebilmesiyle ilerideki çalışmalara ışık tutabilir.

Bu çalışmada Arapça ve İngilizcedeki edilgen yapıların hepsi ele alınmış ve analiz edilmiştir. Bu karşılaştırmanın sonucunda her iki dilde de bulunan ve aktif olarak kullanılan edilgen yapıların her ne kadar anlamsal ve kavramsal bağlamda örtüşükleri gerçek bir olgu olsa da gramatik ve sentaktik açıdan birtakım farklılıklar gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu çalışmada söz konusu farklılıklara ulaşılırken çok sayıda çeşitli örnekler verilmiştir. Bu örnekler özet bölümünde bahsedilen dilin yaşadığı bütün kaynaklardan özenle seçilerek bu çalışmada bir araya getirilmiştir. Bu örneklerin seçim işlemi çoğunlukla "كُتِبَ كِتَابٌ" ya da "The window was broken" gibi kısa, basit ve kolay cümlelerle yapılmamıştır. Bunun aksine olabildiğince uzun, karmaşık ve aynı cümle içerisinde birden çok edilgen çatı içeren zor cümleler yardımıyla ilgili konu örneklendirilmiştir. Aynı şekilde üçüncü bölümde yazara ait sayıları 60'a ulaşan Arapça-İngilizce karşılaştırmalı özgün cümleler; yapısında birden çok edilgen çatı barındıracak şekilde olabildiğince uzun, zor, karmaşık ve sofistiktir. Bunyesinde birden çok edilgen fiil barındıran bu kompleks cümleler içerisinde yer alan edilgen yapılardan sadece ilgili konuya ait olanları bolt yapılmıştır. İlgili cümlede konu dışı olan edilgen yapılar bolt yapılmamıştır. Böylece ilgili konunun iyi bir şekilde özümsemesine gayret edilmiştir. Nitekim bu özümseme işlemi geniş bir yelpazede kültür, tarih, siyaset, edebiyat, din, sosyoloji, eğitim ve öğretim, spor, çevre bilim, biyoloji, fizik, kimya, mühendislik, teknoloji, teknik ve askeri eğitim gibi çeşitli alanlarda kullanılan edilgen yapıların örneklendirilmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bunların yanı sıra gerek Arapça gerek İngilizce olsun, hedef dildeki mevcut kelime hazinelerini geliştirme, okuma becerilerini artırma ve çeşitli dilbilgisi konularına ait

tanım cümleleriyle edilgen çatıların özümsemesinin temelini oluşturan gramer konularını aşılama amacı güdülmüştür.

Söz konusu farklılıkların dil kazanımı sırasında neden olabileceği güçlükleri bertaraf etmek amacıyla uygulanacak bazı metotların hem dil öğrenme aşamasında olan bireye hem de öğreticiye yardımcı olacağı fikri hâsıl olmuştur. Tabi ki bu noktada eğitiminin hedef dildeki bütün gramer kurallarına tam vâkıf olması ve bunları işlevsel olarak kullanabilmesi gerekmektedir ki böylece öğrencinin dil öğrenime katkı sağlayıp ışık tutabilsin. Öğrenciyi teorik bilgilerle boğmaktan ziyade pratik ve işlevsel dil öğrenimine yöneltmelidir. Zira bu işlemi de gerek yabancı gerekse yerli yardımcı ders kaynaklarından yararlanarak öğrenciye bol bol alıştırma çözdürerek icra etmelidir. Arapça eğitmenin harekesiz yazılan cümlelerde anlam karmaşasına yol açılmasını engellemek adına bireye cümleleri nasıl harekelendirmesi gerektiğini anlatması gerekir. Bunlara ek olarak bir dilde edilgen çatıda kurulan bir cümle başka bir dilde etken çatıda kurulabilir. Bu durumun eğitmen tarafından öğrenciye açıklanması gerekir. Öğrencinin de fiillerin anlamlarına farklı açılardan bakabilme yetisini kazanması gerekir. Eğitmenin emekleme aşamasındaki öğrenciyi sadece hikâye kitaplarıyla değil bilimsel tarifler içeren ansiklopedilerle ve ağıdalı cümleler içeren edebiyat kitaplarıyla beslemesi gerekir.

Bu çerçevede cümle içerisindeki yargının etken çatıdan edilgen çatıya hangi hareketlerle ve nasıl dönüştürüleceğini göstermek, etken çatıdaki öznenin edilgen çatıda ortadan kalkmasıyla edilgen çatıdaki sözde öznenin hangi gramer kuralına tabi olacağını belirtmek, anadildeki yargıda anlam kaymasına sebep olabilecek yanlışları saptayarak gereken tashihi yapmak, özellikle Arapçada fonetik işaretlerde ve İngilizcede yardımcı fiillerde yapılan hataları düzeltmek gibi çeşitli alıştırma ve uygulamaların uygulanması ilgili konunun ne kadar verimli olduğunun tespiti bakımından büyük önemi haizdir.

Gramer kitapları bağlamında özellikle İngilizce kaynaklarda uygulanan edilgen çatıya has çoktan seçmeli test bölümleri karmaşık, uzun ve zor cümlelerle Arapça kaynaklara da uygulanmalıdır. Öyle ki, İngilizce kaynaklarda konu anlatım bölümünden sonra yer alan sorular ve alıştırma bölümlerinde öğrencinin konunun anlatım bölümünden kazandıklarını pratikte uygulamayla kendisini test edebileceği, gerek boşluk doldurma gerek cümle tercümeleri ve gerekse çoktan seçmeli olmak üzere bol miktarda soru bulunmaktadır. Elbette burada şunu da açıklamakta fayda vardır; Arapça gramer kitaplarında ilgili konuya ait çeşitli alıştırma ve sorular mevcuttur; ancak Arapça ve İngilizce gramer kitaplarındaki testler ya da alıştırma bölümleri karşılaştırıldığında pratik uygulamanın yoğunluğu bakımından farkın çok büyük olduğu inkâr edilemez bir gerçektir.

Bu cihetle İngilizce eğitim kitaplarında uygulanan bu yoğun test yönteminin Arapça eğitim kitaplarında da uygulanması bireyin ilgili konuya ait edinim sürecini çok hızlandıracaktır. Unutulmamalıdır ki teoride öğrenilen bir bilgi pratikte uygulanmazsa işlevsellik kazanamaz ve hiçbir fayda sağlamaz. Aynı şekilde mevcut gramer kitaplarından basit örnek cümlelerle öğrenilen edilgen çatı konusu farklı konularda uzun, zor ve karmaşık cümle yapılarıyla bol bol okuma, dinleme ve uygulama yapmadan tam anlamıyla özümsemez.

Öte yandan en az hedef dili öğreten eğitimci kadar dil yetisini kazanan bireyin ilgili dile olan tutumları da önemlidir. Öğrencinin bilgiye aç, dil edinimine hevesli olması, derslere aksatmadan devam etmesi, verilen ödevleri eksiksiz yapması ve özellikle öğrenme aşamasında olduğu hedef dile kendisini maruz bırakması dil kazanım ivmesini son derece hızlı bir şekilde yukarıya taşımaktadır. Kaynak olarak temsil olunan ders kitapları, sözlüklerin yanı sıra globalleşen dünyada gelişen teknoloji ve artan inovasyon hizmetleriyle görsel ve işitsel tabanlı programlar, filmler, belgeseller, bilgisayar oyunları ve interaktif konuşma uygulamaları bireyin kendisini hedef dile maruz bırakma işlemini gerçekleştirmede hiç şüphesiz yardımcı olmaktadır. Son olarak bütün bu materyallerin ve hazırlanan alıştırmaların her iki dile hizmet edecek şekilde üretilmesi karşılıklı çözümlemenin mihenk taşlarını oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

Kur'ân-ı Kerîm

Abdulganî, Eymen Yemin, *es-Sarfu'l-Kâfi*, Dâru't-Tevfikiyye lî't-Turas, Kahire, 2010.

Abdullah Karî, Abdulgaffûr, *Mu'cemu Mustalahati'l-Mektebât ve'l-M'alumat*, Mektebetu'l-Melik Fahdi'l-Vataniyye, Riyad, 2000.

Abdullah, İbrahim, *Mebâhis fî 'İlmi's-Sarf*, Dâru's-Sâdeddin, Dımaşk, 1999.

Abdur-Rasheed, Ali, *The Guidance in Arabic Grammar/el-Hidaye fî'n-Nahv*, Madani E-Publications Press, b.y., 2008.

Abduttevvâb, Ramazan, *el-Medhal 'ilâ 'İlmi'l-Luga*, Mektebetu'l-Hancî, 1997.

Abu-Chacra, Faruk, *Arabic an Essential Grammar*, Routledge Press, U.S.A. ve Canada, 2007.

Açık, Kerim; Yavuz, Cemil, *Arapça YDS Hazırlık*, Kapadokya Yayınları, Ankara, 2016, s.223.

Agameya, *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics*, Brill Press, Hollanda, 2008.

Ahmed Bedevi, *Sibeveyhi Hayatuhû ve Kitabuhû*, Hindawî Press, Kahire, 2019.

Akbaş, Y. Fatih, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, Eser Yayıncılık, Erzurum, 2019.

Akçay, Cihaner, *Arapçada Yaygın Kelime ve Kalıplar*, Aktif Yayınları, İstanbul, 2005.

Akçay, Halil, *Sıfırdan Zirveye Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017.

Alhawary, Mohammad T., *Arabic Grammar in Context*, Routledge Press, Abingdon, 2016.

Al-Jarf, Reima, *A Contrastive Analysis of English and Arabic Morphology for Translation Students*, Al-Obeikkan Printing Press, Riyad, 1994.

Almehmadi, Majidah M., "A Contrastive Rhetorical Analysis of Factual Texts in English and Arabic", *Frontiers of Language and Teaching*, Sayı:3, s.68-76, 2012.

Al-Najjar, Majed Flayih, *Translation As a Correlative of Meaning: Cultural and Linguistic Transfer Between Arabic and English*, University Microfilms International Press, Ann Arbo, 1984

Alosh, Mahdi, *Using Arabic a Guide to Contemporary Usage*, Cambridge University Press, New York, 2005.

Alptekin, Deniz, *The Acquisition of Aorist Passive Voice in Turkish EFL Context: A Comparison Between Processing Instruction and Meaningful Output-Based Instruction*, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2010.

Altenberg, Evelyn P.; Vago, Robert M., *English Grammar Understanding the Basics*, Cambridge University Press, 2010.

Aouini, Mourad; Ben Ali, Hayet; Rhazi, Azeddine, *International Journal of Information Technology and Language Studies*, Translating Passive Structures from Arabic into English Using the NooJ Platform, Sayı:1, ss.1-7, 2017.

Arman Ergin, Sena, *The Effects of Syntactic Priming on Turkish English Bilinguals' Production of Passive Sentences*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dilbilim Bölümü, Ankara, 2019.

Aslan, Ahmet, *Nahiv İlmi*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2012.

Atay, Zeynep, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2018.

Attia, Muhammed A., *Handling Arabic Morphological and Syntactic Ambiguity within the LFG Framework with a View to Machine Translation*, University of Manchester, Faculty of Humanities, Manchester, 2008.

Austen, Jane, *Persasion Level 2 Retold By Derek Strange*, Penguin Group Press, England, 1991.

Avşar, Erkan, *Arapça Dilbilgisine Giriş - 1 Sarf*, Elif Yayınları, İstanbul, 2012.

Azar, Betty S.; Hagen, Stacy A, *Fundamentals of English Grammar Fourth Edition*, Pearson Longman Press, U.S.A, 2011.

Azb, Halid, “Fıkhu’l-‘İmarati’l-Mesâcid”, *el-Arabiyye*, Sayı:656, ss.36-51, 2013.

Badawi, Elsaid; Carter, M. G.; Gully, Adrian, *Modern Written Arabic a Comprehensive Grammar*, Routledge Press, Abingdon, 2004.

Basem I. M., Al-Raba’a, *International Journal of Linguistics*, The Grammatical Influence of English on Arabic in the Passive Voice in Translation, Sayı:5, ss.204-218, 2013.

Bik Nasif, Hanefi; Bik Diya, Muhammed; Tamum, Şeyh Mustafa; Ömer, Muhammed Efendi; Bik Muhammed, Sultan, *Kavâ'idü'l-Lugati'l-Arabiyye fî'n-Nahv ve's-Sarf ve'l-Belağa*, Dâru'z-Zahiriyye, Kahire, 1930.

Bolelli, Nusrettin, “Arap Dilini Anlama Ekseninde Mechûl Fiillerin Yeri ve Değerlendirilmesi”, *İ.Ü. Şarkiyat Mecmuası*, Sayı:22, ss.37-75, 2013.

_____, *Arapça Sarf İlmi*, M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, *Klasik ve Modern Arapça Metinler 2*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2017.

_____, *Belâğat Beyân - Me'anî - Bedî' İlimleri*, Pasifik Ofset Yayınları, İstanbul, 2015.

Bouchentouf, Amine, *Arabic For Dummies*, Wiley Publishing, Indianapolis, 2006.

el-Bostanî, Yusuf, *Târihu'l-Harbi'l-Balkanî el-Ûla*, Hindawi Press, Kahire, 2014.

Brustad, Kristen ve Al-Tonsi, Abbas ve Al-Batal, Mahmoud, *el-Kitap fî T'allumi'l-Arabiyye*, 2.c., Georgetown University Press, U.S.A., 2006.

Bulut, Ali, *Çeviri Teknikleri ve Başlıca Arapça Kalıplar*, İFAV Yayınları, İstanbul, 2019.

Büyükkaragöz, Cengiz, *Arap Dilinde Fiillerin Mechûl Yapılması ve "Mu'cemu'l Ef'âli'l Mechûle" Adlı Risale*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2016.

Can, Muhammed Ali; Can, Muzaffer, *Arapça Dilbilgisi*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2017.

el-Carim, Ali; Emin, Mustafa, *el-Belâğatu'l-Vâdihatu ve Delilu'l-Belâğati'l-Vâdihati*, Dâru'l-M'arif, Kahire, 2005.

Ceviz, Nurettin, *Basın Arapçası*, Elif Yayınları, İstanbul, 2014.

Chappell, Hilary, "Is the Get-Passive Adversative?", *International Journal of Human Communication*, Sayı:3, ss.411-452, 1980.

Coghill, Jeffrey; Magendanz, Stacy, *English Grammar*, Wiley Publishing, New York, 2003.

Cook, Albert S., *A First Book in Old English*, The Athenaeum Press, Boston, 1894.

el-Cuzû, Mustafa Alî, "en-Nûnu'l-Asliyye evi'l-Mu'ameletu Mu'amelete'l-Asliyye" *el-Arabiyye*, Sayı:656, ss.142-143, 2013.

Çağmar, M. Edip, *Alıştırmalarla Nahiv*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017.

_____, *Alıştırmalarla Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2018.

Çögenli, M. Sadi, *Ayet ve Hadîs Örnekli Arapça Dilbilgisi Nahiv*, İstanbul, 2012.

_____, *Ayet ve Hadîs Örnekli Arapça Dilbilgisi Sarf*, İstanbul, 2014.

Çörtü, Mustafa Meral, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2019.

_____, *Arapça Dilbilgisi Sarf - Nahiv - Edatlar*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2017.

_____, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2018.

Demirkaya, Şerafeddin, *Sarf-Nahiv Kaideleri*, Tekin Kitapevi Yayınları, Konya, 2012.

Dickins, James; Herve, Sandor; Higgins, Lan, *Thinking Arabic Translation*, Routledge Press, Abingdon, 2017.

Dinçer, Hilal; Türkan, Necmiye, *More to Read II*, ODTÜ Yayınları, Ankara, 2006.

Doff, Adrian; Jones, Christopher, *Language in Use Intermediate*, Cambridge University Press, Cambridge, 1994.

Doğru, Erdinç, *Dilin Derin Devleti*, FCR Yayınları, Ankara, 2011.

Downing, Angela ve Locke, Philip, *English Grammar a University Course*, Routledge Press, Abingdon, 2006.

Eastwood, John, *Oxford Guide to English Grammar*, Oxford University Press, New York, 1994.

Eden, Halim, *YDS İlk 26*, Me Too Yayıncılık, Ankara, 2018.

Elmalı, Hüseyin, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2015.

Erbil, Kadir, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, Ravza Yayıncılık, İstanbul, 2012.

Eren, Cüneyt, *Kolaylaştırılmış Arapça Grameri Nahiv*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2016.

_____, *Kolaylaştırılmış Arapça Grameri Sarf*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2016.

Ezzat, Mohammed, *et-T'allumu'l-İngiliziyeye bî't-Tarikati's-Sehle*, Dâru'l-Kutubi'l-Misriyye, Kahire, 1993.

Farghal, Mohammed, *Papers in Arabic/English Translation Studies 1*, J.T.A. Press, Jordan, 2015.

Faysal, Diman Zebih, *Kavâ'idu'l-Lugati'l-İngiliziyye li't-Tullab*, Dâru'l-Hüda, Cezayir, 2008.

Fischer, Wolfdietrich, *A Grammar of Classical Arabic*, Yale University Press, London, 2002.

Fleisher, Nicholas, "The Origin of Passive *Get*", *English Language and Linguistics*, Sayı:10 ss.225-252, 2015.

_____, *Passive Get, Causative Get, And the Phasehood of Passive vP**, University of California, Berkeley, 2005, ss.1-9.

Foley, Mark; Hall, Diane, *Advanced Learners' Grammar*, Longman Press, China, 2003.

el-Galâyînî, Mustafa, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, Mevs'uatü'r-Risâle Nâşirun, Dimaşk, 2010.

Greenbaum, Sidney, *The Oxford English Grammar*, Oxford University Press, New York, 1996.

Güler, İsmail; Günday, Hüseyin; Şahin, Şener, *Arapça Modern Metin Okumaları*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

Gümüş, Kadir, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Mektep Yayınları, 2011, İstanbul.

Günday, Hüseyin; Şahin, Şener, *Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2011.

_____, *Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2001.

_____, *Arapça'da Bağlaçlar*, Emin Yayınları, Bursa, 2018.

Gündüzöz, Soner; Acar, Ömer; Aydın, Tahirhan; Yılmaz, Hacı, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1-2.c., Grafiker Yayınları, Ankara, 2012.

Gündüzöz, Soner, *Arapçanın Söz Varlığı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2015.

_____, "Araplar Nasıl Düşünür? Arap Dil Mantiğının Temel Dinamiklerine İlişkin Bazı Mülâhazalar", *X. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu*, Sayı:1, ss.599-603, 2010.

Halef, Fâdıl, "Abdullah Zekerîya el-Ensârî", *el-Arabiyye*, Sayı:656, ss.144-148, 2013.

Halid, Şevkî, *Atlasu Kârrâti 'l-Âlem*, Rabie Publishing, Dubai, b.y..

Halliday, Micheal Alexander Kirkwood ve Matthiessen, Christian Matthias Ingemar Martin, *An Introduction to Functional Grammar*, Oxford University Press, London, 2004.

Hamid, Mazin Ahmed Muhammed, *el-Fi 'lu'l-Mebniyyu lil-Mechûl fî Sûreti'l-Bakara fî Davi'd-Dirâsâti'n-Nahviyye ve'n-Nefsiyye*, Câmi'atu'l-Kudûs el-Meftuha, Kuliyetu'd-Dirâsâti'l-Ulya el-Lugatu'l Arabiyye ve Adabuha, Filistin, 2018.

Hammâd, İhsan Atiyye, *el-Muyesser fî's-Sarf/Arapçayı Öğrenenler İçin Kolay Sarf Bilgisi*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2018.

Haywood, J.A.; Nahmad, H.M., *A New Arabic Grammar of the Written Language*, Lund Humphries Press, London, 1962.

Hengirmen, Mehmet, *Türkçe Temel Dilbilgisi*, Başkent Repo Yayınları, Ankara, 2006.

Heyet (Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı), *Ahmet Yesevi (Arapça Tercümesi)*, Merkez Repo Yayınları, 2019.

Heyet (Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı), *Ahmet Yesevi (İngilizce Tercümesi)*, Merkez Repo Yayınları, 2019.

Heyet (Akın Dil Eğitim), *The Exclusive Student Course Book for YDS*, Akın Dil Eğitim Merkezi ve Yayıncılık Hizmetleri, Ankara, 2016.

Heyet (Food and Agriculture Organization of the United Nations), *Forest Products*, FAO Press, Rome, 2000.

Heyet (Karaca Akademi), *Preparation for YDS Grammar*, Özel Karaca Yabancı Diller Eğitim Merkezi Yayınları, Ankara, 1996.

Heyet (Mektebetu'd-Dirâse ve'l-Buhûs), *el-Kâmus İngilizî-Arabî/The Dictionary English-Arabic*, Dâru'l-Kutubi'l- 'İlmiyye, Lübnan, 2009.

Heyet (Oxford), *Wordpower Dictionary*, Oxford University Press, New York, 1993.

Heyet (ÖSYM), *Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Sınavı Son Bahar Dönemi İngilizce*, ÖSYM Yayınları, Ankara, 2009.

Heyet (ÖSYM), *Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Sınavı İlk Bahar Dönemi Arapça*, ÖSYM Yayınları, Ankara, 2012.

Heyet (Smithsonian Institution), *Animal the Definitive Visual Guide to the World's Wildlife*, Dk Publishing, New York, 2001.

Heyet (Vizâretu's-Sekâfe bi't-Te'avun ma' World Book), *Mevsu 'atu't-Tıfil*, 1-12.c., World Book Press, Kahire, 2000.

Heyet, *Basın Arapçası*, Dağarcık Yayınları, Ankara, 2007.

Heyet, *el-Lecnetu'l-İstişariyyetu li's-Şuuni'l-İdare ve'l-Miyzaniyye*, el-Umemu'l-Muttahide, New York, 2010-2011.

Heyet, *el-Merci'u'l-Kamilu fi Kavâ'idi'l-Lugati'l-İngiliziyeye*, Dâru'l-Beyti'l-Lugati'd-Duveliyeye, Kahire, t.y.

Heyet, *el-Mu'cemu'l-Arabiyu'l-Esâsî*, Larousse Yayınları, Tunus, 1988.

Heyet, *en-Nahv ve's-Sarf*, el-Memleketu'l-Arabiyyetu's-Suudiyyetu Vizâretu't-T'alim Yayınları, Riyad, 2015.

Heyet, *Riyâzü's-Sâlihîn Metin ve Çeviri*, 1-3.c., Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2018.

Heyet, *Türkiye Savunma Sanayi Üretim Kılavuzu*, Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Başkanlığı Savunma Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2014.

Heyet, *Virusu Korona el-Musebbib li-Mutalazimi's-Şarki'l-Evsati't-Teneffusiyye*, Munazzimetu's-Sihhati'l-Âlemiyeye Yayınları, Riyad, 2013.

Hibbeler, R.C., *Engineering Mechanics Statics*, Prentice-Hall Press, New Jersey, 1974.

Hutchinson, Tom, *English For Life*, 1-4.c., Oxford Press, Oxford, 2007.

İbn. Cinnî, *el-Munşif*, Dâru'l-İhyaî't-Turâsi'l-Kadîm, Beyrut, 1954.

İbn. Cinnî, Ebû'l-Feth Osmân b. Cinnî el-Mevsîlî el-Bağdâdî, *el-Munşif Şerhu'l-İmâm Ebi'l-Feth Osmân b. Cinnî li Kitâbi't-Taşrîf*, thk. İbrâhîm Mustafâ, Abdullâh Emîn. İdâretu'l-İhyâ-i Turâsi'l- Kadîm, Mısır, 1954.

İbn. Hâcib, Ebû Amr Cemâlüddîn Osmân b. Ömer b. Ebî Bekr b. Yûnus, *Metn-i Kâfiye*, el-Mektebetü'l-Mahmûdiyye, İstanbul, ty.

İbn. Hişâm el-Ensârî; Cemalettin Abdullah b. Yusuf, *Şerhu Katri'n-Nedâ ve Bellû's-Sadâ*, Dâru'l-Kutubi'l- 'İlmiyye, Beyrut, 2009.

İbn. Ma'tuf, Sabrina, *Ebniyetu'l-Ef'âl ve Delâletuhâ Sûretu'l-Kehf Enmûzecen*, Mohamed Boudiaf University, Faculty of Letters and Languages, M'Sila, 2016.

İnanç, Yonis, *Teşekkül Sürecinde Nahiv-Kıraat İlişkisi*, İFAV Yayınları, İstanbul, 2016.

İşler, Emrullah, “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”, *Nüsha*, Yıl:2, Sayı:6, ss.123-134, 2002.

İşler, Emrullah; Yıldız, Musa, *Çeviri Kılavuzu*, Elif Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, *Modern Metinler ve Çözümlemeleri*, Akdem Yayınları, Ankara, 2019.

Jabbari, Mohammad Jafar; Kafipour, Reza, “Long Passive Formation in English and Arabic: A Pragmatic Approach”, *European Journal of Social Sciens*, Sayı:26, ss.193-200, 2013.

Johnson, Edward D., *The Handbook of Good English*, Facts on File Press, New York, 1991.

Kandiller, Bülent; Velioğlu, Aysun, *Reader at Work I*, ODTÜ Yayınları, Ankara, 1996.

Karaman, Hayreddin; Topaloğlu, Bekir, *Arapça Dil Bilgisi Sarf-Nahiv*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2015.

Karataş, Yusuf, “İşlevleri Açısından Arapçada Edilgen Yapı”, *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl 17, Sayı:55, ss.277-285, 2013.

Kıroğlu, Hasan Selim; Karaçağa, Selim, *Arap Edebiyatı’ndan Altın Külçeler*, Gece Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 2017.

Kocaman, Ahmet; Boztaş, İsmail; Aksoy, Ziya, *İngilizce Çeviri Kılavuzu*, Siyasal Kitapevi Yayınları, Ankara, 2006.

Koçak, İnci, *Arapça Fıkralar*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1993.

Lakust, Sufi, *el-Et’ime elletî Teşfi*, Dâru’l-Feraşa, Beyrut, 2012.

Lester, Mark, *English Grammar Drills*, The McGraw-Hill Press, New York, 2009.

Mahdi, Nabaa Assi, *Edilgen Çatı ve İletişim*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2016.

Maksutoğlu, Mehmet, *Arapça Dilbilgisi*, M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999.

_____, *Arapçayı Öğreten Kitap*, Akdem Yayınları, İzmir, 2019.

el-Malahî, Abdulrezzak Ali Ahmed, *el-Basit fi’s-Sarf*, y.y., b.y., 2014.

McCloughlin, Leslie, *Colloquial Arabic (Levantine)*, Routledge Press, London, 1982.

Meylânî, Şerhu'l-Muġnî, thk. Muhammed Târik Mağribiyye, İrşad Kitabevi, İstanbul, 2017.

Muhammed, Suheyl Taha, *el-Ebniyyetu's-Sarfiyye fî Şerhi Lâmiyyeti'l-Ef'âl lî İbni'n-Nâzım*, Journal of Tikrit University for The Humanities Press, 2009.

Murphy, Raymond, *English Grammar in Use*, Cambridge University Press, 1985.

Nasîf, Hanefi Bik; Diyab, Muhammed Bik; Tumum, Şeyh Mustafa; Ömer, Mahmut Efendi; Muhammed, Sultan Bik, *Kavâ'idü'l-Lugati'l-Arabiyye fî'n-Nahv ve's-Sarf ve'l-Belaġa lî Telamîzi'l-Medarisi's-Sâneviyye*, Dâru'l-Adahria, Kahire, 1930.

Nazım, İbnu, *Şerhu Lâmiyyeti'l-Ef'âl*, Mektebetu's-Sunne, Sana'a, 2010.

Nemah, Fouad, *Mulaḥḥasu'l-Kavâ'idü'l-Lugati'l-Arabiyye*, el-Mektebetu'l-İlmiyye, Kahire, 1973.

Nida, Eugene Albert; Taber, Charles Russell, *The Theory and Practice of Translation*, Brill Press, Hollanda, 1982.

Othman, Waleed, "Subordination and Coordination in English-Arabic Translation", *Al-Basaer*, Sayı:2, ss.12-33, 2004.

Öndeş, Nesibe Sevgi, *English Grammar Inside and Out*, ELS Yayınları, İstanbul, 2012.

Öztürk, Cesur, *Essential Academic Vocabulary*, Pelikan Yayınları, Ankara, 2007.

_____, *Building Skills for Proficiency*, Pelikan Yayınları, Ankara, 1194.

Penston, Tony, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, TP Press, Ireland, 2005.

Quirk, Randolph; Greenbaum, Sidney, *A University Grammar of English*, Longman Press, England, 1993.

Quirk, Randolph; Greenbaum, Sidney; Leech Geoffrey; Svartvik, Jan, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Longman Press, New York, 1985.

Raci, Esmer, *el-Mu'cemu'l-Mufasssalu fî 'İlmi's-Sarf*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Lübnan, 1997.

er-Raciḥî, Abduhu, *et-Tatbikü's-Sarfî*, Dâru'l-Nahdati'l-Arabiyye, Beyrut, 2009.

Ryding, Karin C., *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

Sabihî el-F'aurî, Avni, *el-Arabiyye li'n-Nâtikîn bi Gayrihâ*, 1.c., Jordan University Press, Amman, 2011.

es-Sâbûnî, Muhammed Ali, *Safvetu't-Tefâsîr*, 1-3.c., Dâru'l-Kur'ân-ı Kerîm, Beyrut, 1981.

Sarıaydın Atay, Süheyla, *Arapça Zamanlarla İngilizce Zamanların Karşılaştırılması*, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2016.

Savaş, Nuh; Yılmaz, Zekeriya; Baybara, Süleyman, *Arapça Dini Çağdaş Metinler*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2006.

_____, *Arapça Dini Klasik Metinler*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2006.

Sawaie, Mohammed, *Usulu'n-Nahvi'l-Arabî*, Routledge Press, Oxfordshire, 2014.

Schwarz, Sarah, *BE-, GET- And Prepositional Passives in Recent American English*, Uppsala University, Disciplinary Domain of Humanities and Social Sciences, Faculty of Languages, Department of English, Uppsala, 2018.

Sevinç, Resul, *Arapçanın Temel Gramer Kuralları*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013.

Siam, Ali, *Enti Vahdek Ta'rifin*, Kotopya Press, İskenderiyye, 2018.

Sîbeveyhi, Ebû Bişr (Ebû Osmân, Ebü'l-Hasen, Ebü'l-Hüseyn) Sîbeveyhi Amr b. Osmân b. Kanber el-Hârisî, *el-Kitâb*, thk. Abdusselâm Muhammed Hârûn, Mektebetu'l-Hancî, Kahire, 1982.

Soars, Liz; Soars, John, *Headway Intermediate Student's Book*, Oxford University Press, China, 2012.

Suçin, Mehmet Hakkı, *Haber Çevirisi Anahtar Kitap*, Opus Yayınları, İstanbul, 2014.

_____, *Haber Çevirisi*, Opus Yayınları, İstanbul, 2014.

_____, "Turkish and Arabic Reduplications in Contrast", *Australian Journal of Linguistics*, Sayı:2, ss.209-226, 2010.

Şadoğlu, Murat Serdar, *el-Muyesser fi'l-Kavâ'id li'n-Natikin bi Gayriha/Arapçayı Öğrenenler İçin Kolay Dilbilgisi*, 1-2.c., Akdem Yayınları, İstanbul, 2019.

Şahhâte, Muhammed Şahhâte, *Mevsu'atu't-T'alîmiyye lî Kavâ'idî'l-Lugati'l-İngilizîyye*, Dâru'l-İbn Haldun, Amman, 2012.

Şahin, Osman, *Türkçeden Arapçaya Çeviri Teknikleri*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2019.

Şakir, Hanbelizâde Muhammed; Elmalı, Hüseyin, *Temrînli ve İ'râblı Arapça 1. Kitap Sarf*, Anadolu Yayınları, İstanbul, 2009.

_____, *Temrînli ve İ'râblı Arapça 2. Kitap Nahiv*, Anadolu Yayınları, İstanbul, 2010.

Şerbetçi, A. Zehra; Bardakçı, Ebru; Atay, Zeynep, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, Temir Yayınları, İstanbul, 2019.

Şimşek, Bedreddin, *İngilizce Bilenler İçin Arapça Birinci Kitapçık*, Özgü Yayınları, İstanbul, 2011.

Talu, Mehmet, *Sarf ve Nahiv İlmi*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2020.

_____, *Sarf ve Nahve Giriş 1*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2017.

Toprak, Mehmet Faruk, *Endülüş Şiirinde Mersiye*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arap Dili ve Edebiyatı, Ankara, 1990.

Toptaş, Mahmut, *Arapça Ticari Yazışmalar*, Cantas Yayınları, İstanbul, 2014.

_____, *Arapça Dilbilgisi*, Cantas Yayınları, İstanbul, 2016.

Tural, Hüseyin, *Mebâdiu 'İlmi's-Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2011.

Türk, Mehmet, *Arapça Dilbilgisi*, Hüner Yayınları, Konya, 2018.

Türkan, Canset Cezairlioğlu; Türkan, Necmiye, *More To Read I*, ODTÜ Yayınları, Ankara, 2006.

Uralgiray, Yusuf, *İlk ve İleri Dilbilgisi*, İmam M. İbn Suud İslam Üniversitesi Safir Yayınları, Riyad, 1986.

Uralgiray, Yusuf, *Modern Metodlu, Uygulamalı, Tahlilli ve Araştırmalı Arapça Sarf Bilgisi*, Ayyıldız Matbası Yayınları, Ankara, 1975.

Uzun, Rahmetullah, *Arap Medyası Örnekleminde Günümüz Arapçasında Yaygın Dil Hataları*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020.

Uzun, Tacettin; Tasa, Muhammet, *Anlatımlı Belâğat*, Sebat Ofset Matbaacılık, Konya, 2013.

Uzun, Tacettin, *Arapça Sarf Bilgileri*, Kitap Dünyası Yayınları, Konya, 2012.

_____, *Arapçanın Temel Kuralları Nahiv*, Kitap Dünyası Yayınları, Konya, 2013.

Ünalın, Abdülkerim; Bilen, Mehmet, *Sistemantik Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017.

Velioğlu, Aysun; Kandiller, Bülent; Turgay, Nurcan, *Reader at Work II*, ODTÜ Yayınları, Ankara, 1997.

Vince, Michael, *First Certificate Language Practice*, The Bath Press, Great Britain, 1996.

Wightwick, Jane; Gaafar, Mahmoud, *Arabic Verbs Essentials of Grammar*, The McGraw-Hill Press, New York, 2008.

_____, *Easy Arabic Grammar*, The McGraw-Hill Press, China, 2005.

Wright, William, *A Grammar of the Arabic Language*, 1-2.c., Cambridge University Press, Cambridge, 1896.

Yasin, Eyyûbî, “Hayatu ‘İmrûilkays”, *el-Arabiyye*, Sayı:656, ss.131-135, 2013.

Yaşar, Ahmet, *Arapça'nın Temel Kuralları (Sarf-Nahiv)*, Anadolu Yayınları, İzmir, 1996.

Yıldız, Musa; Avşar, Erkan, *Arapça Seçme Hikâyeler I. Kitap*, Elif Yayınları, İstanbul, 2010.

Yıldız, Musa; Çetinkaya, Hayrullah, *Arapça Seçme Fıkralar*, Elif Yayınları, İstanbul, 2010.

Yıldız, Musa; Koç, Celal Turgut, *Şiir Çevirileri*, Akdem Yayınları, İzmir, 2019.

Yılmaz, Oktay, *Arapça Dilbilgisi*, Ravza Yayınları, İstanbul, 2009.

Zahoor Ahmed, Brig., *Essentials of Arabic Grammar for Learning Quranic Language*, Darussalam Publishers & Distributors, Pakistan, 2008.

Ziyadene, Salih, *Mevsu'atu'l-Emsalî's-Şa'biyye*, Dâru'l-Hüda, Amsterdam, 2014.

ez-Zeccâcî, Ebû'l-Kâsım, *el-İzâh fî 'İleli'n-Nahv*, Dâru'l-Nefâis, Beyrut, 1979.

_____, Ebû'l-Kâsım *el-Cumel fî'n-Nahv*, thk. Alî Tevfik el-Hamed, Beyrut, Müessesetu'r-Risâle-Dâru'l-Emel, 1984.

<https://play.google.com/store>

<https://soundcloud.com>

<https://twitter.com>

<https://www.annahar.com>

<https://www.elnashra.com>

<https://www.netflix.com>

<https://www.raiayoum.com/>

<https://www.samsung.com/sa>

<https://www.starwars.com/games-apps>

<https://www.ted.com/talks>

<https://www.youtube.com>

